

ŽIVOT
SV. OTCE BENEDIKTA,
ŘEHOLNICTVA NA ZÁPADĚ
PATRIARCHY A ZÁKONODÁRCE.

S DODATKEM

O PŮSOBNÍ ŘÁDU SV. BENEDIKTA PO VŠECHNA STALETÍ, ZVLÁŠTĚ
V ČECHÁCH, NA MORAVĚ, VE SLEZSKU, POLSKU A NA LITVĚ.

VZDĚLAL

P. SARKANDER NAVRÁTIL,
BENEDIKTIN RAJHRADSKÝ.

~~Zábavné bibliotéky dílo LX.~~

VYDAVATEL PL. J. MATHON V BRNĚ (PETROV 5).

V BRNĚ 1880.

Nákladem „Školy B. S. P.“

— Tiskem Vil. Burkarta.

Svatý Otec Benedikt,
patriarcha řeholníků Západu.

ŽIVOT
SV. OTCE BENEDIKTA,
ŘEHOLNICTVA NA ZÁPADĚ
PATRIARCHY A ZÁKONODÁRCE.

S DODATKEM

O PŮSOBNÍ ŘÁDU SV. BENEDIKTA PO VŠECHNA STALETÍ, ZVLÁŠTĚ
V ČECHÁCH, NA MORAVĚ, VE SLEZSKU, POLSKU A NA LITVĚ.

VZDĚLAL

P. SARKANDER NAVRÁTIL,
BENEDIKTIN RAJHRADSKÝ.

~~Zábavné bibliotéky dílo LX.~~

VYDAVATEL PL. J. MATHON V BRNĚ (PETROV 5).

V BRNĚ 1880.

Nákladem „Školy B. S. P.“

— Tiskem Vil. Burkarta.

NEHYNOUCÍ ÚCTĚ

SV. OTCE BENEDIKTA

KU PAMÁTCE

ČTRNÁCTISETLETÝCH JEHO NAROZENIN.

PŘEDMLUVA.

Když léta 1877 vznikla myšlénka oslaviti čtrnáctisetletou památku narození sv. Otce Benedikta, bylo mi od veledůstojného a velectěného pana opata Gunthera Kalivody uloženo, abych pro náš lid českoslovanský ku této pamětihodné slavnosti upravil život našeho sv. patriarchy a zákonodárce Benedikta. Netajím, že jsem se zvláštní radostí a zálibou uložené práce se ujal, a to s tím větší horlivostí, jelikož posud pro náš lid život tohoto světce nebyl šíře vydán, ačkoliv zbožný národ slovanský vezdy znamenitou choval úctu a důvěru ke sv. Otci Benediktu; vždyť řád jeho blahodárně zasahoval do dějinného života národů slovanských.

Účelem práce této jest ctitele sv. Otce Benedikta ku větší jeho úctě povzbuditi a jemu, seč možno, mnoho nových ctitelů získati za heslem: „Ut in omnibus glorificetur Deus!“

Díla, jichž při této práci bylo užito, jsou :

Vita S. Benedicti Abb. auctore S. Gregorio
M. Papa in l. 2. dialogor.

Téhož řecký překlad od sv. Zachariáše I., papeže.

Téhož český překlad od Bonaventury Pitra, probošta a preláta rajhradského.

Vita S. Benedicti auct. S. Greg. M., commentario illustrata a Philippo Jacobo, Abb. monast. S. Petri in Silva nigra. Augustae Vindelic. 1799.

Carmen de S. Benedicto auct. Marco poëta.

Carmen de S. Benedicto auct. S. Berthario, abb. Casin.

Laudes S. Benedicti auct. Car. Stengelio, abb. Anhusano. Aug. Vind. 1647.

Gloria Ss. Protoparentis Benedicti auct. P. Thoma Erhard. Aug. Vind. 1719.

Vita S. Benedicti moraliter exposita ab Ignat. Clavenau. Salisb. 1720.

Vita S. Mauri auct. S. Fausto.

Acta Ss. Placidi et soc. Mm. auct. Gordiano.

Bollandi Acta Sanctor. některé svazky.

Annales Ord. S. Ben. auct. Joanne Mabillon. Lutet. Paris. 1703.

Acta Ss. Ord. S. Ben. collegit Lucas d'Achery. Venetiis. 1733.

Martenne: Commentarius in S. Reg. Lutet. Paris. 1859.

Di S. Zaccaria Papa etc. dal Domenico Bartolini, cardinale. Ratisbona. 1879.

Memorie Storiche della chiesa di S. Benedetto in piscinula dal principe D. Camillo Massimo. Roma. 1864.

Description historique et artistique du Mont-Cassin par Paul Guillaume. 1874.

Die Mönche des Abendlandes von Grafen v. Montalembert, übersetzt von P. Karl Brandes und J. Müller. Regensburg. 1860—1878.

Leben des hl. Benedikt von P. Peter Lechner. Regensburg. 1857.

Leben des hl. Benedikt von P. Karl Brandes. Einsiedeln. 1858.

Der hl. Benedikt und seine Orden. Von einem Benediktiner in St. Meinrad. Ind. Einsiedeln. 1875.

Leben und Wirken des hl. Benedikt von J. Georg Waitzmann. Augsburg. 1835.

V RAJHRADĚ na slavnost sv. Placida a jeho spolumučňův. 1879.

ČÁSTĚ PRVÁ.

V S U B J A K U.

**Hic cunabula gentis nostræ: hæc petra, unde excisi sumus.
Tuto kolébká našeho pokolení: toť skála, z níž vytesáni jsme.**

Mabillon Annal. Bened. t. 1. l. 1. pg. 5.

HLAVA PRVÁ.

Časové poměry. Narození a první mládí sv. Benedikta.

Kdykoliv církev Kristova velikými, vniternými zmítána byla bouřemi, vzbudil Bůh ku její podpoře muže znamenitou svatostí vynikající, kteřížto zakládali řády, z nichž četné vycházely šiky svatých bojovníků pro věc Kristovu. Když kacířství Ariovo jižjiž hrozilo veškeren křesťanský svět uvrci v blud, vzbudila Moudrost Božská právě v Egyptě, kde byla ona kacířská nákaza vznikla, sv. Antonia Velikého, a sv. Basilia v Kappadocii, dva to muže netoliko andělské nevinnosti a čistoty, alebrž zakladatele spolků poustevnických a řeholných, z nichž pak hrdinští vzešli obhájcové víry Kristovy.

Podobně vzbudil Bůh za pozdějších v církvi rozmíšek a bouří sv. Augustina v Africe, a sv. Benedikta v Italii, oba zakladatele řádů, z nichž znamenití bojovníci a obhájcové církve sv. povstali.

První mládí sv. Benedikta zahaleno jest v temno, jehož nelze více objasniti. V okamžiku, kdy se poprvé objevuje — ve prvních letech mladosti —, již ukazuje se jako světec, jako

divotvornou mocí opatřený nástroj v rukou Božích; viděti jej tu již v úplné dospělosti ve Kristu.

Bůh upravuje vůbec počátky velikých mužů, jež na obratu dějin sesylá, v tajnosti svého řízení. Právě vhod na sklonku dlouhé minulosti a na začátku daleké budoucnosti objevují se najednou jako nosičové nových, život osvěžujících myšlenek ze směsu všeobecného zmatku a bezradí. Takovíto mužové vzešli jako ratolesti z nejhlubšího životného zárodku člověčenstva; a ku jejich znamenitým přirozeným vlohám přidílí jim Bůh ještě náplň vyšších darů milostí, tak že netoliko pro svou dobu budují nebeské zároveň i pozemské, nébrž i po mnohá staletí dvojím tímto směrem mohou působiti. První jejich vznik bývá zahalen v ticho a tejno: proudí se jako život sám z nevyzpytatelných zřidel. Tím skrytěji plyne pak jejich život, čím bouřlivěji si ostatní svět počíná.

Evropa neměla snad bídnejší, ba jak se zdá, zoufalejší doby jako na sklonku pátého století.

Zmatek, hniloba, zoufalost, smrt — panovaly vesměs. Rozklad všech společenských svazků zdál se býti úplným. Mohlo se mysliti, že veřejná moc, mravnost, zákony, vědy a umění, ba i náboženství nenapravitelný vzaly pád. Pode zříceninami bořícího se světa byly zárodky blízké, nastávající a přeskvělé obrody každému ještě oku skryty. Církev byla více než kdy jindy nakažena kacírstvými, odtrženstvými a roztržkami, jimž

zbožní, ale méně vynikající nástupcové sv. Lva Velikého (440—461) na stolci apoštolském marně snažili se odolati. Nebyloť v celém starém římském světě ani jednoho panovníka, jenž nesmýšlel buď pohansky, aneb ariansky, aneb eutychiansky. Mnižství dodavši církvi mnoho věhlasných učitelův a světců sešinulo se na východě po spadité dráze, aniž by se bylo opět povzneslo; ba i na západě zdálo se předčasný bráti úpadek; a dosti často dávali mniši podobně ostatnímu kněžstvu příklad nepořádného, pohoršlivého života.

V řádu světovém rozpadávala se víc a více pod ranami stěhujících se a postupujících národův od Augusta utvořená politická budova, ohromné ono spojení dvou set milionů lidských bytostí, z nichž ani jedno nemělo práva nazývati se svobodným.

Na západě právě byl zmizel poslední stín císaře. Odoaker, pohlavar Herulův, strhnuv léta 476 Romulu Augustulovi nachový císařský plášť a sám pro sebe jím pohrdnuv dokona naplnil to velké bahniště zovoucí se doposud říší římskou, v nížto se od pěti set let starořímská sláva a moc, jakož i krev a blahobyť dobytého světa šířily. Italie však, ačkoliv konečně sprostěna byla ukrutnického klamu, zůstala kořistí zemi tu po sobě zaplavujících národův. Již od Alaricha a Attily byla spustošena; ale ještě nebyl nadešel čas, kdy za prozatimní ochranou, jakouž jí

Theodorich Veliký, král Ostrogothův, byl poskytl, sobě aspoň poněkud oddechnouti mohla.

Na východě vedli dva bohovědou se zabývající krutovládci spor o zneuctěný stolec cařihradský: jeden z nich, Basilisk, sehnal pět set biskupů, kteří na papeže a na sněm chalcedonský danou od něho klatbu podepsali; druhý, Zeno, rozkládal svůj blud ve provolacích listech; jeho vydíravost a hanebné choutky zošklivily se jeho poddaným, jichž proti nepřátelům hájiti ani se nepokusil. I nastala doba strašných, krvavých svárů, jež po čtyřiatřiceti letech poněkud aspoň na čas přestaly, když na trůn dosedl Justin I. (518), předchůdce císaře Justiniana.

Ostatní Evropa nenacházela se ve mnoho utěšenějším stavu. Bylyt zde a tam zřízeny říše, z nichž některé nepostrádaly slávy a znamenitosti; žádná však z nich nenáležela tenkrát ještě k církvi křesťanské.

Germania a bývalé i nynější slovanské kraje byly naprosto pohanské, rovněž Veliká Britannie, jižto právě Anglové a Sasíci byli dobyli; Gallia byla na severu zaplavena pohanskými Franky, na jihu zmocnili se jí arianští Burgundové. Španělsko ovládali a pustošili Visigothové, Suevi, Alani, Vandali — vesměs to Ariani. Titěž Vandalové plenili pod Genserichovým nástupcem Hunerichem křesťanskou Afriku, kde páchali pronásledování, jež ukrutností svou bylo mnohem

neúprosnější a prohnanější všech pronásledování římských císařův. Zkrátka všechny země, kamkoliv první učenci Kristovi pravou víru byli donesli, staly se opět kořistí barbarství a často takového barbarství, jehož arianské kacířství ku prospěchu své zášti proti církvi využítkovalo. Svět musel býti znova dobýván.

S hrůzou viděli křesťané všude opakovati se strašné ono proroctví starého zákona proti hříšnému pokolení lidskému: „Aj, já vzbudím Chaldejské, národ hořký a rychlý, chodící na šírolosti země, aby obdržel stánky ne své. Hrozný a strašlivý jest: z něho samého soud a břímě jeho vyjde. Lehčejší než pardové koňové jeho, a rychlejší nad vlky večerní, a rozšíří se jezdci jeho: nebo jezdci jeho zdaleka přijdou, létati budou jako orlice pospíchající k jídlu. Všickni k loupeži přijdou, tváře jejich jako vítr žhoucí: a shromáždí jako písek zajetí. A on nad králi zvítězí, a knížata v posměch jemu budou: on všelike pevnosti smáti se bude, a snese násyp, a dobude jí.“¹⁾

Za takovýchto smutných a neutěšených poměrů žila v Nursii, starožitném to městečku v krajině umbrické nedaleko Spoleta, vznešená šlechtická rodina římská, jak vůbec za to se má, ze slavného kmene Aniciův, již Bůh přisoudil

¹⁾ Habakuk 1, 6—10.

čest moci Benedikta počítati mezi své. První světcův životopisec, osvěcený papež sv. Řehoř Veliký, přihlížel hlavně k tomu, aby duševnou povahu a duchovní cenu světcovu vyličil, než aby jeho rodu byl dbal. A světec také neměl okrasu a hodnosti vznešeného rodu zapotřebí, aby zvýšil slávu, již si svatostí svou dobyl; alebrž on sám jest toho rodu největší ozdobou.

Ve hlavním chrámu Páně nursickém nachází se hrobka, jež se dlé starého ústního podání považuje za rodiště sv. Benedikta; chrám tento pak jest jemu zasvěcen. Možná, že Nursia během času mnoho prodělala proměn, a že dotčený chrám na zříceninách paláce Aniciův byl vystavěn.

Rodičové nazývali se Euprobos a Abundancia, oba vynikající rodem i zbožností. Jsouce dlouho bez dětí oddali se horlivým modlitbám, udělovali štědré almužny, postili se a mnohé jiné konali dobré skutky, aby Bůh manželství jejich požehnati ráčil. Bůh však zbožným těmto manželům nechtěl potomstvo naprosto odepríti, alebrž je na pozdější dobu odložit.

Možná, že tehdejší časové bouře i jich bolně se dotekly. Tu jim Bůh k potěše a radosti vyslyšev vroucné jejich prosby a tužby uštědřil synáčka a dcerušku, jižto se, jak někteří spisovatelé tvrdí, narodili 12. září léta 480. Dána novorozeňátkům významná jména. Benedikt, to jest požehnaný, blahořečený, jak synáček pokřestěn

byl, na velikou poukazuje vděčnost, jakouž rodičové ve svých srdcích cítili, aneb na veliká požehnání, jež tušili a na Bohu žádali. Jmenem dcerušky Školastika předznačena její svaté a čisté duše dychtivost po Bohu a Božských věcech; zároveň již v sobě samém významno jest; nebo rozdělí-li se latinské jméno „Scholastica“ na dvě, a přesmeknou-li se dvě poslední slabiky, povstane Schola casti, což znamená školu čistoty a nevinnosti.

Avšak na tomto světě není radosti, již by nebylo přimíseno trochu žalosti. Téhož dne, kdy nábožná matka Abundancia dvěma svatým dítkám život dala, byla sama řízením Božím odvolána z tohoto světa na věčnost. Zkormoucený otec hleděl pro spanilé sirotky dobrou naleznouti pěstounku, jež by jim, seč možno, nahradila matku. A takovou byla Cyrilla. Všelickou péčí svou věnovala svěřeným sobě chovancům. S nemalým jí bylo podivením, že útlý synáček dvakráte za týden, ve středu a v pátek, jako svatý Mikuláš, ničeho požití nechtěl, kterýžto způsob zdrželivosti a postu netoliko sám po celý svůj život zachovával, nébrž i učeníkům svým předepsal.¹⁾

Nábožný otec Euprobis zajisté všechnu péči vynaložil, aby dětem svým dobré dal vychování, pevně jsa přesvědčen, že rodičové nemohou dětem lepšího zanechatí dědictví nad dobré vychování.

¹⁾ Sv. Řeh. hl. 41.

A věda, že nemůže dosti záhy začít se s mravným vychováním, snažil se co nejbedlivěji mravné zásady vštěpovati v útlá srdce svých dítek.

Ba v pravdě nemůže dosti časně začít se s mravným vychováním; jak vrátká jest námitka, že dítky musejí dříve nabyti rozumu, než by se jim náboženství předneslo, anyť prý nejsou dříve s to pochopiti pravd náboženských. Toť bylo by právě tak převráceno, jako nechati pole zarůst plevem a pak teprv chtít dobré zaseti semeno. Kdo chce v létě žíti, musí z jara sít. A jako stromu nedaří se bez kořenů, podobně vychování bez náboženství. Pole neobsívá se semenem jakýmkoliv, alebrž nejlepším: podobně musí v dětské srdce vloženo býti símě mravných zásad a pravd náboženských. A to musí stát se v rodině; u domácího krbu, na klíně matčině, v náruči otcově musí člověk, jenž pro věčnost jest určen, prvních nabyti vědomostí o svém vznešeném původu, o svých velikých povinnostech, o svém povolání. Tuto musí jako dědic nebe poznati, že, chce-li se stát vyvolencem, musí žíti toliko Bohu a svým spolubratřím; tuto musí prodělati první léta učení-se křesťanským ctnostem. Proto nazývají sv. otcové společnost domácích, každou rodinu soukromou církví, jejímižto kněžími jsou rodičové, věřícími pak dítky.

Vychování a vyučování obou dítek dalo se v domě otcovském asi tak, jak bylo ve kře-

stanských šlechtických rodinách obyčejem. Svatý Řehoř podotýká,¹⁾ že sv. Školastika byla od dětinství Bohu obětována. Lze tedy vychování její podstatně asi tak si pomyslit, jak sv. Jeroným osmdesát let dříve ve dvou pamětihodných listech k Laetě a ke Gaudenciovi takové vychování pro dítky vyšších šlechtických rodin byl naznačil.

„Dítka nemají nic jiného slýchat a učit se vyslovovati, leč co návodí k bázni Boží. Hanebným slovům nemají rozuměti, o světáckých písních nic věděti; záhy mají radost míti z líbezných slov žalmových. Písmeny ze slonové kosti mají hravě učit se čísti. Netoliko po pořádku uč se aneb zpívej dítko písmeny, nébrž pořádek budiž překroucen a písmeny buďtež přemíchány, aby se jim nejen předříkáváním, nébrž názorem naučilo. Láti se nemá dětem nikdy, když snad nečiní se pokroky, alebrž třeba pochvalou vlohy budit. Také dlužno dbáti, aby se dítkám učení neomrzelo, aby tak záhy pocitěná nechť k učení nepřešla pak do věku dospělejšího. I jmena a slova, jimiž dítka začínají skládati věty, nemají ponechány býti náhodě, alebrž třeba je pečlivě a záměrně vybírat: celá řada prorokův a apoštolův a všech patriarchův od Adama, jak se z evangelií vyjímají, má se k tomu vyvoliti, aby dítka již teď v tom cvičily se, čemu se pak dů-

¹⁾ Vita S. Benedicti auctore S. Gregorio M. c. 33.

kladněji mají učit. Veždy má přihlížeti se ku dobré výslovnosti, aby dítky i tuto něco chybného si nenavykly, čemu by pak později musely odvykati. Prospívají-li moudrostí, věkem a milostí u Boha i u lidí, mají se obeznamovati s písmem svatým. Každodenně mají z této květnice nějakou odříkávati úlohu. Řeckým veršům mají záhy učit se z paměti; s tím však má též spojeno býti cvičení-se v mateřské (latinské) řeči; neboť necvičí-li se útlý jazýček ihned z počátku v mateřštině, zvrhne se v chybnou výřecnost, a jazyk mateřský bývá pak cizými vadami zhyzděn a zkažen.“ Tak sv. Jeroným.

Benedikt, jehož Bůh velikými obdařil vlohami, znamenité činil pokroky, a sestra jeho Školastika, ta horlivá žačka, zajisté nezůstávala za ním pozadu. Že na vývin Benediktův netoliko nejbližší jeho okolí, nébrž i světové děje tehdejší doby působily, nelze popírati. V jeho domě, v jeho rodině, v jeho kruhu mluvilo se o celém souvěku; hovořilo se o časových událostech na východě i na západě, na jihu i na severu. Synáček pozorně naslouchaje tvořil si své zdání, činil své úsudky.

Když se nacházel v onom věku, kdy dítky tak rády poslouchávají pohádky a povídky, tu slyšel podivné vypravovati věci, jež na jemnou dětskou mysl nemohly zůstatí beze vlivu, z Afriky o ukrutném Hunerichu, králi arianských Vandalův,

jenž křesťany, zvláště biskupy a kněze, ba i děti strašně pronásledoval. Mezi dětmi vyznamenalo se dvanácte hochův, jež Ariané pro jejich stříbrné hlásky a znalost hudby do svých chrámů získati chtěli. Hleděno nejskvělejšími sliby svěsti je k odpadlictví; nic neprospělo. Byli zavřeni, bičováni, holemi bití; všecko marno. Pro svou statečnost u vyznání víry nazýváni jsou dvanácti malými apoštoly karthaginskými.

Zajisté podivné budila pocity taková a jiná vypravování o pronásledování církve a o hrdinné rekovnosti mučeníkův. Nezatoužil-li snad, jako později pětiletá sv. Terezie chtíti trpěti, ba umříti pro jméno Ježíše Krista? V dětských duších snadno při takových vypravováních vzniká tato myšlenka a tužba trvalé zanechávajíc dojmy pro celý život.

Za oněch časů muselo se za těžší veřejné hříchy činiti veřejně přísné pokání. Benedikt navštěvuje chrámy Páně vídal u dveří chrámových takové kajicníky. Pohled na ně musel v srdci jeho vzbuditi myšlenku, že není tak snadno dostati se do nebe!

Vůbec, čeho snad mnozí jiní si nevšíмали, bral si mladičký Benedikt k srdci a tak činil se způsobným, že se z dějin naučil více, než jak se to u hochů jeho stáří vídá. Odtud vším právem o něm vece svatý jeho životopisec, že „ihned od

svého dětinství dospělé, mužné chovaje srdce chováním svým nad věk svůj vynikal.“¹⁾

Tak asi uplynula podál marností a hluku hlavního města Říma první léta nábožných sourozenců na venkově v tichosti a samotnosti. Benediktův mladistvý duch a dětské jeho srdce byly v otcovském domě zbožným vychováním a vyučováním v základech vědeckých až do těch let připravovány, kdy měl ku svému vyššímu vzdělání odebrati se do Říma.

HLAVA DRUHÁ.

V Sv. Benedikt na učení v Římě.

Jakmile pachole dorůstá jinocha, nastává mu důležitá otázka, jakou dráhu života nastoupiti má, aby cíle svého, věčné blaženosti, dosáhl. An Bůh každému člověku zvláštní od přirození udělil vlohy a pudy, vytknul mu tím již předem ustanovení k jistému druhu povolání. Avšak ke přirozeným těmto darům přidílí Bůh i nadpřirozených. Tím jistěji určuje se povolání jednotlivce dle těchto vyšších darův.

Kdo při volbě svého stavu a povolání modlitbou se skoumá a zkouší i s moudrými učiteli a vůdci radu bere, blaze mu! Nalezneť cestu, kteráž ho

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. Prologus.

povede k životu. Kdo však se nemodlí, a jen ze smyslné náklonnosti, z pozemských toliko zámyslů k některému stavu se rozhoduje, nesmí požehnané doufati činnosti.

Důležitou tedy věcí jest povolání. Jestli to rozhodnutí mezi štěstím a neštěstím, ba často nad životem i smrtí.

Benedikt učinil volbu stavu svého v Římě, kam podle jedněch již záhy v sedmém roce, podle jiných pak, jak se více pravdě podobá, jako zrostlý mladík ve čtrnáctém roce, tedy léta 494, kdy loďku sv. Petra sv. Gelasius (492—496) řídil, ve průvodu své věrné pěstounky Cyrilly se byl odebral, an doma tak dalece byl vycvičen, že byl s to navštěvovati veřejnou vyšší školu výmluvnosti a svobodných umění.

Řím, ono město sedmipahorkové, nemající slávou a velikolepostí sobě rovného, nacházelo se tenkrát ještě v onom stavu, jak bylo z neronského pohoreliště povstalo. Přestal sice Řím býti hlavou politického světa; avšak se tam posud udržovalo pravé italské obyvatelstvo, latinský jazyk a mrav, římské upomínky a život; a u všeobecné bídě byl význam toho města přece zvyšován tím, že konečně jediné zůstalo a při všelikém ponížení, jaké je stihlo, přece ještě dějinným bylo říše střediskem a to netoliko křesťanských obyvatelův, alebrž i posud ještě trvajících zbytků pohanstva i cizých národův. Avšak musely hrozné

ještě přijíti bouře a nejtěžší zkoušky na město, než se z Říma pohanského stal křesťanský, z císařského Řím papežský. Boly té proměny tenkrát nastaly.

Školy tehdejší doby klesaly jako všechno ostatní; byly však v Římě přece ještě lepší, než ve kterémkoliv jiném městě celé říše. Ještě nacházelo se na Kapitolu oněch za císařů zřízených čtyřiatřicet učitelských stolic; a tuto v posluchárnách na Kapitolu mohli mladíci všech zemí vědecké základy sobě přivlastňovati. Také tam bylo moudré učiněno opatření proti přeplnění a přílišnému študujících návalu nařízení, že žádný jinoch přes dvacátý rok svého stáří ve školách zůstat nesměl. Jakmile kdo dospěl léta dvacátého, musel školu opustiti a jinému udělati místo. Nešel-li dobrovolně, byl úředně domů poslán.

Řím byl tenkrát první vědeckou školou, kde jediné ryzá mluvila se latina, a študovati tam platilo za zvláštní vyznamenání. K tomu byla mnohá, spasitelná dána nařízení a pravidla pro študující; byloť jim ku příkladu zapovězeno účastňovati se jistých, nebezpečných spolkův; tolikéž nesměli příliš často navštěvovati divadla, a měli se nevčasných vystříhati hodování.

Vzdor všelikým opatřením byl však život jinochů ve městě, v němž doposud mnohonásobné pohanské zvyky a mravy panovaly, mnohým ohrožován nebezpečím. Nacházelyť se v Římě v jistém

ohledu dvě společnosti: jedna posud skutečně pohanská, k níž se také po rozkoších bažící polokřesťané družili; a naproti této v pravdě křesťanská společnost tlačící se četně do chrámův a ke hrobům mučovníkův, z jejichž řadů veliký vzešel počet mužů, žen i panen, jižto ve svých palácích a letohrádkách vážný po klášternicku vedli život. Živá víra, s jakouž tato část křesťansko-římské společnosti pevně okolo stolce nástupců sv. Petra se seřaďovala, toho dovedla, že římsky a katolicky již tenkrát platilo za jedno. V této společnosti nacházel se také mladistvý Benedikt. Bydlel v části města za Tiberou v otcovském domě, kde nyní kostelíček sv. Benedikta in piscinula zvaný. Odtud navštěvoval veřejné školy.

Právě tou dobou léta 496 snažilo se pohanstvo ještě jednou veřejné domoci se platnosti slavností Luperkalií. Pohanská tato slavnost slavívala se v polovici měsíce února za ohromného shonu lidstva. Byla to vlastně slavnost pastýřská. Na počest ochranného boha pastýřů zabili modlářští kněží na pahorku palatinském několik koz; při obětování zvířat pomazala se dvěma šlechtickým jinochům čela krví obětní, a tato pak umývala se mlékem. Modlářští kněží procházeli se bez jiného obleku toliko zahalení jsouce kožemi zabitých koz celým městem; při kterýchž průvodech mnoho tropilo se neřádů a pověr; na to byl zabit pes, a pak se slavnost ukončila hostinou.

Pohané snažili se rozšířiti všude domněnku, že neštěstí, jakéž město stihlo, pochází od opomíjení modlářských obětí a slavností, jež tudy dlužno opět zavesti. Ve výtečném pojednání, jež proti tomu léta 496 vydal papež sv. Gelasius, upozorňuje, že nikoliv opominutí modlářských obětí, nébrž zkažené mravy Římanů neštěstí na město stáhly. Hrůza podjímá člověka, jak papež při této příležitosti vyličuje kleslé ve městě mravné poměry. Křesťanům musel zrovna zapověděti, aby pohanským slavnostem a divadlům neobcovali. Teprv léta 516 podařilo se zlovyk oné slavnosti odstraniti. Mezitím však ještě mnohé, ba i lidské oběti bohům přinášeny.

Vedlé tohoto pohanství v náboženství převládalo pohanství v životě. Sprostý lid neméně žil hrám a rozkoším, jako vznešená třída, jež po vyznamenáních a hodnostech se sháněla, ač postrádala všeliké vniterné ceny a hodnoty. Jednak sdružovala se s nestoudností neobmezená, všechno vyšší smýšlení za bláznovství považující pověra; jinak ona podlost a sprostota smýšlení, jež přátelství a všechny šlechetnější poměry v obcování s jinými posuzovala toliko podle svého vlastního prospěchu a hmotného užitku. Úplný nedostatek mravné přísnomyslnosti, prostopášnost života jediné ve hrách a divadlech si libujícího, uplácení soudcův, úředníků chtivost peněz neobjevovaly se toliko na venkově, alebrž měly ve středu římského světa

hlavní své sídlo; jakož vůbec nikde ve světě nelze provesti zřízení úplného sestředění, aniž by se ve hlavním městě veliký útvořil mravný močál. Všelická národní zvláštnost a síla bývá střediskem pohlcena; jádro hnije; a odtud pak úplná neschopnost a mizina, bezesmyslnost a bezradnost, když se jedná o tom, aby se takové spustlé poměry zlepšily.

Theodorich Veliký, král Ostrogothův, (panoval od 474—526,) odňal Římanům také i zbraň, že jeho a jeho Gothův úlohou jest Římany hájiti. Tak octli se Římané ve stavu, v němž se jim nedostávalo vhodného zaměstnání, toho nejhroznějšího nedostatku, při kterémž i sebe důmyslnější národ duševně i mravně zahynouti musí; ba i u staré šlechty vyhynulo naskrze všelické šlechetné smýšlení. S malými výminkami byli nově vzešli rodové davem lehkých větroplachů, hráčů, rozmazlených hejsků a vznešených zaha-lečů, jichž nebylo lze nižádnou zkušeností polepšiti.

Tehdejší Řím podává na sobě příklad, z něhož lze učit se, kterak vyžili národové i jednotlivci hynou: náboženská horlivost ve víře pomíjí, politická moc života vysychá, národní mravnost klesá, činnost ve výrobcích věd a umění se ztrácí, jazyk stává se mdlým a nečistým, jako všecko jiné v životě, a všechny poměry života protáhnuty jsou omrzlostí, nedůvěrou, pochybností a beznadějností; i staré, čisté, rodinné poměry rozkládají se, man-

želství považuje se nucením, dítky pokládají se břemenem, a s otci domácími, s hospodáři zanikli i občané. V takovém stavu nacházel se Řím na sklonku pátého století; a ani Theodorich se svými arianskými Gothy nemohl ničím přispěti ku zlepšení; ba oni ty poměry ještě zhoršili: Gothové i Římané hleděli se ve přepychu předstihnouti; všichni sháněli se se zahálčivým množstvím, o blaho celku nedbajíce, slepě po rozkoších a v soukromém životě se uskromňující u veřejnosti neznali jiné starosti leč o divadlo a rejdiště.

U prostřed oné neobmezené, bezuzdné požívavosti tehdá v Římě panující muselo počínání-si jinocha, jenž v tak brzkém mládí jevil vážnost dospělého muže, jenž vznešenou mravní silou šlechtu svého původu a onu vyšší křesťanské své obrody bez úhony zachovával, podivným býti zjevem. Ačkoliv Benedikt veliké v Římě požíval svobody, ačkoliv jej rozkoše všelijak vábily, zůstal věren čistému, křesťanskému životu. Pilně a horlivě oddával se učení i činil bezpochyby znamenité prospěchy; ba dalo se očekávati, že to přivede ku mistrovství.

Kdežto však jiní mladíci stejně nadaní při učení-se nadšením jsouce rozníceni se zálibou rozmlouvali o hodnostech a důstojnostech, jakéž pak ve světě zaujímati a spravovati budou, cítil při tom Benedikt mrazivou v sobě chladnotu. Duch jeho nenacházel uspokojení ani nasycení

v učení. Vysoké důstojenství, vysoké postavení ve společnosti zdálo se mu příliš nepatrným a pomíjejícím dobrem, než aby vyhlídka na ně jej byla mohla zvláště povzbudit. Onť chtěl Bohu zalíbiti se, věrným sluhou Božím státi se, chtěl si shromažďovati zásluhy pro věčnost.

Tato touha tím více v něm se zmáhala, an, jak podotýká sv. Řehoř ¹⁾, mnohé mladíky po bezcestí nešlechetnosti blouditi viděl; kterak mnozí z nejvýtečnějších jinochů požívavosti se oddávše bez ostychu nejopzlejší básně a písni odříkávali, ve svých rozmluvách smyslnost a ctižádost vynášeli a ač jsouce pokřestěni a k církvi sv. náležejíce nicméně pohrdačně mluvili o tom, co se týkalo svaté víry.

Kterak to všecko jeho po Bohu prahnoucí srdce bolelo a rmoutilo, nelze vysloviti. A proto sotva nohou do světa vkročiv snažil se ztáhnouti ji nazpět, aby snad nasytiv se jeho vědomostmi sám pak do strašné prohlubně zcela nepadl. ²⁾ Dav světu výhost nižádné choutce se neoddal. Otcovský dům byl jeho svatyní, kde svou ctnost ukrýval. Tuto v zátiší vyhýbaje se všelikému hluku světa, straně se všelikých zábav svých spolužáků bedlivě pěstoval vědy; ale ještě horlivěji pracoval na zdokonalování sebe ve ctnosti a bohabojnosti. Aby větších docílil prospěchů, utekl

¹⁾ Vita S. Benedicti auct. S. Greg. M. Prologus.

²⁾ l. c.

se pod ochranu nejblahoslavenější Bohorodičky Panny Marie, jejíž obraz v jednom pokoji či v domácí kapličce byl nalezl. Ukazujet se týž obraz, jak se tvrdí, v kostelíčku sv. Benedikta in piscinula (na rybníčku) za Tiberou, a představuje Bohorodičku s Ježíškem držícím kříž jako by mělo řečeno býti, že sv. mládenec Bohorodičku bez Božského Syna, a Syna beze kříže neuctíval. Před tímto obrazem konával své pobožnosti, u něho hledal útěchy a rady ve všech záležitostech, jemu netoliko své práce, nébrž i duši svou zasvěcoval; ba z lásky ku Panně Marii, jižto si na místo zemřelé Abundancie za svou matku zvolil, před tímto obrazem, jak se tvrdí, učinil slib věčné panické čistoty.

Úcta nejblahoslavenější Bohorodičky stala se pak odkazem a dědictvím řádu sv. Benedikta. Vezdy uctívána Maria Panna jakožto „*deliciae benedictinorum*“, jako rozkoš a potěšení benediktinův, jako rádkyně, ochrankyně, rozšiřitelka a učitelkyně řádu.

Svým ústraním, svým tichým obcováním s Bohem, svým něžným uctíváním nejblahoslavenější Bohorodičky domohl se Benedikt toho, že i uprostřed onoho zkaženého města svou ctnost zachoval neporušenou a že vznešenému povolání, jež mu Bůh byl vytknul, zůstal věrným. Avšak nespolehal se na svou sílu a ctnost, alebrž spasitelnou jsa proniknut bázní snažil se upevniti

v nejhlubší pokoře a posily hledati u Onoho, k němuž odkazuje sv. Pavel: „Všecko mohu skrze toho, kterýž mne posiluje.“¹⁾ Přišel čas, kdy Bůh, jenž ho chtěl učiniti nástrojem své moci a svého milosrdenství, ode všech ostatních jej vyloučil. Bůh hledal dělníka svého v celém množství lidu; a volání Hospodinova: „Pojďtež synové, slyšte mne; bázni Hospodinově vyučovati vás budu;“²⁾ „choďte, dokud máte světlo, ať vás nezachvátí tma,“³⁾ — tohoto volání uposlechl poslušný žák Páně; mravnou silou své skrze milost Boží posilněné vůle pozdvihuje se nad pozemskost a smyslnost, oddává se v pokoře a lásce zúplna Bohu i vzdaluje se světa, jehož prah sotva byl překročil. Chce se odebrati do školy, v níž Duch Boží sám bude jeho učitelem, a v níž z pramenů Spasitelových vyššího dočerpá se poznání, čistější moudrosti, nežli mu školy kapitolské poskytnouti mohly: úmysl jeho jest pevný. Hospodin ho vyvolil; a věrněji než onen učeník v evangeliu⁴⁾ uposlechl hlasu Božího: opouští otcovský dům, příbuzenstvo a všecky své statky. Jedinou jeho touhou jest: zalíbiti se Bohu. A tak jej vědomě nevědomého a moudře neučeného⁵⁾ vede Duch Boží na poušť.

¹⁾ Filipp. 4, 13.

²⁾ Žalm 33, 12.

³⁾ Jan. 12, 35.

⁴⁾ Luk. 18, 23.

⁵⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. Prologus.

HLAVA TŘETÍ.

Sv. Benedikt v Enfide.

Kam ten mladistvý jinoch spěchá? Snad chtěje uniknouti víru a hluku hlavního města vrací se do domu otcovského, do Nursie, jak by se očekávati dalo? Překonav všeliké vniterné boje, všeliké představy o zármutku otce, posud-li byl na živě, o nářku milené sestry nastoupil dráhu, jakou byli kráčeli sv. Antonius Veliký,¹ sv. Pachomius a mnozí jiní velicí mužové prvéjších dob. Cyrilla, jeho pěstounka, kteráž jej něžnou mateřskou milovala láskou a všelikou mu věnovala péči, snad již po delší dobu pozorovala, co se v mysli jejího chovance dalo; stavši se konečně důvěrnicí jeho zámyslu odhodlala se jíti s ním, kamkoliv by se uchýlil.

Ze všeho statku a majetku rodinného vybral si nábožný jinoch toliko měděný kříž, na němž zároveň nacházel se obrazek nejblahoslavenější Bohorodičky. S tímto drahocenným, jemu nejmilejším pokladem opouští čtrnáctiletý mládenec Řím ve průvodu své pěstounky Cyrilly. Vyšed z města nádhernou branou tiburtinskou, již císař Honorius z ohromných tam nahromaděných rozvalin vzdělati dal, ubíral se pak ku severovýchodu silnicí tiburtinskou ku horám Sabinským, jež v dáli asi pěti či šesti hodin od Říma v rozmanitých útvarech omezují obzor, hraničíce na východě s Apenninami

a na jihu v libeznou přecházejíce vrchovinu. Vypravuje se,¹⁾ že vyšed z města potkal venkovského mladíka ve vlněném oděvu, s nímž ihned vyměnil šlechtické své roucho, aby mu nebylo závadou na jeho pouti, zároveň chtěje chudobou hned z počátku následovati Krista. An pak srdnatě dále vykračoval, nachyloval se den, i musel pomýšleti na nocleh. Přišed ku osadě Rojate prosil v prvním domku o přístřeší. Any tenkrát v okolí nakažlivé panovaly nemoce, obyvatelé obávající se nákazy svatého mladíka hrubě odbyvše ani do osady nepřipustili. Na paměti maje a rozjímaje, kterak Maria a Josef před narozením Páně tolikéž nenalezli v Betlémě přístřeší, ohlížel se jinoch v Boží přírodě po nějakém útulku. Hezký kousek od osady pod širým nebem uložil se na kámen k odpočinku. A hle! kámen řízením Božím, jako by lidskou přijal citelnost, a jako by odsouditi chtěl nelidskost obyvatelů rojatských, odloživ svou přirozenou tvrdost v jemný změkkl vosk. Jako měkké lůžko okličoval kámen údy mladíkovy i podržel ztvrdnuv opět znaky jeho postavy na památku ochrany a dobroty Božské, jež se na věrném sluze Božím objevila naproti nevlídnosti či přílišné bázlivosti obyvatelů rojatských. Svátý pak jinoch netoliko učiněnou křivdu velikodušně

¹⁾ Erhard: Gloria Ss. proteparentis Benedicti. Aug. Vindelic. 1719. p. 1. pag. 43. — Viz také: Salzburger Kirchenblatt 1879 čís. 23.

odpustil, alebrž laskavě odměnil, an Bohem označené místo přímluvou svojí v den své v církvi památky znamenitým až do nynějška oslavuje zázrakem. Na slavnost totiž sv. Benedikta vypocuje onen kámen kapaninu, jež s největší sbírá se důvěrou a úctou, a již proti všelijakým nemocem užívá se s prospěchem. Lid tuto kapaninu nazývá „mannou sv. Benedikta.“ Nad kamenem tímto vzdělán jest oltář, na němž služby Boží se konají, v úhledné kapliče.

Svatý jinoch odpočívav si a vroucné Bohu díky vzdav ubíral se dále ku pohoří sabinskému, kam ho srdce táhlo do čerstvého horského vzduchu. Jako by zaznívala ozvěna oněch slov Spasitelových: „Když uzříte ohavnost zpuštění na místě svatém, . . . utecte na hory,“ ¹⁾ v duši jeho, spěchal ku horám své budoucnosti. Neohlížeje se na město zpět, nedbaje rozmanitých po cestě sopečných útvarů srdnatě vykračuje, až po chůzi půl druhé hodiny přišed ku mammolinskému mostu pozdravil tu poprvé řeku Aniena (nyní Teverone), jehož voda svým hrkotem oživovala poušť, do které měl jinoch řízením Božím býti uveden. Jako ta řeka později byla jeho společnící na poušti, tak jest teď jeho vůdkyní do ní; proti vodě podlé řeky se bera měl mladý poutník zrak svůj upřený v před a vzhůru k těm modravým horám, jejichž

¹⁾ Mat. 25, 15—16.

obrysy již patrněji se objevovaly. Ve své tužbě po výšinách duchovní svobody, po vyproštění-se z otroctví nízkosti mohl s královským zvolati pěvcem: „Pozdvihl jsem oči svých k horám, odkudž přijde mi pomoc; pomoc má od Hospodina, kterýž učinil nebe i zemi.“¹⁾

Pominuv v levo sirná jezera povstavší v zaniklých jícnech sopky Sulfatary a ubíraje se podlé hrobních pomníků stojících u silnice jako spustlá, skvostná podloubí vkročil do hustého olivového háje na svahu pohoří, kde vysoko na skalní strmině leží staré město Tibur, nynější Tivoli, v čarovné poloze u překrásných vodopádů řeky Aniena. Po celém svahu nacházely se tenkrát ještě nádherné letohrádky vznešených římských rodin. Téměř neporušené stály tam ještě letohrádky Maecenatův, Horaciův a Hadrianův; zvláště poslední nádherná byl budova. Všecko, co císař Hadrian v dalekých krajinách římské říše krásného byl viděl, v Řecku a v Egyptě, mělo tuto na svahu tiburtinské hory v úzkém objemu býti spojeno a oko obveselovati.

Všecky tyto divy pohanské umy a nádhery poskytovaly se s horské silnice pohledu okolojdoucího. Ale i křesťanský jeden pomník nacházel se tam, když Benedikt na své pouti do pouště tuto se ubíral. Byl to malý kostelíček zasvěcený

¹⁾ Žalm 120, 1—2.

sv. mučenici Symforose a jejím sedmi synům, jižto při otvírání onoho letohrádku léta 120 od císaře Hadriana jeho modlám zde byli obětováni. Modlářští kněži byli totiž vyřkli, věštby že musejí mlčeti, pokud křesťanská paní se svými syny v té krajině žíti bude. I byli tudy vyzváni, aby se křesťanské víry odpřisáhli; poněvadž ale ve pevném Krista vyznávání vytrvali, byli od Hadriana obětováni modlám. Matka byla po hrozných trýzních a mukách uvržena do Aniena; na hrdinské jinochy vymyslel císař zvláštní trýzně. Dal totiž okolo chrámu Herkulova zaraziti sedm kolů, na každý kůl jednoho z mláďenců velikými svíráky natáhnouti a každého zvláštním umučiti způsobem. Na místě pohanského chrámu Herkulova stál tenkrát na památku onoho hrdinského vyznání křesťanský kostelíček. Mezi těmi mladistvými reky, jenž za víru Kristovu život svůj tak ochotně a srdnatě nasadili, byli mládenci stejného věku s Benediktem. Hluboce zajisté dojat byl touto zpomínkou sv. jinoch, jenž byl odhodlán za spásu duše své obětovati svět.

Pominuv nevšimavě města Tivoli s čarovnou jeho vyhlídkou na Řím spěchá sv. jinoch dále až do údolí, kde v děsném, romantickém úžlabí nacházela se osamělá, nepatrná osada Enfide, nynější Affile. Zdržovalo se tam několik vážených mužů, buď známí aneb snad příbuzní rodiny Aniciův, kteřížto velmi laskavě ho i jeho pěstounku

Cyrrilu přijavše jim domek vedlé chrámu zasvěceného knížeti apoštolů sv. Petru za obydlí ponechali. Benedikt neznaje posud dostatečně vůle Boží ohledně svého budoucího pobytu považoval vlídné a láskyplné přijetí od Enfídanů za pokyn Prozřetelnosti; i ustanovil se na tom zůstatí zde a poraditi se s Bohem i s lidmi.

Tak činívají vždycky ti, kdo nikoliv sebe, nébrž Boha hledají; čekají na pokynutí s hůry a uposlechnou ho, jakmile je poznali. Tolikéž Benedikt v pevné čekal důvěře, že Bůh mu ve pravý čas ukáže, co činiti, kam jíti má. Tuto tedy věnoval veškeren čas modlitbě a rozjímání. Zajisté se tu také cvičil ve skutcích kajicnosti; cítil v sobě zvláštní povolání Božské spravedlnosti činiti zadost za mrzkosti a nepravosti, jichžto svědkem ve městě světovém byl. Tresty, jakéž jeho souvěkovce se všech stran stíhaly, měly se skrze skutky dobrovolného kání proměnití ve prostředky spásy a obrody. Sv. jinoch poslouchal v tom ohledu, jako ve všem vniterného hlasu Ducha Božího, jenž od dětinství ho vedl, ale teď teprv celou jeho bytost uchopil. Jak dalece již on Bohu a Bůh jemu náleží, měla následující osvědčiti událost.

Pěstounka Cyrilla, která sv. jinocha obsluhovala a o jeho živnost pečovala, vypůjčila si jednou od sousedek říčici ku prosívání pšenice, kterou byli obdrželi aneb sobě vyžebraли. I polo-

žila vypůjčenou hliněnou říčici neopatrně na stůl a odešla. Náhodou stalo se, že říčice spadši se stolu rozbila se na dva kusy. Brzy na to navrátilší se Cyrilla vidouc, jaká nehoda se stala, že vypůjčená věc rozbita jest, začala usedavě plakati. „Co si pomyslí a co řeknou lidé o té neopatrné cizinkyni, jež tak nedbale s majetkem jiných lidí zachází?“ tak asi bědovala ubohá Cyrilla. Nábožný a dobrosrdečný jinoch vida pěstounku svou hořekovati a maje s ní útrpnost vzal ty dva kusy rozbité říčice a odebral se se zármutkem na modlitbu. Vroucně se pomodliv, aby Bůh potupu od věrné služebnice odvrátiti ráčil, povstal, a hle! modlitba jeho vyslyšána; viděť před sebou nádobu tak neporušenou, že nebylo lze sebe menší známky nějakého roztrštění na ni naleznouti. Vzav nádobu odevzdal ji bědující pěstounce, kteráž tomu ani věriti nechtěla, že by to tatáž říčice byla.

Avšak Benedikt viděl se nucen a jí větší způsobiti hoře, aby spásu své duše z těžšího a hrozivějšího nebezpečení vyprostil. Neboť více ještě nežli mrzkostí smyslné žádostivosti, jež ho z Říma byly vypudily, bál se nákazy duchovní hrdosti a pýchy. Zázrak, jejž byl učinil, nezůstal utajen. Pověst o divu tom roznesla se a takový vzbudila obdiv, že osadníci onu říčici nad průčelnou branou chrámovou zavěsili na památku Božské milostivosti, aby souvěci i potomkové

viděli, s jakou dokonalostí mladistvý Benedikt milost obcování byl započal. Říčice ta visela nade branou chrámovou až do časů Longobardův až asi do let 580 a 590. ¹⁾

Lze předpokládati, že ihned jak z okolí tak i z další vzdálenosti lidé přicházeli podívat se na nového divotvůrce. Tu však nenacházel zbožný jinoch v samotě nižádné samoty více; čeho byl nejtoužebněji hledal, po čem nejdychtivěji bažil, bylo ztraceno. A proto an Benedikt raději snášeti chtěl útrapy světa, než dobývati si chvály, a an raději námahami pro Boha unavenu, než příjemnostmi tohoto života vyvýšenu býti si přál, ²⁾ nezbývalo mu, leč potajmu opustiti místo nynějšího pobytu a uchýliti se někam, kde by beze všelike překážky jediné Bohu žíti mohl. Poradiv se tedy vroucnou modlitbou s Bohem a s Bohorodičkou Pannou Marií a uposlechnuv vnuknutí Božího ustanovil se na tom nic netušící pěstounku svou podtají opustiti. A co si umínal, také provedl. Bylo okolo veliké noci, a vesna v nejkrásnějším nacházela se květu.

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. c. 11

²⁾ l. c.

HLAVA ČTVRTÁ.

Subjako. Svatá jeskyně.

V uzlu hor, v nichž Anio hlubokou vymítá rokli, přijde se cestou proti vodě podlé řeky ku rozsáhlému vodojemu mezi dvěma ohromnými skalními stěnami, odkudž čerstvá křišťálová voda překrásnými pády splývá až ku městu Subjaku. Velikolepá a malebná tato krajina zalíbila se před časy císaři Neronovi; i dal Aniena hrází obehnati a pod ustrojenými takto jezery zříditi lázně a luzný vystavěti letohrádek, jenž pro svou polohu byl nazýván Sublacum, Sublaqueum — Podjezeří, z něhož posud ještě některé ukazují se zbytky, arci nesouvislé toliko zříceniny. Tuto se Nero někdy v létě zdržoval. Jednou při hostině udeřil blesk do pokrmů a stůl byl převržen;¹⁾ ba jak se vypravuje, dotekl se blesk číše, již císař právě k ústům kladl, a roztavil ji. Událost tato léta 61 se přihodivší naplnila duši onoho ukrutného bídníka neobyčejnou hrůzou. Od té doby až do dne, kdy sv. Benedikt do této krajiny přišel znesvěcené hejřením místo svým neúhonným obcováním opět posvětil, nečiní se v dějinách žádná více zmínka o Subjaku.

Východně od Enfide asi hodinu zdálí, ale již za řekou Anienem vyvstávají hory simbruinské;²⁾

¹⁾ Tacitus: Annal. 14, 22.

²⁾ Tacit. l. c.

tak sluje lesnaté a drsné pohoří táhnoucí se od Subjaka a údolí Anienova až ku jezeru fučinskému, nyní lago di Celano. V těchto horách zamýšlel po samotě a skrytosti toužící jinoch dalek jsa všeho obcování s lidmi a jediné žije Bohu ukryti se. Tam tedy zaměřil. Přes Aniena však nemohl, leč u Subjaka, i bral se tedy tím směrem.

Čarokrásné, stupňovitě ležící horní městečko na rozvalinách a ze zřícenin letohrádku Neronova nepravidelně vystavěné brzy pominul sv. jinoch. Podél hlubokých roklí ječícího Aniena vnikal drsnatou stezkou hlouběji do pouště. Asi čtvrt hodiny nad Subjakem jest malé jezero a u něho rozcestí, kde víc a více súzující se vbíhá údolí, nad nímž dva vysoké, neúrodné, strmé vrchy Monte Calvo (Lysá hora) a Monte Taleo (hora Lomnice, plná rozsedlin). Pracně vede stezka mezi roštím a skalami podél skalní stěny; brzy však stává se půda srovnanou na tom místě, kde v děsné pustině osamělý stál mramorový sloup, zbytek to z velikolepých staveb Neronových.

Tuto potkal Benedikt mnicha, jmenem Romana, ¹⁾ jehož klášter pod řízením opata Adeodata nacházel se výše na úbočí Lysé hory. Roman byl osvědčený řeholník, jemuž opat dovolil, že směl prázdné chvíle trávití rozjímáním na pustých místech v okolí kláštera. Byl to muž, jehož Bůh

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 1.

Ad pugnam sic redditur aptus

mladému Benediktovi jako anděla strážce vyslal v ústřety; vždyť se zbožný jinoch po celé své cestě modlil k Bohu, aby mu dal naleznouti místo klidu a bezpečnosti. Z vnuknutí Božího otázal se Roman mladého poutníka, kam se ubírá. Laskavost, s jakou ta slova pronesl, vážné jeho vzezření, veselé jeho čelo dojaly srdce mladíkovo. Upřímně a bez ostychu zděliv se s ním záležitostí své duše svěřil se mu bez obalu, jediným jeho že jest přáním naleznouti místo, kde by před celým skryt jsa světem v tichosti žíti mohl. Opatřil pak záměr svůj takovými důvody, že se mnich domníval, jako by mladého Eliáše či druhého Jana Křestitele, tím méně potomka římské šlechty mluvit slyšel. Lze předpokládati, že mu proti jeho důvodům mnohé učinil námítky; avšak jinoch je všecky s jistotou zodpovídal, že se mnich až podivil. I nemohl déle pochybovati, že úmysl Benediktův byl mu od Boha vnuknut.

Ale kam měl tak útlého mladíka odkázati? Bůh však se postaral v pravdě podivným způsobem. Žádané místo nemuselo býti daleko hledáno i poskytovalo všecko, co se mohlo přát. Roman věděl o jeskyni na Lysé hoře, jež mladistvého poustevníka před celým měla ukryti světem; zároveň mu přislíbil, že mu bude seč možno raden i pomocen.

Světský svůj oděv složil Benedikt u onoho mramorového sloupu, jenž se takto stal památným

a posud na témž stojí místě. Okolo sloupu byla později vystavěna kaplička zasvěcená sv. kříži, santa Crocella, čímž ona památka tím lépe jest zábezpečena. Na témž místě obdržel mladý poustevník od Romana roucho svatého obcování, přehozný plášť z koží, nádobku na vodu, jiné menší potřebné věci a snad i písmo svaté jakožto nejbezpečnější zbraň a nejvydatnější posilu.

Srdečně se rozloučivše rozešli se: Roman vracel se do svého kláštera mnoho na mysli přemítaje a mladistvého poustevníka Bohu doporučuje; Benedikt směle a neohroženě vešel do lesíku mezi prastaré křemeláky, jež v nejrozmanitějších způsobách ze svých otevřených šedých kořenů povyroستly a posud čerstvě se zelenají. Nade tmavým lupením těchto dubů strmí holé skalní stěny vysoko vyčnívající ku blankytu nebeskému. S rozmanitě sehnutými vršky stojí tu většina těch dubů; a líbezná pověst pastýřů oněch krajin vypravuje, že, když sv. Benedikt vedlé těch stromů se ubíral, hluboce se ukláněly a od té doby ohnuté zůstaly. Možná, že právě této pověsti posud mezi lidem kolující připočísti lze, že posvátný ten háj před vyhubením byl zachráněn.

Na okraji lesa stává se bez toho již pustá krajina ještě osamělejší a pustější, ohromné skaliny vypínají se tu vysoko v širokých úbočích, úskalích, balvanech, rozsedlinách. Nahoře nad rozsáhlou samotnou krajinou hluboké panuje po-

svátne ticho; toliko dole ve strašné rokli hrne se svým skalním korytem Anio ode skaliny ke skalině, od kamýku ke kamýku, až utichá v jezerech u Subjaka. Několik set kroků vine se příkrá stezka okolo skalní stěny. Vykonav i tuto cestu octnul se po samotě prahnoucí jinoch před malým jeskyňovým světem, kde se nacházelo stupňovitě nad sebou několik přirozených slují. Jednu z nich k jihu ležící vyvolil si Benedikt za obydlí. Jest to jeskyně toliko sedm střeviců dlouhá a čtyři široká, pravá to hrobka. Toť palác, jež mu Bůh upravil na poušti: holé skály jsou stěnami, kámen sedadlem, tvrdá skalní půda ložem. Celá příroda zdá se mu volati vstříc: „Kdo hledá pokoje duše své, hledej ho na místech, jako jsou tyto jeskyně, na místech samoty; nebo jen tuto mluví Bůh ke srdci člověka.“ Tato slova jsou napsána nade vchodem do posvátné jeskyně, jižto italský básník Petrarka¹⁾ nazval „prahem, přes nějž vchází se do ráje.“

Toť jest tedy ta svatá jeskyně (*sacro speco*), v níž sv. Benedikt tři léta v úplném ústraní ztrávil, a v níž jako druhdy Mojžíš na hoře Sinai, na vznešené své povolání jakožto zákonodárce a ředitel nového, po svatosti toužícího lidstva se připravoval. Toliko mnich Roman věděl o jeho

¹⁾ „*Devotum specu, quod, qui viderunt, vidisse quodammodo Paradisi limen credunt.*“ Petrarca, *De vita solit.* I, 2.

příbytku;• avšak jak mu byl přislíbil, tajemství přísně zachovával, že ani jeho opat Adeodat ničeho nezvěděl, a jemu v jisté dni donášel chléb, jež si sám od úst utrhoval, tak že oba méně z jednoho pokrmu než raději z jednoho postu žili. Klášter, v němž Roman se zdržoval, tak ležel, že ku jeskyni Benediktově nemohl jinak leč velikými oklikami a i to s těží dostati se, ana vysoká skála nad jeskyní vyčnívající s vrchu ku jeskyni přijíti překážela, ačkoliv vzdálenost jinak byla nepatrna. Důvtipná však láska vnukla Romanovi¹⁾ myšlenku: aby totiž s vrchu skály jedním otvorem chléb dolů po provaze spouštěl; zvonek na provaze upevněný měl mladého poustevníka upozorniti, že otcovský přítel s vezdejším chlebem na blízku jest. Tento chléb a drsný oděv, to bylo všecko, čeho Benedikt svému tělu dopřál; neboť chtěl přirozenosti odejmouti všechno, čím by smyslnost mohla býti podněcována, duch však by mohl býti svírán. Všemožně snažil se svatý jinoch žíti po výroku sv. apoštola Pavla:²⁾ „Tresci tělo své a ve službu je podrobuji.“

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 1.

²⁾ 1. Kor. 9, 27.

HLAVA PÁTÁ.

✓ Tři léta.

Mladému poustevníku byla skalní jeskyně pravým rájem, kde nyní poprvé za svého života do vůle mohl celé dni a noci na Boha mysliti, s Bohem rozmlouvati a zcela oddati se vniternému pudu jeho milosti. Kdož by byl asi s to vyzkoumati a vyličiti pocity, jakýmiž duše Benediktova oplývala na onom od Boha mu vyrčeném místě! Bylo mu asi jako Davidovi, když vyváznuv z rukou Saulových na bezpečném skalním vrchu každému mohl vzdorovati nepříteli. Jako onen královský pěvec snad zpíval: „Hospodin zpravuje mne, a nic mi se nedostáváti nebude; na místě pastvy tu jest mne usadil; nad vodou občerstvení vychoval mne; duši mou obrátil; provedl mne po cestách spravedlnosti pro jméno své; nebo, bychť pak chodil u prostřed stínu smrti, nebudu se báti zlého; nebo ty se mnou jsi; prut tvůj a hůl tvá, ty mne potěšily.“¹⁾ Bylo mu k mysli jako Mojžíšovi, když červené moře s lidem svým šťastně byl překročil, jako Eliášovi, když utek před Jezabelou na hoře Horeb meškaje v hučení větříku hlas Hospodinův slyšel.²⁾ Bylo mu jako učeníkům na hoře Tabor, když viděli Krista Pána proměněného, a Petr zvolal: „Pane,

¹⁾ Žalm 22, 1—4.

²⁾ 3. Kn. král. 19, 9—12.

dobré jest nám zde býti; chceš-li, udělejme tu tři stánky.“¹⁾ Nejsa lidmi nikterak vytrhován obcoval tu jediné s Bohem; a toto obcování s Bohem co mohlo v něm působiti ne-li „spravedlnost a pokoj a radost v Duchu svatém?“²⁾ V ja-
snějším o mnoho světle objevovala se mu tuto tajemství sv. víry: Boží jednota i trojice, vtělení-se, vykoupení, posvěcení i život věčný. Mnohem vnitřněji a srdečněji pocítoval blízkost Boží. Co v tom tichu samoty slyšel, bylo mu hlasem Božím: hrkot bystřice, libý vzduchu vánek, rachot hromu, klokot slavíkův. Co vůkol sebe viděl, připomínalo mu Boha. Vlídne usmívaly se na něho jasné svítící hvězdy se tmavomodrého blankytu. O, jak často asi rozmlouval s nimi je vybízeje, aby svými světly a neustále se mihajícími paprsky rozhlašovaly chválu Hospodinovu!

Zamilovav si tedy Boha nade všechno učil a cvičil se míti Boha neustále na paměti; smrt míti ustavičně před očima; na den soudný pamatovati, pekla se báti, po životě věčném toužiti, na své skutky každé hodiny ostražitým býti, věrně sloužiti Kristu králi, sebe zapírat, aby snáze a bezpečněji následovati mohl šlepečí Kristových. Za účelem toho všeho vroucně rozjímal o umučení Páně, nechtě nic důkladněji uměti „než Ježíše

¹⁾ Mat. 17, 4.

²⁾ Řím. 14, 17.

a to ukřižovaného.“¹⁾ Svatá jeskyně byla jeho vysokou školou, kde se učil nic milejšího nemíti nade Krista a ničemu nedávati přednosti před láskou ke Kristu Ježíši.

A jak důvěrné bylo jeho obcování s nejblahoslavenější Bohorodičkou, jak něžná a vroucná byla jeho úcta k Marii Panně! S ní a v ní se těšil, k ní se jako ke vlastní matce obracel ve všech svých tísňích o pomoc, od ní učil se všelikým jejím překrásným ctnostem, zvláště snažil se pokorné děvky Páně nejpokornějším býti učeníkem. A Maria Panna byla netoliko nejpečlivější jeho matkou, nébrž i jeho učitelkou a mistryní.

Vroucně též uctíval sv. anděly, zvláště svého anděla strážce, s nímž, jak se podotýká, důvěrně a přátelsky obcovoával.

A s jakou úctou pohlížel ke sboru svatých obdivuje jejich ctnosti a hrdinství a ku jich následování se povzbuzuje! Z nebešťanů vyvolil si zvláště některé světce, jež výhradněji uctíval, tak sv. Jana Křestitele, sv. apoštoly Petra a Pavla, sv. Basilia, sv. Jeronýma, sv. Martina, sv. Donáta, sv. bratry Kosmu a Damiana, sv. Blažeje a sv. Erasma. Toť byla blažená společnost, v níž mladý poustevník tři léta ztrávil.

¹⁾ 1. Kor. 2, 2.

Zajisté zakusil nemalých též obtíží v této samotě, obtíží tak velikých, že lze tázati se, kterak mohl tak mladý člověk tak dlouhý čas je snesti. Ačkoliv hladovému žaludku chléb sladce chutná, nicméně to věčné stejno se mu asi ošklivilo, jako lidu israelskému sladká manna na poušti se znechutila. Ačkoliv to nebe italské tak jasné jest a podnebí tak příjemné, přece však za zimních přímrazů a dešťů často se útlý jinoch po celém těle chvěl a cvakal zuby. Ačkoliv přemilé mu bylo obcování s Bohem, přece však nescházelo trudných myšlenek a zpomínek, pochybností a pokoušek. Ale právě takto stal se jeho pobyt v jeskyni osamělé zdrojem milosti a požehnání. Zrno pšeničné musí napřed odumřít, než může stonásobné přinesti ovoce; přirozený člověk musí zničen býti, aby nový povstal člověk plný milosti a pravdy.

Bez pochyby zachovával Benedikt na své poušti přísný denní pořádek, jaký si od Romana navrhnouti a potvrditi dal, a jenž byl přizpůsoben obyčejným předpisům tehdejších klášterův. Z vyššího řízení našel způsob života hodící se ku podporování života duchovního, jenž zároveň obsahoval osnovy ku životu, jakému pak tisíce jiných učiti měl. V určitou hodinu povstav se svého kamenného lože konal své rozjímání a modlitby, v nichž pak častěji za dne pokračoval, zpytoval přísně své svědomí, uzavíral se v duchu do mší svatých,

jež se na světě obětovaly, zazpíval si časem nábožnou píseň, zaměstnával se ruční prací upravuje střežku nade svou jeskyní a vůkol ní děláje ohradu.

Přísný, ctnostný život mladého poustevníka nebyl arci pekelnému duchu po vůli; i snažil se všemožně svatému mládenci pobyt na poušti ztrpčovati všelikými děsnými a strašnými pokouškami. Avšak Benedikt naučil se proti zlému duchu bojovati v dobré škole; s pomocí Boží podstupuje srdnatě všeliké ty boje, zápasí rekovně i vychází z nich vítězoslavně.

Odvěký nepřítel horše se na laskavost a pečlivost Romanovu, jenž tak otcovsky o mladého poustevníka se staral, a závidě Benediktovi skromničký jeho pokrm hleděl ty posylky po provaze překaziti. Tušil snad odvěký závistivec, že po takových obětích Benedikt od Boha vyvolen a ustanoven jest za nástroj, jímž a skrze nějž mnoho duší z moci pekla mělo býti vyrváno. I chtěl ho tedy nedostatkem potravy donutiti, aby se vrátil do světa. Když opět jednou zbožný a dobrosrdečný Roman košíček s chlebem po provaze ku jeskyni spouštěl, roztrástil pekelný závistivec kamenem zvonek,¹⁾ jenž mladého poustevníka na skromničkou hostinu upozorňoval. Na památku toho býval prý ve mnohých klášteřích zvonek, jenž bratří ku jejich povinnostem svolával,

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. c. 1.

buď naražený aneb navrtaný. Avšak láska, jakou Kristus do srdce vnuká, mocnější jest všech klamů a mamů zlého ducha. Pečlivý Roman nechal se nikterak zastrašiti; alebrž nepřestával jiným způsobem starati se o výživu svého chovance; neboť považoval Benedikta za ustavičnou zápalnou oběť, jejíž libá vůně nebe obveseluje. A proto měl za to, že nemůže nikdy dosti mnoho učiniti pro něho.

Konečně zalíbilo se Bohu všemohoucímu, aby starostlivý Roman ode svého namáhání si odpočinul, a aby život Benediktův lidem byl za příklad postaven, aby svíce na svícnu stojící všem, kdož jsou v domě Božím, svítla.

Tři léta byla uplynula, jež útlý Ginoch ve posvátné jeskyni na poušti toliko Bohu a Romanovi jsa povědom ztrávil v ustavičném sebezapírání a umrtvování, ve svátek žije jako v pátek, jako by pro něho neustále byla svatopostní doba, svou rozkoš a útěchu hledaje a nacházeje jedině v Bohu. Po třech letech úkrytu, jež byl jako ve hrobě přežil, nadešel pro něho čas, aby ku novému povstal životu a sice právě v tu dobu, kdy církev svatá koná slavnost vzkříšení Páně, slaví velikou noc. Veselé jarní slunce přinášelo také mladému poustevníkovi vzkříšení!

Nad míru krásně a dojemně vyličuje tu událost sv. Řehoř Veliký.¹⁾ Bůh všemohoucí

¹⁾ l. c.

Superi alimenta ministrant.

Lucæ 24. 30.

Dan. 11. 36.

non desertus

jednomu knězi poněkud vzdáleněji bydlícímu, jenž si právě strožil hostinu ku hodu velikonočnímu, u vidění zjevití se ráčil říka k němu: „Ty si strojíš lahůdky, an služebník můj tam na poušti hladem hyne.“

Kněz ten nemeškaje ihned ještě v den sváteční vydal se s připravenými pokrmy na cestu, i hledal služebníka Božího po příkrých stráních a úbočích, ve hlubokých roklich a slujích dotazuje se lidí na něho. S udivením poslouchal, kohokoliv se tázal; nikdo však dotazům jeho nemohl vyhověti, an nikdo o pobytu mladého poustevníka nevěděl. Konečně návodem Božím našel ho ve skalné jeho jeskyni. Užasnul zbožný kněz vida mladíka tak vymořeného; užasnul též Benedikt nad netušeným příchodem člověka, an po celá tři léta lidské tváře nebyl spatřil. Aby seznal, dobrého-li smýšlení příchozí jest, vyzval ho ke společné modlitbě. Když pak se vroucně pomodlili, velebíce Boha důvěrně pospolu hovořili o věcech Božských a nebeských. Po delší přemilé rozmluvě pravil kněz ku Benediktovi: „Nuže teď pojezme, an jest hod velikonoční.“ Načež poustevník odpověděl říka: „Ano, jest hod velikonoční, den radosti, anot mi dopřáno viděti tebe.“ Pohyblivé svátky církevního roku ohlašovaly se tenkrát každoročně na slavnost zjevení Páně. Po tři léta docela odloučeně v úkrytu žijící jinoh nevěděl, že toho dne hod velikonoční se slaví. Zbožný

kněz však ubezpečiv ho, že skutečně jsou přesnice, slavnost vzkříšení Páně, připojil: „Proto nesluší tobě postiti se; a já také právě k tomu poslán jsem, abychom darů Božích pospolu požili.“ Dobrořečice tedy Bohu užívali pokrmu. A když se občerstvili pokrmem i duchovním hůvorem, navrátil se zbožný kněz nazpět ke svému kostelu.

Benedikt nemohl teď déle zůstat skryt, an Bůh sám jej objevoval. Dotčený kněz nemohl nikterak pomlčeti o klenotu, ježž byl návodem Božím nalezl. A byť by byl chtěl zamlčeti ho, nebyl s to. Jeho hledání a dotazování-se po služebníku Božím zajisté mnohé učinilo obyvatele oné krajiny zvědavými. I oni chtěli něco zvěděti a slyšeti o sluze Božím.

Skutečně našli ho v týž čas pastýřové¹⁾ oné krajiny, kteří se jindy nikdy nebyli tak daleko odvážili až ku oné jeskyni. Skrze křoví a houští okolo jeskyně se nacházející uzřeli zvířecí kůže, z nichž Benediktův oděv pozůstával. Domnívajíce se z počátku, že jest to divoké zvíře, ulekli se; avšak místo lité šelmy spatřili pak nejtišší a nejzbožnější tvor lidský. Důvěrně přiblíživše se k němu rozmlouvali s ním; poznali, že stojí před nimi světec, upírali na něho zrak i sluch jako na divotvůrce a přijímajíce od něho

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 1.

slova nauky a napomenutí odkládali všelikou hrubost myslí.¹⁾

A co byli viděli a slyšeli, vypravovali též jiným. Brzy roznášela se pověst o nalezeném poustevníku po celém okolí. Mnozí přicházeli podívat se na něho a poslechnout hlasu jeho. I to málo, co mluvil, stávalo se podnětem Božských osvěcení. Velicí hříšníci obraceli se, vlažní byli rozněcováni, spravedliví povzbuzováni, aby horlivě kráčeli úzkou cestou Kristovou.

Jaké radostné a spasitelné hnutí asi způsobil Benediktův divuplný, příkladný, svatý život u mládeže odrostlejší, i u dítek! Jak horlivě ukazovali rodičové dítky své na Benedikta; a tyto jak dychtivě naslouchaly každému o něm vypravování!

Kterak se laskavě, soucitně, něžně všechna k němu obracela srdce, k tomu kvetoucímu jinochu, jenž moudrostí a milostí dostoupil výše proroka, divotvůrce, světce!

Není divu, že každý, kdo měl smysl pro šlechtnost a ctnost, přicházel prokázat světcovi čest a od něho duchovního nabytí zisku. V jisté dni shromažďovali se u něho v dolejší části jeho příbytku a přijímali z úst jeho posud jim cizí blahou věst spásy. Mnozí, přemnozí přicházeli k němu, mužové, ženy, mládenci, panny, matky se svými

¹⁾ l. c.

dítkami, a donášejíce mu pokrmy ¹⁾ a tělesná občerstvení odcházeli za to nasycení jsouce chlebem nebeským z náplně jeho Bohem nadšeného srdce.

Byloť to podobné hnutí na pobřeží Aniena a v okolním pohoří jako druhdy za dnů sv. Jana Křestitele na Jordanu a v pohoří judském.

Chvála a obdivování, jakéž se služebníku Božímu se všech stran vzdávaly, návštěva lidí, důvěra, jaká na něho kladena, to všechno mohlo mu býti nebezpečným. Jak snadno mohly hrdé myšlenky vlouditi se v bezelstné jeho srdce! I ta okolnost, že se mu lepší pokrmy donášely, ba snad vnucovaly, zavdala příčinu, že se v něm přirozenost více než dříve ozývala. Nadešel čas, kdy veliká a těžká zkouška měla všelike škvary ve ctnostné jeho duši zmařiti a osvědčiti zlato dokonalosti. „Jako ohněm zkušeno bývá stříbro a zlato pecí: tak zkušuje Hospodin srdcí.“ ²⁾

Dříve než mladistvý rek jako vojevůdce skutečně vejíti měl v boj s mocnostmi pekelnými, musela vlastní jeho věrnost v poslední, rozhodné zkoušce hrdinským výkonem ctnosti navždy býti utvrzena. Jednoho dne, vypravuje sv. Řehoř, ³⁾ když byl Benedikt opět samotén, dostavil se pokušitel. Černý, malý pták jako kos začal okolo jeho tváře poletovati a do jeho obličeje tak dorážeti,

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 1.

²⁾ Přísl. 17, 3.

³⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 2.

— že ho muž svatý lehce rukou chytiti mohl, kdyby byl chtěl. Avšak na znamení kříže, jež Benedikt učinil, odletěl pták. Jakmile ale pták odletěl, následovalo takové pokušení tělesné, jakého muž svatý nikdy dříve nebyl zakusil. Zlý duch mu totiž uvedl na mysl osobu ženskou, již Benedikt kdysi jednou v Římě byl viděl. Představa její sličnoty roznítla v duši služebníka Božího takovou horoucnost, že se plamen lásky v nitru jeho s těží dal udržeti, a on u záchvatu rozkoše již skoro na to pomýšlel opustiti poušť a navrátiti se do světa.

Tu však paprsek milosti Boží přivedl ho opět k sobě. I poznal pokušení a nebezpečství, v jakém vězel. Uzřev pak na blízku houští kopřiv a trní shodil roucho své a uvrhl se nah do bodlavého trní a do žáhavých kopřiv. Dosti v nich se naválev — sv. papež Zachariáš¹⁾ v řeckém životopise praví, že to činil po několik hodin — povstal po celém těle jsa zraněn; i zapudil ranami těla ránu duše a proměnil rozkoš v bolest. Dobře tedy bolestná po celém těle palčivost vniterný uhasila hříšný plamen. Změniv oheň se žáhou zvítězil nade hříchem. A od té doby, jak později učeníkům svým se svěřil, byl cit tělesné smyslnosti v něm tak utlumen, že nic takového nikdy nepocítil.

„Jak veliké nebezpečí hrozilo z tohoto jediného pokušení! Jak veliké ovoce vzešlo z jediného

¹⁾ Ἐπὶ πολλαῖς ὥραις ἐν αὐτοῖς κυλισθεὶς. l. c.

Fortior ex Vulnere Surgit.

Vulnerant -

Non est digna ponderatio -

- et Vulnera Sanant.

- Coniunctis ruinae. Eccl. 26. 20.

tohoto vítězství! Veta bylo by bývalo po spáse Benediktově, ba mnoha jiných, kdyby byv přemožen odsud byl odešel! Avšak z tohoto jediného vítězství vzešla jak jeho tak nesčíslných jiných věčná spása!“¹⁾

Sedm set let později (léta 1222.) přišel jiný světec, praotec nejčtetnější řeholné rodiny, již mimo onu sv. Benedikta církev byla zplodila, sv. František z Assisi, na toto pusté místo, kde Benedikt obtížný pud těla přemohl váleje se v trní. Rozjímav o věci té a uváživ znamenitou svatost patriarchy, jenž tak ostrým a hrozným lékem pomoc si opatřil, políbil to trniště a učiniv nad ním kříž proměnil je mocí Boží v nejkrásnější růžové křoví. Od té doby to místo u větší ještě úctě držáno, a růžový keř požehnáním obou patriarchů posvěcený přináší růže podivné moci, jež v chorobách velmi mocnými býti se osvědčují.

Tímto vítězstvím, jehož sv. Benedikt s milostí Boží byl dobyl, složil takoruka slavné sliby na život řeholný. Předsevzetí jeho: žíti jediné a nerozdílně toliko Bohu, stalo se teď pevným jako skála. Heslem jeho bylo: raději umříti nežli nastoupenou dráhu opustiti!

Činít tato událost veliký obrat v životě světce, přechod z počátků života vznešenějšího ku jeho potěšnému a požehnanému rozkvětu. Z panoše

¹⁾ Mabillon Annal. Bened. tom. I. lib. 1. pag. 8.

stal se rytíř, ze žáka a učeníka mistr, z jinocha ve Kristově plném věku muž.

A toto mistrovství brzy se ukazovalo. Sv. Řehoř¹⁾ dí: „I začali mnozí svět opouštět a ku jeho mistrovství pospíchat; neboť sproštěn byv zla pokušení stal se mistrem ctností.“

HLAVA ŠESTÁ.

Sv. Benedikt opatem ve Vikovaru.

Není snadná ani lehká úloha býti mistrem a představeným jiných. Tu platí též, co praví Bůh o povolání k důstojnosti kněžské: „Nikdo sám sobě neosobuje té cti; ale kdož povolán bývá od Boha jako Aaron.“²⁾ Benedikt ani zdaleka na to nepomýšlel, aby se stal mistrem jiných; alebrž zřetel svůj toliko k tomu obracel, aby s milostí Boží stal se mistrem a pánem sebe sama a patera svých smyslův. Právě však pro pokorné jeho smýšlení vyhlídl ho Bůh ku řízení jiných. I nepřišel jeden aneb druhý s prosbou, aby ho vedl cestou dokonalosti, již sám s tak skvělým kráčel prospěchem, nébrž přicházelo jich mnoho. An jim ochotně vyjevoval poznání svá, jež mu Bůh byl udělil, a oni brzy nejkrásnější přinášeli květy a

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 2.

²⁾ K Židům 5, 4.

vydávali ovoce, stal se takto jejich mistrem, aniž toho pozoroval.

Ale kde pak se tomu naučil, on, jenž krásná léta svého mládí ztrávil v tichu samoty; kde se tomu naučil, jiné vyučovati tomu, co nejtěžším jest, zušlechťování duše, dobývání spásy? Odpověď na tuto otázku jest na snadě. Benedikt sedával u noh Ježíšových jako Maria v domě Lazarově, a tuto čerpal náuku nejdokonalejší. Benedikt učil se v obcování s Ježíšem, v rozjímání, ve čtení písem svatých, v umrtvování svého těla, v opovrhování sebou, v mlčelivosti, v ustavičné modlitbě onomu velikému umění, jež mistr všech mistrů nazývá jedinou věcí nejpotřebnější. Kde Mojžíš, kde Eliáš, kde Jan Křtitel se tomu umění učili, na poušti, nikoliv, ve srdci Božském, tam se mu naučil Benedikt. Tohoto nebeského umění toliko nedokonale u lidí, dokonale však nabývá se u Boha.

A kterak vykonával světec své mistrovství? Tak je konal, jak tomu učil Kristus Pán učeníky své, jež za mistry národů byl ustanovil. „Kdo větší jest mezi vámi, budiž jako menší; a kdo předchází, budiž jako sloužící. Nebo kdo jest větší, ten-li, kterýž sedí, čili ten, kterýž slouží? Zdali ne ten, kterýž sedí? Ale já jsem mezi vámi jako ten, kterýž slouží.“ ¹⁾ Všichni, jenž ku Benediktovi přišli, našli v něm tichého, dobrotivého, pokor-

¹⁾ Luk. 22, 26 - 27.

ného muže Božího, s nímž bylo milo mluvit, jemuž každý mohl svěřiti se, muže, jenž skroven byl ve příbytku, v potravě i oděvu, avšak velik ve ctnosti a moudrosti. Všechny srdce podivně k sobě přitahoval; a kdokoli se k němu obrátil, musel vyznati, že našel pravého muže. Benedikt řídil a učil, aniž toho zamýšlel. Duch Boží, který ho ovládal, ten to byl, jenž srdce všech k němu táhl.

A čemu jiné učil, sám svědomitě a horlivě konal. Bylť on živým obrazem ctnosti. I mohl s apoštolem Pavlem říci: „Buďtež následovníci moji, jako i já jsem Kristův.“¹⁾ Hlásal-li lásku, konal ji více, než ji věstil; učil-li trpělivosti a sebezapírání, vysvítaly tyto ctnosti mnohem krásněji z jeho skutkův; doporučoval-li mravopoctnost a tichost, bylo ji patrně viděti ve všech jeho pohybech, v celém jeho chování.

Zdali žáci a učeníci Benediktovi již tehda s ním pospolitě, či, jak se více ku pravdě podobá, po různu v osamělých slujích žili a snad jen v jisté dni, zvláště pak v neděli, se scházivali, nelze s jistotou dolíčiti.

Pověstí o nadobyčejném životě bylo jmeno Benediktovo daleko široko velebeno.

Avšak svatý muž měl jako začátečník u řízení duší také ještě zkušeností nabyti docela opačných, i měl nejsvětější stav křesťanského života též poznati v nejhlubší a nejsmutnější nezdaře.

¹⁾ 1. Kor. 4, 16.

Několik hodin od Subjaka směrem k Římu vypíná se na levém břehu Aniena příkrý hřbet skály s četnými, prostrannými slujemi, jež dobře se hodí za obydlí. Na protější straně leží osada Vikovaro. Když se mnozí svatou rozněcovali horlivostí odhodlávající se ku životu poustevnickému, usadila se i v těchto slujích společnost stejně zbožně smýšlejících. Začátek byl bez pochyby dobrý, snad i další postup. Avšak jak to v životě lidském bývá, kázeň zponenáhla klesala. Ten onen žil volněji, hleděl nějakého nabytí majetku, vycházel a přicházel, aniž se opověděl, obcoval častěji se světem, hovořil podlé libosti, přijímal i dával dárky libovolně, málo dbal sebezapírání a umrtvování těla. Ba konečně nebyla jich snad ani malá hrstka, u nichž by bylo bývalo poněkud dobrého viděti ducha.

I do tohoto kláštera dostala se pověst o nadobyčejných ctnostech a znamenité moudrosti Benediktově. Co slyšeli, vzbuzovalo v nich úctu i obdiv. Neboť dokonalost má do sebe tu zvláštnost, že i u sebe horších dochází vážnosti a obdivu. Možná také, že slyšené věci na některé z nich přece dojem učinily a jejich svědomí probouzely.

V tu dobu zemřel jejich opat.¹⁾ Při volbě jeho nástupce prohlásili se všichni pro Benedikta, ne sice z touhy po svatosti, nébrž z dychtivosti po slávě, jaká obyčejně svatost doprovází; ba co nad

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 3.

míru podivno bylo, celý řeholníků sbor ¹⁾ vydal se na cestu ke svatému Benediktovi oznámit mu jeho volbu a přednest jejich prosbu. Nepřestali na tom, že svou prosbu jednoduše přednesli, alebrž snažně na něho doráželi obávající se snad, že muž Boží tak lehce nesvolí.

Benedikt, jenž jindy tak ochotně probám vyhověl, odepřel opět a opět, I naléhali na něho, kterak by to mohl ve srdci svém snesti, aby oslyšel celého sboru snažnou prosbu, jež přece nemá jiného účelu leč slávu Boží a spásu duší. Svatý muž vymlouval se ve své hluboké pokoře nazývá se, jak sv. papež Zachariáš v řeckém životopise podotýká, hříšníkem a nehodným.²⁾ A když prositi nepřestávali, pravil k nim jsa dobrý znalec lidí, že se jejich a jeho mravy spolu neshodují. Ostré to, ale pravdivé slovo! Mohloť prosící bratry rozhořčiti a za odplatu ku pomstě povzbudit. Oni však nepřestali prositi i doráželi na něho tak dlouho, až konečně ačkoliv s těžkým srdcem svolil.

Rozloučiv se se svou oblíbenou jeskyní, jež mu nebem byla na zemi, šel za sborem bratří; kráčel za nimi jako opat a otec s těžkým břemenem odpovědnosti, an z jejich duší měl před věčným soudcem jednou klásti účet. Nemůže-li žádný opat a hodnostář, jenž řízení duší na sebe bere, toho kroku učiniti bez bázně a úzkosti, tím

¹⁾ l. c.

²⁾ Ἀμαρτωλὸν ἑαυτὸν λέγων καὶ ἀνάξιον. l. c. c. 3.

méně se k tomu odhodlati mohl Benedikt, an s jedné strany na zřeteli měl drsnou půdu, jakouž mu bylo obdělávati, se strany druhé lekal se své slaboty a nedostatečnosti, v jakéž se nacházeti domýšlel. V této úzkosti nemohlo jej nic jiného ukonejšiti leč důvěra v milostnou pomoc Boží, o kterou úpěnlivě a horoucně prosil, a pevný úmysl v řízení bratří svědomitě a přísně držeti se ustanovených předpisů a pravidel.

Kláštery tehdejší doby nebyly jednoho ducha, aniž stejný vedly život. Obyčejně neměly jiné řeholy, leč jakou jim prvotný kláštera zakladatel předepsal, a která ponejvíce všeobecná obsahovala pravidla života, dle nichž jednotlivec šlechtiti se snažil. Přibírala se k tomu z části pravidla ze klášterů východních, zvláště pak místa z řehol svatých Pachomia a Basilia; tato však musela přizpůsobena býti západním obyčejům a mravům i poměrům krajinním, odkud pak velmi rozličný povstal život, a kláštery od tolika případností závislé často brzy po svém založení zanikaly. Pakli se přes první trvání začátečné horlivosti udržely, přihodilo se častokráte, že upadly do mravné nezvedenosti, již nesnadno bylo učiniti přítrž; nebo jako do té doby nebylo jistých pravidel pro vychovávání nováčkův, tak se také nemohl utvořiti duch společenský, poněvadž se při poněkud všeobecně držaných, více jednotlivcům přizpůsobených zásadách nemohl vyvinouti. Kláštery v Gallii,

jako sv. Martina turonského a jiné, byly toliko beztvárné spolky; rovněžžony sv. Paulina a jiných před ním a po něm založených spolkův; nemohlyť domoci se pravé trvalosti. Mnohem pevněji zařízeny byly kláštery, jež byl Kassian založil; tyto však byly příliš odvislé ode vzorů východních, a když se pak od Marselu dále rozšířily, prodělaly tolik místních změn, že prvního jádra ani poznati nebylo. Libovolně zneužívaná zásada, že vede mnoho cest do nebe, byla by skoro bývala příčinou rozpadu života řeholného, že by se místa přísné, zákonné poslušnosti byla proměnila v sídla úplné nevázanosti. Pro západní země nebyl do té doby ještě potřebný života řeholného způsob nalezen.

Okolo polovice pátého století, ano také ještě za času, kdy sv. Benedikt v Subjaku na své povolání jako zákonodárce západního řeholnictva se připravoval, snažili se znamenití a svatí mužové stálými pravidly, jež sepsali, v tomto ohledu odpomoci. Tak sepsal řeholu svou ve prvních letech šestého století sv. Caesarius arelatský, jenž byl mnichem a hospodářem kláštera lerinského, odkud zvolen byl biskupem arelatským. Jeho řehola, jež mnoho obsahuje dokonalého a uvážení hodného, udržovala ve klášteře nacházejícím se v biskupském jeho městě dlouho pravého ducha řeholného, jaký mu byl při založení vštípil. Caesarius čtyřicet let zasedav na biskupském stolci

arelatském zemřel léta 542 svatě, jak byl svatě žil. Po něm sepsal sv. Aurelian řeholu pro dva kláštery, jež byl založil. Ještě jiné jsou řehola sv. Ferreola, řehola tarnatská atd. Avšak tyto a mnohé jiné řeholy měly toliko místní důležitost a jenom na čas platnost na místě, pro něž byly sepsány, až pak později řehole sv. Benedikta ustoupily.

Z toho vysvítá, že většina tehdejších klášterů neměla určitých řehol; a v tomtéž pádě nacházely se také kláštery údolí anienského. Ve klášteře nade svatou jeskyní, v němžto mnich Roman žil, panoval, jak se zdá, dobrý řeholný duch; naproti tomu ale byla kázeň kláštera vikovarského již od delší doby klesla.

Benedikt nastoupiv ve jménu Páně úřad svůj naléhal na bedlivé zachovávání domácího pořádku a prvotních pravidel. Nikdo z bratří nesměl vlastního míti majetku, nikdo nesměl beze zvláštního dovolení vycházeti, nikdo dárků přijímati aniž dávati beze splnomocnění. Přerušeny byly všelike marné a nevčasné hovory; přerušeno oplývání jídlem a pitím; odstraněna všeliká nepravidelnost v hodinách modlitby i práce. Každý poklesek proti řehole musel se odhaliti a odkáti. Sváry a různice netrpěly se. Často zavznělo slovo spasitelného naučení a napomenutí z úst horlivého opata, jenž zároveň pečoval o dobré a poučné

čtení. Nenedostávalo se též lásky a přívětivosti, čímž přísnost řeholy umirňovala se.

A jaký byl Benediktovy příčinnivosti výsledek? Docela takový, jaký byl předvídal a předpověděl. Zlá navyklost byla se u bratří vyvinula ke druhému přirození. Nový pořádek zdál se jim býti hrubým a nesnesitelně přísným. Každé odepření věcí nedovolených považovali za nepřirozenou pánovitost. Z počátku sice mlčeli a zakusovali nevoli svou sebe samy viníce, že si ověsili představeného, jehož jho jest nesnesitelné. Zpohnáhla reptali radíce se vespolek, kterak by bylo lze odpomoci. Benedikt pozoroval sice špatné jejich chování i dělal, seč mohl, nejlepší očekáváje pomoci od trpělivosti a od času, jenž všeliké hojivá rány. Avšak zlostný záměr uzrál dříve, než se dalo očekávati.

Byliť mezi bratřími někteří, v nichž zloba již přespríliš byla zavládla, a jenž pode tvářkou pokrytství svou lešť tak uměli tajiti, že i před bystrozrakým okem Benediktovým skryta zůstala.

Ve knize moudrosti¹⁾ praví bezbožní: „Oklamejme spravedlivého, nebo neužitečný jest nám a protiví se skutkům našim a vytýká nám přestoupení zákona. . . . Těžko nám na něj i hleděti, nebo nesrovnává se s jinými život jeho a jinaké jsou cesty jeho. Zkusme tedy, co na něj přijde, a zvědme, jaký bude jeho konec.“

¹⁾ Kn. moudr. 2, 12—17.

Commiscent Vina Veneno
FF.

Sine viribus virus

nulla Venena nocent

Takto a podobně smýšlející bratři sešedše se ku tajné poradě usnesli se na tom, že svého opata, svého duchovního otce, svatého, otráví a sice nápojem, jež každodenně při stole požehnával. Zchytralým nešlechtníkům nebylo těžko zaopatřiti si jeď a vpraviti jej do číše, která se ku žehnání předkládala.

Benedikt stojí u brány smrti. Na tenké nitce visí život jeho. Nadešel den, jehož večera neměl dočkati se. Všecko připraveno. Bratři sešli se do večeradla i vykonali vážně modlitbu před stolem. Na to přikročiv posluhující bratr před opata podává mu číši s vínem, jež pak dokola jíti měla, i prosí nábožně: „Benedicite Pater!“ „Požehnejte otče!“ A opat žehná i žehná ve jmenu Onoho, jenž všecko ví a všecko může, jenž prozírá útrobu země, a jest s to vysvoboditi z moci smrti. „Benedicat Deus,“ „Požehnej Bůh,“ vece a dělá kříž, a hle! sklená nádoba rozpadla se na kusy, jako by místo kříže těžkým byl do ní udeřil kamenem.¹⁾

Všichni se ulekli. Lekl se i Benedikt; poznal však ihned, co se tajně kulo. Co nemohlo snesti znamení života, muselo obsahovati nápoj smrti. I rozhodl se okamžitě, co počíti má. Povstav svolal s tváří klidnou a myslí pokojnou bratry okolo sebe i pravil k nim: „Bratří, smiluj se nad vámi Bůh všemohoucí! Proč jste mně

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 3.

chtěli takového něco učiniti? Zda-li jsem vám prvé neřekl, že moje a vaše mravy nikterak se nesrovnávají? Jděte a hledejte si otce podle svých mravů; neboť mne déle míti nemůžete.“ Složiv břímě opatské a otcovskou péči o ně, kteřížto tak nesynovsky k němu se byli chovali, odešel od nich, aniž byl čeho ni pokrmu ni nápoje požil. I navrátiv se na místo své milené pouštky sám pak před očima nejvyššího Viditele přebýval se sebou.¹⁾

Sv. Řehoř šířeji se o tom „přebýval se sebou“ rozepisuje a sice tak poučně a dojemně, že nelze těch slov dosti často čísti a rozvažovati; i nechává zároveň nahlédnouti v ducha a ve vniterný Benediktův život po oné neblahé události.

„Kdyby svatý muž,“ vece, „jednomyslně proti němu se spiklé a tak rozhodné protivníky svého obcování je nutě byl chtěl dále řídit, byl by snad vniterné čerstvosti ducha i klidu svého pozbyl a ode světla rozjímání oko své mysli odvrátil. An by jejich nenapravitelností každodenně se unavuje méně byl dbal sebe sama, byl by snad i sebe zanedbal a jich nezískal. Neboť kdykoliv přílišným pohnutím mysli býváme ze sebe vytrženi, trváme sice, ale při sobě nejsme; neboť sebe nikterak nevidouce po jiném tékáme. Zdali řekneme, že ten byl při sobě, jenž odešel do daleké krajiny tam podíl, jejž byl obdržel, roz-

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 3.

mrhal a zadal se jednomu měštěninu krajiny té, pásl mu vepře, jež vídal požíratí mláto, an sám hladem hynul? Když pak začal uvažovati dobré věci, jež byl ztratil, tu stojí o něm psáno: ¹⁾ „Přišel sám k sobě řekl: Jak mnoho nájemníků v domě otce mého má hojnost chleba!“ Kdyby byl býval při sobě, kterak by byl k sobě přišel? Proto pravím, že ctihodný ten muž Benedikt se sebou přebýval, an maje se veždy ve stráži, před očima Tvůrce neustále sebe hledě, ustavičně se zpytuje okem mysli své ze sebe se neuchyloval.“

Mohlo by se namítnouti, že by svatý muž ono stádce, jež ve tak smutném nacházelo se stavu, přece snad zponenáhla trpělivostí byl mohl na lepší přivesti cestu. Na to odpovídá sv. Řehoř: „Podlé mého zdání dlužno ve sboru shovívavě snášeti zlé, nacházejí-li se tam někteří dobří, jimž lze pomoci. Kde však nejeví se ovoce dobrých, bývá snaha o zlé marna; zvláště když na blízku příležitost, kde se více pro čest Boží působiti může. O koho se tedy měl muž svatý vynasnažovati, an viděl, že ho všichni nenávidí? A často se stává v mysli dokonalých (čehož po-
minouti nechci), že, když snahu svou vidí býti bez užitku, na jiné se ubírají místo ke práci prospěšné. A proto i onen výtečný kazatel, sv. Pavel, ²⁾ jenž „touží rozdělen býti a býti

¹⁾ Luk. 15, 17.

²⁾ Filipp. 1, 23 a 21.

s Kristem, jemuž živu býti Kristus jest a umřítí zisk,“ jenž netoliko sám bojů s útrapami byl žádostiv, alebrž i jiné ku jich snášení povzbuzoval; v Damašku byv pronásledován, aby mohl vyváznouti, hledal zeď, provaz i koš, a hleděl skrytě spuštěn býti. Zdaliž myslíme, že Pavel bál se smrti, po níž, jak sám ujišťuje, z lásky ku Ježíši toužil? An však na témž místě méně užitku a více práce býti pozoroval, k užitečné na jiném místě práci se šetřil. A pak statečný bojovník Boží nechtěl býti držán u vazbě, alebrž bojiště vyhledával.. Podobně ctihodný muž Benedikt neopustil jich tolik neučelivých, kolik jich na jiných místech ode smrti duše vzbudil.“¹⁾

Benediktův pobyt ve Vikovaru byl mu ostatně ku prospěchu; neboť tam seznal závadné stránky tehdejšího řeholnictva; a čeho by ani ve knihách ani obcováním s dobrými a svatými muži nebyl našel, tomu naučil se u lidí, jižto nemajice stálých, dokonalých pravidel v životě ke svatosti směřujícím stali se zlosyny a vrahy.

Jeskyně u Subjaka, v nížto ve spojení-se s Bohem sebe našel, stala se opět jeho nebem na zemi. Rozjímání a čtení písma svatého i svatých otců, zvláště o poustevnickém a mravocvičném životě jednajících, bylo předmětem duševné jeho činnosti. Písmo svaté starého i nového zákona

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 3.

tak si přisvojil, že z toho bohatého zřídla moudrosti Božské pro všechny případy života veždy staré i nové čerpati uměl. Rozpravy a výklady svatých otců horlivě čítal; se zvláštní však zálibou probíral se ve spisech sv. Basilia, jehož pak ve své řehole nazývá svatým naším otcem.¹⁾ Především ale snažil se vniknouti do svého vnitra; neboť tam žil a přebýval v pravdě u sebe a se sebou. I nazíral a naslouchal, co se v útrobách duše jeho dalo; slýchal, co Bůh, jehož po celý svůj život hledal a miloval, pro něhož jediné žil, ve srdci jeho mluvil; kterak mu ukazoval cestu ku posvěcení sebe sama a tisíců po spasení toužících duší, učil ho znáti prostředky a nástroje, jimiž lze rukou uměleckou z odbojné žuly přirozenosti lidské vytvořiti obrazy svatých.

HLAVA SEDMÁ.

První učeníci.

Po svém návratu z Vikovaru obmýšlel Benedikt samotněji než dříve žíti v obcování s Bohem, jenž ho tak podivným způsobem zpět do samoty uvedl. Bůh však nechtěl, aby světlo, jež v něm rozžehl, zůstalo skryto. Čím více Benedikt lidem vyhnouti se hleděl, tím více

¹⁾ Sv. Řehola hl. 73.

učeníků hrnulo se k němu. Bůh ho netoliko ctnostmi, nébrž i zázraky tam na poušti zářiti nechal a učinil ho takto větším, než jiní se stávají dobytím zemí, vítěznými bitvami, znamenitou státní moudrostí, vynikající učeností, výtečnými vlohami i řečnickým uměním. Přál si ničím býti ve světě, a proto chtěl Bůh, aby rovně apoštolům byl všechněm všecko, aby oči všech obráceny byly na něho jako muže, skrze něhož Bůh zamýšlel působiti na srdce mnohých. Ačkoliv sám v tichosti žil, bylo všecko vůkol něho na nohou. Četnému zástupu po spáse dychtících duší objevil se jako vzor obrozeného ve křesťanství nového člověka, jako cíl jejich tužby. I jdou k němu a prosí ho, aby byl jejich vůdcem; žádají ho o určitá pravidla, aby, co s Boží milostí začali, za bezpečného návodu Benediktova dobře prospívalo.

Laskavý otec vyslyšel konečně prosby jejich. Nezpěchoval se déle ujmouti se jich, jenž se ke službě všemohoucího Boha nyní u velikém počtu okolo něho shromažďovali, aby, co milost Boží v nich začala, pod jeho pečí a kázní vzrůstalo, sesilovalo a ovoce vydávalo. Netoliko z blízkých měst a osad, alebrž z daleka, ba i z Říma spěchají učenci k němu a usazují se po blízku v chyžích a slujích. Ze všech stavů lidské společnosti, a netoliko Římané, nébrž i Gothové hrnuli se k němu. A všechny, všechny milerád a laskavě přijímal muž Boží. Každý, kdo jen

v pravdě Boha hledá, kdo s upřímnou přichází horlivostí ke službě Boží, přinášeje se sebou lásku k poslušnosti a pokoře, jest mu velevítán. U přijímání učeníků řídí se toliko podle výroku: „Zkušujte duchů, jsou-li z Boha;“ ¹⁾ neboť mu nešlo o množství osob, alebrž o rozmnožení ctností. Tak přicházeli venkované, řemeslníci, umělci, duchovní, jenž se před arianskými vladaři země na poušť uchýlovali; přicházeli měšťané i šlechticové, svobodní i nevolní; všichni měli tuto za návodů Benediktova v zevnějším životě jsouce sobě stejně rovni pravé, vniterné dosíci svobody. Muselo to asi s podivením býti všem těm mužům tak rozličného původu, když viděli, kterak veliké rozdíly důstojností zrušeny jsou v nové této společnosti, v níž dříve příšedší místo obdržel před později vstoupivším, jakékoliv ve světě zaujímal důstojenství; kde neudávalo více cenu šlechtictví přirozené, nébrž šlechetnost duše; kde se nedávala přednost urozenému před tím, jenž ze stavu nevolného do společnosti vstoupil, an Benedikt tuto ku paměti přivozoval a uskutečňoval výrok apoštolův: „Buďte služebníci aneb svobodný,“ ²⁾ ve Kristu všichni jedno jsme a pod jedním Pánem stejnou konáme službu; neboť „u Boha není přijímání osob.“ ³⁾ Toliko v jednom pádu býváme

¹⁾ 1. Jan. 4, 1.

²⁾ 1. Kor. 12, 13.

³⁾ Skutky apošt. 10, 34.

od něho rozeznávání, býváme-li lepšími jiných v dobrých skutcích a pokornými nalezení.¹⁾)

Otec odporučuje se nejlépe svými dítkami, mistr svými učeníky, strom svým ovocem. Požíval-li Benedikt dříve již veškeré úcty a vážnosti, byl teď tím více ctěn a vážen, poněvadž mnozí z jeho učeníků patrně světu ukazovali užitek, jakého pod jeho vedením nabývali. Na těchto učenicích bylo viděti hlubokou pokoru, pracovitost, horlivost v modlitbě, svědomitost v maličkostech, sebezapíravost, a nikoliv obyčejnou, alebrž vyšší obeznanost ve věcech Božských. Žili podlé evangelium; ale byli také s to je vysvětlovati a smyslu i rozumu jiných předkládati. Písem svatých a svatých otců horlivé čtení a vroucné rozjímání ve stínu samoty, ustavičné cvičení-se v sebezapírání, podivné řízení, to všecko spolupůsobilo, že se z nich stali lidé, jež bylo lze považovati za šlechetné květiny v zahradě Boží.

Mnoho mluveno o zřízení Benediktově jako věci, jež posud sobě rovné v zemi neměla. I v Římě se o tom mluvilo a sice netoliko v tom neb onom domě sprostého lidu, nébrž vůbec, ba i ve vyšších kruzích, ve vznešených a šlechtických domech. A netoliko mluvili, alebrž divili se všichni tomu novému životu na poušti subjacenské. Mysli všech byly rozníceny. Srdce mladíků a jinochů

¹⁾ Sv. Řehola hl. 2.

zahořela svatou touhou připojit se; srdce zbožných rodičů cítila se obradována, že tu naleznou útulek pro své děti, kde by bezpečně žiti mohly před světskou nákazou a mravní záhubou.

I přicházeli mozi šlechtí a zbožně smýšlející Římané¹⁾ ku Benediktovi prosíce ho, aby převzal výchování jejich dětí, aby je vzdělával nikoliv ku vysokým ve světě hodnostem, nýbrž ku životu bohabojnému a pro Boha. Museloť to dojemný poskytovat pohled viděti, kterak vznešení šlechticové v řízách zlatem lemovaných své švarné syny, pacholata ještě i jinochy přiváděli a je světci odevzdávali snažně prosíce, aby je vychovával pro nebe!

Nebylo sice všecko dobrou pšenicí, co přicházelo; i koukol objevoval se. Nebyloť u mnohého mladíka tak snadno světské odstraniti smýšlení, zvláště měl-li čáku, že by ode svých rodičů rozličné mohl obdržeti věci. A proto také ustanovil sv. Benedikt,²⁾ aby šlechtic, chtěl-li syna svého Pánu Bohu ve klášteře obětovati, přislíbil, že mu nižádného daru aneb majetku nebude a nedá podstrkovati. Kdo jednou položil ruku na pluh, nemá se více ohlídati.³⁾

Léta 522 byli dva vznešení potomkové římské šlechty sv. Benediktovi obětováni, kteří se

¹⁾ Vita S. Ben auct. S. Greg. M. c. 3.

²⁾ Sv. Řehola hl. 59.

³⁾ Luk. 9, 62.

mezi všemi jeho učeníky nejvíce vyznamenali ctností a dokonalostí: Maurus ¹⁾ a Placidus. Maurus ze slavného senátorského rodu pošlý, syn Equicia a Julie, byl ve svém dvanáctém létě od rodičů sv. Benediktovi odevzdán ku vychování v řeholné kázni pro Boha všemohoucího. An ačkoliv jsa mlád výtečných byl mravů, začal mistru svému přisluhovati a spolupůsobcem býti zázrakův. Sv. Benedikt ho přede všemi miloval; i vyučoval a cvičil ho ve službě Boha všemohoucího, že nad něho nikdo v řeholné dokonalosti nepředčil. Přísně sebe zapíral; umrtvoval se v požívání pokrmu, nápoje i spánku, zvláště pak pilen byl mlčelivosti a čtení, tak že i sv. Benediktu byl s podivením, kterýžto za vzor a příklad ku následování jiným ho představoval. Jak předpokládati lze, přišel mladistvý Maurus s dobrým, ba znamenitým přípravným vzděláním, jakého byl v Římě nabyt, ke sv. Benediktovi, i byl takto s to mladší mladíky aneb stejného věku, ba i staří vyučovati. Dospívaje věkem konal, jak samo sebou se rozumí, ještě více, i jevil se moudrostí a zbožností svou býti druhým Benediktem.

O Placidovi podotýká sv. Řehoř, ²⁾ že se nacházel u věku pacholeckém, když byl sv. Benediktu odevzdán. Vůbec má se za to, že počítal sedm let. Otec jeho rytíř Anicius Tertullus byl

¹⁾ Vita S. Ben. l. c.

²⁾ L. c.

příbuzen sv. Benediktu, snad jeho otce bratr. Matka nazývala se Faustina. Tertullus, jenž velmi byl zámožný, odevzdav syna svého svatému muži zároveň mu daroval celou tu osadní krajinu údolí anienského, která mu náležela.

Mimo tyto dva potomky staré římské šlechty zmiňují se ještě Alexius, Gordian, Faustus a jiní, jenž tolikéž v útlém věku sv. Benediktu byli svěření. Tito potomkové starých rodů smýšleli asi jako sv. Benedikt: stará doba byla neodvolatelně ztracena; proč by se měly staré rodiny dále rozplozovati? Za tehdejších panujících poměrů beztoho nebylo lze dřívějšího jejich lesku zůstaviti; a tak mohly staré rody vymřít. I vyhynuly, jakož pleť slavněji vyhynouti nemůže, — vyhynuly proslavivše se v duchu. Pozemský, hmotný směr šlechtických těch rodů zanikl; avšak duch jejich posledních potomků povznesl se tímto zaniknutím ku pravé výši. V celku a vůbec rozpadával se život rodinný strašnou znemravělostí; naproti tomu objevoval se v obnovených klášteřích nový, bohabojný domácí život, jehož otcem opat, bratřími byli soudruhové; a to nahražovalo v oběť přinesenou rodinu i opuštěný domov. Nový domov, řeholná rodina měla ukázati a představit, čím by vlastně působením ducha křesťanského každý dům býti mohl.

Bylo-li ale dobře a vlastenecky jednáno klesající, ba tonoucí svět naprosto ponechatí jeho

osudu? Příkrá libovůle čili hrubé ukrutenství zničily tenkrát v římské říši všecken politický život národův. Poslední potomkové římské šlechty, staré národní kmeny v podmaněných zemích, nešlechticové všech krajin, jenžto hromadně vyznamenáni byli čestným názvem „římských občanův,“ od té doby, co tento název všeliké pozbyl ceny a nižádné více nedodával cti, — všichni, velicí i malí mohli ve městě Božím, v církvi svaté, ztracené vážnosti a zkrácené svobody opět nabyti. Církev jediná poskytovala jejich zbylé síle, účinnivosti, schopnosti i obětovnosti dostatečné ještě pole; neboť ona je všecky ustavičně k novým vybízela obětím, bojům i vítězstvím. Lesk, ctnost, hrdinství, svoboda, — všechno, co život i s lidského pouze hlediska čestným učiniti může, nacházelo se toliko v církvi sv. při těch velikých sporech, při těch neustále se obnovujících bojích a zápasích o spásu duší a o vítězství pravdy. Bůh však mimo společnost církevní, jižto sám byl založil i zařídil, ustanovil i společnost světskou, a ačkoliv si v ní, jako všude v dějinách světa, vyhrazuje vniterné řízení událostí a znamenitější průkazy své neomylné kárající spravedlnosti: přece však obyčejné její řízení ponechal svobodné a důmyslné člověka činnosti. Této světské společnosti vzíti život čili to, co životu ceny dodává, vydati ji v duševnou spustlost, porobu, lhostejnost a mravnou bídu, a toliko církevní společnosti dávati právo

ku živému se rozvinutí, bylo by, jako chtíti lidstvo uvesti na okraj propasti. Na štěstí nadcházela lepší doba, kde vedlé vítězící, tvůrčivě činné, svobodné církve vyvínovala se světská společnost pevná u víře a plná pokory, při tom rázná, válečná, velikoduchá i mužná.¹⁾

Tenkrát ale, kdy život řeholný na poušti subjacenské se rozvíjel, nebylo ještě ani známky takové obnovy politických poměrů; všechno zdálo se úprkem hnáti do propasti. Za takové zoufalé doby lepším živlům společnosti lidské na zlou vykládati stránku, když spojujíce se aspoň sebe hledí zachrániti, bylo by nespravedливо i nesmyslné; neboť předně se tu jedná o vyšší povolání, jaké toliko Bůh dáti může, a jehož každý poslechnouti má a musí; a pak nebyly zevnější osudy vůbec v moci kteréhokoliv člověka, nejméně v moci některého Římana. K tomu všemu byli při tehdejší nejistotě všech životních poměrů u prostřed nepravostí, surovostí a násilností život se všech stran ohrožujících ta malá hrstka lepších pro svou osobu zároveň se všeobecností ohrožování. Aniž by byli jiným prospěli, ocítali se sami ve zjevném nebezpečení, strženu býti do víru, jenž tak mnohé pohlcoval; i hleděli útekem zachrániti se ze živobytí, jež ku tak potupnému přivodilo konci. Jelikož však jednotlivým silám

¹⁾ Montalembert: L'Empire Romain après la Paix de l'Eglise.

nesnadno jest za takových poměrů bráti se prostředkující cestou, mohou přece ještě jedno učiniti pro hynoucí pokolení. Mimo obyčejné ve světě poměry se shromáždivše mohou proti vášnivé požívavosti, jež svět ničí, ukázati přísné, vážné obcování, jež i dovolených zdržuje se věcí, aby právě takovou protivou otevřela oči aspoň těch, u nichž vůbec bylo ještě možno. „Vysvobod nás, Hospodine Bože náš,“ tak asi sv. Benedikt a učeníci jeho, jež mu Bůh byl poslal, volali, „a shromáždí nás z národův, abychom chválili jméno tvé svaté a chlubili se ve chvále tvé.“¹⁾

Když sv. Benedikt s osobami, jež vůkol něho se shromáždily, ze světa se uchýlil, byla to ztráta pouze pro užší kruh; opravdovost, s jakou přísného života se chopil, vylučuje výtku, jako by sobecky se byl stranil. Právě svým ode světa se odloučením stal se lepší, ku živobytí způsobných živlů střediskem, okolo něhož shromáždit se mohli. A tak mohl v době nejdivočejší zátopy proraziti dráhu ku lepší budoucnosti. Takto objevuje se svatý Benedikt jako výkvět svého času a kořen budoucnosti; v něm pučí život věkoletý!

¹⁾ Žalm 105, 47.

HLAVA OSMÁ.

Kláštery na poušti subjacenské.

Učenici sv. Benedikta, jenž u něho moudrost a bohabojnost hledali, množili se neustále. I nechtěli více samotně aneb po dvou či třech žíti, nébrž sblížití a spojití se v jedno; a sv. Benedikt měl býti jejich vůdcem, opatem. Společný zbožný život, společný duch je zponenáhla sblížoval, i dali se do stavby, aby jedna zeď je ohrazovala, jedna kryla je střecha. Tak povstalo během několika let dvanácte klášterů v okolí subjacenském, událost, jaké posud v západních zemích nebylo rovné. Pomyslí-li se, s jakými obtížemi založení jediného kláštera zápasiti musí; uváží-li se, jak slabě obyčejně olidněny bývají horské krajiny, a jak málo úrodné půdy v nich se nachází; uváží-li se to všecko, a když nicméně v obvodu několika hodin dvanáct bylo vystavěno a zařízeno klášterů, lze souditi, že ruka Páně s náplní Božského požehnání vznášela se nad Benediktem, a již tenkrát bylo patrné, že jest muž, jehož dílo dále se rozšíří, nežli počín kteréhokoliv z jeho souvěkovcův. Benedikt přetvořil takto pohoří sabinské v duchovní ráj; i musel býti muž apoštolské odvahy, andělské čistoty, prorocké moudrosti.

Sv. Benedikt zůstal na svém oblíbeném místě ve posvátné jeskyni, i podržel u sebe několik vybraných učeníků, jimž zvláštní věnoval péči.

Do každého pak z těch dvanácti klášterů dal po dvanácti mniších, a každému klášteru svého ustanovil opata.¹⁾ Tento počet dvanácti mnichů má, jak se podobá, býti nejmenší, aby dobrý domácí pořádek dokonale zaveden a bez přílišné námahy trvale mohl býti zachováván. Moudrý zákonodárce nových těchto společností, těchto učilišť věčného života, jenž všecko s obezřelým zařizuje pozorem, ustanovuje společný pořádek nikoliv podle síly silnějších, nébrž slabších, aby i těchto pospolná cvičení nepřetěžovala. Řídí se při tom jemnou myslí patriarchy Jakoba, jenž pravil:²⁾ „Přinutím-li více v chůzi uhnati se, pomrou jednoho dne všechna stáda.“ Veždy přihlíží k moudré mírnosti, jež korunou jest ctností, aby statečnější i ku těžšímu byli volni, slabší však aby nebyli odstrašeni.

Číslici dvanáct zvolil snad sv. Benedikt také z jiných ještě příčin. Tehdá na mnoze zavládal názor dřívějších dob, že číslo a míra odznakem jsou pravidelnosti, čehož zevrubnější úvahy u mnohých církevních otců se vyskytují. Podle toho náhledu jest dvanáctěrka číslicí, jížto označuje se spolek Boha s jeho lidem: číslicí čili známkou lidu spolkového. Dvanáct totiž jest součin trojky a čtverky. Trojka pak jest známkou Božské bytosti, jednoty ve třech osobách. Čtverka jest číslicí zjevení, číslicí světovou a ve spojení

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 3.

²⁾ 1. Mojž. 33, 13.

s trojkou známkou lidu. Dvanáctka tudy vycházejíc ze dvou těchto číslic označuje spolek Boha s lidem, ježž sobě zvláště za lid svůj vyvolil.

Jakkoliv pak jest, byl počet ten ku počátkům klášterů subjacenských přiměřen; ode sv. Benedikta ustanoveným opatům, nemajícím nižádných ještě místních ústních podání po ruce, snáze bylo pod vrchním dozorem sv. otce jednotlivé spravovati kláštery. Tyto kláštery mají, rozkládá sv. Benedikt,¹⁾ býti dílnami, v nichž přirozený člověk ve všech svých náklonnostech a žádostech má býti přeměněn, školami a cvičírnami, v nichž má ku vyšším a nebeským se přizpůsobovati věcem a učití se v nich se pohybovati a žíti jako ve svém vlastním živlu. Ve starém, pohanském světě ovládala člověka výhradně smyslná požívavost; za neblahých časů byla i veliká část křesťanů stejnou zachváćena chtivostí. Ti však, jenž se tuto okolo sv. Benedikta jako jeho učeníci sdružili, byli rovně jako on naprosto dali světu výhost, úplně se zřekše všeho, co by je ke světu poutati mohlo: vlastní své vůle, svého majetku, stavu manželského a jiných věcí, jimiž tak mnozí bývají ke světu docela přikováni, a jež člověka v nynějším jeho stavu ovšem mohou od Boha a ode věcí Božských odvrátiti.

Nový ten společný život v oněch klášterích zakládá se zúplna na vespolném vlastenství všeho

¹⁾ Sv. Řehola hl. 4.

duchovního i tělesného majetku: čím kdo jest, a co kdo má, a čehokoliv nabývá, patří všem a každému. Avšak takový způsob života, jenž ve svých nejhlubších základech i svým zevnějškem má býti nadpřirozeným, vyžaduje pečlivého a obežřelého řízení. Benedikt, jenž je převzal, považuje se za náměstka Kristova mezi bratřími, za jejich otce, učitele, lékaře duší a pastýře. Víť on předsobře, že život ten se mnohými obtížemi musí zápasiti, mnohým vydán jest klamům a pokouškám; že zlý duch proti jeho učeníkům mnohem více síly své napne a lsti použije, než proti oněm, jižto napolo jemu a světu a napolo Bohu chtějí sloužiti. A bratři nacházejí ve světci dokonalého duchovního vůdce, jenž umí veškeren život se všemi jeho přirozenými a všedními okolnostmi přetvořiti v nadpřirozený; kterýž je učí všechno konati v duchu sv. evangelia; jenž každinkou i dočasnou záležitost zná zduchovniti a dokladem nadpřirozených pohnutek, jež mají převládati, jí dodává rázu nadpřirozeného. Tak umí všecky přivesti pode jeho poslušnosti Kristovy a pomocí zásad evangelických Kristu přizpůsobiti; neboť sám dříve již zbožňujícímu světlu ¹⁾ radostně otevřel oči své; za návodem evangelia bere se se svými učeníky cestou Boží, bratři vidí v něm Krista a poslouchajíce ho poslouchají Boha.

¹⁾ Sv. Řeh. Předmluva.

Sv. Benedikt zahrnuje odřeknutí-se světa pro sebe i pro své učeníky ve slova slavného slibu: ¹⁾ vytrvalosti, každodenně obnovovaného se polepšování a poslušnosti. Lidská vrtkavost, nestálost mysli udušuje tak mnoho dobrého v zárodku, že světec předně hleděl slabému stromku nového života pevnou dáti podporu, až by mláz silným stala se stromem; a to má diti se slibem vytrvalosti. Mnich nesmí však zůstatí státi, alebrž má neustále pokračovati v dobrém; neboť vytknutý cíl dokonalosti jest vysok; a an člověk příliš snadno v tužbě po onom cíli umdlévá, zavazují se učeníci jeho k té tužbě slibem. Vlastní vůle chce srdce neustále odtrhnouti od Boha a je opět připoutati ke světu; proto má slib poslušnosti učeníky Benediktovy připevniti k vůli Boží. Tímto slibem poslušnosti přinášejí Bohu zároveň všechno v oběť, čím jsou a co mají, sebe, svůj vlastní majetek, jenž právě proto nebezpečen jest, poněvadž sobectví zavěsuje se na vlastenství, a srdce lidské tužeb plné tím snáze pozemskými se naplňuje statky, pokud je má. Netoliko ale veškery síly vůle i mysli, nébrž i všechny síly těla obětují Bohu ve poslušnosti. A kdo takto beze vší výhrady Bohu se oddá, čistotu zachovává, vydává svědectví o vítězství ducha nad tělem. A tak vycházejí pro učeníky řeholnictví chudoba i čistota ze slibu poslušnosti.

¹⁾ Sv. Řeh. hl. 58.

Takovým způsobem jest v těchto učilištích věčného života přirozený život ve všem podřízen nadpřirozenému. Již způsobem svého života uznávají a vyznávají mnichové svou stálou odvislost od Boha a porušení i zranění lidské přirozenosti. Neunavně se vynasnažujíce, ač poníženě slabotu svou vyznávajíce vracejí se v poslušnosti a pokoře nazpět k Onomu, od něhož se lidstvo počátečně línou neposlušností¹⁾ a hrdostí bylo odchýlilo.

Sv. Benedikt žádá od každého úda oněch dvanácti společností na poušti, aby nepopouštěje a neochabuje v horlivosti a neustále touže po svatosti toliko Bohu žil. Zároveň ukládá práci, obecný to všech lidí závazek, svým učeníkům za zvláštní povinnost.²⁾ Nejvyšší však povinností, úlohou života, jež přednost míti má přede vším jiným,³⁾ jest společná služba a chvála Boží. Aby tuto posvátnou službu spořádal, jest jeho nejhlavnější pečí.⁴⁾ Ale i pro život bratří jest konání této povinnosti k Bohu velmi důležité. Mezi rozmanitými pracemi a starostmi vezdejšího života nesnadno bývá udržeti zrak neustále upřený na nejvyšší cíl. Proto má každá z těchto klášterních společností v určité hodiny dne i noci, kdy zastaviti se měly obyčejné nižší práce a zaměstnání, tím horlivěji shromaž-

¹⁾ Sv. Řeh. Předmluva.

²⁾ Sv. Řehola hl. 48.

³⁾ Sv. Řehola hl. 43.

⁴⁾ Sv. Řeh. hl. 8—20.

řovati se ve svatyni, aby nikdo nebyl dlouho Boha dalek a snad nebyl jemu odcizen. Tak uspořádal sv. Benedikt pro své učeníky společné hodiny hu modlitbě za dne i v noci.

Na těchto zásadách spočívá, v takových nárysech pohybuje se život v těch dvanácti klášterích okolo posvátné jeskyně, ku kterémuž životu každý po zralé úvaze a zkušbě slavně se zavazuje. Nesnadno bývá, kdo se hlásí, přijat; teprv po snažných prosbách, když nedbaje všelikých obtíží, jež se mu v cestu kladou, nicméně na své prosbě setrvá, má býti připuštěn ke vlastní zkušbě pod přísným dozorem mistra nováčků, jenž ho skoumá, hledá-li v pravdě Boha, jest-li pilen služby Boží, pilen poslušenství a trpělív ve pohanění; i sdělí se mu všeliká trpkost a nesnadnost toho života; nicméně-li setrvá, předloží se mu vícekráte pořádek a řekne se mu: „Ejhle, zákon, pod nímž sloužiti chceš; můžeš-li zachovávatí ho, vstup; pakli nemůžeš, volně, bez překážky, odejdi.“ A když po zralé úvaze slibuje, že chce pravidel držeti se a všecko, co mu přikázáno, dokonale plniti, přijme se s doložením, že mu od nynějška není více dovoleno sestrásti jho, jež během tak dlouhé zkušby docela nenuceně buď mohl převzíti aneb od sebe odkázati.¹⁾

Co později na širším dějišti, na Monte Kasině, se vyvinulo a uskutečnilo, objevuje se na poušti

¹⁾ Sv. Řeh. hl. 58. .

subjacenské v náryse a osnově. Jako zahradník vzácnou květinu v úkrytu nechává vyrůst, až by se dostatečně sesilila, aby pod širým nebem za větru a bouře obstáti mohla: podobně Bůh Benediktův sad v tichém údolí pečlivě střežil, až by dostatečně nabyl zralosti. Zatím rozšiřuje se libá vůně bohabojného života z těchto dvanácti sadů po celém okolí, že se údolí anienské nazývá údolím svatým.

Jmena dvanácti těch klášterů rozličným udávají se pořádkem. Avšak první místo, ačkoliv za času sv. Benedikta skutečného kláštera tam nebylo, zaujímá sv. jeskyně. V této posvátné jeskyni zplodil pomocí Boží Benedikt řád svůj; tuto kolébka našeho pokolení, toť skála, z níž vytesáni jsme.¹⁾ Toť kolébka celého řádu, odkud vzešel květ křesťanské vzdělanosti, trvalé vítězství ducha nade prachem, duchovní vysvobození Evropy a vůbec všeho, co svatou vírou vedený duch obětovnosti velikolepého a milování hodného poskytuje vědě, práci, ctnosti.²⁾ Posud budí pohled na posvátné to místo v mysli zbožného poutníka podivné dojmy.

Když papež Pius II., Aeneas Sylvius Piccolomini, jenž meškav dříve také v Čechách léta 1458 přede svým povýšením na papežství vydal historii českou, na pozvání kardinála Jana Turrekrematy, zástupce kláštera subjacenského, léta 1461 jeskyni

¹⁾ Mabillon: Annal. Bened. t. 1. l. pag. 5.

²⁾ Montalembert: Mönche des Abendlandes. 2. Bd. S. 14.

sv. Benedikta navštívil, byl citem úcty tak přemožen, že všechna místa, o nichž se domníval, že sv. Benedikt jich se dotekl, nábožně zulíbal.

Nyní jest svatá jeskyně nad míru ozdobným a přívětivým zvelebena klášterem, jenž na umělém sloupoví spočívá a trojí má oddělení, horní, kde kůr s oltářem, prostřední zařízené ku bydlení, a dolní, kde se sv. jeskyně s oltářem naproti vchodu nachází. Hned vedlé ní jest zahrádka, v níž viděti onen růžový keř, jenž od návštěvy sv. Františka z Assisi zaujímá místo trní, v němž sv. Benedikt nad velikým byl zvítězil pokušením.

V budově té viděti malby z patnáctého století, kdy se v Italii umění znamenitě povzneslo; pak sochu sv. Benedikta, jež na tomto místě veliký na příchozího učiní dojem, jako by sv. divotvůrce živě před sebou viděl. Jest to dílo znamenitého italského umělce Bernini-ho, jenž se proslavil jako malíř, sochař i stavitel.¹⁾ Také jest tam obraz Panny Marie, jenž se vydává za dílo Correggio-vo, jednoho z nejvýtečnějších malířů všech časův.²⁾

¹⁾ Bernini Giovanni Lorenzo nar. 1598 v Neapoli, † 1680 v Římě. Již v 10. roce svém vytesal dětskou hlavu z mramoru. Měl znamenité vlohy a pracoval s velikou lehkostí; později však zabočil do pitvoření.

²⁾ Correggio, vlastně Antonio Allegri, narozen 1494 v rodném městě, jehož jméno nese; praví se o něm, že spatřiv v útlém mládí jeden obraz Rafaelův zvolal s jistým sebevědomím: Anch' io sono pittore! Také já jsem malířem. Zemřel záhy l. 1534.

První oněch dvanácti klášterů byl od sv. Benedikta zasvěcen svatým Kosmu a Damianovi; později však přeměněn ve klášter ke cti sv. Školastiky, sestry Benediktovy. Ležíť na utěšené, lepé výšině v polovici cesty mezi Subjakem a sv. jeskyní; jest znamenitý i prostranný a svou stavbou ze třináctého století pamětihodný. Tomuto klášteru byla prý Sylvia, matka sv. Řehoře Velikého, zvláště nakloněna i odkázala mu veliké důchody. Ke klášteru sv. Školastiky jest nyní klášter sv. jeskyně přivtělen; i bývají tam vždycky tři čtyři řeholníci střídavě posláni, aby na posvátném tom místě služby Boží konali a stráž drželi.

Nedaleko sv. Školastiky, poněkud níže na pobřeží jednoho z jezer, jež Subjaku jméno Podjezeří dalá, byl klášter sv. Klementa, v němž prý sv. Benedikt mimo sv. jeskyni obyčejně se zdržoval, a jenž prý z prvu se nazýval Columbaria, holubník, snad od bytů ve slujích, či že tam nováčkové jako „holubičky v rozsedlinách skalních“¹⁾ daleci jsouce světského hluku bohabojnému životu se přiučovali. Pak byl andělský klášter u jezera, z něhož pouze kaplička ke cti a chvále sv. Maura vystavěná zůstala. Dále byl klášter marianský, asi tři čtvrtě hodiny²⁾ za a nade sv. jeskyní; později nazýval se klášterem sv. Vavřince, mnicha a poustevníka, jenž v něm byl pochován; zbyla

¹⁾ Pís. Šal. 2, 14.

z něho toliko kaplička a u ní několik příbytkův. Pak byl klášter sv. Jana Křestitele, později zvaný sv. Jana u vody; a klášter sv. Jeronýma, oba na výšinách ležící a k oněm třem klášterům patřící, pro jejichž potřebu světec zázračně pramen vody ze skály vyvolal. Dále na stráni nade sv. Školastikou nacházel se klášter sv. Blažeje, který klášter již před sv. Benediktem tam stál, a v němž onen sv. mnich Roman žil; i byl klášter ten od sv. Benedikta do počtu jeho společností přijat, a nazýval se později klášterem sv. Romana. V kostelíčku klášterním, jenž posud stojí, konají se každoročně ve dva určité dni slavné služby Boží za přítomnosti celého sboru ze kláštera sv. Školastiky. Pak byly ještě kláštery sv. Michala, sv. Viktorina, sv. Ondřeje, sv. Donata, a klášter věčného života.

V těchto tedy klášteřích veden nový život podle základních pravd křesťanských. Obětování své vlastní vůle s odevzdáním-se Bohu; rozjímání o Kristu jakožto Božském Spasiteli a vzoru, jemuž pomocí milosti Boží dlužno nápodobovati se; skutečné spojení s Bohem skrze Krista Pána, a podstatná všech mezi sebou jednota na základě tohoto klášterního života: toť jsou ty hlavní zásady; a z toho vidno, že život řeholný nic jiného není leč oživené, užívané křesťanství.

Za strašných bouří longobardských zmizela většina těchto klášterův. Nyní stojí ještě toliko

klášter sv. Benedikta nade svatou jeskyní, a klášter sv. Školastiky blíže Subjaka. Avšak dříve než byly od ukrutných plenitelův a později pomíjejicností všeho lidského zničeny, již byly vykonaly, co vykonati měly: bylyť prvním cvičilištěm nového života podle pravidel sv. Benedikta.

HLAVA DEVÁTÁ.

Sv. Benedikta zázračné působení ve klášteřích subjacenských.

Ve dvanácti těch nových osadách čilá panovala a živá přičinlivost. Práce na poli a v zahradě, všeliká domácí zaměstnání, rozličná potřebná řemesla, učení-se a vychovávání svatému Benediktu svěřených mladíků střídají se pravidelně s modlitbou, s rozjímáním a zpíváním žalmův. Při stavbě klášterů i kostelů jsou mniši sami staviteli, zedníky, dělníky, jakož i umělci ku jejich okrase a ozdobě.

Sv. Benedikt jako pečlivý, laskavý otec, všecky navozuje; tu poučuje a radí, tam pomáhá a léčí; i obcuje mezi nimi jako důmyslný, obezřelý, zevnějších poměrů pořadatel, veždy ostražitý pastýř, znalý lékař duší, bystrozraký učitel a vychovatel. Upevněn jsa v důvěrném s Bohem obcování objevuje se uprostřed bratří, jako jeden z patriarchů vynikaje moudrostí a svatostí. I hlásá

jim o nekonečném životě, o nehynoucí svobodě, o věčné blaženosti, již lze dosíci snahou vezdejšího krátkého života, obětí obmezené svobody a povrchní blaženosti. Všechny, kdož tuto na poušti s ním spojení jsou tajemným poutem duchovního života, vybízí, aby bez ustání a do unavení po nejvyšším bažili cíli, kde všeliká rozmanitost pozemského života ozářena jest světlem Božské jednoty, jakož Benedikt sám ty věci vidí.¹⁾ A otevíraje takto bratřím útroby svého vnitra dopomáhá jim ku předtuše i ke skutečnosti stejné výše života. A tak se za jeho návodem veždy blahodárněji rozvíjí vnitř i zevně celý mnichů život.

Na tak krásný rozkvět závistivým pohlížel okem veždy nenávistný zloduch. I snažil se všemožně aspoň nějaký způsobiti nelad.

Sv. Benedikt velikou kladl váhu na horlivou modlitbu a sice netoliko ústní, nébrž i rozjímavou, věda, že znamenitou pomůckou a zbraní jest vroucná a pokorná modlitba. I byl v jednom z oněch klášterů mnich, jak vypravuje sv. Řehoř,²⁾ jemuž tichá, vniterná modlitba jaksi nebyla po chuti. Kdykoliv bratří po dokončené sborné modlitbě ku rozjímání klekli, pokaždé odešel ven v těkavé své mysli obíral se věcmi pozemskými a pomíjejícími. Opat jeho Pompejanus častěji ho proto napomínal. Vida však, že všeliké napomínání nic

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 35.

²⁾ l. c. c. 4.

neprospívá, zavedl ho k muži Božímu, jenž pošetilé jeho jednání přísnou pokáral důtkou. Mnich navrátil se do kláštera s pevným předsevzetím, že se polepší. Ale vedlo se mu jako onomu zrnku v evangelium, jež na skalnatou padlo půdu; símě vzešlo sice; avšak nemohouc zakořeniti se, uvadlo a usechlo, jakmile vyšlo slunce.¹⁾ S těží držel se podle napomenutí sv. Otce po dva dni. Ale již třetího dne upadl opět do svého zlého návyku, i potuloval se mezitím, co bratři na modlitbách trvali.

S velikým zármutkem oznámil to opat svatému Benediktovi, jenž mu na to vzkázal: „Já přijdu a sám ho napravím.“

Když pak muž Boží do téhož kláštera přišel, a v určitou hodinu bratři po vykonání sborné modlitby žalmové oddali se rozjímání, viděl, kterak onoho mnicha nemohoucího na rozjímání vytrvati černé pachole za okolek oděvu ven táhlo. I pravil světec tiše opatovi a Maurovi, kteří nejbliže u něho se nacházeli: „zdaliž nevidíte, kdo to jest, jenž toho mnicha ven táhne?“ Kterí odpovídajíce pravili: „Ne.“ I dí jim: „Modleme se, abyste i vy viděli, za kým mnich ten tíhne.“

I modlili se po dva dni. Po dvou dnech viděl i Maurus, co se děje a koho mnich následuje. Když pak druhého dne mnich opět z modlitebny

¹⁾ Mat. 13, 5—6.

se uchýlil, sv. Benedikt vyšel po skončené modlitbě ven a vida ho venku státi a zevlovati, pokáral ho metlou pro slepost srdce jeho. A hle, pravý prostředek byl nalezen. Od té hodiny mnich zproštěn byv pokušení v modlitbě a rozjímání statečně setrval. A tak starý nepřítel nesměl v mysli jeho panovati, jako by sám byl metlou zmrskán býval.

Tak mocná tedy byla modlitba sv. Benedikta, že bloudícího bratra na pravou uvedl cestu. Moc jeho modlitby i jindy osvědčila se.

Mezi kláštery, jež sv. Benedikt byl založil, nacházely se tři na vysokých skalách. Ačkoliv milo a příjemno na vrchu a vzduch tam čerstvý a zdravý, obtížno však bylo dostatečnou spotřebu vody zdaleka donášeti; ba i nebezpečna bývala chůze po příkrém, spaditém úbočí. Mezi těmito kláštery zmiňují se klášter sv. Jana Křestitele a sv. Jeronýma.

Unavení a zmalomyslnění bratří těch tří klášterů radili se, co by měli počíti. I přišli na to ke služebníkovi Božímu Benediktovi prosíce ho: „Pracná věc jest nám každodenně až ku jezeru sestupovati pro vodu, a proto zapotřebí jest, aby kláštery odsud na jiné přeloženy byly místo.“ Sv. Benedikt laskavě je vyslechnuv a potěšiv propustil je přimlouvaje jim, aby jen malé ještě měli strpení.

Když pak nastala noc, vzav mladičkého Placida se sebou, buď že měl za to, že modlitba nevinné duše mocnější jest u Boha, buď že chtěl něžného žáka poučiti, kterak lze důvěrou v Boha i vyšších dosíci věcí, odebral se na výši hory, na skálu až nedaleko kláštera sv. Jana Křestitele. Tuto trval dlouho na modlitbách. Dokončiv modlitbu položil na téměř místě tři kameny jeden na druhý, jež měly býti znamením. Na to vrátil se, aniž kdo z oněch klášterů ho byl viděl, s mladým Placidem do svého kláštera.

Když pak brzy na to bratři v též záležitosti opět k němu přišli, pravil k nim světec: „Jděte, a když naleznete tu skálu, na které tři kameny na sobě leží, trochu tam kopejte; můžeť všemohoucí Bůh i na onom vrchu hory vyvoditi vodu, aby vám odejmul břímě tak obtížné cesty.“ I šli; a přišedše na místo vyrčené našli skálu již námokrou. Jakmile ale trochu dlabali, ihned se důlek naplnil vodou, jež pak, jak podotýká sv. Řehoř,¹⁾ tak hojně se prýštila, že povstal potůček, jenž s vrchu hory dolů se řinul.

Klášter sv. Jana Křestitele, jenž zázračného toho zřídla byl nejblíže, obdržel odtud jméno sv. Jana u vody, jak se to místo posud nazývá.

V životě starých poustevníků často lze do čísti se, že voda mnohdy zdaleka přes písčiny a

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. c. 5.

pustiny musela donášeti se. Měla se takto bratřím vodu donášejícím zavdati příležitost, aby obtíže s nošením vody spojené přijímali a konali jako skutek sebezapírání a umrtvování, což by duším jejich jen prospělo. Avšak zkušenost poučila sv. Benedikta, že dříve na újmu nežli ku prospěchu bratří jest, musejí-li obyčejné vezdejší ku živobytí potřebné věci mimo klášter obstarávati. A proto také ustanovil později: „Seč možno, budiž klášter tak zařízen, aby se ve klášteře nacházelo všechno potřebné, jako voda, mlýn, zahrada, pekárna, a všechna rozličná řemesla, aby řeholníci nemuseli ven vycházeti, což ovšem neprospívá dušem jejich.“ ¹⁾

Italie byla tenkrát zaplavena Gothy; ba Gothové byli pány země a tvořili jádro vojska; sám král Theodorich byl Goth. Ačkoliv národ tento houževnatě přidržoval se Ariova kacířství, přece však mnohý z jeho středu odřeknuv se bludu navrátil se do lůna matky církve katolické. Jeden takový blaženec přišel i ke sv. Benediktovi prose, aby ho do řádu přijal. Světec, jenž ihned v nitro jeho nahlédl, milerád ho přijal.

Když pak u kláštera, v němž se Goth zdržoval, poblíž jezera zakládala se zahrada, a tam mnoho křoví a chrastí bylo, měl Goth ²⁾ kosatým železným nástrojem to houští vysekati.

¹⁾ Sv. Řehol. hl. 66.

²⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 6.

V poslušnosti své pustil se se vší horlivostí do uložené mu práce i sekal do nevinného chrastí jako na bojišti do klínu vojska, jež ustoupiti nechce. Než hle, horlivost jeho byla přílišná. Železo smekši se s držadla padlo do vody a právě na místě, kde taková byla hlubina, že nebylo naděje, aby se mohlo nalezti. Ubohý Goth ztrativ nástroj spěchal chvěje se nehodu svou oznámit svému představenému, jímž byl Maurus; neboť z nařízení Benediktova mělo se s náčiním klášterním opatrně zacházeti; ¹⁾ a pakli by někdo škodu nějakou učinil aneb něco ztratil aneb zlámal, měl ihned dobrovolně zajíti ku svému představenému a za svou neopatrnost aneb svůj přečin učiniti zadost. ²⁾ A tak se dostavil i onen gothský silák prose o pokání za svou neprozřetelnost. Maurus útrpnost maje s horlivým bratrem dal tu nehodu ihned oznámiti sv. Benediktovi, jenž asi na blízku se zdržoval. Uslyšev to muž Boží sestoupil ku jezeru a vzav držadlo z ruky Gothovy pustil je na jezero. Kterak se tomu divil Goth! Než hle, železo, jako by dralem přitaženo bylo, ze hlubiny vyplovavši vpravilo se do držadla. Vraceje pak užasnutému Gothovi nástroj pravil laskavě sv. Benedikt: „Tu máš, pracuj dále a nekormuť se.“

¹⁾ Sv. Řeh. hl. 32.

²⁾ Sv. Řeh. hl. 46.

Událost tato jest pravý obraz toho, co byl prorok Eliseus ¹⁾ vykonal. Učenici tohoto proroka stýskali si na těsné obydlí řkouce k Eliseovi: „Hle, místo, v němž bydlíme s tebou, těsné jest nám. Pojďme až ku Jordanu a necht vezme jedenkaždý z lesa po jednom břevnu, abychom vystavěli sobě tam místo ku bydlení. A on řekl: Jděte. I řekl jeden z nich: Pojdiž i ty také se služebníky svými. Odpověděl: I já půjdu. A šel s nimi. A když přišli ku Jordanu, sekali dříví. Přihodilo se pak, když jeden podtínal dřevo, že spadlo železo ze sekery do vody; i zkřikl on a řekl: Ach, ach, ach, pane můj, a tu ještě jsem byl vypůjčil. I řekl muž Boží: Kamž jest upadla? I ukázal mu to místo. Uťal tedy dřevo a vrhl tam; i zplynulo železo. A řekl: Vezmi je sobě. Kterýžto vztáhl ruku a vzal je.“

Věci takové nedějí se arci každodenně, jako nebývají mrtví každodenně křiseni, avšak přiházejí se, kdy a kde Bůh chce.

Když pak jednoho dne sv. Benedikt se zdržoval v pokojíku jednoho kláštera poblíž jezera, buď sv. Klementa aneb sv. Kosmy a Damiana, nynějšího sv. Školastiky, vyšel Placid, věrný jeho a milovaný učeník, dospělý již mladík, s nádobou pro vodu ku jezeru. Jaká to pokora a poslušnost! Placid, z rytířského pošlý rodu, neostýchaje a

¹⁾ 4. kn. Král. 6, 1—7.

nezdráhaje se, ba s radostí a horlivostí služebné koná práce. Přišel ku jezeru začal čerpati vodu. V tom však mu nádoba vyklouzla z rukou, a on sáhnuv po ní a vzav váhu padl do jezera. Sv. Benedikt buď náhodou či z vnuknutí vyhlédnuv ven viděl, co se na jezeře přihodilo. Rychle zavolav Maura praví mu: „Bratře Maure, pospěš; nebo pacholík, jenž vyšel pro vodu, upadl do jezera, a již ho voda daleko odnáší.“ Vyžádav si a obdržev požehnání běžel Maurus během běhoucím za rozkazem sv. Otce. Nehleděl na nic leč na tonoucího mladíka; nemyslí na nic leč na rozkaz, že ho má zachrániti. I běžel až na místo, kam vlny Placida již byly odnesly, domnívaje se, že po pevnině stoupá. Vytáhnuv pak tonoucího za vlasy ven z vody spěchal s ním na pevninu tak rychle, jak byl přišel. Teprv až se na břehu octnul na pevné půdě, přišed k sobě ohlédl se i poznal, že semotam po vodě kráčel, i divil se a žasl, že vykonal, k čemu by se s vědomím snad nikdy nebyl odvážil. Přišel ke sv. Benediktovi vypravoval mu, co se přihodilo. Sv. Otec pochválil horlivou jeho poslušnost, jižto Bůh tak znamenitým zázrakem odměniti ráčil. Avšak pokorný učeník všecko přičítá rozkazu a zásluhám světcovým tvrdě, že si nebyl nikterak ctnostného výkonu povědom, an beze zvláštního úmyslu toliko učinil, co mu bylo veleno. Tento zápas o vavřín pokory a poslušnosti rozhodl ko-

nečně mladičkový Placid říká: „Byv z vody tažen viděl jsem nade hlavou svojí roucho opatovo (Otce našeho) i pozoroval jsem, že on mne z vody vytáhl.“¹⁾

Tak a podobně působil sv. Benedikt ve klášteřích subjacenských otcovsky pečuje o svěřenců svých blaho duševní i tělesné. Všichni žili pospolu podle vzoru prvokřesťanův, o nichž píše sv. Lukáš ve Skutcích apoštolských:²⁾ „Všeho množství věřících bylo jedno srdce a jedna duše; aniž kdo něco z toho, co měl, pravil býti svým, ale všecky věci jim byly společné.“ Podobně byli řeholníci pod řízením a dozorem sv. Benedikta jednoho smýšlení; odřekše se všelikého majetku čistotný, bezúhonný, bohabojný vedli život; každý pracoval v pokoře a poslušnosti veškerou snahou na spáse duše své.

Mezitím co sv. Benedikt takto poušť subjacenskou v posvátné údolí proměňoval, nový život vzbuzoval a nové síly připravoval, horšily se poměry ve světě víc a více. Král Theodorich, jenž svou v Italii založenou ostrogothskou říši pomocí znamenitých rádců jako Kassiodora³⁾

1) Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. c. 7.

2) Skutk. apošt. 4, 32.

3) Kassiodorus Magnus Aurelius, učený Říman, nar. 468 ve Scylacium ve Bruttium (nynější Kalabrii), zastával za Odoakra a Theodoricha mnohé důležité úřady a † 562 aneb teprve 575, trávil poslední léta svá ve klášteře Vivarese zanášeje se literaturou a dávaje opisovati staré slavné spisovatele.

a Boëthia¹⁾ dlouho moudře a spravedlivě byl spravoval, stal se ve svém stáří, asi od léta 524, úzkostným pronásledovníkem katolické církve a krátkozrakým, podezřivým utiskovatelem Římanův a italského obyvatelstva. Avšak ta nová gothská říše nemohla se nikterak zakořeniti, nemohla uzrání ku vyššímu vzdělání, poněvadž král i lid gothský zarputile od sebe odmítali vzdělavací živel, jenž není jiný leč celá křesťanská pravda, jakož se pouze v církvi katolické nachází. A tak tvořila víra neustálou přehradu mezi arianskými podmaniteli a mezi podrobeným katolickým obyvatelstvem italským. Splynutí v jeden národ bylo za těchto okolností naprosto nemožno; a tak postrádala ta nová gothská říše všelike půdy ku dalšímu vzdělání a pokroku.

Arianismus, do něhož Theodorich se svým národem byl upadl, v sobě jest nicoten a maten; i nemohl ni žádný národ ke stupni vzdělanosti pozdvihnouti. Kde se ho národové nezřekli a ke pravé, katolické církvi se nepřipojili, byli tak zničeni a zmizeli z dějin, že po nich ani stopy není. Vzrůstající tehda národové potřebovali pře-

¹⁾ Boëthius Anicius Manl. Torquatus Severinus nar. v Římě asi 470, trávil z mládí mnoho let na studiích v Athenách; navrátil se do Říma získal si přízeň krále Theodoricha, jímž povolán ku nejvyšším úřadům; později u krále osočen byl vypovězen, pak uvězněn a stat léta 524 aneb 526.

devším náležitého vychování, jež mělo neskrácenou jejich přirozenost držeti na uzdě a jejich bujnost zřizovati; jen tak mohli sesiliti se a státi se znamenitými v dějinách. Odkud však měli a mohli z arianismu Gothům přijíti vychovatelé? Kněžstvo arianské samo jsouc vysileno a nepatrně nemohlo naučiti se vzdělati a vychovati muže, jenž by byli národy dále vzdělávali.

Za takové tehdá všeobecné bídy povstala, aniž se bylo zamýšlelo, v řádu, k němuž sv. Benedikt v Subjaku jako ke škole pro vzdělání a pěstování duchovního života byl základy položil, vzorní škola, z níž mělo vzejíti na tisíce dokázaných vychovatelů mladistvých národů v Evropě

HLAVA DESÁTÁ.

Sv. Benedikta odchod z údolí subjacenského.

Přes třicet let zdržovav se Benedikt v údolí anienském blahodárně tam působil. Všickni s úctou vyslovovali jmeno jeho považující ho za všeobecného duchovního dobrodince, vůdce i učitele. Kdo potřeboval porady, šel k němu; kdo poučení hledal, jeho se tázal; kdo po vyšší bažil dokonalosti, k němu se obrátil; kdo si přál modlitby a přímluvy u Boha, jeho prosil. On byl zřídlem, z něhož neustále čistá, občerstvující prýštila se voda; stromem poskytujícím ochlazujícího stínu i

chutného, sladkého ovoce; pokladnicí, z níž každý mohl dosáhnouti, čeho potřeboval. Osvícený jeho životopisec, sv. Řehoř Veliký, o blahodárném jeho působení vece, že celá krajina daleko široko v lásce ke Kristu Ježíši se roznítla, mnozí že světský opustivše život pod jemným jhem Vykupitelovým tvrdé šíje srdcí svých krotili.¹⁾ Den soudný, kdy všechno bude odhaleno, objeví též množství dobrých skutků, jež Benedikt během oněch let byl vykonal, jakož i množství duší, jež ze záhuby na dobrou byl uvedl cestu.

Avšak zásluhám velikého muže Božího scházela ještě koruna dokonání. Sedmero blahoslavenství již byl dosáhl; osmé mu ještě scházelo: „Protivenství trpěti pro spravedlnost.“²⁾ Ale i toto mělo dostaviti se. Krása a vznešenost duchovního ráje, jakýž byl požehnaný zahradník pomocí a milostí Boží utvořil, vzbudila závist pekelného hada až ku vzteku. Staré přísloví zní: „Ctnost se závistí chodí.“ Nemohlť zlý duch snesti, aby tak krásný, bohumilý život beze všeliké vzkvétal překážky.

Po dlouhém hledání našel odvěký všeho dobra nepřítel způsobilý nástroj svých závistných záměrův. Nešťastný kněz, duchovní správce blízké farnosti, jmenem Florencius,³⁾ vzplanul závistí a

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. c. 8.

²⁾ Mat. 5, 10.

³⁾ Vita S. Ben. c. 8.

žehravostí proti sv. mužovi. Nad míru jsa ctižádostiv a lakoten zlobil se, že lidé u takové úctě chovali Benedikta a že z blízka i z daleka k němu se hrnuli. Co si měl počítí, an sám po takové cti bažil a dychtil? I začal předně svatého muže pomlouvati, jeho způsob života zlehčovati a haněti, a pak lidem, seč mohl, zrazovati i zapovídati, aby ho nenavštěvovali. Co však jest od Boha, marně snaží se člověk zničiti. Florencius nic nepořídil, ba musel viděti, kterak byl Benedikt víc a více oslavován a vezdy většího nabýval vlivu, že mnozí na pověst o jeho ctnostech stav dokonalejšího života si zvolili. I roznítil se plamen závisti ve srdci Florenciově; neboť přál si jako on, ba nad něho býti vychvalován, ale chvalitebný život vésti se mu nechtělo.

Něšťastník zponenáhla upadl nevědomky do takového stavu, v němž se neostýchal jakýkoliv spáchatí hřích, jen když by Benedikta mohl s krku pozbyti. Ďábel se ho zúplna zmocnil. Cokoliv by mu tento vnukl, byl hotov vykonati. Poněvadž svými jizlivými, jedovatými pomluvami účelu svého proti muži Božímu neprovedl, hledal jeho bezživotí. Za tím záměrem přátelskou předstíraje náchylnost poslal mu darem, jak to tehdá ve zvyku bylo, chléb — ale jedem napuštěný. Jako druhý Jidáš předstíral lásku, kdežto srdce jeho záštím zuřivě vřelo.

Sv. Benedikt s poděkováním přijal poslaný mu chléb, jako i Kristus Pán od Jidáše políbení přijal. Avšak nebylo ho tajno, co ve chlebě vězelo, buď že z lidské opatrnosti buď z vyššího vnuknutí úklad poznal. V hodinu pak, kdy muž Boží s bratřími ve jmenu Páně pokrmu požíval, přicházel z okolního lesa krkavec i obdržel chleba z ruky jeho. Když tedy v obvyklou hodinu přiletěl, předhodil mu světec chléb, jejž mu kněz byl poslal, řka: „Ve jmenu Pána našeho Ježíše Krista vezmi chléb ten a zanes na takové místo, kde by ho žádný člověk nalezti nemohl.“ Otevřev zobák a roztáhnuv křídla začal krkavec okolo chleba krokaje poskakovati, jako by říci chtěl, že sice ochoten jest poslechnouti, ale rozkazu vykonati nemůže. I velel mu světec opět a opět řka: „Zdvihni ho, zdvihni bezpečně a zanes tam, kde by nalezen býti nemohl.“ Dlouho se ještě krkavec zdráhal; konečně do něho zakousnuv pozdvihl jej a odletěl. Za tři hodiny bez chleba se navrátil obdržel krkavec z rukou muže Božího obyčejný svůj obrok.

Dlužno tuto podotknouti o podivné moci sv. Benedikta nad nerozummým ptákem, jakáž moc prvním rodičům v ráji od Boha ve stavu nevinnosti udělena byla, anof jim praveno: „Panujte nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nade všemi živočichy, kteříž se hýbají na zemi.“¹⁾

¹⁾ 1. Mojž. 1, 28.

Kdyby první člověk v onom stavu byl vytrval, bylo by veškero živočišstvo člověku bývalo podrobno a oddáno. Pádem člověka a hříchem v ráji byla tato moc velmi obmezena a seslabena. Dobrotivý Bůh však tuto moc nad živočichy buď zcela buď z části udílí mnohdy sv. mužům, jakmile ctnostmi svými prvního stavu nevinnosti dosnažili se a zvláštní mírností vynikli; neboť kde nepanuje hřích, tam obnovuje se v jednotlivých pádech i starý rajský poměr aspoň přibližně; a kde člověk Bohu naprosto se podrobuje a jeho poslušen jest, všecko ostatní jemu opět se poddává a jeho poslouchá. Tak i onu moc sv. Benedikta nad plachým krkavcem dlužno přičísti jeho nevinnosti a obdivuhodné mírnosti, s jakou všeliké osočování i smrtelné úklady byl snášel.

Velice rmoutil se muž Boží nad hluboce kleslým duševním stavem onoho kněze. Nebolelo ho bezpráví, kteréž se mu stalo, alebrž litoval osoby, jež je byla učinila, a to tím více, an nevěděl, kterak by nešťastníka od duševní záhuby zachoval. Milerád byl by pro toho zaslepence všecko podstoupil.

Florencius měl si to, co se stalo, vzíti k srdci a měl děkovati Bohu, že zločin, jehož se dopustil, neměl dalších následkův. Avšak nešlechtný kněz stal se překažením zámyslu ještě zlomyslnějším. Jelikož se mu nepodařilo zničiti tělo, umínil si, zmařiti duše, co se mu podlé jeho zdání nemohlo

nepovesti. A co učinil? Co učinil muž, jehož povoláním i povinností bylo hledati duší a vésti je ke spáse?

Když bratří v zahradě kláštera, v němž světec právě se zdržoval, pracovali, vyslal tam Florencius¹⁾ sedm nestydatých ženštin, jež posuňky a vábením ruce si podávající a ve kruhu poskakující mysle učeníků Benediktových ke chlipnosti popuditi měly. V pravdě ďábelský to záměr.

Opatrný otec, jehož oči i uši, srdce i mysl vezdy obráceny byly k tomu, co bylo jeho povinností, vida ze svého pokojíku tu od ďábla zařízenou hru, nad míru se zkormoutil. Jsa přesvědčen, že všechny ty nešlechtné úklady toliko proti jeho osobě směřují, a uváživ, že tuto mladším a útlejším z jeho duchovních synů nebezpečí hrozí, rozhodl se krajinu subjacenskou opustiti, pamětliv jsa výroku Páně k apoštolům: „Když se vám budou protiviti v městě tomto, utecte do jiného.“²⁾ Ačkoliv si byl tu krajinu zamiloval, v níž tolik byl milostí obdržel, ačkoliv mu těžko přicházelo nové vyhledávati sídlo, nicméně se k tomu odhodlal. Aby překonal zlobu, raději uhnul, nechtě nikterak mstíti se, anť věděl, že psáno jest: „Máf jest pomsta, a já odplatím časem svým.“³⁾ Hned učiniv po-

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. c. 8.

²⁾ Mat. 10, 23.

³⁾ 5. Mojž. 32, 35.

třebné přípravy, ustanoviv ve dvanácti klášterích hodné představené a přiděliv jim počet bratří, jak za dobré a prospěšné uznal, vydal se s několika vyvolenými bratřími na cestu k jihu, aby si nový vyhledal domov.

Bohaprázdný kněz uslyšev, že Benedikt se stěhuje, začal dívaje se za ním hlasitě jásati a plesati. Avšak již udeřila hodina, která zločinům jeho měla učiniti konec. Právě když si nejveseleji počínal, spadla najednou pavlač, na níž hodoval, kdežto ostatní dům zůstal neporušen, a pod troskami jej pohrobila. Strašný to konec bezbožníka!

Uslyšev o neblahém tomto případě Maurus ihned vydal se na cestu, aby ctihodného Otce, jenž nebyl ještě daleko, dohonil a jemu truchlivou tu zprávu oznámil. Když ho Maurus dostihl, bylo první jeho slovo: „Navrať se, Otče; nebo kněz, který tě pronásledoval, zahynul.“ Byla to hromová rána pro srdce Benediktovo. I bědoval a naříkal nad úmrtím muže, jemuž nebylo popřáno, aby za své těžké zločiny byl pokání učinil. Vždyť sám raději uhnul, aby hříšník do sebe vešel. A teď musel slyšeti, že muž ten zemřel, náhle zemřel, troskami pavlače usmrcen byl! Bol a zármutek jeho byl tak velik, že i svému milenému učeníku Maurovi pokání uložil, že mu tuto nad míru truchlivou zprávu s jakousi radostí zvěstoval; snad ho odvolal ze svěřeného mu úřadu, na němž ho byl v Subjaku zanechal; nebo se Maurus brzy

opět objevuje na Monte Kasině, kde pak delším a důvěrnějším obcováním se svým mistrem sám se v mistra vzdělal života dokonalého. Či snad to byl jiný Maurus, o němž se tuto zmínka činí? Na to pak ubíral se světec se svou družinou dále.

Sv. Řehoř Veliký ukončuje tuto část života světceva krátkým se ohlédnutím nazpět, an vece: ¹⁾ „Viděti v Benediktu druhého Mojžíše, jenž vodu ze skály vyvodil; Elisea, když železo ze hlubiny vyvolal; Petra, kterak po vodě chodil; v poslušnosti krkavce Eliáše a v zármutku nade smrtí nepřítelovou Davida. Jak vidno, byl muž tento duchem všech spravedlivých naplněn; neboť v něm žil duch Kristův, o němž dí sv. Jan: „Z plnosti jeho my všichni vzali jsme.“

¹⁾ l. c. c. 8.

ČÁST DRUHÁ.

NA MONTE KASINĚ.

Casinense monasterium caput omnium perpetuo habeatur
et merito; nam ex eodem loco de Benedicti pectore monastici
ordinis religio quasi de Paradisi fonte emanavit.

Klášter kasinenský vezdy budiž považován hlavou všech a to
vším právem; neboť odtud vyprýštila se ze srdce Benediktova
zbožnost řeholného řádu jako z rajského pramene.

Bulla Urbani II. (Bullar. Casin. p. 1. constit. 10.)

HLAVA PRVÁ.

Sv. Benedikta putování a příchod na Monte Kasino.

Ve jmenu Páně kráčí Benedikt ve průvodu svých vyvolených bratří ničím nenechav zdržeti se. Co ho k tomu přimělo, aby na jih se obrátil, povědomo není; možná, že byl dříve již slyšel, že v jižnějších krajinách pohanství a modlářství ještě panuje, či ze vnuknutí a řízení Božího cestu tu konal. Pěš se bral; neboť to byla posvátná pouť nadšeného věrověsta. Doprovázel ho sice zármutek, že se musel rozloučiti s tolika důvěrnými učeníky a žáky; k tomu se připojil bol nade strašnou záhubou nepřítelovou. Avšak důvěra, že Bůh všelike zlo vezdy obrací v dobro člověka, a touha, aby pro čest a slávu Boží velikých mohl podniknouti věci a mnoho vytrpěti, povznášela ho nad pocity, jež něžné jeho srdce dojímalý a kormoutily. Ba smutné zahynutí nepřítelovo uznával za znamení, že Bůh při něm jest, a že i v jiných bojích a zápasích dopomůže mu ku vítězství.

Jeden z učeníků světcových, Marek, básník, vypravuje, že dva andělé sv. Benediktovi na

rozhraních cestu ukazovali, a tři krkavci¹⁾ ho doprovázeli. Ó zajisté netoliko ti dva ve způsobě šlechetných mládenců, alebrž četní andělé byli jeho průvodčími; ba z dále již vítali ho strážní andělé kasinenští dobře tušíce, jak mocný nástroj Bůh si v něm byl vyhlédl, a že duchové temnoty ustoupí, jakmile se tam usadí ten, jenž silen jest v Hospodinu.

Kterou cestou se světec se svou družinou ubíral, není udáno. Zajisté zvolil cestu nejkratší, leč by snad v některém městě u duchovních přátel se byl zastavil: Cesta trvala nejméně dva dni, anaf celá krajina velmi jest hornatá.

Konečně dorazil na Monte Kasino.²⁾

Cassinum (Kasinum) odvozuje se ponejvíce od Cascum, což znamená: starý, prastarý. Odtud by mohl Monte Kasino nazývati se horou Pradědem, ba věru Pradědem, jenž tolik znamenitých mužů do všech končin světa byl vyslal. Ležít pak hora ta ve provincii Terra di lavoro, což znamená: zemi pracnou, kterýžto název zcela přirozeně přiměřen jest ke krajině, jež od Boha určena byla

¹⁾ Na památku toho stravují a vydržují se doposud na nádvořích kláštera kasinenského dva neb tři ochočení krkavci. Sv. Petr Damianus vypravuje, že za jeho času, v jedenáctém století, ještě se na Monte Kasině udržovalo plémě oněch se sv. Benediktem tam přibylých krkavcův. Mont-Cassin par Paul Guillaume, str. 10.

²⁾ Vita S. Bened. auct S. Greg. M. c. 8.

státi se kolébkou mužů nejpracovitějších, jakéž jen dějiny světa znají. Místní povaha hory té docela jest rozdílna od subjacenské; ale jest nevyrovnatelné velikoleposti a veleby. Na rozhraní mezi Samniem a Kampanií vzdálí stopadesát kilometrů od Říma a stojedenácti od Neapole ční Monte Kasino asi devět set a padesát metrů nad hladinou mořskou, na všech stranách velmi příkře vystupuje i poskytuje za parného počasí, jaké v Itálii ponejvíce panuje, velmi příjemné, chladné místo pobytu.

Na úpatí hory této vystavěli římsí osadníci za starých dob město, jež se tolikéž nazývalo Kasinum. Když pak v oné době Theodorich Itálii táhl a všech pevných míst se zmocňoval, bylo i toto město dobyto a zbořeno. Ještě posud četné tam viděti trosky.

Toto město záhy mělo své biskupy, z nichž Severus sněmu římského léta 483 za papeže Felixe III. se zúčastnil. Zbořením města zdá se, že i biskupství vzalo za své, anaf se nikde více nečiní zmínka o biskupích, jenž by tam dále byli sídlili.

Takovéto zpustlé a opuštěné místo shodlo se několika modloslužebníkům, že se tam se svou družinou a svými přívrženci usadili. S podivením jest, že dvě stě let po Konstantinovi, za časů zcela křesťanských, tak blízko Říma se tam ještě nacházel starobylý Apollinův chrám a posvátný

Venušin háj, kam se okolní lid četně scházel obětovat modlám, poctu vzdávat zlým duchům, a odbývat své radovánky. Věřící křesťané považovali to místo za příšerné a proklaté.

Toliko jeden zbožný poustevník, jmenem Martin či Marcius, se tam zdržoval, jak zmiňuje sv. Řehoř Veliký.¹⁾ Avšak co chtěl nábožný tento muž, jemuž jediné šlo o spásu vlastní, provést proti oněm neznabohům?

Uslyšev o příchodu Benedikta uchýlil se na blízkou horu, kde se v jeskyni ukoval na řetěz, chtěje se takto navždy upoutati ke službě Boží. Sv. Benedikt přišel na Monte Kasino a uslyšev o přísném tom muži, vzkázal mu po jednom ze svých učeníků: „Jsi-li sluha Boží, nemá tě poutati řetěz železný, nébrž řetěz Kristův.“ Na to odložil sice poustevník svůj řetěz; zůstal však ve své jeskyni a pokračoval dále, jako by byl přikován, až ctnostný a bohabojný svůj život dokonat.

Bylo to léta 529, když sv. Benedikt na Monte Kasino dorazil. S jakými asi pocity stoupal na tu horu? Sv. Řehoř²⁾ podotýká: „Sv. muž odebrav se ze Subjaka na jiná místa nepřítelů nepozbyl; nebo tím těžší boje potom podnikl, čím více zkusil, že týž vši zloby mistr zjevně proti němu bojuje.“ Tušíť zajisté světec, že má veliký před sebou úkol. Vystupuje na horu

¹⁾ S. Gregor. M. Dialog. lib. 3. cap. 16.

²⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 8.

a zočiv pekelné to modlářství zhrozil se, i padna na kolena do horoucné se pohřížil modlitby. Ukazuje se posud téměř u vrcholu hory u prostřed cesty ve tvrdém kamenu známka vytlačeného kolena. Místo to kryje železná mříže.

Když konečně vrchu došed nové pole své činnosti přehlédł, kde měl začíti pléti, a pak sázeti, zalévati a setbu ošetřovati, uznávaje ve pokorném rozjímání, jak nepoměrna jest síla jeho ku tak velikému dílu, uchýlil se na čtyřicet dní do samoty, aby se v důvěrném obcování s Bohem ku svému povolání připravil. Stará věž jižně na vrchu hory se nacházející, prastará to ohromná stavba, jež posud stojí, byla toho času jeho obydlím. Učenici jeho s ním přibylí zdržovali se zatím tolikéž mezi starým souzřím, z něhož posud tam trosky viděti jest.

Takto se v Bohu posiliv přikročil světec k dílu ve jmenu Páně. Byloť to předně dílo boření: modlu potřel, oltář vyvrátil, Venušin háj vypálil. Chrám Apollinův, překrásnou to budovu, očistiv ode všelike modloslužebné neřesti proměnil ve svatyni pravého, jediného Boha pod ochranou a ke cti sv. Martina. ¹⁾ Tam kde Apollinův stál obětní oltář, vzdělal světec svatyni ke cti sv. Jana Křestitele. První však chrám, jež postavil na prostoře, kde pak klášter vzdělal, byl

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. čap. 8.

nejblahoslavenější Bohorodičce, druhý sv. kříži zasvěcen. A jak se podobá, byly všechny tyto čtyry svatyně v obvod klášterní zahrnuty.

Na to začal světec jako pravý apoštol okolnímu zaslepenému a v pohanství zabředlému lidu hlásati slovo Boží, víru Kristovu, a sice s takovým prospěchem, že ve krátce všechny stopy nevěry a pohanstva zmizely, a muž Boží každodenně z nových těšiti se mohl úspěchův.

Toho však nemohl odvěký nepřítel mlčky snesti. Nikoliv ve snách aneb skrytě, alebrž patrně a za bílého dne ukazoval se světcovi; před oči se mu stavěl stěžuje si s velikým pokřikováním, že trpí násilí. I bratří slyšeli ty výkřiky, postavy však jeho neviděli.

Lhář od počátku choval se tuto jako druhdy ke Kristu Ježíši, na něhož vykřikoval: ¹⁾ „Co jest nám a tobě, Ježíši, Synu Boží? Přišel jsi sem před časem trápit nás?“ Z počátku pokřikoval na muže Božího hlasitě a jako by prosebně: „Benedicte, Benedicte!“ „Požehnaný, požehnaný!“ Světec však, jenž dobře věděl, že není radno s tak lstivým a ošemetným duchem dáti se do rozmluvy, nevšímaje si ho neodpovídal. Toť ale roznítilo vztek zlého ducha, jako pokora rozněcuje pýchu; i propukl u své malomocné zuřivosti v nelíčená slova: „Maledicte, non Benedicte!“

¹⁾ Mat. 8, 29.

„Zlořečený, nikoliv požehnaný! co máš se mnou? proč mne pronásleduješ?“ ¹⁾

Sv. Benedikt vypravoval pak bratřím, jenž všeliké ty výkřiky byli slyšeli, kterak se pekelný duch v černé, příšerné a ohyzdné postavě s očima ohnivýma a ústama plamennýma tělesným jeho očím ukazoval.

Zlý duch vida, že není s to odolati vítěznému bojovníku Kristovu, upustil sice od osobných na světce útokův; avšak snažil se všemožně překážeti mu v jeho díle, že se ďábelské jeho působení dlouho ještě protahovalo, mocí však kříže Kristova pokaždé zmizelo, jako noční temnota před ranním mizí sluncem.

Monte Kasino stal se teď horou požehnanou pro celé okolí; neboť ten, jenž „milostí i jmenem byl Požehnaný,“ jak o něm podotýká sv. Řehoř Veliký, ukazoval, že mocen jest slovem i skutkem. Ačkoliv hora ta vysoko strmí nad rovinou kam-panskou, vyšší však a daleko skvělejší byla úcta a vážnost Benediktova. V následujících letech gothských válek, v letech všeobecné bídy, považuje ho obyvatelstvo za otce svých duší. Mnozí přicházejí, aby jako učenci pod jeho řízením žili; mnohem více jich ale přichází hledat rady, útěchy a pomoci v potřebách tělesných i duševných.

Za takových okolností lze předpokládati, že záslužnému muži i pozemský majetek, jak si ho

¹⁾ Vita S. Ben. c. 8.

jen k usazení přál, připadl. Tertullus, otec sv. Placida, navštívil s několika vznešenými Římany sv. Benedikta daroval mu při té příležitosti slavným způsobem netoliko horu Kasino se vším, co k ní náleželo, alebrž ještě osmnáct statků na ostrově Sicilii. Od toho dne vzrůstal majetek jak duchovní tak i počasný pořád víc a více, i nabyl pak znamenité rozsáhlosti. „Hledejte tedy nejprvé království Božího a spravedlnosti jeho: a toto všecko bude vám přidáno.“ ¹⁾

HLAVA DRUHÁ.

Stavba kláštera.

Sv. Benedikt překonav největší obtíže a začáteční překážky povelil učeníkům svým čile přikročiti k dílu, dáti se do stavby kláštera. Nebyloť ani snadno na takové výši vzdělati budovu, v níž netoliko značná část řeholníků, nébrž i hosté i cizinci přístřeší naleznouti měli. Nebylo na blízku ani pramene ani studně, i musela se voda s namáháním donášeti.

Světec řídil všecko jako stavitelský mistr; všichni pak, nikdo se nevylučuje, buď si stavu urozeného aneb nízkého, všichni pracovali bodře od rána do večera, aniž však zapomínali modliteb.

¹⁾ Mat. 6, 33.

Byl to začátek pozdějšího, skutečného stavitelství klášterního, které již jako takové v dějinách evropské vzdělanosti znamenitě zaujímá místo. Rozličná ke klášteru náležející stavení, jakž přiměřena jsou ku výkonům klášterním ode sv. Benedikta předepsaným, dodávají celku zvláštního vzezření; ta četná oddělení k účelům bohoslužebným, mravocvičným, vědeckým, vychovatelským, uměleckým, řemeslnickým a hospodářským, jež způsob této stavby označují, dělí klášter přesně a určitě ode všeho druhu jiných budov.

Dům římského šlechtice byl svatému Benediktovi vzorem zakládání kláštera; býval takový dům založen do čtverce; z přededvoří vcházelo se do hlavní části domu, do předsíně; okolo předsíně, jež ve klášteře stala se křížovou chodbou, nacházely se ostatní místnosti všechny se vchody do předsíně, okolo níž obyčejně krytá obíhala chodba. O vniterný tento čtverec opíral se chrám sv. Jana Křestitele, jenž takto celou budovu ovládal; ostatní svatyně byly do nákresu tak zahrnuty, že celek opět větší tvořil čtverec, jež jednoduchá obkličovala ohradná zeď. Chrám se křížovou chodbou byl střediskem celé budovy. I nebylo zajisté snadnou věcí, ostatní hlavní i vedlejší stavení vůkol tohoto středu tak uspořádati, aby mnohotvárná zaměstnání volně a bez překážky ve klášteře vykonávati se mohla. Zajisté mnoho píce vynaložil sv. Benedikt na tento podle

řeholy rozvržený výkres; a tento se také již přes třináct set let osvědčil všem klášterním potřebám vezdy vyhovuje.

Nemohlť odvěký všeho dobra nepřítel pokroků těch pozorovati, aniž by byl nenávistí a závistí zahorel. Chtěl se, seč možno, se světcem učísti; i nemeškal mu překážky činiti vedlé přirozených obtíží, s jakými bylo při stavbě zápasiti. U prostřed staveniště nacházel se kámen, jejž bratří do zdi vpraviti si umínili. Dva neb tři chtěli kámen vyzdvihnouti, a když nebyli s to, přišlo jich vícero ku pomoci; ale kámen zůstával nepohnutelný, jako by kořeny v zemi měl; i nebyla nižádná lidská síla s to jím pohnouti, ačkoliv by po přirozenu dva neb tři snadně ho byli mohli pozdvihnouti, tak že zjevně poznati se mohlo, že na něm sám zlý nepřítel musí seděti. I vzkázali muži Božímu, aby přišel a modlitbou zlého ducha zahnal, aby mohli kámen odstraniti. Rychle přišed sv. Benedikt a pomodliv se učinil znamení sv. kříže, a hle, kámen byl tak lehounce pozdvižen, jako by byl žádné neměl tíže.¹⁾

Jindy opět kopající v zemi vyhrabali bratří měděnou modlu, již prozatím hodili do kuchyně, která právě byla poněkud dohotovena. Najednou viděli, že z kuchyně oheň vychází, ba že celá kuchyně hoří plamenem. Když pak bratří vodou

¹⁾ Vita S. Bened auct. S. Greg. M. cap. 9.

zalévali, a oheň od zalévání praskal, na povstalý hluk přispěl muž Boží; ale neviděl ničádného ohně. Ihned zpozoroval, že jest to pouze obludný oheň v očích bratří, nikoliv plamen skutečný. Ukloniv tiše hlavu a chvíli se pomodliv povel bratřím, aby oči své sv. křížem poznamenali. I učinili tak; a hle, plameny, jimiž je zlý duch byl šálil, zmizely; celé pak stavení viděli neporušené.¹⁾

Neustal nepřítel dobra v boji, ba nejhorším útokem na konec odložil. Když jednou sv. Benedikt ve klášteře na modlitbách trval, zjevil se mu zlý duch i pravil mu posměšně a uštěpačně, že jde ke pracujícím bratřím, aby tam něco stropil. Muž Boží vzkázal co nejrychleji po poslu: „Bratři, buďte opatrní; nebo k vám touto hodinou přijde zlý duch!“ Sotva posel tato slova vyřídil, jižž zeď, která se stavěla, sesula se a pod svými zříceninami pohrobila mimo náčiní mladičkého řeholníka, syna to vznešeného úředníka. Všichni byli nad míru zkormouceni ne tak sesutím-se zdi, alebrž více pohromou, jež na vůbec milovaného bratra připadla. S velikým žalem byla nehoda sv. Benediktovi zvěstována. Světec rozkázal, aby rozdrčeného mladíka donesli k němu. Poněvadž ale netoliko údy, nébrž i kosti byly rozdrčeny, nemohli ho bratři jinak leč na šatě nésti. Světec dal ho položiti na rohožku, na kteréž kleče aneb

¹⁾ l. c. cap. 10.

v noci odpočívaje své modlitby vykonával. Vypraviv bratry ven zavřel za nimi dvěře, i začal se co nejvroucněji a nejhorlivěji modlit. A hle! mladík vstal docela zdrav a beze všeho úrazu a čerstev jako dříve. I poslal ho sv. Benedikt opět ku bratrům, aby s nimi dokončil práci, při níž měla právě jeho smrt sv. Otce v posměch uvesti.¹⁾

Avšak co peklo uložilo k záhubě, muselo posloužiti ke spáse a životu; co mělo světce ostuditi, muselo rozmnožiti jeho čest a vážnost; co mělo bratry poraziti a zarmoutiti, muselo je znova potěšiti a oblažiti. I stavěli chutě dále. A Bůh zajisté korunoval jejich namáhání nejšťastnějším zdarem.

Jak dlouho asi bratři na stavbě pracovali, s jistotou udati nelze, vesměs má se však za to, že klášter léta 532 byl dokonán. Když byly všechny místnosti dokončeny, jakž jich bylo potřebí ku rozmanitým účelům života řeholného, vyjímal se klášter na vrcholu hory asi jako do čtverců vystavěné malé městečko mlčky do světa hlásající: „Pojďte a vizte, jak sladko jest sloužiti Hospodinu!“

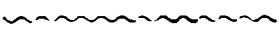
Se stavbou zevnější, již ruka bratří obstarávala, spojoval Benedikt stavbu vniternou, sestavováním a sepisováním pravidel a zákonů, podle nichž učeníky své řídil a spravoval. Okamžik,

¹⁾ l. c. cap. 11.

kdy srdce jeho ještě háralo posvátným plamenem nadšení, s jakýmž slovo Boží byl hlásal, kdy srdce jeho překypovalo radostí, že se mu zdařilo, ztracené, pobloudilé ovečky přivesti ku dobrému pastýři, byl právě příhodný, aby se těmto předpisům a zákonům, jež řízením Božím po mnohá staletí, ba snad až do skončení světa, měly tvořiti pravidla života četných Bohu zasvěcených duší, pravého dodalo úvodu, pravého způsobu i důrazu. V pravdě, kdo řeholu tuto čte, pozná hned ze předmluvy a prvních sedmera hlav, že její skladatel proniknut byl Duchem svatým. Jsouť to plamenná slova, prorocké výlevy, slova blahopůsobná a mocná, jež každého, kdo jim poněkud jen s pozorností naslýchá, bezděky dojímají. Co tu světec praví, čerpánq jest buď z písem svatých aneb ze hloubi bohomyslného srdce.

Když sv. Benedikt poprvé, snad právě onoho dne, kdy bratří po dokončené stavbě Bohu díky vzdávající do kláštera se přestěhovali, řeholu svou jim předčítal, jak hluboké asi v nich vzbudila pocity! jaká uzrála v jejich srdcích předsevzetí! jaká vzňala se v nich vroucnost a nadšenost!

Tato řehola vyslána pak do světa i považována za list poselný ke všem, kdož v sobě cítili touhu kráčet cestou dokonalosti.

HLAVA TŘETÍ.

Život na Monte Kasině. Sv. Benedikt
přísný řeholy strážce.

Již za stavby první klášterní budovy na Monte Kasině, ještě více pak po jejím ukončení množil se počet bratří, kteří pod řízením Benediktovým snažili se kráčetí úzkou cestou ku životu. K tomuto vzrostu čeledi bratrské přispívala jednak vznešená ctnost a moudrost sv. zakladatele, jednak též příkladný život zbožných bratří.

Řehola, jižto světec učeníkům svým i psanou ¹⁾ do rukou dal, zachovávala se, seč možno lidské křehkosti, věrně a zevrubně. ²⁾ Benedikt nad tím pečlivě bděl uznávaje dobře, že od tohoto zachovávání závisí všechno požehnání a veškeren zdar života řeholného. Bez přestání prosil Boha o pomoc a o potřebnou moudrost, aby svěřence své obezřele vésti mohl. Bůh mu dal, oč prosil, ba více ještě mu popřál; udělil mu totiž dar, aby mohl do dálky hleděti a věci skryté poznati; obmyslil ho darem, že mohl učeníky své i tenkrát, když vzdáleni byli, jako na blízku viděti, prohlédnouti i sebe tajnější záhyby srdce.

Tak bylo předpisem sv. řeholy, ³⁾ že bratří, jenž za nějakým buď duchovním aneb časným

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 36.

²⁾ l. c. cap. 12.

³⁾ Sv. Řehol. hl. 51.

zaměstnáním ze kláštera ven vyšli a ještě téhož dne se navrátili, ničeho ani pokrmu ani nápoje mimo klášter požití nesměli, leč by jim byl opat výslovně dovolil. I stalo se jednoho dne, že bratří, jež byl vyslal, uloženou záležitostí poněkud přes čas se pozdrževše proti sv. řehole si dovolili zastaviti se u nábožné ženy, jež se bohabojnému životu byla zasvětila, a u ní požití pokrmu i nápoje. Když pak později do kláštera se navrátivše světce podle obyčeje o požehnání žádali, tázal se jich ihned ku nemalému jejich podivení: „Kde pak jste jedli?“ Zalekše se nad přestupkem řeholy odpověděli: „Nikde.“ On však pravil: „Proč tak lžete? Zdali jste nevešli do příbytku oné ženy?“ i jmenoval ji jmenem; „zdali jste těch a takových pokrmů,“ jež opět zevrubně udal, „nedostali? zdali tolik pohárů nevypili?“ An jim velebný Otec i příbytek ženy i jakost pokrmův i počet pití pověděl, poznali, co učinili, i padše chvějice se k nohám jeho vyznali provinění své. Odpustil jim laskavý Otec vinu jejich mysle si, že zajisté ničeho více nedovoleného nedopustí se v nepřítomnosti onoho, jehož si v duchu přítomného budou představovati. ¹⁾

Benedikt byl tenkrát laskav a shovívav, an uznal, že v tom případě byla shovívavost prospěšnější i spasitelnější; v jiných pádech ukázal se přísnějším.

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 12.

Nedaleko kláštera byl městec, v němž se nacházelo nikoliv nepatrné množství lidí, kteří přičiněním sv. Benedikta od modloslužby na víru křesťanskou se byli obrátili. Byl tam také klášter ctihodných, bohabojných panen. Zdali světec či kdo jiný dům ten založil, povědomo není. Svatý Benedikt posílal do toho kláštera bratry, aby zbožné jeptišky náukám křesťanským a zásadám řeholným vyučovali.

Když opět jednoho bratra tam poslal, napadlo těm zbožným osůbkám, jak to u něžného pohlaví bývá, vděčnost svou prokázati podáním malého dárku a sice několika kapesních šátkův. Na snažné jeptišek prosby neosmělil se bratr říci, že mu řehola nedovoluje bez povolení opatova dárek přijmouti.¹⁾ I přijav šátku strčil je za nádra. Přišed domů nikterak netušil, že by skutek jeho byl zjeven. Než, hle! Sotva se před světce objevil, začal jej muž Boží s náramnou hořkostí kárati řka: „Kterak vešla nepravost za nádra tvá?“ Bratr zapomněv, co byl učinil, z počátku ani nevěděl, proč mu světec tak hrubé dělá výčitky, až mu zevrubně vyložil, co se bylo přihodilo, řka k němu: „Zdali jsem já tam nebyl přítomen, když jsi ode služebnic Božích obdržené šátky za nádra svá strčil?“ Bratr cítě se zahanbena a poznav i uznáv provinění své padl světci

¹⁾ Sv. Řehol. hl. 54.

k nohám a šátky za řadry schované od sebe zahodil.¹⁾

Jindy opět, když sv. Benedikt poněkud později než obyčejně večerel, musel jeden mnich,²⁾ syn jistého státního zástupce, při stole držeti světlo. An muž Boží pojídal, vznikly ve srdci mladého mnicha, jemuž se přisluhování u stola držením světla zdálo býti pokořujícím a snižujícím, hrdopyšné myšlenky. I mluvil v mysli sám k sobě takto: „I kdo jest tento, u něhož, an pojídá, stojím světlo drže a službu prokazuje? Kdo jsem já, abych jemu sloužil?“ Ihned obrátiv se k němu muž Boží začal přísně kárati ho řka: „Poznamenej srdce své, bratře; co jest to, co tu mluvíš? Poznamenej srdce své,“ totiž sv. křížem. An však pozoroval, že mnichova hrdá mysl ještě se nepokořila, zavolav bratry kázal jim, aby se mu světlo vzalo z ruky, a jemu poručil, aby od přisluhování ustoupil a stranou tiše si sedl. Tu mu udělil Bůh milost, že poznal poklesek svůj. Když se ho pak bratři tázali, co by byl měl na srdci, upřímně jim vypravoval, kterak se duchem pýchy nadýmal a co byl proti muži Božímu v mysli své tajně mluvil. Veliký to na všechny učinilo dojem; i bylo jim všem patrné, že světce nic tajno býti nemůže, v jehož uších i v mysli pronešená slova zaznívala.

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 19.

²⁾ l. c. cap. 20.

Tato světcova moc, viděti častěji věci skryté, vztahovala se netoliko na jeho svěřence, nébrž i na jiné světské osoby.

Valentinian,¹⁾ potomný opat kláštera lateranského v Římě, jeden z oněch čtyř očitých svědků, jenž sv. Řehoři Velikému život sv. Benedikta vypravovali, měl bratra, který ve světě, ale velmi žil nábožně. Tento přicházel každoročně jednou do kláštera navštívit bratra svého, při kteréž návštěvě odporučuje se do modliteb sv. Benedikta jeho požehnání si vyprosil. Tuto pouť konal vždycky lačen. Jednou když se opět do kláštera ubíral, přitovaryšil se k němu pocestný, jenž se byl na cestu opatřil potravou. Když pak se den připozdíval, a prázdný žaludek se ozýval, řekl cizinec: „Pojď, bratře, pojezme něco, abychom nezemdleli cestou.“ Jemuž on odpověděl: „Odstup to ode mne, bratře, toho já neučiním, an ve zvyku mám vezdy lačen přijíti ke ctihodnému Otci Benediktovi.“ Na tu odpověď mlčel cizinec asi hodinu. Když pak opět kus cesty byli urazili, doléhal na něho, aby pojedl. Nechtěl však nikterak svoliti, an si byl umínil lačen se dostaviti. I ubírali se dále. Když pak byli značnou část cesty vykonali a hodně se již připozdívalo, octli se unaveni jsouce na krásné louce u čerstvého pramene. I pravil cizinec:

¹⁾ l. c. cap. 13.

„Ejhle tu voda, louka a líbezné místečko; tu se můžeme občerstviti a poněkud si odpočinouti, abychom pak cestu svou bez úrazu mohli dokonati.“ Poněvadž jak slova uším, tak místo očím lahodilo, nemohl třetímu vyzvání odolati; i svolil a jedl. Když pak u večer do kláštera přišed sv. Benedikta o požehnání prosil, ihned vytýkal mu světec, co byl na cestě učinil, řka: „Kterak se to stalo, bratře, že zlý nepřítel, jenž k tobě skrze onoho cizince mluvil, po prvé i po druhé tě přemluvit nemohl, po třetí však tě přemluvil a, k čemu chtěl, svedl?“ Poznáv svou mdlobu a slabotu padl poutník světcí k nohám lituje své nestateči, jako by těžkého se byl dopustil provinění. Zbožný ten poutník nezhřešil, že jedl; ale připravil se o zásluhu dobrého skutku, k němuž ho dobrý duch vybízel. Zlému duchu dostačuje, aby, když nemůže někoho ke hříchu svesti, aspoň od konání dobrých skutků zdržel.

Jindy opět mladičský otrok, jmenem Exhilarat,¹⁾ jenž později stal se mnichem a za časů sv. Řehoře v Římě žil, poslán byl ode svého pána, aby muži Božímu do kláštera dvě dřevěné nádoby s vínem, jež vůbec láhvemi se nazývají, zanesl. Dostav cestou laskominy umínil si jednu láhev podržeti pro sebe i ukryl si ji stranou vedlé cesty na místě, kde doufal, že utajena zůstane před cizými

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 18.

choutkami. Když přišel do kláštera, přijal od něho muž Boží tu jednu láhev s vděčností. Ale když se Exhilarat loučil s blahocitem již pomýšleje na okamžik, kdy si bude moci na ukrytém víně pochutnati, napomenul ho světec laskavě: „Synu, měj se na pozoru, abys nepil z láhve, kterou si's ukryl; ale nachyl ji pozorně i nalezneš, co v sobě má.“ Stydě a hanbě se klidil se mladík odsud. Přišel k místu, kde svou láhev byl ukryl, nahnul ji, aby se podíval, zdali tam něco jiného nežli víno. A hle, ku velikému jeho ustrnutí vylezl z ní had! Byla to zajisté dobrá výstraha, jež, jak se podobá, dobré též přinesla ovoce.

S jakou asi úctou pohlíželi lidé na sv. Benedikta, když tak často a tak zřejmo vídali jej obdařena duchem prorockým! Tu snad mnohý, jako mnich Petr, ¹⁾ s nímž sv. Řehoř Veliký o životě sv. Benedikta rozmluvy vedl, zvolal: „Vidím, že ve srdci sv. muže byl duch Eliseův, jenž i nepřítomnému svému učeníku přítomen byl.“ ²⁾

¹⁾ l. c. cap. 13.

²⁾ 4. kn. Králov. hl. 5, 26.

HLAVA ČTVRTÁ.

Sv. Benedikt uzdravuje nemocné; křísí mrtvého; jeho moc nad umrlými.

Moc činiti zázraky jest vláda nad přírodou v rukou Onoho, jenž všecky věci stvořil. Vloha k této vládě byla sice člověku prvotně udělena když Bůh stvořiv jej do ráje jakožto středisko tvorstva, jež člověka poslouchati mělo, postavil. „Rosttež a množte se, naplňte zemi a podmaňte ji, a panujte nad rybami mořskými a nad ptactvem nebeským i nade všemi živočichy, kteříž se hýbají na zemi,“ ¹⁾ pravil Hospodin ku prvnímu člověku. Dříve ale měl ku panování povoláný člověk Bohu svou poddanost dobrovolně prokázati a náležitou poslušností oné vlády hodným se učiniti. Člověk mohl tedy nade všemi řísemi přírody vládnouti. Poněvadž ale člověk, místo aby se byl poddal, se vzbouřil a proto z ráje byl vypovězen, musí od té doby padlý vládce pracně brániti se přírodě, než aby nad ní vládnouti mohl.

Užívá-li však člověk obdržných od Boha darů a sil předně ku přemožení sebe, prokazuje-li Bohu dobrovolně poslušnost, v níž první rodičové neobstáli, může pro svou osobu milostí Coží opět prvotné vlády nad přírodou nabyti; příroda ho poslouchá, an se opět stal jejím zákonným vládcem. Tak se stává, že Bůh ve svých svatých

¹⁾ 1. kn. Mojž. 1, 28.

mocným se ukazuje následujícími znameními, že i oni stejné nabývají zázračné moci Kristovy, jakož jim byl Syn Boží přislíbil, ¹⁾ ba že i pouhý stín ²⁾ jejich těla může léčivě působiti. A tak konají svatí ve jmenu Pána Ježíše a mocí svatého kříže často zázraky jako obyčejné skutky.

Když tomu tak, může-liž býti s podivením, když muž poslušnosti jako sv. Benedikt, jenž naprosto vůli Boží se poddal, pravý muž víry a modlitby, byl divotvorcem? Život jeho zúplna skrytý s Kristem v Bohu byl také životem v moci Kristově; ba život jeho sám byl zázrakem. Věděl světce, že nebe i země sloužiti musejí tomu, kdo králi nebes i země věrně slouží; patřil k oněm mužům plným srdnatosti ve víře, jimž mimo dar víry, že Bůh vezdy zázraky činiti může, zvláštní udělena milost věděti a poznati, že Bůh v tom onom případě zázrak učiniti chce a sice právě skrze jejich víru.

Bůh udělil sv. Benediktovi moc zázračnou u vysoké míře, an ho byl ustanovil vůdcem mnohých. I léčil světce nemocné bez léku a křísil i mrtvé.

Šlechtic jeden měl mladého otroka, jenž strašným a nezhojitelným stížen byl malomocenstvím. Choroba tato objevuje se z počátku jako lišej na kůži, jež se pak vyvinuje v pupence a nádory,

¹⁾ Marek 16, 17—18.

²⁾ Skutk. apošt. 5, 15

z prvu nic větší než čočky, později tak veliké jako holubí i slepičí vejce, jimiž netoliko klouby, nébrž i čelisti z přirozené polohy se vymykají. Mezi nádory utvoří se napřed důlky, později ale pukliny s hnisavými vředy. Tvář opuchne, zrak ztrne, oči krhají, hlas slábne, ba mnohdy docela se ztrácí. Duch bývá zastesklostí skličěn a těžkými zachvácen sny. Nastane bezsennost, nechut k jídlu; dech ošklivě zapáchá. Zponenáhla rozkládá se ústrojí těla, odlučují se klouby rukou i nohou; konečně tyto docela od těla odpadají, nedostaví-li se dříve již smrt] následkem úbytí aneb zadušení.

Nemoc tato byla u dotčeného otroka daleko již pokročila. Kůže byla silně opuchlá, vlasy mu vyprchaly, vředy hnisaly.

Poněvadž proti té nemoci nižádná na zemi nevyrostla bylinka, nabyt šlechtic, jenž útrpnost měl s ubohým otrokem, veliké důvěry k milosrdnosti a ke přimluvě sv. Benedikta. Poslav neduživého k muži Božímu prosil ho o pomoc jako onen setník.¹⁾ Krista Ježíše. A neučinili kroku toho marně; neboť nemocný ve vší rychlosti zdraví předešlého nabyt.

Událost tuto zvěděl sv. Řehoř,²⁾ z úst Antonia, syna šlechticova.¹

¹⁾ Mat. 8, 5; Luk. 7, 3.

²⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 26.

Jindy se stalo, že muž jeden nesmírnou nechal se uchvátiti sočivostí a závistí proti svému sousedovi. Neustále skládal pomstu ve srdci svém i zapomněl se konečně tak dalece, že nenáviděnému soku jedu do nápoje namíchal, jejž nic netušící také vypil. Neúčinkoval sice jed smrtelně; ale takovou způsobil po celém těle vyraženinu, že ubožák zúplna malomocnému se podobal. Bylo to pro něho nemalé trápení a to tím více, ano se nedalo předvídati, zdali vůbec kdy choroby té sprostěn bude. I obrátil se s důvěrou ke sv. Benediktovi. A hle! Sotva se světec kůže jeho dotekl, okamžitě zmizela všeliká hniloba a poskvrna.¹⁾

Avšak větší ještě věci působila od Boha světcí udělená milost. Jednoho dne vyšel sv. Benedikt s bratřími do pole, kde se s nimi zúčastnil polní práce. V tom přišel ke klášteru rolník s nesmírným zármutkem v náruči nesa mrtvolu synáčka svého i tázal se po Otcí Benediktovi. Když mu bylo řečeno, že týž Otec s bratřími na poli pracuje, složiv mrtvolu u dveří klášterních pospíchal, seč mohl, s pláčem za světce. I potkal ho právě, an se od polní práce s bratry domů vracel. Jakmile rolník muže Božího zočil, začal hlasitě volati: „Navrať mi syna mého, navrať mi syna mého!“ Světec zastaviv se s udivením se ho tázal: „Zdali jsem já ti syna tvého odňal?“ Jemuž rolník odpověděl: „Zemřel, pojď vzkřes

¹⁾ l. c. cap. 27.

ho!“ Nad těmi slovy zarazil a zkormoutil se sv. Benedikt, a poněvadž i bratři za ubohého muže se přimlouvali, zvolal: „Ustupte, bratři, ustupte; to není věci naší, ale sv. apoštolův. Co nám chcete ukládati břemena, jichž nésti nejsme s to.“ Rolník však, jehož srdce hrozný prorýval bol, prosil tím naléhavěji, ba u svém náramném žalu přísahal, že dříve neodejde, leč až syna jeho vzkřísí. I otázal se ho světec: „Kde jest?“ A rolník odpověděl: „Tamhle u dveří klášterních leží jeho mrtvola.“ Když pak muž Boží s bratry tam přišel, padl na kolena i položil se jako druhdy Eliáš¹⁾ a Eliseus²⁾ na tělo pacholete; na to povstav pozdvihl rukou svých k nebi řka: „Pane, nehleď na hříchy mé, ale na víru tohoto člověka, jenž prosí o vzkříšení syna svého, i navrať duši do těla, z něhož jsi ji byl odňal.“ Sotva dokončil světec modlitbu svou, začalo se tělo pacholete hýbati, trhalo sebou a tetelilo se; a všichni přítomní s úžasem viděli podivné oživení. Benedikt pak chopiv synáčka za ruku odevzdal ho živého i zdravého radostí se chvějícímu otcí.³⁾

Dále ještě sahala moc sv. Benedikta. Každé jeho slovo bylo vážné a účelné. An srdce své vyšším byl zasvětil věcem, nevyšlo marného slova

¹⁾ 3. kn. Král. 17, 21.

²⁾ 4. kn. Král. 4, 34.

³⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 32.

z úst jeho. Kdykoliv však ne právě rozhoduje, nébrž vyhrožuje promluvil, měla řeč jeho takovou do sebe moc, jako by nikoliv podmíněčně a rozpačivě, nébrž rozhodně a soudně se byl vyjádřil.

Nedaleko kláštera kasinenského žily dvě řeholnice ze šlechtického rodu poslé ve vlastním svém domě, jakož tehdá často dvě až čtyry zbožné osoby pospolu se usazovaly, podlé jisté řeholy žijíce a podřízeny jsouce některému opatu aneb biskupovi. Ony dvě šlechtičny obsluhoval nábožný muž, jenž všecko obstarával, čeho ku vezdejšímu životu zapotřebí. Jako však mnohdy urozenost rodu plodívá neurozenost mysli, že osoby, jež nemohou zapomenouti, že nad jiné byly vyvýšeny, nechtějí pod jiné pokořiti se, tak i ty dvě jeptišky nedržely nikterak jazyk svůj na uzdě, jakž jejich stavu příslušelo, nébrž popuzovaly zbožného služebníka, jenž bedlivě o všecko se staral, svými neopatrnými řečmi často ke hněvu. Když to byl dost drahý čas snášel, nemoha déle vydržeti zašel k muži Božímu i vypravoval mu, jakých potupných slov a nátisků jemu zakoušeti jest.

Muž Boží uslyšev to o těch dvou jeptiškách ihned jim vzkázal řka: „Napravte jazyk svůj; sice nepolepšíte-li se, vyobcuji vás!“ Nevyřkl tím světec vyobcování, nébrž toliko jím vyhrožoval. Ony však od zastaralého zvyku neupustily. Brzy na to zemřevše pochovány byly ve chrámu Páně.

Když pak se v kostele mše sv. sloužila, a jahen, jak bývalo obyčejem, volal: „Kdo není v obcování, odejdi,“ — tu viděla pěstounka těch dvou zemřelých řeholnic, jež za ně Pánu Bohu přinášívala oběť, že vstavše ze hrobů svých ze chrámu Páně ven vyšly. Když pak to častěji byla viděla, kterak na povel jahnův pokaždé ven vycházely a na posvátném místě zůstatí nemohly, uvedla si pěstounka na mysl, co jim byl muž Boží ještě, pokud žily, vzkázal, pohroziv jim, že je vyobcuje, jestliže svých mravů a slov nepolepší. I oznámeno to s velikým zármutkem sv. Benediktovi, jenž vezdy jsa laskav a dobrotiv poslal tam dar obětní řka: „Jděte a tuto oběť za ně Pánu Bohu obětujte, i nebudou déle vyobcovány.“ A tak se i stalo; obě řeholnice tiše a pokojně odpočívaly ve hrobě. Tak tedy církevního spojení, jehož byly zbaveny, od Boha dosáhly skrze služebníka Božího. ¹⁾

Něco podobného přihodilo se mladému jednomu mnichovi, jemuž se z přesměřilné k rodičům lásky tolik po domově stýskalo, že bez dovolení opatova ze kláštera vyšel k rodičům pospíchal. Než hle! sotva domů doraziv téhož ještě dne zemřel buď následkem náramného chvatu a unavení čili tajným řízením Božím. Když pak byl pochován, druhého dne po pohřbu nalezeno tělo jeho ven ze hrobu vyvržené. I bylo opět pohrobeno. Následujícího

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 23.

však dne nalezeno jako prvé ven vyvržené. I pospíšili zkormoucení a zděšení rodičové ke světci a prosili ho úpěnlivě, aby umrlému milost svou uděliti ráčil.

Bývaloť za prvních staletí křesťanstva zvykem i dovoleno umrlým na prsa položití tělo Páně a tak i do hrobu dáti; toliko do úst nesmělo se tělo Páně mrtvolám vložití. Tolikéž bylo věřícím dovoleno tělo Páně do rukou a se sebou domů vzíti i déle u sebe podržeti a jiným podati. Poněvadž se však posvátného toho zvyku zneužilo, uznala církev za dobré více toho nedovoliti.

Ustrnuv se sv. Benedikt nad usedavým nářkem rodičů dal jim vlastní rukou ¹⁾ tělo Páně řka: „Jděte a toto tělo Páně na prsa umrlého s velikou položte uctivostí a pak jej pohrobte.“ Což když podle rozkazu světcova učinili, země tělo zesnulého přijala i podržela. ²⁾

Ve posledních dvou případech jeví se ne-
toliko podivná moc světcova, alebrž i jeho dobrota,
shovívavost a láska. Není-liž jeho dobrota obdivu-

¹⁾ Mnozí z toho ve srovnání s několika místy svaté řeholy a života sv. Otce soudili, že sv. Benedikt byl knězem; avšak podstatný a úplně platný důkaz z toho dovoditi nelze. Mabillon (Annal. Bened. tom. 1. lib. 5. pag. 120) tvrdí: „Stálým jest u nás ústním podáním, jež starými obrazy a pomníky jest ztvrzeno, že sv. Benedikt byl jahnem.“

²⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 24.

hodnější než veliká jeho moc? Ba snad dlužno prvou vlastnost považovati za příčinu, proč Bůh tak velikou jemu propůjčil moc.

HLAVA PÁTÁ.

Sv. Benedikta moc nade zlými duchy.

Ačkoliv Kristus Ježíš přemohl kníže tohoto světa, moc jeho zlomil a je v pekle upoutal, přece však neodňal mu veškeru moc na zemi. Apoštolové častěji zmiňují se o trvalé moci ďábla a o jeho úskocích ve svádění lidstva, ba sv. apoštol Petr¹⁾ napomíná: „Strážliví buďte a bděte; nebo protivník váš ďábel jako lev řvoucí obchází hledaje, koho by sežral.“ Bůh nechává jej působiti, aby opět a opět byl zahanben mocí Onoho, „jemuž dána všeliká moc na nebi i na zemi.“²⁾ Pouhé jméno Ježíš s vírou jsouc vysloveno a vzýváno mělo jej zahanbiti.

Nechtělť odvěký všeho dobra nepřítel tak snadno ustoupiti z místa, kde tak dlouho modlám se obětovalo. Ačkoliv se mu již první úskočné pokusy nezdařily, ba naopak ke slávě sv. Benedikta nemálo přispěly, přece se ještě zpěchoval po dobru se vzdáti, i hleděl, seč možno, moc svou ukázati.

¹⁾ I. Petr. 5, 8.

²⁾ Mat. 28, 18.

Avšak ve sv. Benediktu našel nepřekonatelného vítěze.

Jednoho dne an se světec ubíral do svatyně sv. Jana na vrchu hory ležící, potkal starého nepřítele ve způsobě zvěrolékaře nesoucího se sebou roh ku vlévání léků a trojitou smečku ke spoutání dobytčete, jež by se léčiti mělo. Benedikt otázal se ho: „Kam jdeš?“ Jemuž odpověděl: „Aj k bratrům jdu podat jim nápoje.“ Bez pochyby poznal světec nepřítele i porozuměl smyslu klamavých slov. Dobře však věda, že modlitba všelike lhářovy úskoky zmaří, bral se dále i vykonal pobožnost svou ve svatyni sv. Jana. Dokonav svou modlitbu kvapně se navrátil. Mezitím však přišel zlý duch k jednomu starému mnichu, jenž vodu čerpal. Není řečeno, zdali z rozkazu či z vlastní vůle vodu čerpal či snad i pil. Do něho tedy vešel zlý duch na zemi jej porazil a přenáramně trápil. Muž Boží vida ho tak ukrutně se trápiti dal mu toliko políček a zlého ducha ihned z něho vypudil, že se více neodvážil k němu se navrátiti.¹⁾

Většího vítězství téhož druhu dosáhl svatý Benedikt v osobě klerika nižšího stupně z města Aquina, jenž po delší již dobu hrozně od zlého ducha byl trápen. Biskup jeho, svatý a dobrosrdečný muž, jmenem Konstancius, jehož památka v církvi se připomíná prvního září, poslal ho na mnohá posvátná místa, kde se u hrobů sv. mučeníků byly

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 30.

zázraky udály. Ale svatí mučeníci, jak podotýká sv. Řehoř Veliký, nechtěli mu zdraví udělit, aby se poznalo, jaká milost jest ve sv. Běnediktu. I byl tedy onen ubožák přiveden k muži Božímu. Slitovav se nad neduživcem vylil světec vroucné modlitby před Pánem Ježíšem, a ihned starého nepřítele z posedlého člověka vypudil. Nahlédnuv však hlouběji do duše uzdraveného napomenul jej a dal mu výstrahu řka: „Jdi a budoucně nejez masa a neopovaž se ku vyššímu přistoupení posvěcení; kterého však dne by se's opovážil vyšší posvěcení poskvřniti, okamžitě opět upadneš v moc ďábla.“

Odešel tehdy klerik úplně zdráv. Světcův příkaz utkvěl mu v mysli i držel se ho přísně. Když ale po několika letech všichni jeho starší kněží byli odumřeli, vida mladší své u vyšších posvěceních postupovati domníval se, že nemusí více dbáti slov muže Božího jako již zastaralých; i přistoupil proti obdrženému zákazu ku vyššímu posvěcení. Avšak ihned ho zlý duch opět posedl a trápil ho nemilosrdně, až ho do smrti utrápil.¹⁾

Ještě skvěleji objevuje se Benediktova moc a vláda nade zlými duchy v jiném případě. Zlý duch musel muži Božímu sloužiti ku zachránění duše, která jižjiž měla zahynouti; a tak musel napomáhati ke svému vlastnímu ponížení a zahanbení.

¹⁾ l. c. cap. 16.

Mělt sv. Benedikt ve klášteře jednoho mnicha nad míru vrtkavé a nestálé mysli, jemuž jednotvárnost klášterního života nechtěla se jaksi líbiti. Přicházelo mu hrozně krušno obvyklé dříve svobody museti nyní postrádati a jako železným řetězem býti ve klášteře upoutánu. Místo však aby byl proti své vrtkavosti bojoval modlitbou, rozjímáním, sebezapíráním, a tak šíji svou pode jeho Kristovo podklonil, zanášel se neustále myšlenkou, kterak by se dostal ven ze kláštera. Ačkoliv sám dobrovolně svatými sliby ku životu řeholnému se byl zavázal, nicméně chtěl pryč z místa, kteréž mu mělo a mohlo býti nejbližším do nebe stupněm. Světec zpozorovav jeho nestálost častěji ho napomínal, z lehké mysli ho káral a všemožnou si dal péči, aby ho od nestálosti odvrátil. Vrtkavec ale ke všem domluvám zatvrdil uši, bez přestání a dotěrně žádaje, aby byl propuštěn. Snad předstíral, že do jiného vstoupí kláštera, kde by se mu lépe líbilo, či snad, jak sv. papež Zachariáš v řeckém životopise podotýká, že si přál navrátiti se k rodičům svým. Konečně naléhal jednoho dne tak drze a nestydatě, že světec s nevolí mu kázal odtáhnouti, buď že předvídal muž Boží, že vrtkavec daleko neodejde, aniž by se kajicně navrátil, aneb chtěl použití železa odříznutí, jakož dí sv. Pavel: ¹⁾ „Pakli

¹⁾ I. Kor. 7, 15.

chce nevěřící odejít, nech ať odejde;“ „aby jedna prašivá ovce celé stáde nenakazila.“¹⁾

S jásotem sbírá propuštěný své věci; a s nikým se nerozloučiv spěchá ven z ohrady klášterní raduje se, že se mu záměr jeho přece vydařil. Ledva však několik od kláštera kroků učinil, kterak se zhrozil a zarazil! U prostřed cesty uzřel draka, jenž se na něho hnál, aby ho pohltil. Strnuv hrůzou, třesa a chvěje se jako osyka vším hrdlem křičel: „Pomozte, pomozte; vždyť mne chce ten drak pohltiti!“ Na jeho křik a náрек bratří rychle přiběhli; nižádné však nenalezše dračí stopy toliko viděli, kterak se ubožák po celém těle chvěl, vlasy se mu ježily, zuby mu cvakaly. Vrtkavý mnich vida bratry vůkol sebe ihned cítil se jako obrozena i spěchal s radostí s nimi nazpět do kláštera. Rychle pospíšiv ke sv. Benediktovi pevný a slavný učinil slib, že nechce nikdy více vyjít ze kláštera přesvědčen jsa, že drak na modlitbu muže Božího proti němu povstal, kdežto by byl pokušení zlého ducha, aniž ho viděl, uposlechl. A v učiněném slibu od té doby pevně setrval.²⁾

¹⁾ Sv. Řehol. hl. 28.

²⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 25.

V HLAVA ŠESTÁ.

Sv. Benedikta obdivuhodná lidmilovnost.

Mezitím co nový klášter za řízením Benediktovým a pod ochranou jeho jména na temenu hory kasinenské blaze se rozvíjel, zuřily zhoubné války mezi Gothy a Řeky neustále po celé Italii. Léta 536 začala válka, již císař Justinian nesmířitelnou pojmenoval, a jež teprv po osmnácti letech léta 554 úplným zničením a vyhubením Gothů skončila se. Co všecko Italie za strašných těch válečných pohrom vytrpěla, nelze slovy vyliciti. Nedaleko Monte Kasina svedena poslední rozhodná bitva mezi gothským králem Tejou a byzantinským vojevůdcem Narsem, kdežto již dlouho dříve celé okolí strašně bylo zpustošeno.

Ke zlobě válečné přidružila se horší ještě pohroma, — následkem neobdělávání polností a znamenité ztráty pracovních sil dostavil se hlad, jenž strašně zuřil. Bídáci vychrtlí a zsinálí semotam se potloukali. Kůže visela na kostech jako tuhé usní, u některých osob náčerné jsouc barvy. Obličej a vzhled byl u jedněch jako zmrtvělý, jako by již ani duše v těle nebylo; u jiných šilhavý a ztrhaný jako u šílených; u jiných opět vzteklý a zlostný. Vypravovalo se, že dvě ženštiny, jež ze všech obyvatelů jednoho domu jediné smrti ušly, po delší dobu živily se masem cizinců, jež do domu přijavše zavraždily. Již osmnáctý

měl státi se jejich obětí. Avšak v rozhodném okamžiku procitnuv ubránil se vražedné zbrani, načež lístek obrátil. Vyzvěděl od nich příčinu drzého pokusu a vynutiv vyznání zpáchaných zločinů zavraždil obě. ¹⁾)

Lidé sbírali byliny a kořínky, a často stalo se, že hledající bez sebe sklesli. Množství bylo viděti nepohrobených mrtvol.

Posvátná budova na Monte Kasině byla zajiště útočištěm mnohých, jenž ze hrozné spousty země a ze mravné zdivočilosti na čerstvou výši ke klášteru se uchýlili. A sv. Benedikt pomáhal ve své dobrosrdečnosti sklíčeným, seč mohl. Často byly všechny prostředky klášterní vyčerpány, tak že bázlivější mezi bratřími začínali malomyslněti; ale nouze lidu volá o pomoc. Světec rozdává nuzným poslední zásoby, a pak pomáhá Bůh uděluje modlitbě a požehnání Benediktovu moc, že, co ještě zbylo, rozmnožoval, a čeho se nedostávalo, zázračným opatroval způsobem.

Jednoho dne, když bratří ke stolu sedali, nebylo než pět chlebů v domě. Zkormouceně pohlíženo na ně. Nebo což to bylo pro tak mnohé? Vida světec bratry sklíčené a zarmoucené hleděl jejich malomyslnost přívětivou domluvou napravit a pozdvihnouti řka: „Proč pak se mysl vaše kormoutí nedostatkem chleba? Dnes ho sice

¹⁾) Procop. lib. 2. de bello goth.

na mále jest, ale zítra hojně míti budete.“ A hle! druhého dne nalezeno u dveří klášterních dvě stě korců mouky v pytích. Kdo to byl donesl, nikterak nebylo lze vypátrati. Což když bratři uviděli, vzdávali Bohu díky; zároveň ale se z toho naučili, ani v nouzi nepochybovati o hojnosti. ¹⁾)

Jak velika byla sv. Benedikta víra a důvěra ve strastné té době, tak velika byla jeho láska a dobročinnost k nuzným. Jednou se stalo, že všecky věci ku živobytí potřebné, jež ve klášteře byly, mezi nuzné byl rozdal; toliko něco málo oleje pozůstalo ve sklené nádobě. Na dobré ukončení přišel okolní jeden podjahan, jmenem Agapit, snažně prose o trochu oleje. Muž tehdy Boží, jenž si byl umínil všecko na zemi rozdati, aby si všechno v nebi pozůstavil, kázal tu trochu oleje, jež v domě zbyla, prosícímu dáti. Hospodář klášterní slyšel sice světcův rozkaz, avšak vykonati jej prozatím odložil. Když pak se ho muž Boží otázal, zdali ten olej, jak byl jemu poručil, vydal, odpověděl hospodář, že nedal; poněvadž, kdyby tak byl učinil, bratřím by zhola nic nezůstalo. I rozhněvav se světec přikázal nádobu s olejem ven z okna vyhoditi, aby ve klášteře nic nezůstalo pomocí neposlušnosti. I stalo se, jak rozkázáno. Právě pak pod tím oknem byla hrozná, skalnatá prohlubeň. Nikdo neočekával

¹⁾) Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 21.

jinak, než že sklená nádoba na tisíce rozletí se kouskův. Avšak jak byla vyhozena, tak zůstala neporušena; ba ani olej se nevyžil. I rozkázal ji muž Boží přinesti, a pak, jak byla celá, dal ji prosícímu Agapitovi. Na to svolav bratry neposlušného mnicha přede všemi pokáral z jeho nedůvěry a pýchy.¹⁾

Jak se podobá, byli všichni shromážděni ve špižírně, kde se nacházel prázdný olejný sud přikrytý víkem. Tuto vyzval světec bratry ku modlitbě. A v pravdě ke komu se měli obrátiti, aby aspoň nejpotřebnějšího nabyli, ne-li k Onomu, jenž s to jest všem dodati chleba vezdejšího? I modlili se všichni co nejvroucněji a trvali dlouho na modlitbách. Najednou začalo se víko u sudu pozdvihovati; neboť olej naplnil sud, až přetékal a sice tak hojně, že se po dlažbě oné místnosti, kde se bratří nacházeli, rozléval. Na pokynutí světcevo skončena modlitba, a olej přestal přetékat. Opět se obrátiv k nedůvěřivému a neposlušnému mnichu hospodáři povzbuzoval ho sv. Benedikt k důvěře v Boha a k pokoře. Ubohý bratr arcí se zarděl nade svým pokleskem, an světec všemohoucnost Boží, o níž ve svém napomenutí se zmínil, zázrakem tímto očitě a ve skutku ukázal. I nebylo ani jednoho mezi bratřími, jenž by byl pochyboval o příslibeních Onoho, jenž za sklenou

¹⁾ 1. c. cap. 28.

nádobku oleje v témž okamžiku plný sud byl uštedřil.¹⁾

Jednoho dne přišel do kláštera nábožný muž, jenž bohatší byl na ctnosti nežli na statky pozemské, ba ve dluzích postaven byl. Věřitel ho upomínal, aby zaplatil. Nevěda si rady ani pomoci obrátil se ke sv. Benediktovi stěžuje si, kterak věřitel naň dotírá, aby zaplatil svůj dluh, totiž dvanáct zlatých mincí (asi padesát zlatých rakouské měny), i prosil světce úpěnlivě, aby mu z té tísně pomohl. Bohužel musel mu sv. Benedikt vyznati, že tolik peněz na hotovosti nemá; i potěšiv jej laskavými slovy řekl mu: „Jdi a po dvou dnech přijď opět; nebo dnes nemám, co žádáš, abych ti dal.“ Po celé ty dva dni trval světec na modlitbách. Když pak třetího dne skličенý dlužník opět do kláštera se dostavil, nalezlo se na obilné kašně, jež též plna obilí byla, třinácte zlatých mincí, jež muž Boží donesti a nuznému žadateli vydati kázal, napomenuv jej, aby dvanácti dluh svůj zaplatil, třináctou pak pro svou potřebu podržel.²⁾

Sv. Řehoř nechává nerozhodnuto, zdali i obilná kašna zázračně v odměnu důvěry a štědroty sv. Benedikta se naplnila.

Podobně pomohl sv. Benedikt i jinému sklíčenému muži ve hrozně jeho tísní. Téhož času Gothové dobyvše poněkud nadvlády jsouce ariany

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 29.

²⁾ l. c. cap. 27.

strašně utiskovali a pronásledovali křesťany katolické. Mezi těmito zuřivými Gothy zvláště se ukrutností vyznamenal jistý Zalla, jenž se v okolí Monte Kasina potloukal zuře vztekem a prahna kořistivostí; i bylo jeho rozkoší, kdokoliv z duchovních aneb mnichů před oči mu přišel, až do smrti je trýzniti. Zároveň olupoval a mučil venkovský lid vydíraje mu i poslední, co mu ještě zbylo.

Jednoho dne opět vyjel uhnat si nějakou kořist. I postihl jednoho rolníka, jehož ukrutně mučil a trýznil žádaje na něm, aby mu veškero své jmění vydal. Nevěda si rady a přemožen jsa mukami zvolal trýzněný rolník, že veškeren svůj majetek muži Božímu Benediktovi odevzdal. Zuřivec přestal sice ubohého rolníka trýzniti; ale svázav mu ruce i paže silnými řemeny hnal ho přede svým koněm, aby mu ukázal, kde a kdo jest ten Benedikt, jenž věci jeho uschovává. I ubírali se oba na horu kasinenskou, rolník pěš se spoutanýma na zádech rukama, Goth koňmo proklínaje a ubohého rolníka neustálými ranami ke spěchu poháněje. Konečně na horu dorazivše viděli světce, jenž před branou klášterní samojedin sedě četl. I pravil ubohý rolník k ukrutnému Zallovi: „Ejhle, toť jest ten Otec Benedikt, o kterém jsem ti vypravoval.“ Zuřivý Goth maje za to, že jak obyčejně hrubostí a vztekem všeho docílí, měřil světce pohrdlivě od hlavy až k patě

a pak srše zlostí vyjel si na něho hřmotným hlasem: „Vzhůru, vstaň a vydej věci tohoto rolníka, jež jsi od něho k uschování byl přijal.“

Světec pohřížen jsa do čtení nezpozoroval příchodích; teprv na Gothův křik pozdvihl oči svých, a ani nehlesnuv pohlédl předně na zuřivého ukrutníka na koni, pak na ubohého, spoutaného sedláka, jenž tu stál celý shrbený. A hle! sotva byl muž Boží oči své na svázaného venkovana upřel, okamžitě rozvinuly se řemeny, jimiž ruce jeho byly staženy, s takovou rychlostí, že by je nižádná lidská zběhlost v témž čase nebyla mohla rozvázati. An ubohý rolník nyní bez pout tu stál, zuřivý ukrutník vida to a chvěje se hrůzou padl k zemi; bylo mu, jako by jej hrom byl omráčil. Přiblíživ se padl k nohám muže Božího jeho modlitbám se poroučeje. Světec, aniž byl knihu odložil a zůstav tiše seděti, povolal bratří, jimž přikázal, aby pokořeného Gotha do kláštera zavedli a po vykonané modlitbě jej jako hosta uctili.

Když pak Zalla občerstven jsa na těle i na duši opět ku Benediktovi přišel, přísně ho světec napomínal, aby ode své vzteklé ukrutnosti upustil. Hluboce jsa dojat a pokořen odtáhl Zalla ničeho více nežádaje od rolníka, jehož jediný pohled svatého mnicha z jeho moci byl vysvobodil. ¹⁾

¹ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 31.

Zajisté mnoho ještě jiných krásných skutků šlechetné mysli muže Božího bylo by vyličovati, jež zaznamenaný jsou ve knize života!

HLAVA SEDMÁ.

Zakládání klášterů na blízku i v dáli.

Celá krajina vůkol Monte Kasina brzy poznala štěstí a požehnání, jakéž takový klášter po svém okolí téměř nevyhnutelně rozšiřoval. I přály si mnohé osady a obdržely během času kláštery podle vzoru kláštera mateřinského na temenu posvátné hory.

Tak přišel jeden nábožný a sv. Benediktu z té duše oddaný muž z města Terraciny, ležícího na konci pontinských bařin u moře tyrrhenského, k muži Božímu na Monte Kasino, snažně ho prose, aby na jeho půdě poblíž onoho města klášter dle své řeholy zařídil. Měl totiž muž ten u města statek, jež sv. Benediktovi nabídnul. Světec, jenž nic, co ke cti a slávě Boží směřovalo, odepřít nemohl, milerád vyhověl prosbě jeho. Ihned vybrav jistý počet bratří, jimž v čelo postavil dva bratry, Řehoře a Speciosa, ze vznešeného rodu poště a zbožností švou vynikající, odeslal je do Terraciny. A když odcházeli, přislíbil jim řka: „Jděte, a toho dne,“ jež udal, „přijdu a

ukáží vám, na kterém místě vystavěti máte modlitebnu, na kterém večeřadlo bratří, kde síň hostinskou a ostatní potřebné místnosti.“ Obdrževše světcovo požehnání ihned odcestovali.

Šťastně na určené místo přibyvše toužebně čekali na den, kdy sv. Benedikt za nimi přijíti přislíbil. I konali bedlivě přípravy ku přivítání jeho i těch bratří, kteří by s ním přijíti mohli. V tu pak noc, ve kterou přislíbený den již nastával, ukázal se muž Boží onomu, jehož byl opatem ustanovil, i druhému představenému ve snách i udala vykázal každému zevrubně jednotlivá místa, kde a kterak by stavěti měli. Procitše sdělili si vespolek, co byli ve snách viděli; nechtíce však vidění tomu věřiti čekali po celý den, že světec, jakož byl připověděl, přijde. Den minul, ale Benedikt nepřišel. I vrátili se se zármutkem nazpět na Monte Kasino; a přišedše ke světci truchlivě pravili: „Otče, čekali jsme, že přijdeš, jak's byl připověděl, a že nám ukážeš, kde bychom co stavěti měli; ale ty's nepřišel.“ Na to odpověděl jim světec: „Co to, bratří, co to pravíte? Zdali jsem nepřišel, jak jsem přislíbil?“ I tázali se s údivením: „Kdy pak jsi přišel?“ Načež jim odpověděl: „Zdali jsem se vám oboum ve snách nezjevil a vám jednotlivá místa nevykázal? Jděte tedy a jak jste u vidění byli slyšeli, tak všecky místnosti klášterní vystavějte.“ Uslyševše to náramně se divili; i navrátili se pak zpět do

Terraciny, kde všechno podle rozkazu světcova vykonali. Klášter terracinenský zasvěcen byl památce sv. Štěpána, prvomučeníka. Založení tohoto kláštera klade se do léta 534.

O zjevení-se sv. Benedikta oněm dvěma učeníkům podotýká sv. Řehoř: „Patrno zajisté, že duch hbitějšího jest přirození nežli tělo. Alespoň ze svědectví písma sv. víme, že prorok z Judstva byv pozdvižen z nenadání s obědem přenesen byl do země chaldejské, kterýmžto obědem jiného proroka posilniv nenadále opět octl se v Judstvu. Mohl-li tehdy Habakuk ¹⁾ v okamžiku tělesně tak daleko zajíti a oběd zanesti, což divu, že Otec Benedikt obdržel, aby v duchu zašel a bratřím spícím věci potřebné sdělil? Jako onen ku poskytnutí pokrmu tělesného tělesně se ubíral, tak tento ku zařízení života duchovního v duchu zašel. ²⁾

Na úpatí hory Monte Kasina povstal, jak se podobá, hned po založení kláštera na hoře dolejší klášter, ježž jako opat řídil Theoprobis, o němž zmiňuje se sv. Řehoř, ³⁾ že byl muž urozený, jehož Otec Benedikt svým napomínáním ku životu řeholnému byl obrátil. Muž ten pro svou zbožnost veliké požíval důvěry a lásky sv. Benedikta.

¹⁾ Daniel 14, 32—38.

²⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 22.

³⁾ l. c. cap. 17.

Ve městě Alatri měl prý opat Servandus ¹⁾ svůj klášter, jež šlechtic Liberius, královský místopředseda, byl založil. An Servandus v důvěrném stoji se světcem spojení často ho na Monte Kasině navštěvoval, kdy pak o Božských pospolu věcech rozmlouvali a o věčném životě v předchuti nebeské blaženosti se bavili, lze souditi, že klášter jeho spravoval se podlé řeholy sv. Benedikta.

Mnoho jiných klášterů ještě povstalo tenkrát v okolí, jako ku příkladu klášter sv. Equicia, sv. Nonnosa na hoře Sorakte, ²⁾ o nichž však nelze dokázati, v jakém stály poměru ke sv. Benediktovi a jeho řehole.

V Římě proměnil otec sv. Placida palác svůj ve klášter památce sv. mučn. Erasma zasvěcený, do něhož sv. Benedikt několik mnichů poslal. Jiné kláštery v Římě byly sv. Štěpána, sv. Vavřince, sv. Silvestra a sv. Šebestiana. ³⁾

V Neapoli též prý u chrámu sv. Severina ⁴⁾ vystavěn klášter, do něhož sv. Benedikt mnichy poslal. Na jednom ze dvorů klášterních doposud stojí platan čili jilm, o němž se praví, že sv. Benedikt sám jej při zakládání toho kláštera byl

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 35.

²⁾ S. Greg. M. Dialog. I. 1. c. 4. a c. 7.

³⁾ D'Achery: Acta SS. O. S. Ben. saec. 1. pag. 48. Clavenau; Ascesis posth. Vita Ss. P. Bened. c. 23, pag. 129. — Brandes P. C. Leben des hl. Bened. S. 331.

⁴⁾ Brandes P. C. I. c. S. 332.

vsadil. Nyní se tam nachází říšská listovna. Ve třetí křížové chodbě viděti znamenité Zingarovy ¹⁾ malby na obmítce, dvacet velikých obrazů ze života sv. Benedikta.

Léta 539 založil Kassiodor, jeden z nej-
učenějších mužů svého času a znamenitý státník,
složiv všelike hodnosti a důstojnosti světské,
v Kalabrii u Scylacium na svých statcích klášter
Vivarium, do něhož mnichy od sv. Benedikta ob-
držel sám též roucho benediktinské přijav. Klášter
tento velikých sobě získal zásluh opisováním
a rozmnožováním děl posvátného i světského sta-
rověku pod řízením a návodem veleučeného Kas-
siodora, jenž spisy starých spisovatelů dobře věděl
oceniti.

Také panenské kláštery povstaly v okolí
Monte Kasina pod řízením sv. Benedikta; tak
především klášter Plumbariola, v němž sestra
světcova, sv. Školastika, abatyší byla; i jiné; ²⁾
ba i ve svých domích žily mnohé nábožné osoby
pod řízením a návodem sv. Benedikta. ³⁾

¹⁾ Zingaro, vlastně Antonio da Solario, italský malíř
květní v první polovici 15. století. Narodiv se
v Benátkách provozoval z počátku řemeslo svého
otce, kočujícího kováře, odkud pochází jeho pře-
zdívka cikán. Později věnoval se malířství s ve-
líkým prospěchem. Zemřel asi 1455.

²⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 19.

³⁾ l. c. cap. 23.

Avšak netoliko v okolí Monte Kasina, nébrž i v dáli v cizině založeny ještě za živobyť sv. Benedikta kláštery podlé jeho řeholy.

Maurus a Placidus stáli vezdy jako nejnadějnější učeníci po boku světcovu. Každý si od nich sliboval krásnou budoucnost. Z lásky ke Kristu opustili oba světské poklady i hodnosti; za to měli dostati náhradu stonásobných duchovních pokladů a důstojností. Jak Bůh často činívá, učinil i tuto; mladšímu dal přednost před starším. Placid zvolen před Maurem, aby postaven byv na svícen zářil v domě Božím. Sotva byl v jinošství odrostl, an jej sv. Benedikt v čele několika bratří vyslal do Sicilie ku založení kláštera.

Tertullus, Placidův otec, jenž Monte Kasino považoval za příbytek blažencův, slavným nadáním z léta 532 odkázal klášteru kasinenskému osmnácte popluží na ostrově Sicilii. I jednalo se, koho tam z bratří vyslati, aby netoliko ve statky se uvázal a je proti útokům loupeživých Sikulů bránil, nébrž i klášter tam vystavěl a novou řeholní společnost řídil. Nepochybně se sv. Benedikt v této důležité záležitosti mnoho a horoucně modlil. Rozhodnutí padlo na Placida, jenž, ač mlád věkem, stár však byl rozumem, milostí a cností.

Vyprosiv si a obdržev požehnání od sv. Benedikta chystal se na cestu se dvěma průvodci

Donatem a Gordianem.¹⁾ Před odchodem, jak vypravuje Placidův životopisec, promluvil sv. Benedikt k němu takto: „Miláčku, podpaš jako muž bedra svá ku podniknutí vojenské práce, jakouž tobě nyní skrze mne ukládá král všech Kristus, jenž poslušen byl až do smrti. Připomínej si výroky jeho řkoucího: „Nepřišel jsem, abych činil vůli svou, ale vůli toho, kterýž mne poslal.“²⁾ Nelekej tě daleké cesty nesnadnost; zpomeň si na výrok apoštolův: „Utrpení tohoto času nejsou rovna budoucí slávě, kteráž se zjeví na nás;³⁾ a že rozličnými strážněmi musíme vcházeti do království Božího. Nebo kdo v tomto životě pro Kristovo jméno bojovali, v životě budoucím věčnou obdrží odměnu, onu totiž, již oko nevidalo, ani ucho neslýchalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co připravil Bůh těm, kteříž jej milují.“⁴⁾ „Ježíš Kristus však, Syn Boží, budiž vezdy s tebou a přivodiž tě k účastenství života věčného.“ Na to rozloučiv se Placid vydal se s dvěma svými soudruhy na cestu do Sicilie četné, kudy se ubíral, konaje zázraky.

Blahověstná tato výprava jest nejdůležitější, jež z Monte Kasina vyšla, poněvadž v ní nejprve pučela palma mučeníctví.

¹⁾ Acta SS. O. S. B. auct. Luca d'Achery saec. 1. pag. 42 etc.

²⁾ Ján, 6, 38.

³⁾ Řím. 8, 18.

⁴⁾ 1. Kor. 2, 9.

Uterque illustret ut Orbem

- Sic felix Gallia Mauro.

ut Siculi Epacido

Šťastně a bez úrazu přeplavivše se vírem Skyilly a Charibdy přistáli ke městu Messině, kdež jeden přístav jako pohodlné stanoviště ku tamnějšímu Tertullovu poplužnímu dvorci náležel. Tam vystavěli noví osadníci sv. Janu Křestiteli zasvěcený klášter. Léta 534 stavba započata, ve čtyřech letech dokonána; i jiné ještě kláštery začaly se na ostrově stavěti.

V témž čase nacházelo se již třicet mnichů pod řízením mladistvého ještě opata Placida v Messině. Tuto podstoupil řád sv. Benedikta poprvé křest krvavý. Námořní loupežníci přepadli léta 541 klášter; a poněvadž bratří víry Kristovy zřici se nechtěli, alebrž statečně ji vyznávali, byli počtem jich třicet za strašných, několikadenních trýzní a muk zavražděni; mimo ně též Placidovi bratří Eutychius a Viktorin a sestra Flavia, kteří bratra svého právě byli navštívili. Sicilie nebyla však proto ztracena pro řád; neboť umučení bratří byli brzy jinými nahrazeni, jež sv. Benedikt tam vyslal.

Avšak dále ještě měl řád sv. Benedikta rozšířiti se za živobyčí světcova; neboť jmeno Benedikt velebeno daleko široko netoliko v Italii, nébrž i v Gallii. Muž Boží, jenž stářím, umrtvováním sebe, bděním a rozličnými starostmi velmi byl sešel, na nic jiného více nemyslí, nežli že toužil „rozdělen býti a býti s Kristem.“ ¹⁾ Daleka

¹⁾ Filipp. 1, 23.

ho byla myšlénka vysýlati ještě mnichy do světa ku zakládání klášterův. Avšak zámysly lidské nejsou vždycky záměry Božími. Starý strom, jenž tolik již byl ovoce přinesl ke cti a chvále Boží, pro blaho lidstva, k oslavě církve, měl ještě na sklonku života světcova vydati ratolest, jež v cizé zemi u veliký, ba největší vzrůsti měla strom, jenž vyšel ze zahrady Benediktovy.

Innocenc, biskup cenomanenský v Gallii, mnoho slyšev o sv. Benediktu a jeho blahodárném působení, toužil blaze vzkvétající klášterní život pod tak znamenitou řeholou získati i pro své biskupství. Ke konci léta 542 vypravil biskup svého arcijahna Flodegara a jiného hodnostáře Harderada ke sv. Benediktovi se snažnou prosbou, aby mu několik zkušených bratrů ze svého kláštera poslal, an zamýšlí ve svém biskupském městě Mansu (Cenomanum) klášter podlé jeho řeholy zařídit. Snažné jejich prosby nemohl světec oslyšeti; ba zdá se, že chtěl vykonati skutek lásky a největší přinesti obět. Neboť zvolil pro novou tu osadu květ domu, totiž miláčka svého Maura, Konstantiniana, Antonia, Simplicia a Fausta; v čele jejich jako opat stál Maurus.

Bratři uslyševše, že ode všech milovaný Maurus tak daleko se odebrati a snad na vždy s nimi rozloučiti se má, všichni se rozželeli. I sv. Benedikt cítil se uvnitru svým dojata. Uměje však city své ovládati a zraku svého

jediné k Bohu pozdvihuje těšil sebe sama a těšil i bratry, k nimž pravil: „Kdyby v této záležitosti, nejmilejší bratří a synové, mělo se žalostiti, musel bych já více než vy truchliti, an aspoň pro nyníšek ztrácím, jak se zdá, své podpory. Poněvadž ale podle výroku apoštolova: „Láska dobrotiva jest,“¹⁾ musíme dobrotivost lásky své všemožně prokazovati těm, kdož jí, jak poznáváme, nějak zapotřebí mají; aniž máme toliko svého, nébrž prospěchu jiných hleděti. A proto vás v péči otcovské lásky žádám, abyste v pláči a zármutku svém mírnili se, an Bůh mocen jest po uložení tohoto těla lepší nad nás této sv. společnosti seslati, jejichž zásluhami a příklady mnohem lépe než našimi se vzděláte. Avšak i toho nám nanejvýše dbáti jest, aby zchytralostí odvěkého nepřítele, z čeho se pro jiné dobývá spása, z toho daremným zármutkem nám nevzešla škoda; neboť nás, jež svorná jednota spojila jednou ve svaté lásce, nikdy i sebe vzdálenější prostora země nerozloučí; poněvadž vzhledem vniterného člověka, jenž obrozen jest podle obrazu Onoho, který ho stvořil, pokud v čase žijeme, vespolek se viděti budeme. — Vy pak, bratří nejdražší, jež ku zřízení díla Božího do oněch končin vysíláme, zmužile si číňte a posilniž se srdce vaše ve sv. předsevzetí a v povinnosti, nepochybně vědouce, že, čím více trpkostí pro spásu jiných cestou tohoto

¹⁾ 1. Kor. 13, 4.

světa vytrpíte, tím větší od Boha nebeských dosáhnete odměn a radosti. Konečně nermutiž vás nikterak rozloučení tohoto našeho těla; neboť mnohem blíže vás budu složiv břímě těla, a budu skrze milost Boží ustavičně vám vypomáhati.“¹⁾ Sv. Benedikt udělil jim na rozloučenou své požehnání s vroucností, jakéž snad od odchodu sv. Placida zřídka byl pocítil. Laskavě tiskl je posledníkráte ke svému otcovskému srdci; tolikéž všichni bratři objímali je srdečně na rozloučenou.

V prvních dnech léta 543 vydal se Maurus se svými soudruhy na cestu obdržev od sv. Benedikta vlastnoručně psanou řeholu, váhu denního chleba a měděnou nádobku mající míru vína pro den určeného. Prvního dne dorazili až do dvorce ke klášteru patřícího, kam byl sv. Benedikt dva bratry Proba a Aquina předeslal, aby příchozí slušně uvítali a pohostili. Následující noci přibyli tam ještě dva jiní bratři, Honorat a Felicissimus, Maurův pokrevník, kteřížto od sv. Otce jim přinesli slonovou skříňku se sv. ostatky, zvláště tři částice sv. kříže, a kratičký list tohoto obsahu: „Přijmi, synu nejmilejší, poslední svého učitele dárky, jež i v dáli naši lásku osvědčujetež, i tobě i soudruhům tvým vezdy ochranu poskytujetež proti všemu hrozícímu zlu. Neboť po dokončení průběhu třikráte dvaceti let od té doby, co jsi

¹⁾ Faustus: Vita S. Mauri. Vide: Acta SS. O. S. B. auct. d'Achery tom. 1. pag. 267. etc.

nastoupil dráhu klášterní dokonalosti, máš uveden býti do slávy Pána svého, jakž nám Hospodin včerejšího dne, když jsi byl od nás odešel, ukázati ráčil. Předpovídám ti též, že na cestě mnohých zakusíte překážek, a že s těží příhodné naleznete místo k tomu, co řízením Božím vykoná se, co však nepřítel pokolení lidského úsilím své lsti proti vám způsobí. Nikde však nebude vám scházeti dobrotivost milosrdného Boha, anobrž ač odkládaje a touhu duší vašich na dlouho zkoušeje jinak snad, než jsme doufali, nejlepší ráci uděliti příbytek. A teď měj se dobře na cestě, lépe však, až na místo doraziš!“

Na daleké cestě Maurus četnými se proslavil zázraky. Přišedše do okolí kláštera sv. Romana,¹⁾ onoho prvního pěstouna sv. Benedikta, jenž uchýliv se do Gallie založil tam klášter Fons-rogii (Fontrouge — Červená voda) blíže Autisiodorum (nyní Auxerre), zastavili a občerstvili se tam duševně i tělesně. Mnohých, trpkých zkoušek zakusili bratří cestou. Ale což to bylo proti tomu, co je v Gallii na určeném místě očekávalo? Přibyvše do Aurelianum (nyní Orléans) uslyšeli smutnou pro ně zvěst o úmrtí Innocence, biskupa cenomanenského; což je do největších uvedlo nesnází. Uslyšev pak o příchozích mniších z Monte Kasina rytíř Florus, jeden z nejvzácnějších mužů

¹⁾ Památka sv. Romana opata slaví se v církvi dne 22. května.

u dvoru královského, nabídl jim statek svůj Glanafolium (Glanfeuil), kde jim vystavěl klášter, do něhož sám též se synem svým vstoupil. Ve krátké době uvedl sv. Maurus do 160 klášterů život podle řeholy sv. Otce Benedikta.

Řídil klášter glanafolienský přes čtyřicet let složil svou opatskou hodnost i žil přes dvě léta soukromí jako poustevník jediné Bohu. Rozloučiv se pak otcovsky se všemi bratry odebral se do vlasti nebeské 15. ledna léta 584. Po jeho smrti nazván klášter glanafolienský kláštelem sv. Maura.

HLAVA OSMÁ.

SV. BENEDIKTA DUCH PROROCKÝ.

Není nad moc, jakou člověku udílí milost. Svati řízení jsouce duchem Božím stávají se, po něvadž sebe ovládají, i pány země. Jestli to tajemná, vniterná moc, jež člověku dodává důstojnosti a veleby, jakáž více vážnosti přikazuje než všeliká pozemská i sebe vyšší hodnost a důstojnost. Čím více milost ve člověku vyniká, čím více člověk na cestě cnosti a dokonalosti pokročil, tím více zračí se tato důstojnost a veleba, již se i pozemští mocnářové koří.

Když se život sv. Benedikta již nachyloval ku večeru, a okamžik nebyl příliš dalek, kdy

z tohoto světa vykročiti a odebrati se a přijat býti měl do říše světél, nechal Bůh vniternou jeho velebu naproti velebnosti pozemského krále nápadným objeviti se a zasvitnouti způsobem.

Vítězní Gothové zvolili si králem Baduillu, jemuž pro jeho rekovnost dáno přijmí Totila (to jest: nesmrtelný). Tento Totila, jemuž se podařilo s nepatrnou tlupou od vítězství táhnouti ku vítězství a během jednoho léta téměř celou si podmaniti Itálii, a jenž nižádného nad sebou pána na zemi neuznával, viděl se nucena v Benediktu uznati výsost, již musel kořiti se. Octnuv se na svém válečném tažení v okolí Monte Kasina léta 542 a slyše, že opat kasinenský ducha věštího má, nemohl a nechtěl jako zarytý přívrženec arianismu, jenž netoliko Božství Kristovo, nébrž i vše nadpřirozené popíral, nikterak toho připustiti, i umínil si učiniti zkoušku, jež měla vynesti na jevo, že muž Boží onoho ducha nemá.

Král dal se ve klášteře na Monte Kasině ku návštěvě ohlásiti. I vzkázáno mu přívětivě, aby přišel, že se očekává. Nedůvěřuje však a zrádného jsa smýšlení předsevzal si světcův věštecký dar zkusiti. Mělt pak zbrojnoše, jmenem Riggo. Tomu na-
poručil, aby se po královsku oblékl. Riggo tedy oděl se ve královská roucha, vzal na sebe královský plášť, obul nachovou královu obuv, i stál tu jako sám král Totila. V tomto obleku velel mu král jíti ku Benediktovi, jemuž se představit

měl jako Gothův král Totila. Ku větší jistotě dal mu král své obvyklé tři průvodce Vultericha, Rudericha a Blidina, kteřížto Riggovi všelikou královskou poctu před Benediktem prokazovati měli. Ostatní četné komonstvo bralo se za nimi. Takto doufal Totila služebníka Božího obelstiti, jak podotýká v řeckém životopise svatý papež Zachariáš. ¹⁾

Když Riggo v takové nádheře a v takovém průvodu do kláštera přišel, viděl světce poněkud v dáli seděti. Ale již z dáli povznesl muž Boží hlasu svého volaje na strojeného krále: „Slož, synu, slož, co na sobě máš; není to tvoje!“

Odvážný vojín, jenž jindy směle smrti do tváře pohlížel a neohroženě do deště šípů se řítit, ustrnul a zalekl se nad těmito slovy. Náramně se stydě za svou opovážlivost, že tak znamenitého muže oklamati chtěl, želeje toho klesl k zemi, což nikdy přede svým pánem a králem nebyl učinil. I celé jeho komonstvo jako ohromené padlo k zemi. Ustrnutí jejich bylo tak veliké, že, i když se ze svého poděšení probrali, neosmělili se přiblížiti se k muži Božímu, z něhož si chtěli posměch udělati; nébrž vstavše ihned navrátili se ke králi, jemuž chvějíce se vypravovali, s jakou rychlostí byli odhaleni a poznáni. ²⁾

¹⁾ Vita S. Bened. cap. 14. *Οἰόμενος . . . ἀπατήσαι τὸν τοῦ Θεοῦ δοῦλον.*

²⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 14.

Totila byl nemálo překvapen i divil se jejich zprávě. Na to se odhodlal sám osobně muže Božího navštívit; neboť ho pokládal za největší znamenitost Italie. I ubíral se král na horu jako ke svatyni. Vida již z dáli světce¹⁾ seděti padl před ním na zemi. Jaké to divadlo! Král, před nímž celá Italie, ba celá římská říše se třese, padá před bezbranným mužem v drsném rouchu! Dvakráte, ba třikráte vyzýval ho světec, aby povstal. Když pak přece pozdvihnouti se neosmělil, přistoupil služebník Boží sám ke králi a za ruku jej chopiv pozdvihl ho. Na to začali pospolu rozmlouvati. Mezi řečí vytýkal světec králi, co v jeho životě pokárání zasluhovalo, a ve krátkosti mu předpověděl všecko, co se mu přihoditi mělo. „Mnoho zlého pácháš,“ pravil k němu, „mnoho zlého jsi již spáchal; upušt konečně od nepravosti. Do Říma sice vtáhneš a přes moře se přeplavíš; devět let budeš kralovati, desátého pak zemřeš.“ Totila byl těmito slovy muže Božího náramně dojat. Vyprosiv si jeho požehnání a doporučiv se do jeho modliteb odešel. Od té pak doby nebyl již tak jako dříve ukrutným, ba zmiňují se mnohé skutky jeho šlechetnosti a spanilosti mysli.

¹⁾ Ač není hodnověrného obrazu sv. Benedikta, podle ústního podání má se vůbec za to, že sv. Benedikt vznešené byl postavy, vysokého vzrostu přes šest stop.

Jak mu sv. Benedikt předpověděl, tak se i stalo. Dobyv Říma vtáhl do města léta 546, přeplavil se léta 549 do Sicilie, v desátém pak létě 552 ztratil korunu i život.¹⁾

Také o Římě sv. Benedikt pronesl věštecký výrok. Sabinus, biskup kanusinský, muž svatý, jehož památku církev 9. února slaví, častěji světce na Monte Kasině navštěvoval, aby s ním o Božských pohovořil věcech. Při jedné takové návštěvě přišla mezi rozmluvou také řeč na Totilu, jenž snad Řím buď právě obléhal aneb obléhati se strožil. I řekl biskup kanusinský mezi jiným: „Skrze tohoto krále bude ono město rozvaleno, i nebude více obýváno.“ Načež muž Boží odpověděl: „Řím nebude od národů vyhlazen, ale bouřkami, vichry a zemětřesením bude zmožen a sám v sobě seslabne.“

Sv. Řehoř Veliký dosvědčuje padesát let později pravdivost tohoto proroctví, an dí: „Tajemství tohoto proroctví nad slunce skvěleji před námi se objevuje, jižto vidíme ve městě tomto hradby zbořené, domy vyvrácené, chrámy vichřicemi rozkotané a jiné budovy dlouhým věkem rozvalené.“²⁾

Nic však není nápadnější jako způsob, jímž Bůh služebníkovi svému poznati dal osud kláštera na Monte Kasině. Co se po uplynutí čtyřiceti

¹⁾ Vita S. Ben. cap. 15.

²⁾ l. e. cap. 15.

let státi mělo, viděl sv. Benedikt před sebou jako přítomné a s podrobností, jež s podivením jest. Tak o tom mluví, jako by osobným byl divákem.

Theoprobis, onen vznešený muž, jenž z napomínání sv. Benedikta stav se mnichem učiněn byl opatem dolejšího kláštera na úpatí Monte Kasina, častěji světce navštěvoval i směl vezdy svobodně k němu vstoupiti. Přišel takto jednékráte do jeho pokoje zastal ho, an hoře a usedavě pláče. I stál dlouho vzdálí maje za to, že jest to světec při modlitbě obvyklé prolévání slz. Vida však, že světec se nemodlí, alebrž neustále běduje a naříká, přistoupil k němu a otázal se ho, co by bylo příčinou tak velikého zármutku a žalu. Ihned odpověděl mu světec: „Celý tento klášter, který jsem vystavěl, se vším, co jsem bratřím připravil, z nevyzpytatelných soudů Božích vydán bude pohanům! S těží jsem toho dosáhnouti mohl, že mně aspoň životy obyvatelů tohoto místa byly darovány.“ Sv. Řehoř Veliký,¹⁾ padesát let později, k tomu připojuje: „Co Theoprobis tenkrát slyšel, to my teď vidíme vědouce, že klášter jeho od Longobardů zrušen jest. Nebo před nedávnem za nočního času, když bratři odpočívali, vrazili Longobardi do kláštera (asi léta 580) a vyplnili všecko. Avšak nemohli ani jednoho zajmouti; všemohoucí Bůh splnil, co byl svému věrnému služebníku přislíbil, že, když majetek pohanům

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 17.

vydá, životy zachrání. I vidíme tu Benedikta podobného Pavlovi, jemuž mimo loď, jež se vším ztroskotala se, daroval Bůh všecky, kteříž se s ním plavili.“¹⁾

Bratři uchýlili se do Říma, kam se sebou vzali řeholu sv. Benedikta vlastní jeho rukou sepsanou, váhu denního chleba, míru na den určeného vína, oděv a obuv sv. Benedikta a sv. Školastiky. Obnova kláštera na Monte Kasině byla za oněch bouří ponechána lepším časům.

Nelze pomlčeti o jedné ještě milosti, jakouž Bůh ze zvláštní přízně sv. Benediktu popříti ráčil. Zahloubaje se do tajemství Božích, rozjímaje a pocituje předchut věčné blaženosti rozplýval se duch světcův v Bohu. Zrak jeho veden jsa Duchem svatým neustále byl upřen ku věčné vlasti, tak že ho nic nemohlo poutati k zemi.

Jednoho dne navštívil světce opat Servandus z města Alatri, jenž častěji k němu přicházel, aby, jak sv. Řehoř podotýká, an milostí Boží tolikéž oplýval, slastná slova života vespolek si sdíleli a líbezného pokrmu nebeské vlasti, poněvadž doposud dokonale s radostí požívati nemohli, aspoň vzdychající okoušeli. Bývali to pro ně oba dnové duchovního občerstvení. Jednoho dne tak se zabrali, že byl čas, aby šli na odpočinek. Benedikt odebral se do svého pokoje v hořejší části věže,

¹⁾ Skutk. apošt. 27, 24.

Kdežto všichni na tvrdo spali, bděl Benedikt. Bylo okolo půlnoci, tedy ještě před časem noční modlitby, jež druhou hodinou¹⁾ s půlnoci se začínala. U okna stoje a zraku ke hvězdám pozdvihuje modlil se světec k Bohu všemohoucímu. Čirá tma celou kryla krajinu. Najednou uzřel Benedikt jasné s hůry přicházeti světlo, jež veškeru temnotu zaplašilo a noc v bílý proměnilo den jasněji nežli nejčistější světlo sluneční. Divná pak věc vidění to následovala. Světec viděl ve světle jednoho slunečního paprsku celý svět před svýma očima. A an zbystřeným zrakem jasný ten lesk pozoroval, viděl, kterak u prostřed ohnivé koule andělé nesou duši Germana, biskupa kapuanského, do nebe. I chtěje míti svědka tak podivuhodného divadla volal třikráte zvučným hlasem na opata Servanda. Užasnuv nad neobyčejným světce voláním pospíšil k němu na horu i zočil ještě částku onoho lesku na nebi. A an s podivením na to divadlo hleděl, vypravoval mu světec po pořádku všecko, co se bylo stalo. Na to poslal sv. Benedikt ihned do dolejšího kláštera

¹⁾ Sv. Řehol. hl. 8.

k opatu Theoprobovi se vzkázáním, aby rychle ještě téže noci vypravil posla do města Kapue přeptat se a vyzvědět, kterak se biskupu Germanovi veče. Posel se všemožnou rychlostí do Kapue doraziv našel biskupa Germana mrtvého; a když se dotazoval, kdy dokonal, vyšlo na jevo, že právě v tom okamžiku zemřel, kdy muž Boží jej k nebi nésti viděl. ¹⁾)

Člověk vidá v obyčejném životě i u vyšším rozjímání věci po sobě. Duchovní zrak jest při rozjímání poután pořadem podivných předmětů, jak se názoru po sobě představují. Naproti tomu objevuje se tuto u vidění Benediktova tolik světla a jasnosti, že duch v tomto Božském světle všechny věci co nejzřejměji vidí, poznává, ba naprosto prozírá. Před vznešeností a velikostí veleby Božské, jižto u Božském světle hledící jako nikdy poznává, mizí všechny ostatní předměty téměř jako sluneční prášky v nesmírné drobnosti. Ve velikém nestvořeném prasu světle ukazují se všechny stvořené věci drobníčkými, při tom ale podivně jasně ozářenými. Církevní učitelové vysvětlují to takto: Tuto na zemi v obyčejném stavu vidí člověk Boha toliko v jeho stvoření a v jeho tvorech; odtud zdá se hmotný svět býti tak velikým, tak nesmírným. Byl-li však člověk bližšího na Boha a bezprostředného popatření za hodna uznán, zvýší a zvětší

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 35.

se touž měrou i duševné jeho síly, ba rozšíří se takořka do nekonečna. Nevidí pak Boha v jeho tvorstvu, alebrž veškero tvorstvo vidí v Bohu; a proto se mu zdá všechno stvoření malicherným proti Neskončenému, jenž teď celou jeho duši naplňuje. Když pak duše z toho povýšeného stavu opět ku dřívějším navrátí se poměrům, jest jí asi tak, jako bylo sv. Pavlu, když nucena se cítil zvolati: „Ó hlubokosti bohatství moudrosti i vědomosti Boží!“ ¹⁾

Již sv. Řehoř Veliký vykládá tento světcův stav nadpřirozeného patření velmi krásně řka: „Duši vidoucí Stvořitele úzké, nedostatečné jest všelike stvoření . . . Že ale se praví, že svět v jedno jsa shrnut před jeho se objevil očima, nedí se, jako by nebe a země dohromady byly svedeny, ale mysl vidoucího rozšířila se, tak že v Bohu jsouc vytržena bez obtíže všecko viděti mohla, co pod Bohem jest.“ ²⁾

Jiní chtěli v onom vidění shlédnouti předvidání přeskvělé budoucnosti řádu, jež sv. Benedikt právě byl založil, a jenž celý křesťanský svět měl obsáhnouti a světlem svým naplniti. V pravdě živý to a věrný obraz osudů ústavu, jehož budoucnost i sám zakladatel asi v onom tajemném světle předtušil. ³⁾

¹⁾ Řím. 11, 33.

²⁾ Vita S. Ben. cap. 35.

³⁾ Montalembert: Mönche des Abendlandes 2. Bd. S. 69.

HLAVA DEVÁTÁ.

Svatá Školastika.

V dějinách mnohých světců, jižto jako obnovitelé řeholných společností trvale působili, objevuje se skoro vždycky jmeno svaté paní aneb panny, jež přidružuje se ku jejich obětné horlivosti a ku založenému od nich dílu. Přísní bojovníci v zápase ducha s tělem, zdá se, jako by bohatých pokladů ráznosti a útěchy byli čerpali z nevinného a upřímného spojení k oběti, k modlitbě a ke konání cností s matkou aneb sestrou rodnou neb zvolenou. Třeba tu jen známější připomenouti jmena. Makrina sestra objevuje se vedlé sv. Basilia, a jmena sv. Moniky matky a sv. Augustina jsou od sebe tak nerozlučna, jako ve pozdějších staletích jmena sv. Františka z Assisi a sv. Kláry, a ona sv. Františka Saleského a sv. Johanny z Chantalu.

Rovně vším právem připomíná se vedlé sv. Benedikta jeho sestra bláženka sv. Školastika. Stojí-li sv. Benedikt v čele sterých zástupů svatých řeholníků, rovně sv. jeho sestra první zaujímá místo mezi panenskými rekyněmi, v zástupu tisícerych jeptišek, jež návodem a příkladem svým uvedla do ohrady řádu a pak vítězně do nebeské vlasti.

Dětství a mládí své ztrávila Školastika v domě otcovském; avšak nikdy si nelibovala ve hříčkách

s loutkami, jak to u dítek bývá; alebrž od nejútlejšího věku zasvětila se Bohu všemohoucímu.¹⁾

Když pak i doma roznesla se pověst, že bratr její na temenech hor mezi příkrými skalami Bohu a nebi žije, zatoužila sestra celým srdcem svým, stejným bojovati podnikem proti světským rozkoším. Za tím účelem usadila se vedlé svého bratra snad již ve Subjaku, jistě pak na úpatí Monte Kasina. Sv. bratr vykázal jí asi hodinu ode svého kláštera místo, kde sv. sestra založila klášter pode jménem Plumbariola.

Jako vznešení Římané syny své svěřovali sv. Benediktovi ku výchování pro Boha, taktéž odevzdávaly matky římské dcery své Školastice, aby je ve cnotě a nevinnosti vychovávala pro nebe. I byl to tam za čelního řízení Benediktova život andělský: stálé bdění, trvalé posty, horlivé sborné modlitby a zpěvy ve dne i v noci. Školastika v čele stojíc všem a ve všem předcházela dobrým příkladem. A proto jako sv. Benedikt jest arciotcem řádu, tak vším právem sv. Školastiku nazývati dlužno arcimatkou.

Jednou do roka scházivali se bratr se sestrou ve dvorci, jenž klášteru kasinenskému patřil a na úpatí hory asi v polovici cesty se nacházel. Tuto pak rozmlouval Benedikt se Školastikou o věcech týkajících se slávy Boží a spásy duší. Školastika

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. c. 33.

při té příležitosti sdělovala se s bratrem záležitostmi, které jí na srdci ležely, svými pochybnostmi, svými obavami, svými nadějemi a záměry; Benedikt pak dával jí vysvětlení, poučení, pokynutí, napomenutí; vyjevoval jí také mnohé věci z bohatého pokladu svých zkušeností, i povznesl holubičí mysl sestřinu vezdy z nova nadě starosti pozemské k volným a blaženým výším záhvězdám.

Každý takový den patřil mezi nejšťastnější dny, jež Bůh této sv. panně byl přidělil; i byl jí v pravdě dnem slavnostním. Zajisté jakmile se vrátila do svého kláštera, udílela z duchovních pokladů, jichž byla u sv. bratra nabyta, jako štedrá matka a pečlivá učitelka sestrám svým jeptiškám, co užitečným a prospěšným uznala pro jejich duše.

I nadešel opět takový den. Školastika spěchá ke dvorci,¹⁾ ačkoliv značně již byla věkem pokročila, v ústrety svému bratru. Sešedše se ztrávili celý den, jak sv. Řehoř Veliký podotýká, Boha chválice a velebíce a o svatých věcech rozmlouvající.

Za milého hovoru, jenž byl obou jako labutí zpěv, přibližoval se večer. O radostech a blaženostech nebeských rozmlouvající zapomněli i pokrmů požití. Když pak ke skromné zasedli večeri, při níž opět toliko svaté vedli rozprávky, začala Školastika v jakési předtuše bratra svého, jenž

¹⁾ Na místě onoho dvorce stojí nyní kaplička svatě Školastiky. Mont-Cassin par Paul Guillaume, str. 90.

již již k odchodu se chystal, prositi řkouc: „Prosím té, abys mne této noci neopustil, abychom až do rána o radostech života nebeského rozmlouvali.“ Benedikt, jenž přísně bděl nad zachováváním své řeholy, nemohl žádosti té vyhověti. „Co to mluvíš, sestro?“ vece, „zůstatí ven ze kláštera (mimo klášter) nemohu.“

Nebe bylo jasné; ani mráčku na obloze. I nastal boj sesterské lásky s přísností řeholy.

Odmrštěna byvši ode bratra obrátila se Školastika k Bohu. Položivši ruce křížem na stůl a sklonivši hlavu na ruce modlila se k Bohu všemohoucímu. A hle! sotva dokončila modlitbu a hlavu ode stolu pozdvihla, nastalo takové blýskání a hromobití, a strhl se takový liják, že ani Benedikt, ani bratří, kteří tam s ním byli, ven z domu vyjítí nemohli.

Proudy slz, jež Školastika za modlitby vyronila, podotýká sv. Řehoř, vynutila světice jasné obloze déšť. A nedlouho po její modlitbě spustil se přival; nébrž v témž okamžiku, kdy hlavu ode stolu pozdvihla, spadl přival.

Sv. Benedikt, jemuž se posud nic podobného nebylo přihodilo, a jenž noc mimo klášter ztráviti za veliký považoval nepořádek, nemohl v tom okamžiku ani k sobě přijíti. Příliš neočekávaně překvapila ho tato událost řízení Božího. I pravil truchlivě a s vyčítkou: „Odpusť ti to všemohoucí

Bůh, sestro; co's to učinila?“ ¹⁾ Sestra, jejíž vzlet tenkrát výše se nesl než bratrův, odpověděla docela klidně: „Ejhle, prosila jsem tě, a ty's mne vyslyšeti nechtěl; i poprosila jsem Boha, a on mne vyslyšel. Odejdi tedy, můžeš-li, a nech mne tuto, i vrať se do svého kláštera.“ Takto mu v růžovém rozmaru odpovídala, vědouc, že, kde vůle Boží se děje, tam po právu jde.

A tak zůstal, ba musel zůstat bratr. Přerušný posvátný rozhovor začal znova. Necítice žádného spánku rozmlouvali po celou noc o tom, čím srdce jejich překypovala. Benedikt i Školastika žíznil po celý svůj život po Kristu Pánu, i napájeli se vezdy ze zřídla jeho nejsvětějšího Srdce; a proto vyplnilo se na nich slovo Páně: „Kdo ve mne věří, tomu poplynou z těla řeky vody živé.“ ²⁾ Plni jsouce ducha, jímž vespolek se sdíleli, a vroucně po Bohu toužíce rozloučili se příštího jitra bratr se sestrou.

Školastika navrátila se do svého kláštera více toliko tělem nežli duší. Život její nebyl než pouhá touha po Bohu. Tak to trvalo až do třetího dne, 10. února léta 543, kdy ženich nebeský pro svou nevěstu si přišel.

Benedikt často asi v těch dnech po návštěvě zpomínal na svou zbožnou sestru. Třetího pak

¹⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 33.

²⁾ Jan, 7, 38.

dne stoje ve svém pokoji v oné věži ¹⁾ u okna a pohlédnuv k nebi viděl duši sestry své ve způsobě holubice vzlétati ku záhvězdne říši. Kdo by byl asi s to vysloviti, co srdce svatého bratra tenkrát pocitovalo! Sv. Řehoř podotýká, že sv. Benedikt raduje se z její slávy všemohoucím Bohu díky vzdav smrt její bratrům zvěstoval, kteří se s ním radostí i žalostí sdíleli. Na to dal sv. Benedikt tělo sestry své přinesti do kláštera a uložit do hrobu, ježž dříve již pro sebe i pro svou sestru byl dal upravit, aby, jichž mysl veždy jedna byla v Bohu, jejich také těla ani hrob nerozdělil. Žalmy prozpěvující a slzy nejsvětějšího a nejsladšího zármutku prolévající doprovázeli bratři ke hrobce tělesnou schránku oné duše, kterou nebe již bylo přijalo.

¹⁾ Nápis nade vchodem do pokojů oné starobylé věže zní:

Locus hic, ne ignores, hospes,
 Præbuit cellam Benedicto et speculam.
 In hac, ex more vigilans, universum
 Mundum divini solis radio detectum
 Inspexit semel, simul et despexit;
 Ex hac cœlum suspectans, Scholasticam
 Sororem et Germanum Capuanum præsulem
 Astra ovantes petere vidit.
 Ex hac ipse triumphans per viam
 Orientis Coeleste Capitolium penetravit. To jest:

HLAVA DESÁTÁ.

Úmrtí sv. Benedikta.

„Nemáme zde města zůstávajícího, ale budoucího hledáme.“ ¹⁾ Nikdy snad nepocitovala se pravda tato tak hluboce jako za dnů sv. Benedikta. Stav věcí zdál se tenkrát býti tak beznadějným, že i sebe lepší nižádného více neočekávali pozemského zdaru, alebrž ve zpomínce na blaženost a velebu nebeské vlasti jedině hledali a nacházeli útěchy. V tomto směru ducha byl zvláště sv. Benedikt střediskem vyššího života a vyšších tužeb pro své souvěkovce. Duše, jež docela nezabředly do bezesmyslné požívavosti, okolo sebe shromažďovali, řídit, naplňovali důvěrou a láskou ke Kristu jakožto dárci dober nepomíjitelných a radostí věčných, toť považoval sv. Benedikt za svůj životní úkol, na němž teď již po čtyřicet let byl pracoval. Mnozí z nejšlechetnějších rodů starého Říma svěřili mu poslední své potomky; biskupové

Toto místo, věziž, poutníku, poskytovalo příbytek Benediktovi a výhledí. V ní podlé obyčeje bděje veškeren svět Božského slunce paprskem odhalený přehlédnul najednou, zároveň jím i pohrdnul; z ní k nebi pohlížeje Školastiku sestru a Germana, kapuanského biskupa, ke hvězdám s jásotem bráti se viděl. Z ní pak sám vítězně cestou ku východu do nebeské vešel svatyně. Mont-Cassin par Paul Guillaume, str. 233.

¹⁾ K Žid. 13, 14.

kněží uznávali v něm i v jeho učenicích znamenitou podporu a nejvěrnější na vinici Páně spolupracovníky. Monte Kasino a muž Boží, jehož duch se tam byl ztělesnil, byli pro zaničující římský svět oním „městem na hoře ležícím, jež skryto býti nemůže, onou svící na svícnu svítící všem, kteříž jsou v domě.“¹⁾ Čím více sluha Boží blížil se ke svému blaženému konci, čím častěji v modlitbách a rozjímáních okoušel předchuti věčného a úplného spojení s Bohem, tím hojněji řinul se proud jeho výmluvnosti, kdykoliv se o oněch nadějích rozhovořil; i věděl pak spřízněné duše tím vroucněji onou touhou roznítiti a nadchnouti účinností ku dosažení onoho nejvyššího cíle. Bylo to veliké dobrodiní; spočívalať v tom netoliko útěcha pro přítomnost, nébrž i zárodek netušené ještě budoucnosti. Neboť kdo se odřekne rozkoší světa, požitků smyslné jsoucnosti, kdo se podrobí klopotnému boji sebezapírání, kdo bude chtíti pro Neviditelného obětovati, trpěti, namáhati se, nemá-li živé představy oné skvělé odměny, jižto si snahou svojí zabezpečuje, oné nevýslovné blaženosti, jež mu za ty krušné boje přislíbena? Vždyť Kristus Pán sám, nebeský onen učitel, vezdy kladl váhu na život věčný jako hlavní odměnu za věrnou službu Boží, k níž stonásobné pozemské požehnání²⁾ jako vedlejší

¹⁾ Mat. 5, 14—15.

²⁾ Mat. 19, 29.

věc připojuje. Řízením Ducha svatého směřoval zrak sv. Benedikta neustále ku věčné vlasti, o níž také vezdy jednal ve svém obcování s Bohem i s lidmi.

Po úmrtí své milé sestry Školastiky tušil, ba věděl světec, že i jeho konec se blíží. Srdce jeho bylo plno zpomínek na smrt, čili lépe překypovalo zpomínkami na život, na život v lůně Božím. A jemuž Bůh byl tolikráte dopřál nahlédnouti do budoucnosti a četných tajemství, tomu též otevřel ono pro jednotlivce nejdůležitější tajemství, — že předzvěděl den svého úmrtí.

Již na začátku ¹⁾ onoho léta 543, kdy z tohoto světa měl vykročiti, oznámil některým učeníkům svým ve klášteře den svého odchodu na věčnost přikázav jim, aby o věci té pomlčeli; jiným pak, jež na začátku téhož léta se sv. Maurem do Gallie byl vyslal, označiv jim den své smrti podotkl, které a jaké jim bude dáno znamení, když jeho duše z těla vyjde.

Ve čtvrtou pak neděli postní, šest dní přede svou smrtí, dal si dávno již připravený hrob otevřítí. Vždyť označil sv. Benedikt každodenní zpomínku na smrt za znamenitou nauku a pomůcku ku konání dobrých skutkův. Chtěl tedy světec i v tomto ohledu konati, čemu byl učil. Bratří zpívali téhož dne na začátku mše sv.: „Vesel se,

¹⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 37.

Lucent ut Sidera Coeli
Magis Patris BENEDICTI

Venerabilis

Religiosa
Cura

Jerusaleme, a plesejte v něm všickni, kteříž jej milujete; radujte se s ním radostí všickni, kteříž jste v zármutku byli, abyste jásali a nasyceni byli od prsu potěšení jeho.“¹⁾ „Veselil jsem se z toho, když mi jest povědino: Do domu Hospodinoва půjdeme.“²⁾ Na tento den pamatoval světec již ode dávna a proto si dal uchystati vlastní hrob. Před pěti nedělemi byl týž hrob otevřen, a do něho uloženy tělesné ostatky sv. sestry Školastiky.

Brzy po daném rozkazu uchvátila světce prudká zimnice, jež mu hned nesnesitelnou palčivost způsobovala, hned zase hroznou studenost. Bratří co nejpečlivěji ošetřující chorého otce úpěnlivě prosili Boha, aby jeho dny ještě prodloužiti ráčil; marné však bylo jedno jako druhé. Nemoc ode dne ke dni se rozmáhala. Šestého pak dne³⁾ v sobotu před smrtnou nedělí cíť, že se rozhodný okamžik blíží, kdy tělo a duše, dobře připravené srdce a upravená pleť, měly se rozloučiti, dal se sv. Benedikt od učeníků svých zanesti do chrámu Páně. U přítomnosti a v uctívání skutečně v nej-světější Svátosti oltářní přítomného Boha, pro něhož žil, a podlé jehož nauky a příkladu se byl spravoval, chtěl poslední své okamžiky ztráviti. Svůj modlitbě zasvěcený život chtěl skončiti úctou

¹⁾ Isai. 66, 10.

²⁾ Žalm 121, 1.

³⁾ Vita S. Ben. auct. S. Greg. M. cap. 37.

a klaněním-se Bohu. Učenici jeho, jež návodem evangelia vezdy byl vedl po cestách Božích, laskavě ho obkličovali. On stál zpřímá u prostřed nich. Bylť tělo své od dětinství stálou cvičbou držel duchu podrobené, a tak vedla duše vezdy svobodně a jaře vládu svou nad tělem. A to se teď právě ukázalo nejpatrněji. Táhne-li jindy při blížení-se smrti, i byť mrákota smrti čistou duši zastíniti nemohla, aspoň pozemská tíže tělo dolů, naproti tomu viděti tuto tělo sv. Benedikta s jakousi nadvzduchovou lehkostí až do posledního vzdechnutí poslušně podrobovati se pohybům duše a až do konce věrným zůstatí obrazem její zvláštní důstojnosti a veleby.

Světec posilnil se nyní přijetím nejsvětějšího těla a krve Páně na onu dalekou cestu do věčnosti. Stojí pak zpřímá¹⁾ a opíraje se o ramena synů svých pozdvihl rukou a očí svých k nebi a modle se vypustil duši. •

Bylo to 21. března léta 543 okolo hodinky třetí (deváté hodiny z rána), kdy bratři mši sv. zpívati začali: „Sitientes, Žízniví pojďte k vodám, praví Hospodin; i vy, kteříž nemáte stříbra, pospěšte a pijte s rozkoší.“²⁾ „Pozoruj, lide můj, učení mého: nakloňte ucha svého ke slovům úst mých.“³⁾ Bůh volá a zve služebníka svého těmito

²⁾ 1. c.

³⁾ Isai. 55, 1.

⁴⁾ Žalm 77, 1.

slovy ku radostem do říše nebeské; pozůstalé však jeho syny odkazuje ku zákonu jeho života. Vždyť jako by jim vstříc zaznívala začátečná slova sv. jeho řeholy: „Poslouchej, synu, příkázání mistrových, a nachyl ucho srdce svého.“¹⁾ Jak to podivno! V témž okamžiku, v němž odnímá se otec synům, kdy duše jeho jako kadidlový oblak za modlitby k nebi postupuje, připomíná se synům, jeho lidu, že duch jeho zůstane u nich v řeholném zákonníku, jenž se stal posvátným jejich dědictvím. „Pozoruj, lide můj, učení mého; nakloňte ucha svého ke slovům úst mých!“

Téhož dne, kdy světec ve 63. létě věku svého dokonal, měli dva bratří, jeden ve klášteře, jiný v dáli, totiž sv. Maurus, v jednu chvíli stejné vidění. Viděli totiž překrásnou cestu drahoceennými koberci pokrytou a nesčíslnými světly ozářenou rovným směrem táhnouti se ku východu od světцова pokoje až do nebe. Ctihodný kmet ve skvělém rouchu, jenž na cestě stál, otázal se jich, či by to cesta byla, jižto vidí? A když vyznali, že nevědí, pravil jim ctihodný muž: „Toť jest cesta, jižto Bohu milý Benedikt vstoupil na nebesa.“²⁾ Tak tedy zvěděli onino bratří, jakž jim byl světec připověděl, odchod jeho na věčnost.

Tělo světцова bylo od bratří s nejhlubším zármutkem a s nejvyšší duchovní radostí ve chrámu

¹⁾ Sv. Řehol. Předml.

²⁾ Vita S. Bened. auct. S. Greg. M. cap. 37.

sv. Jana Křestitele na témž místě, kde jednou stála socha Apollinova, uloženo do hrobky¹⁾ podle ostatků sv. sestry Školastiky. Bůh pak miláčka svého jako za živa tak i po smrti četnými proslavil zázraky a sice jak na Monte Kasině tak i v Subjaku. Sv. Řehoř Veliký²⁾ praví o své době: „Doposud, žádá-li toho prosících důvěra, skví se zázraky.“ I vypravuje pak,³⁾ kterak před nedávnem šílená jedna žena, jež smyslů zúplna byla zbavena, přes hory a doly, přes lesy a pláně ve dne v noci se toulala, a toliko tam odpočívala, kde ji unavenost odpočinouti donutila.

Když pak jednoho dne přes příliš bloudila, přišla ku jeskyni sv. Benedikta, v níž nevědomky do ní vešedší zůstala. Když pak se rozednilo,

¹⁾ Nápis na hrobce zní:

Benedictum et Scholasticam

Uno in terris partu editos

Una in Deum pietate coelo redditos

Unus hic excipit tumulus

Mortalis depositi pro aeternitate Custos.

To jest: Benedikta a Školastiku jedním na svět porodem přišlé, jednou k Bohu láskou do nebe se dostavší, jedna tato skrývá hrobka umrlého svěření pro věčnost ochrankyně. Mont-Cassin par Paul Guillaume, str. 126 — Bartolini Domenico, Prete-Cardinale della S. Chiesa di Roma: Di S. Zaccaria Papa e degli anni del suo pontificato. Ratisbona. Pustet. 1879. pag. 294—369, 592—600.

²⁾ Vita S. Ben. cap. 37.

³⁾ l. c. cap. 38.

vyšla odsud s tak zdravým rozumem, jako by nikdy šílenou nebyla bývala. i setrvala po celý ostatní čas svého živobytí při téměř zdraví, jehož ve posvátné jeskyni subjacenské nabyla.

Sv. Řehoř zmínil se o tomto zázraku proto, an byl nápadnější ostatních; neboť byl vykonán, aniž bylo předcházelo vzývání o přimluvu.

Větší divy a zázraky konal a koná duch sv. Otce Benedikta ode třinácti set let svatou řeholou.

HLAVA JEDENÁCTÁ.

O řehole sv. Benedikta.

Tím teprv doplňuje se světodějná sv. Benedikta znamenitost, že sestavením a sepsáním pravidel života, podle nichž se svými učenníky se spravoval, i budoucích věků stal se zákonodárcem. Tato pravidla čili řehola byla po jeden věk lidský v životě zkoušena; a ana tuto zkoušku znamenitě obstála, mohl ji světec písemně sestaviti a takto životu řeholnému dáti zákonník.

Předně dlužno podotknouti, že tato řehola byla první, jež na západě a pro západ byla sepsána. Do té doby žili mnichové západní polovice rozsáhlé římské říše podlé řehol, jež byly z východu uvedeny, jako ku příkladu řehola sv. Basilia; aneb podlé ústních podání, jež od egypt-

ských a syrských mnichů převzali, jakáž Kassian bedlivě a úplně byl sebral. Sv. Benedikt nechtěl vážnost těchto památek, na něž ve své vlastní řehole¹⁾ sám se odvolává, ani zvrátiti ani nahraditi. Avšak smutná zpomínka na své začátečné zkušenosti, na to co byl sám ve svém mládí jako poustevník, klášterník a představený viděl a zakusil, přesvědčovalo jej o nedostatečnosti pravidel, jimiž se mnichové jeho doby a jeho zemí řídili. Aby se vesměs se objevujícimu ochabnutí učinila přítrž, muselo, jakož sám živě cítil, libovolné a proměnné následování oněch od otců na poušti daných vzorů nahrazeno býti pevným, stálým a souměrným pravidlem života; ku poněkud povšechně držaným a zmotaným předpisům svatých Pachomia a Basilia měl se připojiti výběr přesných, návodně uspořádaných ustanovení, jež sv. Benedikt vzal z nauk minulosti i ze vlastních, osobních zkušeností. Osvícený jeho životopisec sv. Řehoř Veliký dí: „že muž Boží mezi tolikerými zázraky, jimiž se skvěl na světě, také slovem naučení výborně prospíval; neboť sepsal řeholu mnichům vynikající rozšafností a zřetelnou mluvou. Kdo tedy chce jeho mravy a život zevrubněji seznati, může právě v zařízení této řeholy naleznouti veškeru činnost jeho mistrovství, an sv. muž nikterak nemohl jinak učití, než jak žil.“²⁾

¹⁾ Sv. Řehola hl. 73.

²⁾ *Visita S. Bened. auct. S. Gregor. M. cap. 36.*

Láska ke Kristu Ježíši, pravému králi, jeho služba a následování pokorou a pracnou, úsilnou poslušností tvoří jádro řeholy svatého Benedikta. V pravdě otcovskou promluvou obrací se sv. zákonodárce k jinochovi, jenž se hlásí k učení-se cestám a skutkům života duchovního. Ale hned z počátku poučuje žáka svého, že mu otcem i mistrem musí býti Kristus, a že vstupuje do služby i do školy Kristovy. Jeho má vezdy poslouchati, od jeho dobroty všechno očekávati.

„Podpásavše tedy bedra svá vírou a zachováním dobrých skutků krácejme za návodem evangelia po cestách jeho, abychom zasloužili jeho, jenž nás povolal, uzříti v jeho království . . . A proto jest nám založiti školu služby Boží, i doufáme, že v zařízení tomto nic příkrého a nic těžkého neustanovíme. Avšak i kdyby se za příčinou správnosti ku opravení nepravostí a ku zachování lásky poněkud přísněji vystupovalo, nelekej se hned strachem, aniž opusť cestu spásy, již nelze leč úzkým nastoupiti vchodem. Při pokroku pak v životě a ve víře běží se s rozšířeným srdcem, s nevýslovnou slastí lásky po cestě přikázání Božích, tak že od jeho řízení nikdy se neuchylující a v jeho náuce až do smrti ve klášteře setrvávající umučení Páně trpělivostí staneme se účastnými, abychom i ve království jeho podíl bráti zasloužili.“ ¹⁾

¹⁾ Sv. Řehol. Předmluva.

V sedmdesáti a třech hlavách pojednává pak a pořádá sv. Benedikt všelike poměry a zřízení klášterního života s bezpečností, zřetelností a ráznou určitostí, jež se zároveň objevují jako výsledek mnoholeté zkušenosti a nadpřirozené pomoci milosti Boží.

Ihned ve první hlavě dělí světec mnichy své doby na čtvero druhů, z nichž dva s Kristem drží, druzí dva proti němu jsou. Sarabaité čili zpupní rozkošníci a Gyrovagové čili obejdové oddáni jsouce světu skutky svými jen Boha obelhávají postřížkou svojí; nezdržují se v ohradách Hospodinových, ale ve svých stájích; zákonem jest jim rozkoš žádostí; nebo cokoli chtějí aneb si vyvolí, praví býti svatým, a co nechtějí, tvrdí, že není dovoleno. Naproti tomu slouží klášterníci a poustevníci nikoliv sobě samým, nébrž Pánu Bohu; první pod řeholou a opatem, druzí dlouho trvalou zkouškou ve klášteře a všelikerou cvičbou se osvědčivše dobře jsouce vycvičení z bratří šiku bitevního odcházejí do souboje na poušť bezpečně tam bez jiné než Kristovy pomoci vlastní silou podstupovati boje proti převrácenostem těla i mysli.

Poslední tento druh mnichů nepotřebuje žádných zevnějších předpisův; první dva druhové žádných pravidel nechtějí; a proto obrací se sv. zákonodárce výhradně ku klášterníkům pode zbraní

poslušnosti stojícím, aby statečnému tomuto pokolení dal pevný řád.

Podlé učení sv. Benedikta jest Kristus netoliko základem a hlavou celé církve, nébrž i hlavou a základem kláštera, otcem, učitelem i pánem všech jeho obyvatelův. Náměstkem pak Kristovým jest opat. Tento musí seč možno, věrným býti obrazem Kristovým; a kterak jím se státi a jako takový osvědčiti se má, vyličuje druhá hlava sv. řeholy způsobem znamenitým. Není snad díla, v němž by vlastnosti a povinnosti křesťanského vládce zevrubněji, obsírněji a zároveň stručněji i jadrněji byly předloženy. A proto bývala hlava tato ve dřívějších stoletích se zálibou čítána od císařů, knížat a světských velmožů, jakož i od církevních pastýřů, kněží, biskupů i papežův. Tak ku příkladu Kosma I. z Medici, velkovévoda toskánský (nar. 1519, † 1574), otázan byv, proč neustále do rukou bere řeholu sv. Benedikta, odpověděl, že to proto činí, poněvadž z tak moudrých předpisů sv. Otce čerpati může velmi vhodná naučení ku řízení svěřené mu říše. I otcové a matky nemohou nikde lepšího naleznouti návodu ku vykonávání svého důležitého a obtížného úkolu; i bylo by žádoucno, aby tato hlava řeholy sv. Benedikta každému staršímu rodiny vtisknuta byla do rukou i do srdce.

Opat jest však toliko náměstek Kristův, a nikoliv Kristus sám; a proto nemůže sám býti

pravidlem, nébrž musí podle řeholy řídit se, a netoliko jiným ji do mysli vkládati, alebrž sám ji zachovávat. Má-li o důležitějších věcích, jež v řehole opatřeny nejsou, rozhodovati se, či mají-li důležitější záležitosti býti vyřízeny, má opat podle třetí hlavy společnost bratří svolati, jejich radu vyslechnouti; i nalezne, že mnohdy Pán mladšímu vnukne co nejlepší jest. Ba i v méně důležitých záležitostech má opat pamětliv býti slabosti lidské a výroku písma sv.: „Čiň všecko s poradou, a po účinku nebudeš želeti.“¹⁾

Další čtyry hlavy (4—7) sv. řeholy jednají o vyličování klášterních ctností a ctnostných skutkův. Předně se tu vypočítává 72, či jak jiní míní 73, z písem starého i nového zákona vyňatých, veškery poměry křesťanského života obsahujících dobrých skutkův. Prikázání lásky k Bohu a ke bližnímu stojí v čele toho bohatého seznamu; pak následuje desatero prikázání Božích, sedmero skutků milosrdenství; mezi ostatními pak vynikají (21): „Před láskou ke Kristu ničemu nedávati přednost,“ a (72) „Nad milosrdenstvím Božím nikdy nezoufati.“ Vůbec považována tato čtvrtá hlava za stručný přehled a za jádro úplné dokonalosti.²⁾

Po všeobecných těchto nárysech vniterného smýšlení a zevnější činnosti řeholníka vyličuje světec tři základní ctnosti poslušnosti, vniterné

¹⁾ Eccli. 32. 24.

²⁾ Martenne Commentarius in 5. Reg. c. 4.

pokojnosti mysli čili mlčelivosti a pokory. O poslušnosti, jižto hned ve předmluvě nazývá snahou, prací, a sice všech nejzáslušnější a nepodstatnější, praví udav její vlastnosti, že „má učeník s dobrou a veselou myslí poslouchati;“ nebo „veselého dárce miluje Bůh.“ ¹⁾ Mlčelivost má po poslušnosti býti nejsvětější povinností řeholníka i dokonalejšího; an „kdo ve slovu neklesá, tenť jest muž dokonalý;“ ²⁾ naproti tomu „mnoho mluvení nebývá bez hříchův.“ ³⁾ Pokrok pak v pokoře jest zároveň pokrokem v lásce Boží a ve svatosti po dvanácti stupních, jichž prvním jest bázeň Boží. Po těchto dvanácti stupních má učeník pod návodem a řízením svého představeného pomocí milosti Božské postupovati a k vrchu dokonalosti se bráti; a když toho dostoupil, „pak dojde brzy oné lásky Boží, jež zdokonalivši se bázeň vylučuje. Z této lásky začne všecko, co dříve nikoliv bez odporu plnil, beze všeho namáhání jako ze přirozeného zvyku zachovávat, nikoliv, již ze strachu před peklem, nébrž z lásky ke Kristu a z dobrého návyku a z obliby ve ctnostech: což Hospodin pak na svém od nepravostí a hříchů očistěném služebníku skrze Ducha svatého patrně ráčí objeviti.“ ⁴⁾

¹⁾ 2. Kor. 9, 7.

²⁾ Jak. 3, 2.

³⁾ Přísl. 10, 19.

⁴⁾ Sv. Řehol. hl. 7.

Nyní následuje ve sv. řehole třináctero hlav (8—20), v nichž světec určuje pořádek služeb Božích, posloupnost žalmů, čtení a modliteb pro rozličné hodiny dne i noci a ustanovuje pravidlo, že chvála Boží, veřejné a slavné služby Boží mají vezdy býti a zůstatí první a nejvznešenější úlohou kláštera benediktinského. Uspořádání a rozdělení žalmů zakládá se na myšlence, aby se každého téhodne celý žaltář stopadesáti žalmů jednou odříkal, a aby se nedělní noční modlitbou znova začalo. „Nebo příliš lenivou službu prokazují Bohu řeholníci, kteří méně žaltáře s obyčejnými chvalozpěvy za týden pějí; kdežto se dočítáme, kterak sv. naši otcové každého dne snažně konali, což dej Bůh, abychom my vlažní aspoň za týden zcela vykonali.“ ¹⁾ Překrásné jest naučení, s jakou myslí tato andělská služba má se vykonávati. „Tak stůjmež ku žalmování, aby mysl naše s naším srovnávala se hlasem.“ ²⁾

Na to následuje devět hlav (21—30) jednajících o prostředcích ku zachování pořádku ve společnosti a ku pokárání a polepšení jednotlivcův. Sv. Benedikt věděl, že i při nejlepším pořádku a smýšlení, jakož vůbec ve klášteře panovati může, přece v jednotlivých pádech semotam nějaké chyby aneb vady se objeví; věděl též, že lidé, jižto pochybili, chybu svou vyznáním, lítostí, pokáním a

¹⁾ Sv. Řehol. hl. 18.

²⁾ Sv. Řehol. hl. 19.

polepšením se mohou napravit a od provinění svého se očistiti. Opatovi pak udává světec, kterak se v kázni chovati má. „Opat jednej jako opatrný lékař. Použil-li jemných prostředků, blahodějného napomenutí, léků písem svatých a konečně i palčivého vyloučení, aneb vymrskání metlou, a vidí-li, že jeho snaha nic neprospívá, sáhniž ku prostředku mocnějšímu, použijž své i všech bratří modlitby za něho (provinilce), aby Hospodin, jenž všecko může, spásu bludného bratra způsobiti ráčil. Pakli by i takto nebyl uzdraven, pak již upotřebiž opat břitkého železa, jakož dí apoštol: „Vyvrztež zlého ze sebe;“ ¹⁾ a opět: „Pakliť chce nevěřící odejiti, nech ať odejde,“ ²⁾ aby jedna prašivá ovce celé stádo nekazila.“ ³⁾ Sem patří též později uvedených čtvero hlav (43—47) ustanovujících, kterak bratři za poklesky své zadost činiti mají.

Hlavou třicátou prvou o „klášterním hospodáři“ začíná světec pojednávati o rozličných záležitostech v domácnosti. I tuto prokmitá myšlénka na Krista, jenž všecko ovládá a proniká. Všecko, co ku živobytí a výživě bratří v domě Božím slouží, jest majetkem a darem Kristovým, i má se s tím nakládati jako s věcí svatou, jako s náradím oltářním. Nikdo nemá vlastního míti majetku; ale každému budiž dáno, čeho potřebuje.

¹⁾ 1. Kor. 5, 13.

²⁾ 1. Kor. 7, 15.

³⁾ Sv. Řehol. hl. 28.

V kuchyni a při stole mají se bratři vespolek obsluhovati. Péče o nemocné předčiti má nade všecko, aby vlastně ošetřováni byli jako Kristus sám, an jednou řekne: „Nemocen jsem byl a ne navštívili jste mne“; a „cokoliv jste učinili jednomu ze bratří nejmenších, mně jste to učinili.“¹⁾ Se starci a pacholaty budiž pro mdlobu jejich stáří laskavě nakládáno. Při společném bratří stolování nikdy čtení nescházej, an člověk nežije toliko chlebem, nébrž každým slovem, jež vychází z úst Božích.“²⁾ A ohledně míry pokrmu i nápoje za poslední mezi platí výrok Kristův: „Hleďte, aby snad nebyla obtížena srdce vaše obžerstvím a opilstvím.“³⁾

Hlava čtyřicátá první o „čase, kdy bratři stolovati mají,“ činí sv. Benedikt přechod ku rozvržení denního a domácího pořádku. Tento denní pořádek jest s některými změnami pro léto neb zimu aneb dobu církevního roku asi následující: Ráno o dvou hodinách vstávají bratři k nočním či jitřním službám Božím, jež dle okolností jednu i dvě hodiny trvají; po nich následuje rozjímání, na to o páté hodině chvály a o šesté hodinka první. Na to se rozdají práce, jichž všichni účastňují se až do hodiny desáté, kdy se koná hodinka třetí, mše sv. se slouží a následuje čtení až do dvanácti v poledne. Po odříkání hodinky šesté

¹⁾ Mat. 25, 36 a 40.

²⁾ Mat. 4, 4.

³⁾ Luk. 21, 34.

jest oběd nábožným čtením oslazovaný, a pak odpočinek až do tří hodin, kdy se vykoná hodinka devátá, načež se pracuje až do slunce západu. Na to shromáždí se všichni k nešporům, po skromné pak večeři poslouchají společné duchovní čtení a vykonávše kompletu ubírají se na odpočinek. V zimě drží se čtení před prací, jež se začíná teprv po hodině třetí a po mši sv., která se o osmi hodinách slouží, a po vykonané v poledne hodině šesté trvá až do tří hodin, kdy po hodině deváté odbývá se jediné za den stolování; ostatního pak času až do slunce západu používá se ke čtení, učení-se žalmům a zpěvu. Ve svatopostním čase (hl. 49) trvá čtení až do desáté hodiny z rána, práce pak až do pěti hodin s poledne, kdy bratři po nešporích stolují. Nešpory však mají vezdy tak záhy býti držány, aby při stole světla nebylo potřebí, nébrž aby všecko za světla denního dokonalo se.

Práce ruční (hl. 48) byla přísně všem předepsána; synové římských šlechticů byli stejně podrobeni jako jiní ze sprostého i nevolného stavu; ba i sebe zručnější neměl přednosti před jiným méně spůsobilým řeholníkem. „Pakli by místní okolnosti aneb chůdoba toho vyžadovaly, aby bratři plody zemské sami sbírali, nekormutte se, poněvadž tenkrát teprv pravými jsou mnichy, když prací rukou svých se živí, jako otcové naši a apoštolé. Všechno pak budiž mírně zařízeno

pro malomyslné.“ Prací zaopatřují si bratři ne-
toliko obživu a ošacení, nébrž i prostředky k ne-
obmezenému takorča vykonávání tělesných i
duchovních skutků milosrdenství. Samota jest
sice pravým sídlem kláštera benediktinského;
všichni však, kdokoliv tam přicházejí, mají přijati
býti jako Kristus sám (hl. 53), an řekne v den
soudný: „Hostem jsem byl a přijali jste mne.“ ¹⁾
Zvláštní péče má věnováti se hostinnosti chudých
a poutníkův, v nichž Kristus více bývá přijat;
neboť vzácnější hosté již svým se objevením vy-
máhají si úctu.

Z toho, kterak světec o oděvu bratří (hl. 55)
pojednává, souditi lze, že asi předvídal a tušil,
že řehola jeho i na jiných místech bude zavedena,
anť opatovi na vůli ponechává dbáti o to, aby
oděv k místnímu podnebí byl přiměřen, poněvadž
ve chladnějších krajinách více, v teplejších méně
se potřebuje. I ustanovení potravy podobně jsou
navržena. Na barvu a hrubost látek nemají řehol-
níci ohlížeti se, nébrž je přijmouti, jakž jich ve
kraji a sice co nejlaciněji dostati lze. Opat se
toliko starej o pravou míru, aby oděv byl při-
měřen. Obdrževši obleky nové mají bratři staré
ihned navrátiti do šatnice ku rozdělení mezi chudé.
Všecky potřebné věci buďtež bratřím od opata
dány podlé výroku Skutkův apoštolských: „Udělo-

¹⁾ Mat. 25, 35.

váno, jakž komu potřeby bylo.“¹⁾ Při tom přihlížej opat k nedostatkům bratří potřebujících, nedbej však zlé vůle závistivců. Ve všech pak svých nálezech pamětliv buď odplaty Božské.

S jakou myslí všeliká v klášteře práce konati se má, nejjednodušší i nejunělejší, vyličeeno jest ve předpise jednajícím o „řemeslnících či umělcích v klášteře“ (hl. 57.). Zajisté bylo by žádoucno, aby všichni všude křesťané se stejným úmyslem a smýšlením hleděli si povinných svých prací. Pohled k Bohu všechno by posvěcoval, oslazoval, řídil a pravou měrou by i zdar zabezpečoval, „aby ve všem veleben byl Bůh!“²⁾

Šíře se rozepisuje sv. Benedikt o přijímání nových do kláštera údův, o zevnějším se rozmnožování a vnitřním vychovávání, o ustanovení a zřízení klášterní čeledi (hl. 58—72.). Kněží i laikové, učené i nevzdělané, urozené i sprosté, Římané i cizozemci mohou býti přijati, přinášejí-li jen pravý úmysl a z Boha-li jejich úminek. O tom rozhodují zkoušky, jimž se nováček podrobuje. I přihlíží se k tomu, aby jenom ten v klášteře byl podržen, „jenž v pravdě Boha hledá a pravou jeví horlivost ve službách Božích, v poslušnosti a

¹⁾ Skutk. apošt. 2, 45.

²⁾ Toť oblíbené heslo benediktinské, jež v latině zní: „In omnibus glorificetur Deus!“ čehož začátečná písmena I. O. G. D. objevují se jako znak prací benediktinských.

v pokořování-se.“ Tím však nemají slabší nikterak býti odstrašeni; alebrž mistrem nováčků má býti muž, jenž umí získati duše. Když pak nováček v běhu úplného léta dokonale seznal řeholu,¹⁾ již má v paměť vtisknouti sobě, i způsob života klášterního, má se rozhodnouti. „Pakli po zralé úvaze slibuje, že chce řeholu i všechna přikázání zachovávat, budiž přijat do společnosti; věziž ale, že podroben jest řehole a že mu od toho dne není více dovoleno vystoupiti z kláštera, aniž setrásti se šíje své jho řeholy, již po tak dlouhém uvažování buď mohl odmítnouti aneb přijmouti. A když má přijat býti, slibiž v modlitebně u přítomnosti všech před Bohem a jeho svatými vytrvalost, polepšení svých mravův a poslušnost. Statek, má-li jaký, buď rozdej dříve mezi chudé, aneb slavným způsobem klášteru daruj, ničeho si nevyhrazuje, věda, že od toho dne ani nade svým tělem moci nemá.“

„Chce-li kdo ze stavu kněžského do kláštera býti přijat (hl. 60), nemá se mu proto rychleji přivolit; setrvá-li ve prosbě své, budiž mu již napřed řečeno, že musí všelikou kázeň řeholy

¹⁾ V legendě o sv. Prokopu stojí: „Starý mnich . . . dotavad s ním bydlil, až se dobře zákonu naučil.“ (str. 185.) A opět: „Opatem jsa (sv. Prokop) bratři zákonu učieše a sám najprvé činieše.“ (str. 190.) Výbor z literatury české díl 1., v Praze 1845.

zachovávat, a že se mu nic nepromine, aby bylo, jakož psáno jest: „Příteli, k čemu jsi přišel?“ ¹⁾

Moudře a obezřele určen pořad posloupnosti (hl. 63), a vespolné poměry této z tak rozličných živlů povstale společnosti až do podrobná ustanoveny. Klášter jest sbor skládající se ze hlavy a údů ve vzájemném se podřizování. Poměry přirozené ustupují řádu věcí nadpřirozených. Věk života nedává ni přednosti ani není na újmu; „vždyť již Samuel a Daniel, ač byli velmi mládi, kmety soudili“; hodnost a důstojnost, jakou kdo ve světě zastával, nižádného více nečiní tu rozdíl; svazky příbuznosti nacházejí tuto ve vroucnější a vyšší lásce oslavné proměny. Postavení bratří nepodléhá nižádným lidským choutkám a výpočtům i spočívá v rukou Božích. Hlavu společnosti ustanovuje Bůh ve svobodné volbě (hl. 64), při kteréž všichni údové po slavném Ducha svatého vzývání tomu dají hlas, jehož před Bohem za nejschopnějšího a nejhodnějšího uznali, „byť by i posledním byl v pořadí společném.“ Opat ustanovuje převora (hl. 65) a ostatní podřízené pomocníky, kteříž jej v řízení bratří a spravování rozličných záležitostí podporovati mají. Všichni ostatní bratří následujtež se po pořádku, jak do kláštera vstoupili, a tímto pořádkem přistupujtež ku políbení pokoje a ke stolu Páně, začínejte žalmy, zaujímejte místa při sborné modlitbě i při stole. A proto

¹⁾ Mat. 26. 50.

později vstoupivší čili mladší ctěte své starší; starší pak své mladší milujte. Pouhým jmenem na někoho volati nikomu nebudiž dovoleno; alebrž starší nazývejte mladší své bratřími, tito pak starším otcové říkejte. Opat ale jako náměstek Kristův budiž pán a opat nazýván, ne jako by sám si to osoboval, nébrž z úcty a lásky ke Kristu. Kdekoliv se potkají bratří, vyžádej si mladší ode staršího požehnání; jde-li starší mimo, povstaň mladší nabízeje mu místo ku sezení, aniž se opovaž mladší též si sednouti, leč by mu starší přikázal, aby se naplnilo, co psáno jest: „Uctivostí se vespolek předcházejí.“¹⁾

Jeden bratr nemá se zastávati druhého (hl. 69), aniž smí jeden druhého tupiti, kárati aneb trýzniti (hl. 70), alebrž vespolek se mají bratří poslouchati (hl. 71), vědouce, že touto cestou poslušnosti krácejí k Bohu; „křehkosti své tělesné i duševné se všelikou trpělivostí snášejte; nikdo nebažič po tom, co uznává za prospěšné pro sebe, nébrž více co pro jiné. Bratrskou lásku čistou k sobě mějte; Boha se bojte; opatu svému s upřímnou a pokornou uctivostí oddáni buďte; Kristu naprosto nic nepředpokládejte, jenž nás všecky ku životu věčnému přivodiž.“ (hl. 72.)

V závěrečné hlavě (73) udává sv. Benedikt prameny, z nichž byl čerpal, vzory, jež při této

¹⁾ Řím. 12, 10.

práci měl před očima. Jsou to písmata svatá starého i nového zákona, spisy sv. otcův, rozpravy a životopisy starých otců poustevníkův a řehola sv. Otce Basilia. Řehola pak sv. Benedikta má sloužiti toliko za přípravnou školu, v níž lze učit se snáze následovati těchto mistrů, jižto ochotného řeholníka ku vrcholu dokonalosti návodí. Konečně obrací se sv. Benedikt ještě jednou k učeníkovi, k němuž z počátku mluvil, chtěje jej do školy Kristovy uvesti, i loučí se s ním těmito slovy: „Ty tedy, kdokoliv ku vlasti nebeské pospícháš, konej s Boží pomocí předpisy této jenom jako skromný počátek sepsané, nejnepatrnější řeholy, pak dojdeš pod ochranou Boží i vyššího vrchu moudrosti a ctnosti.“

Tot tedy hlavní trest a jádro onoho obdivuhodného zákona, ježž věhlasný učenec ¹⁾ nazval „arma Dei,“ „zbraní Boží,“ rád pak touto zbraní chráněný „arcem inexpugnabilem,“ „tvrzí nepřemožitelnou.“ Třináct set let uplynulo od té doby, kdy ruka sv. Benedikta z návodu a vnuknutí Ducha svatého všechna tato zdánlivě malicherná nařízení sepsala; ale posud nikdo ještě nebyl s to něco způsobilejšího a vhodnějšího vyskoumati k upevnění nábožného ducha a společného života. ²⁾

Nenedostávalo se tomuto zákonníku klášterního života všestranné chvály. Sv. Řehoř Veliký,

¹⁾ Mabillon Annal. t. 1. l. 21. n. 79.

²⁾ Montalembert, Mönche des Abendlandes, 2. Bd. S. 63.

sv. Tomáš Aquinský, sv. Hildegardis, sv. Antonín považují řeholu sv. Benedikta za bezprostředné vnuknutí Ducha sv. Papežové i křesťanští knížata o závod rozšiřovali její čest a slávu. Jest však něco, co hlasitěji ještě a výmluvněji ve prospěch řeholy sv. Benedikta mluví, a to jest znamenité množství svatých, kteřížto pomocí a návodem sv. řeholy slávy nebeské dosáhli. Tak se udává přes 50.000 světců z řádu sv. Benedikta, z nichž 5555 počítá se na Monte Kasino; papežův udává se z řádu sv. Benedikta a ze zpřízněných řádů 42,¹⁾ kardinálů 200, arcibiskupů 1600 a 4000 biskupův. Mezi (21) učiteli církve jest třetina (7) z řeholy sv. Benedikta. Co ale všecko řád sv. Benedikta ve starém i novém světě pro rozšíření křesťanské víry, pro zúrodnění krajin, pro vzdělanost a osvětu lidstva vykonal, o tom svědčí a vypravují dějiny.

¹⁾ S jistotou uvádí se z řádu sv. Benedikta 10 papežů, s větší věrojatností 7, s menší 17; tři vzdavše se papežování vstoupili do řádu a pět jest z řádů spřízněných; tedy = 42. Viz: Salzburger Kirchenblatt 1877 čís. 45.

HLAVA DVANÁCTÁ.

O kříži či penízku sv. Benedikta.

Jakou úctu sv. Otec ke svatému kříži ihned od nejútlejšího věku choval, souditi lze z toho, že utíkaje se z římského Babylonu za hlasem Božím na poušť subjacenskou ze všech rodinných pokladů nic jiného se sebou nevzal, ni zlata, ni stříbra, ni skvostných rouch, leč měděný křížek s obrázkem Bohorodičky Panny Marie.¹⁾ Před tímto křížkem vykonával své modlitby, před ním rozjímal, jím se těšil a sílil, jím překonával veliké pokušení a vítězil nade zlým duchem; znamením sv. kříže konal zázraky, odvracel neštěstí; zkrátka, cokoliv podnikal, znamením sv. kříže počínal, jakož osvícený jeho životopisec sv. Řehoř Veliký téměř v každé hlavě jeho životopisu krásně podotkl.

Ke stejné úctě sv. kříže navodil též učeníky své, kteří tohoto návodu také přesně se drželi. Tak vypravuje životopisec sv. Placida, prvomučně z řádu sv. Otce Benedikta, že na cestě své do Sicilie mnoho a mnoho zázraků konal znamením sv. kříže. Totéž podotýká životopisec sv. Maura, jemuž sv. Benedikt daroval na cestu do Gallie ostatky svatého kříže.²⁾

¹⁾ Viz část 1., hl. 3., str. 34.

²⁾ Viz část 2., hl. 7., str. 170.

Vroucná úcta a důvěrné sv. kříže užívání bylo drahocenným dědictvím v rodině sv. Benedikta, které jí vezdy četné a vzácné přinášelo ovoce. Pod praporem sv. kříže vyšel řád sv. Benedikta s Monte Kasina do všech úhlů světa. I může kříž svatý vším právem nazván býti základem celého řádu a sv. řeholy.¹⁾

Tuto úctu ke sv. kříži zachovávalo vezdy též českomoravské družstvo benediktinské. Když za husitských válek téměř všechny kláštery benediktinské byly rozvaleny, za vroucné a horlivé úcty sv. kříže a umučení Páně začaly se obnovovati. Odtud pak povstalo, že při sborné modlitbě před každou hodinkou breviáře vykonává se malá hodinka ke cti sv. kříže, a že každého pátku, není-li den ten vyšší slavností zaujat, slouží se konventní mše o sv. kříži s povolením kongregace posvátných obřadův.²⁾

Uctívání sv. kříže v řádu benediktinském bylo vezdy úzce spojeno se vzýváním sv. Otce Benedikta. Takto povstal zvláštní způsob kříže, penízek totiž, jenž pobožnost ke sv. kříži spojuje s důvěrou v zázračnou moc sv. Otce Benedikta.

Penízek sv. Benedikta jest mezi takovými výrobky církevního umění jedním z nejstarších i razí se téměř od devíti set let vezdy tak, jak se teď v rukou zbožného lidu nachází. Papež

¹⁾ Erhard: Gloria S. P. Benedicti l. 2. p. 2. c. 8. §. 2.

²⁾ S. R. C. 20. Sept. 1749.

čtrnácte opět začátečních písmen latinských slov krásné průpovědi: V. R. S. — N. S. M. V. — S. M. Q. L. — I. V. B., jež znamenají: „**V**ade **R**etro **S**atana, **N**unquam **S**uade **M**ihi **V**ana, **S**unt **M**ala **Q**uae **L**ibas, **I**pse **V**enena **B**ibas;“ to jest: „Ode mne pryč, Satanáši, Rada tvá mne nepoplaší, Skrývá zlo vždy dárek tvůj, Proto vypij sám jed svůj.“

Neobsahují-li všecka tato slova jako obnovu onoho slavného na křestu svatém slibu: „Od-
říkám se?“

Na hoře uprostřed poslednějších čtrnácti písmen umístněn bývá malý křížek ku povzbuzení, že vítězství nade zlým duchem dosíci lze mocí a pod ochranou sv. kříže; mnohdy místo kříže bývají tam písmena I.H.S., „**J**esus **H**ominum **S**alvator“, to jest: „Ježíš lidstva Spasitel“

Na rubní straně penízku nachází se obraz sv. Benedikta držícího ve pravici kříž, v levici pak sv. řeholu, jež učeníky jeho pod praporem kříže vésti má ke světlu a spáse. V pravo u jeho nohou leží odznaky opatské důstojnosti, infule a berla; v levo pak vyobrazen krkavec držící v zobáku otrávený chléb. Pod obrazem sv. Benedikta stojí: „S. P. Benedictus,“ to jest: „Sv. otec Benedikt.“

Na větších penízcích bývá ještě kruhem okolo obrazu sv. Benedikta osmnácte písmen smíšeně se sedmi křížky, jež na menších nebývají raženy a také ku pobožnosti nevyhnutelně potřebny nejsou. I tyto křížky a písmena jsou začáteční známky dojemných modliteb a žalmových veršů, jež obsahují slova útěchy a důvěry v moc sv. kříže, zvláště v čas nakažlivých nemocí, a pevnou vyjadřují naději, že znamení sv. kříže vítězně vezdy zlého ducha přemůže a zaplaší.

Jsou pak tyto známky, křížky a písmena následující:

†. Z. †.

D. I. A. †. B. I. Z. †. S. A. B.

†. Z. †.

H. G. F. †. B. F. R. S. a vyznamenávají (latině i česky).

†. Crux Christi salva me.

Kříži Kristův spasiž mne.

Z Zelus domus tuae liberet me.

Horlivost pro dům tvůj vysvobodí mne.

†. Crux vincit, crux regnat, crux imperat, per signum crucis libera me, Domine, ab hac peste.

Kříž vítězí, kříž panuje, kříž vládne, skrze znamení kříže zprošť mne, Pane, této nákazy.

D. Deus, Deus meus, expelle pestem a me et a loco isto et libera me.

Bože, Bože můj, zapudiž nákazu ode mne i od tohoto místa a vysvobodí mne.

I. In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, cor et corpus meum.

V ruce tvé, Pane, poroučím ducha svého, srdce i tělo své.

A. Ante coelum et terram Deus erat, et Deus potens est liberare me ab ista peste.

Před nebem i zemí byl Bůh, a Bůh mocen jest osvoboditi mne této nákazy.

†. Crux Christi potens est ad expellendam, pestem ab hoc loco et a corpore meo.

Kříž Kristův mocen jest zapuditi nákazu od tohoto místa i od těla mého.

B. Bonum est praestolari auxilium Dei cum silentio, ut expellat pestem a me.

Dobře jest čekati na pomoc Boží s mlčením, aby odvrátil nákazu ode mne.

I. Inclinabo cor meum ad faciendas instificationes tuas, ut non confundar, quoniam invocavi te.

Nakloním srdce svého ku konání spravedlností tvých, abych nebyl zahanben, že jsem vzýval tebe.

Z. Zelavi super iniquos pacem peccatorum videns, et speravi in te.

Rozhorlil jsem se nad nespravedlivými. pokoj hříšníků vida, ale doufal jsem v tebe.

†. Crux Christi fuget daemones, aërem corruptum et pestem expellat.

Kříž Kristův zaplašíž zlé duchy, vzduch nakažený i nemoc odvratiž.

S. Salus tua ego sum, dicit Dominus; clama ad me, et ego exaudiam te, et liberabo te ab hac peste.

Já jsem spasení tvé, praví Pán; volej ke mně, a já vyslyším tě, i vysvobodím tě od této nákazy.

A. Abyssus abyssum invocat; et voce tua expulisti daemones; libera me ab hac peste.

Propast ke propasti volá; ale hlasem svým zahnal jsi zlé duchy; vysvobod' mne od této rány.

B. Beatus vir, qui sperat in Domino, et non respexit in vanitates et insanias falsas.

Blažen muž, jenž doufá v Pána, a neohlížel se po marnostech a lichých pošetilostech.

†. Crux Christi, quae antea fuit in opprobrium et contumeliam, et nunc in gloriam et utilitatem, sit mihi in salutem, et expellat a loco isto diabolum et aërem corruptum et pestem a corpore meo.

Kříž Kristův, jenž dříve byl hanou a potupou, nyní však jest oslavou a povýšením, budiž mi ke spáse, a zažeň z tohoto místa ďábla i vzduch nakažený a ránu morovou od těla mého.

Z. Zelus honoris Dei convertat me, antequam moriar, et in nomine tuo salva me ab ista peste. Horlivost pro čest Boží polepši mne, dříve než umru, a ve jmenu svém ochraň mne před touto nákazou.

†. Crucis signum liberet populum Dei et a peste eos, qui confidunt in eo.

Znamení kříže vysvobodí lid Boží a od nákazy všechny, kdo důvěřují jemu.

H. Haecce redis Domino, popule stulte? redde vota tua offerens sacrificium laudis et fide illi, quia potens est istum locum et me ab hac peste liberare, quoniam, qui confidunt in eo, non confundentur.

Takli splácíš Pánu, lide pošetilý? splň sliby své přinášeje oběť chvály, a důvěřuj jemu, an mocen jest toto místo i mne od této nákazy vysvoboditi, poněvadž, kdo doufají v něho, nebudou zahanbeni.

G. Gutturi meo et faucibus meis adhaereat lingua mea, si non benedixero tibi; libera sperantes in te; in te confido, libera me Deus ab hac peste et locum istum, in quo nomen tuum invocatur.

Ve hrdle a jícnu mém uvázni jazyk můj, nebudu-li velebiti tebe; vysvobodí doufající v tebe; tobě důvěřuji, vysvobodí mne, o Bože od této nákazy i toto místo, ve kterém vzývá se jméno tvé.

F. Factae sunt tenebrae super universam terram in morte tua, Domine Deus meus; fiat lubrica et tenebrosa diaboli potestas, quia ad hoc venisti, Fili Dei vivi, ut dissolveres opera diaboli; expelle tua potentia a loco isto et a me servo

tuo pestem istam; discedat aër corruptus a me in tenebras exteriores.

Stala se tma po vši zemi při smrti tvé, Pane Bože můj; pochybna budiž i temna moc ďáblová, poněvadž jsi k tomu přišel, Synu Boha živého, abys skutky ďáblový zmařil; zažeň mocí svou od tohoto místa i ode mne služebníka svého nákazu tuto; ustup vzduch nakažený ode mne do temností zevnitřních.

†. Crux Christi defende nos et expelle a loco isto pestem; et servum tuum libera a peste ista, quia benignus es et misericors et multae misericordiae et verax.

Kříž Kristův chraniž nás a zažeň od tohoto místa ránu morovou; a vysvobod' služebníka svého od této nákazy, poněvadž jsi dobrotiv a milosrden a velikého slitování a pravdiv.

B. Beatus, qui non respexit in vanitates et insanias falsas; in die mala liberabit eum Dominus; Domine in te speravi, libera me ab ista peste. Blažen, kdo se neohlížel po marnostech a lichých pošetilostech; v den zlý vysvobodí ho Pán; Pane, v tebe jsem doufal, vysvobod' mne od této nákazy.

F. Factus est Deus in refugium mihi; quia in te speravi, libera me ab hac peste.

Bůh stal se útočištěm mým; poněvadž jsem v tebe doufal, vysvobod' mne od této nákazy.

R. Respice in me, Domine Deus meus Adonai, de sede sancta Maiestatis tuae et miserere mei, et propter misericordiam tuam ab ista peste libera me.

Vzhlédni na mne, Pane Bože můj, se svatého sídla velebnosti své a smiluj se nade mnou, a pro milosrdenství své od této nákazy vysvobod' mne.

S. Salus mea tu es; sana me, et sanabor, salvum me fac, et salvus ero.

Ty jsi spasení mé; pozdrav mne, a zdráv budu, zachovej mne, a zůstanu bez úrazu.

Tato písmena a významné jejich modlitby připisují se sv. papeži Zachariášovi, jenž rodem Řek byv mnichem a učeníkem sv. Benedikta na stolec papežský byl povýšen a loďku Petrovu přes deset let (741 — 752) řídil. Když léta 746 na ostrově Sicilii vypukl mor, jenž rozšířiv se po Kalabrii, Epiru, Řecku a ostrovech egejských, zvláště pak v Konstantinopoli po tři léta tak strašně zuřil, že se téměř nedostávalo živých ku pohřbování mrtvých; ¹⁾ tu prý sv. papež Zachariáš sestavil tyto modlitbičky. Kdo je na bělpuchu napsané ve zbožném úmyslu a s důvěrou při sobě nosil, zachráněn zůstal před strašnou nákazou. Tolikéž připomíná se, že, když ku konci léta 1546 a na začátku 1547 v jižním Tyrolsku objevila se

¹⁾ Bartolini Cardin. Di Zaccaria Papa. pag. 217.

morová rána, která vícero církevních hodnostářů zachvátila, otcové sněmu tridentského těchto známek a modliteb s velikým užívali prospěchem.¹⁾

Penízky s těmito sedmi kříži a osmnácti písmeny zvláštního vyžadují posvěcení.

Užívání křížku čili penízku sv. Benedikta od kněze benediktina²⁾ posvěceného jest od církve svaté doporučeno a četnými obdařeno odpustky od papeže Benedikta XIV. (23. prosince 1741), kteréžto odpustky potvrdil a novými rozmnožil papež Pius IX. (31. srpna 1877.)

Kdo odpustků na nošení penízku sv. Benedikta udělených dosíci chce, musí arci nacházeti se ve stavu posvětné milosti anebo musí aspoň v pravdě kajicné býti mysli a vůli míti, že se vynasnaží co nejdříve onoho stavu nabyti, a že se bude bedlivě všelikého hříchu vystříhati; vždyť by to byla nejhroznější protiva a drzá důvěra,

¹⁾ Gelasius de Cilia „Thesaurus.“ Edit. 10. Augustae Vindelic. 1782. pag. 125. — Týž Gelasius připisuje ony známky a modlitby sv. Zachariáši, biskupu jerusalemskému; jakým právem, nelze dopátrati se. — Viz též: Duchovní peníz milosti, jinak Moc a ctnost kříže sv. Otce Benedikta. V Olomouci. 1680.

²⁾ Obyčejné penízky mohou jako doposud svěceny býti od kněží benediktinů českomoravských (Benedikt XIV. 23. pros. 1741). Penízky však, které na památku čtrnáctisetletých narozenin sv. Benedikta raženy jsou na Monte Kasině, musejí od kněží kasinenských aneb ode kněze benediktina zvláště k tomu oprávněného svěceny býti.

s jedné strany nechtíti otroctví ďabla, do něhož křesťan těžkým hříchem se vrhá, i hříchu samého odřici se, a se strany druhé přáti si zbavení a zproštění býti zlých následků onoho otroctví a hříchu. Dale požaduje se ku dosažení četných milostí vůbec živá víra a pevná důvěra, že ze kříže Kristova, onoho vítězného znamení nade hříchem, smrtí i peklem, vychází všeliká spása a požehnání, že kříž svatý nejlepší jest zbraní proti duchům temností a proti záhubným jejich vnukáním. Dále žádoucná důvěra ve přímluvu svatého Benedikta a v modlitbu církve, kterou koná kněz při svěcení. Kdo takto zbožně užívá penízku sv. Otce Benedikta, kdo tedy důvěru má v moc nejsvětějšího jmena Ježíše, v moc kříže Kristova, ve přímluvu sv. Benedikta a v modlitbu církve, kdo častěji též ony penízkové modlitbičky aneb jiné zbožně odřikává, ten může v potřebách duše i těla pro sebe i pro jiné právem od Boha očekávati milosti a pomoci.

Nošením penízku sv. Benedikta dosíci lze odpustků:

1. Kdo aspoň jednou v témdni sv. růženec aneb některé církevní hodinky (k. p. nejblah. P. Marie, za zemřelé) aneb žalmy kajicné aneb stupňové se modlí; kdo zajaté a nemocné navštěvuje, chudé podporuje, mši sv. slyší aneb ji slouží: získá po vykonání sv. zpovědi a sv. přijímání, pomodlí-li se obyčejné pro odpustky modlitby,

plnomocné odpustky: ve svátky vánoční, sv. tří králů, velikonoční, nanebevstoupení Páně, svatodušní, nejsvět. Trojice, Božího Těla, nepoškvrněného početí, narození, očišťování, zvěstování a nanebevzetí Panny Marie, všech Svatých a sv. Benedikta (21. března).

Plnomocné odpustky mohou též získány býti ve všech klášterních chrámech Páně řádu sv. Benedikta na slavnosti: sv. Otce Benedikta (21. března), sv. Matky Školastiky (10. února), sv. Maura (15. ledna), sv. Placida (5. října), sv. Gertrudy (17. listopadu) a všech svatých mnichů řádu sv. Benedikta (13. listopadu).

2. Pod týmiž podmínkami jako v odstavci prvním lze získati odpustků 7 let a 7 quadragen na ostatní svátky Páně a nejblah. Panny Marie, sv. apoštolů, sv. Josefa, sv. Maura, sv. Placida, sv. Školastiky a sv. Gertrudy.

3. Těchtéž odpustků dosáhne každé sloužení aneb slyšení mše sv., jakož i každá modlitba za blaho křesťanských knížat a říší a za pokoj.

4. Kdo v pátek ke cti a chvále umučení Páně, aneb v sobotu k oslavě nejblah. Panny Marie se postí, získá pokaždé tytéž odpustky; kdo v tom po celý rok pokračuje, může, hodně a důstojně sv. zpověď vykonav a nejsv. Tělo Páně přijav, dosíci plnomocných odpustků v.

5. Kdo jednou aneb vícekrát za den vyřkne: „Požehnáno buď nejčistotnější, nejsvětější a nepo-

skvrněné početí blahoslavené Panny Marie, stane se účastným odpustků 40 dní.

6. Odpustky 100 dnů získá pokaždé, kdo modlitby v odstavci prvním zmíněné, aneb některou část hodinek církevních, aneb litanie o všech Svatých, aneb pětkrát „Otče náš“ ke cti a chvále nejsvět. jmena Ježíš aneb pěti ran Krista Pána, anebo pětkrát „Zdrávas Maria“ ke cti a chvále jejího sv. jmena, anebo „Pod ochranu tvou“ s některou církevnou modlitbou vykoná.

7. Kdo v pátek umučení a smrt Páně nábožně rozjímá a třikrát „Otče náš“ a „Zdrávas Maria“ se modlí, získá tytéž odpustky.

8. Tétéž milosti se zúčastní, kdo k úctě sv. Josefa, sv. Benedikta, sv. Maura, sv. Školastiky a sv. Gertrudy pomodlí se žalm 50. „Smiluj se nade mnou, Bože,“ aneb pětkrát „Otče náš“ a „Zdrávas Maria,“ aby Bůh na jejich přímluvu církev katolickou zachovati a modlícímu se šťastného skonání popřítí ráčil.“

9. Kdo před sloužením mše svaté aneb před sv. přijímáním aneb před započítím církevních hodinek pobožně přípravnou modlitbu vykoná, dosáhne odpustků 50 dnů.

10. Stejně odpustky ustanoveny jsou na třikrát „Otče náš“ a „Zdrávas Maria“ za umírající.

11. Každá návštěva a každé posloužení z lásky vězňům a nemocným, iakož i každé vy-

učování pravdám křesťanským poskytuje kromě již podotknutých ještě dalších 200 dní odpustků v.

12. Kdo ke cti a chvále neposkvrněného početí nejblah. Panny Marie pomodlí se růženec a ji prosí, aby mu u svého Božského Syna vymohla milost žíti a umříti beze hříchu smrtelného, získá odpustky 7 let.

13. Tytéž odpustky získá, kromě již zmíněných, kdo nejsvětější Svátost k nemocnému doprovází.

14. Kdo denně za vykořenění kacířství se modlí, získá jednou za týden odpustky 20 dní.

15. Kdo při zpytování svědomí svých hříchů želí a odhodlán jest se polepsiti a se vyzpovídati, získá, pomodlí-li se pětkrát „Otče náš“ a „Zdravas Maria,“ odpustky jednoho roku; když pak nad to se i vyzpovídá a nejsv. Svátost oltářní přijme, odpustky desíti let.

16. Kdo dobrým příkladem aneb pobožným domlouváním hříšníka obrátí, získá odpuštění třetiny svých trestů za své hříchy.

17. Kdo na zelený čtvrtek a ve velikonoční svátky po sv. zpovědi a po sv. přijímání za povýšení církve a za ochranu sv. Otce se pomodlí, získá tytéž odpustky, které sv. Otec v ty dni při udělování apoštolského požehnání v Římě poskytuje.

18. Kdo by se za rozšíření řádu sv. Benedikta modlil, získá podíl na všech dobrých skutcích, které se v řádu jakýmkoliv způsobem konají.

19. Kdo nemocí aneb jakkoliv jinak zaneprázdněn jest mši svatou slyšeti aneb dobré skutky v odstavci prvé zmíněné konati, účastní se týchž odpustků plnomocných a jiných, když po sv. zpovědi a sv. přijímání pomodlí se třikráte „Otče náš“ a „Zdravas Maria,“ „Zdravas královno“ a antifonu: „Blahořečena budiž nejsvětější Trojice a velebena nejsvětější Svátost oltářní a neposkvrněné početí nejblahoslavenější Panny Marie.“

20. Plnomocných odpustků dosáhne, kdo v hodince smrti po sv. zpovědi a po sv. přijímání aneb s dokonalou lítostí nade svými hříchy duši svou pobožně Pánu Bohu odporučí a hlasitě anebo jen ve srdci jména Ježíš a Maria vzývá.

21. Všechny tuto podotknuté odpustky mohou přimluvou též ve prospěch duší v očistci býti obětovány.

Dále ustanoveno jest, že:

a) Penízky sv. Benedikta, jež nejsou ode kněze k tomu zvláště splnomocněného svěcení, žádných odpustků nemají.

b) Penízky sv. Benedikta, jež shotoveny jsou z papíru aneb z jakékoliv jiné porušitelné

aneb křehké látky, nesmějí býti svěceny, nébrž jenom takové, které jsou shotoveny ze zlata, ze stříbra, mědi, mosazu anebo kteréhokoliv kovu; jinak se žádné odpustky na ně vložití nemohou.

c) Co se týká rozdělování a užívání penízků sv. Benedikta, budiž zachováván předpis papeže Alexandra VII. (6. února 1657) pro všeliké penízky vydaný, totiž:

„Odpustky svěceným penízkům přidělené platí jen pro ty osoby, pro které byly penízky svěceny anebo které je při rozdělování první obdržely.“

„Kdo penízek ztratí, nemůže ho ničím jiným nahraditi.“

„Svěcené penízky nemohou jiným osobám býti půjčovány, prodány aneb vůbec jiným k užívání postoupeny k tomu cíli, aby jich ke svému dobru užily; neboť v takovém případě pozbývají penízky všech na ně vložených odpustkův.“

Všecky tyto odpustky potvrdil opět a opět papež Pius IX., ba, jak svrchu podotknuto, novými je rozmnožil; kdo totiž nábožně při sobě nosí penízek sv. Benedikta na Montě Kasině ražený a tamtéž aneb k tomu oprávněným knězem posvěcený, může dosíci četných odpustků, jichž dosáhnouti lze navštívením kláštera kasinenského, tamnější hrobky sv. Benedikta a sv. Školastiky, a oné věže, v nížto sv. Benedikt žil, v níž

mrtvého vzkřísil a z níž duše sv. Germana a své sv. sestry Školastiky k nebi vznášeti se viděl.

Ejhle! jaké to množství milostí, jež církev svatá ze svého pokladu poskytuje věrným a horlivým ctitelům sv. Otce Benedikta. Sáhni tedy každý důvěrně do této pokladnice, aby rozmáhala se čest a sláva Boží, nejblahoslavenější Bohorodičky Panny Marie i sv. Otce Benedikta; aby ve všem veleben byl Bůh!

Konec dílu I.

I. O. G. D.

O PŮSOBENÍ ŘÁDU SV. BENEDIKTA
PO VŠECHNA STOLETÍ,
ZVLÁŠTĚ V ČECHÁCH, NA MORAVĚ, VE SLEZSKU,
POLSKU A NA LITVĚ.

ÚVOD.

Národ římský, přemožitel všech národův a vladař světa, sám však po tři století dlouhé, sotva několika snesitelnými knížaty přetržené řadě nestvůr aneb pošetilců jsa podroben, poskytuje v dějinách nejneslýchanější příklad ponížení a úpadku lidstva. Právě ale tak nepřírovnatelným dívem moci a dobroty Božské jest pokoj církve, jež císař Konstantin léta 312 byl prohlásil. Císařství složilo přemoženo byvši lidem bezbranným zbraň svou před Galilejčanem. Po posledním a strašně ukrutném krveprolití měla císařská ochrana nastoupiti na místo pronásledování. Lidstvo si opět volně oddechlo, a pravda byvši po příkladu Kristově krvi tolika tisíců mučeníků zpečetěna mohla nyní neobmezeně a vítězoslavně rozšiřovati se až do nejvzdálenějších končin světa.

A přece přišlo ještě něco bezpříkladnějšího. Jestliť to rychlé a nezadržitelné rozpadání-se římské veleříše po nastalém míru církve. V pravdě, není-li v letopisech ukrutnosti a mravné hniloby nic opovrženějšího nežli římská říše od Augusta

až po Diokléciana; nicméně ještě něco neuvěřitelnějšího a hluboce zkormucujícího objevuje se, a to jest ona římská říše stavší se křesťanskou. Politické vítězství křesťanství, ačkoliv křesťanské zavedlo zásady do světa, zároveň nové způsobilo vzplanutí vášní, jež křesťanská víra zničiti má. V domácím a soukromém, ba i veřejném životě opět zmáhalo se pohanství způsobem, jakým se světský stát choval k církvi. Sotva jí mocnářové přirékli právo trvání, jižjiž domnívali se býti oprávněnými moci řídit ji. A poněvadž se jim to nepovedlo, pronásledovali ji teď ve prospěch Aria, Nestoria a jiných bludařů, jako jejich předchůdcové ji pronásledovali ve prospěch Joviše a Venuše.

Násilí, vypovídání, krveprolévání začala v pátém století znova i pokračovala od věku ku věku. Každý nový kacíř našel na stolci císařském svého pomocníka: po Ariovi Nestorius, po Nestoriově Eutyches. I následovalo pronásledování až do krvavého utiskování skrze císařské obrazoborce. Na to povstal veliký rozkol, jenž navždy odlučuje osvobozený pravověřící západ od východu pode dvojitém jhem bludu a zvolnovlády úpícího. Kdo jest s to vyličiti nesmírné strážně a hořkosti, jakých zakoušela církev sv. v těch dlouhých, trudných staletích! Nebyli to více pohané, nébrž křesťané, jenž křesťanství pronásledovali. Ku rozdílu od dřívějších časů, kdy křesťané před soudními stolicemi aneb v okrouhličných divadlech od

císařů bývali odsuzováni litym šelmám ku roztrhání, vynášeny teď jmenem lživé pravověrnosti nálezy na sněmích církevných mající do sebe trojí známku: pletichářství, lstivé potměšilosti a ukrutnosti.

Světská společnost zdála se sice křesťanskou; knížata a národové přijali z větší části víru křesťanskou; ale v skutku zůstali pohanskými; jejich zřízení, zákony, mravy pocházely z pohanství. Politický stav věcí byl takový, jak jej utvořilo pohanství a nikoliv křesťanství.

Ve čtvrtém a pátém století nebylo ještě ani pozorovati úsvitu k lepšímu. Křesťanství vešlo ve tehdejší potupný stav věcí s nadpřirozenou nadějí, že bude moci přispívati ku vyvinutí zárodku dobra a zmenšovati rozlezlou spoustu zla. Nepodařilo se však křesťanství vzdor jeho vyšší moci a Božskému původu, vzdor pokorné a horlivé obětovnosti svatých otců a četných biskupů, vzdor jeho velikánům ducha starou společnost lidstva obroditi a přetvořiti. Z tehdejších událostí stojí na jevě před očima, že ani důvtip, ani svatost ničeho nezmůže proti hnilobě, jaká povstává ze krutovlády.

Starý svět ležel v posledním tažení. Světová veleříše hynouc následkem bídné slaboty, jež ani soustrasti nebudí, klesala zponenáhla v haňu a potupu. Úprkem hnalo všechno ku jejímu neod-

vratnému se rozpadnutí. Tak to vyhlíželo v římské říši po dvou stech letech, když se byla stala křesťanskou.

Aby se umožnilo církvi zachrániti společnost, bylo zapotřebí ve společnosti nového živlu a v církvi nové síly; bylo zapotřebí dvojitého se přistěhování: národů od severu a od jihu mnichův.

Předně dostavili se národové. I zápasili s Římany otroctvím vysílenými. Netušíce svého vyššího poslání dostavili se jako viditelní nástrojové Božské spravedlnosti a zavražděných svědků víry Boží. Hubí; ale na místo zhubeného staví nové; při tom neničí ničeho, co ještě života hodno a k životu schopno. Arci krev prolévají proudy; ale svou vlastní krví obnovují životní sílu vysílené Evropy. Mor a život přinášejí s ohněm a mečem.

Při prvním setkání-se s křesťanstvím bylo jejich chování nerozhodno; jejich přijetí křesťanství bylo obojetno a odkládáno. Mnohé kmeny dlouho zůstaly pohanskými; jiné, což bylo horší, přijavše víru Kristovu staly se kořistí ničemných bludův. Pravda byla pro ně takořka mostem z jedné propasti do druhé. Za takových okolností byli mladí, náruživostmi hárající národové uchvácení a nakaženi záhubou poměrů římských. Silná jejich životní svěžest podlehla nekalým nástrahám vratké tenkrátě vzdělanosti. Všeliká vítězství a vybojování hrozila státi se močálem mrzkých neřestí, a

svět byl v nebezpečí, že, ač změnil pána, lepšího osudu nenabyl.

Kdo pak béře nezkrocené ty národy v kázeň? Kdo je pak učí velikému umění mravně žíti a dobytým světem vládnouti? Kdo jim ukazuje, kterak se mají nové říše, nové společnosti tvořiti? Kdo zná učiniti je povolnými, aniž by byli vysílení? Kdo hájí je před nákazou? Kdo brání jim oddati se nešlechetnostem a dříve dojíti hniloby nežli zralosti?

Církev a sice skrze mnišství. Z daleka z pouští východních povolal Bůh celé zástupy mužů ve tmavém oděvu mnohem neohroženějších a trpělivějších, mnohem neunavnějších a na sebe samy přísnějších, nežli byl kdy který Říman aneb jinozemec. Bez hluku a křiku rozšiřují se po celé říši; a když odbila její hodinka, stojí oni mezi jejími zříceninami na západě i na východě. Stěhující se národové přicházejí, a vedlé nich, jak postupují, před nimi, jim po boku, za nimi, všude, kde vraždíce a pálice zhoubně řádí, přicházejí jiné míromyslné zástupy mlčky se usazující uprostřed spousty; nové tvoří se osady, soustřeďují se, obětují se, aby po drahách stěhujících se národů oblevovali bídu a shromažďovali ovoce vítězství. Když pak plenitelé všechno zaplavili, všechno zhubili, všeho dobyli: tu přišel veliký muž oné doby, přišel sv. Benedikt. Stav se zákonodárcem pracovitosti, čistoty, dobrovolné

chudoby počítá svých synů, jenž tvoří jeho vojsko, na tisíce. I z těch cizých národů přicházejí k němu; ba sám jejich náčelník přišed nice padl k nohám jeho.¹⁾ Sepsal pak světec řeholu, jež v následujících stoletích jako světlárna spásy nad Evropou se leskne, jež stala se zákonem a živlem oněch mírumilovných zástupů, jimž dostalo se úkolem s jejich strany zaplaviti Evropu, ale ke zdaru a blahu, aby ji z jejich zřícenin povznesli, její zpustošená pole opět obdělali, pustiny zúrodnili a jejich dobyvatelů dobyli.²⁾

Práce tato nebyla krátká, ani snadná; ale sv. Benedikt se k ní se svými syny podvolil a přivedl ji k cíli. Nesmírné jsou výsledky z díla Benediktova poštější, o čemž svědčí dějiny všech století až do doby nynější.

Řád sv. Benedikta má s církví katolickou, ku jejíž službě povolán jest, povahu a ráz všeobecnosti; mezi všemi národy ihned zdomácněl, všem ponebím navykl, neupustiv ode svého podstatného mravu přizpůsobil se ke všem dobám a poměrům i snažil se všelikému požádavku a úkolu, jakýž mu stav světa a poměry církve ukládaly, vyhověti. V čele stojí vezdy služby Boží. Ostatní čas a síla, co zbývá, s prva počátku vezdy

¹⁾ Viz: „Život sv. Ben.“ část 2. hl. 8. str. 175.

²⁾ Montalembert, Mönche des Abendl. 1. Bd. S. 35.

nejrozmanitějším způsobem vynakládány ke službě těch, jimž přisouzeno dědictví spásy. Synové sv. Benedikta podnikali po pořadí všechny práce, jakýchž blaho církve a zdar všeobecné společnosti vyžadovaly. Uměli vládnouti sekerou i pluhem, zacházeti s pravítkem i obmítačkou, pracovati štětcem, dlátem i pérem a baňkou překapovací. Že vědy a umění, že starožitné spisy a listiny oni zachránili, nemůže upříti nikdo. Oni vychovali národy evropského křesťanství,¹⁾ naučili je, aby lov a válčení vyměnili s orbou, řemesly, průmyslem a uměními; oni založili jejich města, sestavili jejich právní knihy, vzdělávali jejich děti, pečovali o jejich chudé a nemocné, budovali a ozdobovali jejich chrámy Páně, tvořili jejich umění i básnictví, zaznamenávali jejich děje a snažili se zachovati památky duchovního jejich života pro potomstvo. Hlásání svaté víry, boj o právo a pravdu, udržení mravu a pořádku, čest Boží a spásu duší — bylo vezdy cílem jejich snahy a jsoucnosti. A když semotam v Evropě svatyně benediktinů byly znesvěceny, příbytky jejich zhubeny, jejich majetky roztrhány, knihovny a jiné vzácné sbírky oloupeny a jejich jména zhanobena, obrátili se utiskovaní synové sv. Benedikta ku novému světu, kde ve pralesích a pustinách ame-

¹⁾ Mabillon, *Annal. Benedict. Praef. in 1. saec. c. 2.* Et quidem Europa fere tota Benedicti saeculo monachis adlaborantibus veram religionem suscepit.

rických i australských podnikají znova práci svých otců a dílo osvěty, jakou na zemi přinesl Kristus Pán.

Kterak benediktini po všechna století účinkovali, to ukázati, k tomu posloužiti má následující stručný jen a kusý obrazec.

STOLETÍ PRVÉ.

Prvé století řádu sv. Benedikta jest šestým stoletím letopočtu křesťanského. Ještě za živobytí sv. Benedikta a ihned po jeho smrti očitě šířil se řád jeho s posvátné hory kasinenské. Tam byl vsazen strom, jenž pak na vše strany rozkládal své větve.¹⁾

Avšak výrok sv. Pavla:²⁾ „Všickni, kteří chtějí pobožně živi býti ve Kristu Ježíši, protivnosti trpěti budou,“ měl se i tuto vyplniti. Svatého Benedikta následovali na Monte Kasině v důstojnosti opatské toliko čtyři mužové, o nichž osvěcený světcův životopisec, sv. Řehoř Veliký, s největší zmiňuje se úctou: Konstantin, Simplic, Vital a Bonit. Za tohoto posledního stihlo klášter kasinenský ono neštěstí, jež sv. Benedikt předvídal a nad nímž se byl tak velice rozžalostil.³⁾ Divoké tlupy zběsilých Longobardů hubily a plenily, kdekoliv octnuly se; vraždily nemilosrdně biskupy, kněze, občany. Zvláště vylévali svůj vztek na klášterích a na mniších, jež po dvou na stromy věšeli.⁴⁾ Veliké množství mnichů sešlo

¹⁾ Mabillon, *Annal. Bened.* t. 1. Praef. in 1. saec. II. 15.

²⁾ 2. k. Timoth. 3, 12.

³⁾ Viz: „Život sv. Ben.“ č. II. hl. 8. str. 177.

⁴⁾ S. Gregor. M. *Dialog.* IV. 21.

smrti mučnickou; jiní vypuzeni byvše ze svých prvých posvátných útulků a bloudíce po Italii zanesli símě řeholnictví na místa, kam by bez dopuštění oněch bouří snad sotva bylo vniklo.

Konečně vystoupili krvelační Longobardi l. 580 i na Monte Kasino; zplenili a spálili daleko již věhlasnou svatyni, docela jak sv. Benedikt před čtyřiceti lety byl předpověděl; avšak, jak neméně určitě byl světec věštil, ani jeden z mnichů nepadl do rukou jejich. Ačkoliv Longobardi klášter přepadli dobou noční, kdy řeholníci odpočívali, nicméně podařilo se těmto uteci; z celého majetku nevzali než vlastní světcovou rukou napsanou řeholu, váhu a míru na den určeného chleba a vína. Odtud utekli se bratři do Říma. Papež Pelagius II. (panoval 578—590) s otcovskou přijav je laskavostí povolil jim zbudovati si klášter vedlé chrámu lateranenského, kde synové svatého Benedikta půl druhého století dočekávali se blahého dne, kdy opět vrátiti se mohli na posvátnou horu kasinenskou.

Muž však, skrze něhož sv. řehola teprv plně nabyla platnosti a řád sv. Benedikta ihned ve prvním století svého trvání uveden býti měl ve své světodějně povolání, jest osvícený životopisec sv. Benedikta Řehoř Veliký. Bylť on první benediktin na stolci sv. Petra. Pošlý, jako před ním sv. Benedikt, z jednoho z nejznamenitějších

rodů starobylé římské šlechty, syn nad míru bohatého senatora, z rodu Aniciův, byl Řehoř již záhy ve svém mládí povolán k důstojnostem, jež v tehdejší Římě ještě se objevovaly jako stín bývalé římské vznešenosti. Stav se v Římě nejvyšším sudím či přetorem dobyl si zastáváním svého úřadu všeobecné lásky lidu; zároveň ale, jak sám se přiznává, nacházel zalíbení na nádheře v zevnějšku a na pozemské slávě, při čemž nicméně domníval se, že může Bohu bezúhonně sloužiti. Bůh však měl s ním jiné záměry. Dlouho váhal Řehoř doteknut a nadechnut jsa milostí Boží; avšak zdržován a opět a opět uchvacován lákadly a návyky světského života. Konečně rozhodlo častější důvěrné obcování s vystěhovavšími se s Monte Kasina syny sv. Benedikta. Přetrhnuv všeliké úvazky, které ho ke světu poutaly, zbudoval na svých rozsáhlých statcích na ostrově Sicilii šest klášterů, sedmý pak sv. Ondřeji apoštolu zasvěcený založil ve svém vlastním paláci v Římě, do něhož sám jako mnich vstoupil. O chudinu jsa starostliv založil dům pro chudé, jež spojil s klášterem; tuto sám nuzné a bídné laskavě obsluhoval, což i později jako papež pokorně konal každodenně častovav dvanácte chudých, mezi nimiž pohostil anděla i Pána andělův.

Stav se mnichem chtěl, ač velmi chatrného byl zdraví, všechny své povinnosti řeholné dokonale plniti a veškeru přísnost řeholy na sobě ko-

nati, při tom ale zvláště neustálému učení-se písem sv. věnovati se.

Péče o spásu netoliko své vlastní, nébrž i jiných duší byla by ho brzy z mileného kláštera i z Říma vylákala. Vida jednou na trhu prodávati pohanské dítky kromobyčejné bělosti a krásy tázal se, odkud by byly. A když mu odpovědíno, že jsou Anglové — (což shoduje se s latinským: angeli, andělé), podotekl, že by zasluhovaly státi se anděly a spoluobčany andělův. Na to pospíšil ihned ku papeži Benediktu I. (574—578) prose ho, aby do těch krajin misionáře poslati ráčil, ba sám se nabídl; a když papež svolil, ihned chystal se na cestu. Jižjiž ubíral se za toužebným svým cílem. Avšak Římané dověděvše se o tom tak důrazně naléhali na papeže, že ho rychle povolal nazpět. Nikoliv jako misionář, nébrž jako papež měl Anglii církvi křesťanské získati.

Týž papež Benedikt I. seznav Řehořovy přednosti vytáhl jej opět ze kláštera povýšiv ho l. 577 na důstojnost kardinála — jahna čili regonaria, čtvrtníka, jižto sedm hlavních částí Říma spravovali. S nechutí a smutnou myslí podrobil se Řehoř vůli papežově.

Léta 578 poslal jej papež Pelagius II. (578—590) jako apokrisiaria čili papežského vyslance ke dvoru císaře Tiberia do Byzantu či Cařihradu. Družinu jeho tvořili řeholníci ze kláštera sv. Ondřeje. Povinnosti tohoto úřadu se

znamenitym konal výsledkem. Tuto sešel se také se sv. Leandrem, mužem rovně vznešeným i rovně učeným a tolikéž členem řádu sv. Benedikta. Na jeho naléhání dal se Řehoř do výtečného díla: Výklady knihy Jobovy. Zároveň překonal tuto patriarchu Eutychia, jenž učil, že naše těla budou po z mrtvých vstání nadvzdušná a nehmatná, i přivedl ho ke krásnému onoho bludu odvolání.

Šest let tamo ztráviv navrátil se zpět do Říma do svého kláštera, kde ho bratři brzy na to zvolili opatem.

Léta 590 zemřel papež Pelagius II. na morovou ránu, která tenkrátě strašně Řím plenila. I bylo jedinou všech starostí, koho zvoliti a povýšiti na stolec sv. Petra. Jako by se byli všichni sřekli, jednohlasně zvolen jest Řehoř papežem. I spěchá všechno s blahopřáním ke klášteru svatého Ondřeje. Marně se brání Řehoř ukazuje na své vady a nedostatky. Všichni tvrdí, že toliko on, jenž tak velice oddán jest Matce milosrdenství, jest s to pomoci jim. I konán slavný prosebný průvod; u hradu Hadrianova viděn anděl, an uschovával meč, jenž posud tak strašně ve městě zuřil. I slyšány hlasy andělských zpěvů: „Raduj se, nebes Královno, alleluja!“ K čemu prý dokládal Řehoř: „Přimluv se za nás u Boha, alleluja!“ Na to mor přestal. Řehoř činil volbu svou odvislou ode svolení císaře Mauricia, nástupce Tiberiova, jemuž prosebně psal, aby ho nepotvrdil. Římané však list jeho

zachytli, a on od císaře potvrzen. I utekl přestrojen z Říma pryč hledaje neznámou poušť i bloudil tři dni po lesích. Avšak stopa jeho sledována, i přiveden po druhé do Říma zpět, tentokrát, aby tu panoval. S pláčem sklonil hlavu pode jeho vůle Boží a jedné mysli svých spoluobčanův.

Jako papež konal měrou nejvelikolepější, čemu se byl ve škole sv. Benedikta naučil. Přední jeho péčí bylo důstojné konání služeb Božích. Proto spořádal a doplnil modlitby, čtení a chvalozpěvy církevních hodinek; rozšířil obřady mše svaté, do níž uvedl „Kyrie, eleison“ (Pane, smiluj se), a při níž ustanovil pro modlitbu Páně místo po pozdvihování; opravil církevní zpěv, jenž po něm posud nazývá se gregoriánským a jemuž horlivě sám sebe i jiné učival a o jehož rozšíření pracoval. Krásná legenda vypravuje, že měl Řehoř jednou vidění. Ukázala se mu totiž církev sv. jako uměna v širokém, řádném plášti. Na plášti byly světlými známkami celé hudební umění, tvar všelikých zvuků, rozměr a rozmanité zpěvy vyličený. Papež vyprosil si od Boha milost, aby všechno, co tuto viděl, zůstalo v jeho paměti. Když pak druhého dne jal se zaznamenávat, co byl spatřil, sedla holubice na jeho rámě, která mu velebné skladby do péra říkala, jimiž církev tak proslavil.¹⁾

¹⁾ Gerbert: De cantu et musica sacra. tom. 1. l. 2. pars 2. c. 1.

Zavedl též tak zvané štace, zastavení; na všechny dni totiž, jež v církevném roce zvláštní mají význam, táhl průvodem s kněžstvem a lidem do některého ze chrámů římských, kde pak se slavné konaly služby Boží.

Velikou péči věnoval vzdělávání lidu; pokud a kdykoliv mohl, sám kázával, a když pak nemohl, sepisoval kázání, jež předčítati dával.

Zvláštní boj bylo mu vésti s cařihradskými patriarchy o přednost. Řehoř boj ten tím směleji podstoupil, an byl nejhlubší a nejupřímnější pokorou proniknut. Tuto pečeť pokory vtiskl i papežství, nejvyšší to důstojnosti ve křesťanství, přijav první z papežů v nápisech úředních svých listin překrásný název: servus servorum Dei, sluha služů Božích!

Nelze nezmíniti se též o znamenité jeho učenosti a spisovatelské činnosti při velmi chatrném zdraví. V nejlepších školách římských byv vychován, vezdy jsa obklíčen nejučenějšími kněžími a mnichy snažil se, jak jeho životopisec ¹⁾ podotýká, ze sedmera svobodných umění vzdělati čestné sloupy předsíně apoštolské stolice. Souvěkovec jeho, Řehoř turonský, ²⁾ praví o něm, že ve mluvnictví, rozumovědě a řečnictví neměl tehdá sobě rovného. A sv. Ildefons dí o něm, že převyšoval Antonia svatostí, Cypriana výmluvností, Augustina mou-

¹⁾ Ioann. Diac. Vita S. Gregor. M. II. 3.

²⁾ Gregor. Turon. Hist. Francor. X. 1.

drostí a vědomostí.¹⁾ Nazvíce pro množství znamenitých svých spisů,²⁾ ač snad latina klasická není, obdržel jméno Velikého. Jako bohovědec, mudrc a řečník vším právem zajisté zasloužil v úctě křesťanstva místo vedlé svatých Augustina, Ambrože a Jeronýma jako jeden oněch čtyř velikých učitelů církve západní.³⁾

Řádu sv. Benedikta byl Řehoř vezdy z té duše nakloněn. Sepsav život sv. Benedikta slavně na sněmu římském l. 595 schválil a potvrdil svatou řeholu snaže se, aby ve všech italských klášteřích zavedena byla..

Největší však následky z jeho činů mělo obrácení Anglosasů na víru křesťanskou, jež vykonal skrze mnichy ze kláštera sv. Ondřeje. Co sám osobně jako mnich přál si provesti, k tomu teď jako papež vyhlídnul převora Augustina se čtyřiceti bratřími. „Dějiny církve neznají nic krásnějšího jako onen příchod sv. Augustina do království kentského s jeho čtyřiceti soudruhy, jižto v čele nesouce kříž a obraz Pána našeho

¹⁾ S. Ildephonsus: De viris illustr. c. 1. — Montalembert, Mönche des Abendl. 2. Bd. S. 191.

²⁾ Montalembert, Mönche des Abendl. 2. Bd. S. 162.

³⁾ Ve slovníku náučném sv. 7. str. 282 diví se tomu jakýsi Kn., že sv. Řehoř počítán k církevním spisovatelům vyššího stupně, ač (prý!?) neznal se ani v řečtině ano i mluvnice latinské nebyl dbalý. Odkud to ten Kn. ví?

Ježíše Krista za obrácení Anglie se modlili.“¹⁾ Ovšem ne bez namáhání dařilo se jejich dílu. Léta 597 dal se kentský král Ethelbert pokřestiti, ježž zponenáhla následoval jeho lid.

V Gallii, nynější Francii, kde sv. Maurus²⁾ řeholu sv. Benedikta a sice ve krátkém čase za svého živobytí do 160 klášterů zavedl, ihned ve prvním století víc a více ujímala se a šířila řehola sv. Benedikta.

Záhy též ujal se řád sv. Benedikta ve Španělsku, kde zvláště proslavila se rodina svatého Leandra: tři bratři, Leander, Fulgenc a Isidor, byli mnichy benediktiny, sestra pak Florentina jeptiškou. I koruny mučenické dobyli si tuto synové sv. Benedikta. Sv. opat Vincenc byl se dvanácti mnichy l. 584 pro víru Kristovu umučen; touže dobou též sv. Ramír se svými soudruhy.

Takto tedy již ve prvním století svého trvání za neblahých a bouřlivých časů řád svatého Benedikta blahodárně započal svou činnost světovou.

¹⁾ Bossuet: Discours sur l'histoire universelle.

²⁾ Viz: „Život sv. Ben.“ č. 2. hl. 7. str. 172.

STOLETÍ DRUHÉ.

Ve druhém století benediktinském, šestém křesťanského letopočtu, v pravdě těžko co dříve připamatovati, či blahou onu dobu, kdy tolik světců žilo, či zbožnost králů a knížat, jenž tolik chrámů a klášterů, zvláště v Gallii a Anglii zbudovali a hojně nadali.¹⁾

Léta 604 zemřel papež sv. Řehoř Veliký, ozdoba řádu sv. Benedikta. Památka jeho slaví se v církvi 12. března. V tomto století zasedali ještě tři synové sv. Benedikta na stolci Petrově. L. 607 stal se papežem benediktin Bonifác IV. Týž proměnil pohanský chrám „Panthéon“, do něhož snášivali Římané modly bůžků z celého světa, ve křesťanský, zasvětiv jej ke cti a chvále nejblahoslavenější Bohorodičky Panny Marie a všech svatých mučovníkův. Toť prvý původ slavnosti všech svatých, jež však teprv později l. 835 za papeže Řehoře IV., tolikéž benediktina, v celé církvi západní zavedena byla. Sv. papež Bonifác IV. potvrdil na sněmu římském l. 610 opět řeholu sv. Benedikta a zabezpečil mnichům právo, že smějí přijímati všechna kněžská posvěcení a udělovati svaté svátosti. Církev slaví jeho památku 25. května.

Sv. Adeodat stav se z mnicha benediktina l. 672 papežem řídil loďku sv. Petra čtyři léta do 676.

¹⁾ Mabillon, Annal. Ben. t. 1. lib. 10. pg. 263.

Vyznamenal se horlivostí pro ozdobu domu Božího, mnoho vynaloživ na stavby chrámů, a svou velikou trpělivostí i štědrotou ke chudým. On první z papežů začal ve svých listech klásti léta papežování.

Za papeže sv. Agathona, jenž dříve v jednom od sv. Řehoře Velikého na ostrově Sicilii založeném klášteře háv benediktinský nosil, držán šestý všeobecný sněm církevní v Cařihradě l. 680, na němž odsouzen blud Monothelitů, kteří jednu toliko vůli ve Kristu uznávati chtěli. Císař Konstantin Pogonat obrátil se na papeže, aby v záležitosti té rozhodl. I napsal Agatho svůj věroučný list, v němž co nejzřejměji učení katolické vyložil, blud vyvrátil, zvláště ale vytknul, že doposud nižádný z římských biskupů u víře nepobloudil. Tento list poslal ku císaři a sněmu; a když byl u slavném sezení předčítán, povstalo celé shromáždění jednohlasně volajíc: „Toť jest pravá víra; toť staré, čisté učení církve. Svatý Petr sám promluvil skrze ústa Agathonova. Klátba na každého, kdo se výrokům Ducha svatého nepodrobí!“ Sv. Agatho zemřel 10. ledna l. 682.

Po celé toto století odpočíval klášter kasi-nenský ve svých zbořeninách, odkud prý ¹⁾ mnich Aigulf, ze kláštera floriacenského v Gallii, l. 653 sebral a odnesl z větší části ostatky sv. Benedikta a sv. Školastiky, kdežto stvrzeno a dokázáno,

¹⁾ Dlé Paul. Varnefrid. Carl Brandes: Leben des hl. Ben. c. 12. S. 395.

že těla sv. Benedikta a sv. Školastiky z jejich hrobky nikdy vzata nebyla.¹⁾

Velikého rozkvětu dobyl řád sv. Benedikta předně zvláště v Anglii a Irsku. Símě, jež z podnětu sv. Řehoře Velikého podnikl v Anglii se svými 40 řeholnými spolubratry sv. Augustin, jenž l. 607 zemřel, víc a více ujímalo se. Ovšem mnoho bojů a námah podstoupeno; ale konečně vítězila sv. víra. Zvláště proslavil se svou horlivostí ve hlásání sv. víry a svou zbožností mnich, napotom biskup yorksý, sv. Vilfrid; neméně též sv. opat Benedikt. Biskop, jenž znamenitou vynikal učeností a svatostí. Rozvíjel se na těch ostrovech krásný, bohabojný život, zvláště v Irsku, jež proto nazýváno ostrovem svatých.

Téhož léta, kdy sv. Otec Benedikt zemřel 543, narodil se v Irsku sv. Kolumban. Důkladně se vzdělav ve vědách a svobodných uměních uchýlil se před lákadly světa do kláštera Bangoru. Tuto uzrál v něm úmysl do jiných odebrati se krajin a tam hlásati slovo Boží a učiti zbožnému životu. Se dvanácti soudruhy vydal se l. 585 do Gallie, kde v krátké době vícero zbudoval klášterů, jež brzy byly mnichy přeplněny. Jeho přísný život, horlivost ve hlásání sv. víry a znamenité jeho zázraky vzbuzovaly obdiv a úctu. Jeho neohroženost vzbudila mu však též mnoho nepřátel,

¹⁾ Bartolini: Di Zaccaria papa etc. Commentar. 8. pg. 259—363.

před jejichž pronásledováním utekl se předně do Švýcar, kde zanechal některé ze svých učeníků, mezi nimi sv. Havla, jenž usadil se v pusté krajině, kde později povstal znamenitý klášter svatého Havla. Kolumban pak uchýlil se až do Italie, kde v Apenninách v jedné sluji dvě léta ztrávil po okolí slovo Boží hlásaje l. 615 zemřel.

Símě, jež sv. Maurus a sv. Kolumban v Gallii zaseli, krásně vzrůstalo. Povstalo množství klášterů, z nichž mnichové vycházeli hlásat víru Kristovu, mnozí pak povyšováni na stolce biskupské. Odtud přišel jeden z prvních věrověstců germanských, sv. Rupert, první biskup vurmský, později solnohradský, kde l. 623 zemřel. Čtyřicet let hlásal slovo Boží po Bavorsku a sousedních krajinách, založil klášter sv. Petra pro mnichy (snad l. 582) a pro jeptišky na Nonnberku v Solnohradě a proměnil modlářský chrám ve Starých Etinkách ve svatyni Bohorodičky Panny Marie.

I ve Španělsku vzmáhal se řád sv. Benedikta, jehož předními ozdobami z té doby jsou: nejmladší bratr sv. Leandra sv. Isidor, biskup hispalenský, učitel církve, jenž nazýván věštebnou Španělska a zemřel l. 636, sv. Ildefons, statečný obhájce neposkvrněného panenství Bohorodičky proti bludaři Helvidiovi, sv. Braulio, sv. Fruktuos, k němuž valem hrnuli se mužové, tak že po celém půlostrově mnoho klášterů založil.

STOLETÍ TŘETÍ.

V třetím století trvání řádu sv. Benedikta povstal ze svých zřícenin klášter na Monte Kasině. Papež Řehoř II., bývalý mnich, povel l. 718 opatu Petronacovi a několika jeho soudruhům, aby se dali do obnovy kláštera kasinenského. Po třicetileté namáhavé práci bylo velebné dílo dohotoven a papež sv. Zachariáš snažně požádán, aby novou svatyni posvětit ráčil, což se také s velikou stalo okazalostí l. 748. Při té příležitosti ¹⁾ prohlížena hrobka sv. Benedikta u přítomnosti 13 arcibiskupů, 68 biskupů a mnoha jiných vynikajících osobností. Ostatkům svatého Benedikta a sv. jeho sestry Školastiky všeliká prokázána pocta. Papež obdařil klášter velikými dary, mezi nimiž vydal mnichům řeholu vlastní rukou sv. Benedikta psanou, váhu a míru na den určeného chleba a vína. V nově povstalém klášteře kasinenském stal se mnichem král Austrasie Karloman l. 747 († 771) a l. 749 král Longobardů Rachis († 757). Oba vzdavše se hodnosti královské bohabojný, pokorný vedli život. Rachisova pak choť Tasia a dcera Rattruda obnovivše klášter sv. Školastiky Plumbariola staly se tam jeptiškami.

Na stolci sv. Petra proslavil se v tom století sv. Řehoř II. (715—731), do jehož panování padá obrácení Germanie na víru křesťanskou, a zuřivý

¹⁾ Bartolini, Di Zaccaria papa. Commentar. 8. pg. 260.

boj východních obrazoborcův, na něž papež klátbu dal. Za něho též začala stolice papežská vybavovati se z nadvlády císařské. Neméně proslavil se bývalý mnich sv. papež Zachariáš (741—752), jenž od sv. Řehoře Velikého sepsaný životopis sv. Benedikta na řecký přeložil jazyk. Za něho stal se Pipin Krátký králem franckým l. 752. Papež Štěpán III. (752—757), mnich ze kláštera lateranenského, ohrožován byv od Longobardů utekl se o pomoc ku franckému králi Pipinovi, jenž statečně se ho ujav a Longobardy pokořiv je přinutil vydati papeži země, jež staly se základem napotomní světské moci stolice apoštolské.

Ve klášteřích anglických neustále blaze vzkvétal duch řeholy sv. Benedikta. Mnoho opět klášterů založeno, do nichž hrnuli se mladíci a mužové z nejvznešenějších i knížecích rodin. Mnoho též povstalo klášterů pro jeptišky, jejichž vzornými abatysemi byly panny z rodin královských. Ve všech těchto společnostech panovala netoliko nábožnost, nébrž i vědomost a horlivost tehdejších Anglosasíků jest v pravdě obdivuhodná. Doba tato zahrnuje se zkrátka a nejkrásněji ve sv. Bedovi (nar. 672, † 26. května 735, podle jiných 776). Bylo by mnoho psáti o jeho zbožnosti, skromnosti a hluboké pokoře; mnoho též o jeho všestranné učenosti a vzdělanosti. Bylť on a jest vezdy pravzorem učeného, zbožného

mnicha, vzorem cností a vědomostí, jež přičiněním klášterů staly se dědictvím křesťanské společnosti. Zajisté není a nebude nikomu s podivením, že počítá se sv. Beda mezi učitele církve.

Ve Španělsku a jižní Gallii nastaly tou dobou smutné klášterům časy. Arabové přeplavivše se z Afriky zaplavovali celé Španělsko pálíce a pleníce, kdekoli se octnuli. Mnozí řeholníci podstoupili smrt mučnickou, jako sv. opat Porkar s 500 mnichů l. 731. Sv. abatyše Eusebia a 40 jeptišek uřezaly si nosy, aby se zachránily před násilím nevěrcův. Byli sice Arabové na polích poitierských l. 732, a u Narbonnu l. 738 od Karla Kladiva poraženi a za Pyreneje vytlačeni; ale ve Španělsku dlouho ještě řádili.

V severní a východní Gallii povstalo opět vícero klášterů, a život řeholný krásné přinášel ovoce zbožnosti a lásky ke bližnímu; avšak ustavičné války a vniterné krvavé spory o vládařství byly příčinou, že mnohé kláštery byly zbořeny, jiné o svůj majetek oloupeny aneb docela vy-zdviženy. Teprv ku konci tohoto století nastaly lepší časy.

Nejčelnějším dílem, jež synové sv. Benedikta v tomto století vykonali, jest pokřestění Germanie čili Německa. Co učinil sv. Řehoř I. pro Anglii, to podnikl sv. Řehoř II. pro Germanii a opět skrze mnichy benediktiny, jež mu Prozřetelnost Božská zvláštním přivedla způsobem. Dva

z nich zvláště vynikli; oba narodili se l. 680. Korbínian založil ve své vlasti nedaleko Paříže klášter sv. Germana, jež nějaký čas řídil, uchýlil se pak do Říma, kde vedl soukromý život. Sv. Řehoř II. však vyvolav jej ze zátíší klášterního uložil mu l. 716, aby šel hlásat víru Kristovu do Germanie. Korbínian uposlechnuv vydal se na cestu s několika spolubratry i obrátil se do Švábska a do Bavor, kde založil několik klášterů neunavně pracoval hlásaje slovo Boží až do své smrti l. 730.

Dvě léta později než sv. Korbínian začal a pětadvacet let později dokonat poslání své praví apoštol Německa sv. Vinfríd, jehož latinské jméno Bonifacius, Dobroděj, tak krásně a pravdivě označuje slavné jeho dílo. Nabyv dokonalého vzdělání v benediktinských klášteřích ve své vlasti Anglii byl ve třicátém roce svého věku vysvěcen na kněze. Na čas byl opatem kláštera nutcellského. Cítě však se povolána ku hlásání víry Kristovy pohanům vydal se do Říma, kdež od sv. Řehoře II. obdržel plnomoc hlásati slovo Boží pohanským Germanům. Při svěcení na biskupa změněno jeho jméno Vinfríd v líbezně Bonifacius. Papež Zachariáš jmenoval ho arcibiskupem mohučským. Neohroženě a neunavně pracoval světec s čeledí benediktinskou, již z Anglie za sebou povolal, v započatém díle; vzbudoval mnoho chrámů Páně, založil vícero klášterů, zvláště klášter fuldenský, jenž

stal se důležitou školou duchovenstva německého. L. 755 dobyl si sv. Bonifác koruny mučenické zavražděn byv od pohanů, jimž se zachtělo vína, které světec pro mši sv. při sobě nosil. Kláštery, jež založil, a učenci, jež vzdělal, pokračovali v jeho díle. Neméně blaze působily jeptišky, jež sv. Bonifác též z Anglie byl povolal do Germanie. Zvláště vynikaly sv. Lioba a sv. Valburga, jež obě zemřely l. 779.

Z Německa či vlastně ze Solnohradu šířilo se křesťanství již téhož času také mezi Slovany korutánskými.

V životě všech těch četných svatých mužů a panen zasahují řeholné povolání a činnost misijnářská do sebe.

STOLETÍ ČTVRTÉ.

Nejdůležitější událostí čtvrtého, církevních dějin devátého století, jest korunování franckého krále Karla Velikého na císaře římského od bývalého benediktina papeže sv. Lva III. (795—816) ve slavnost vánoční l. 800. Tímto korunováním byl nejmocnější všech tehdejších panovníků i hodností svou povýšen nade všecky krále a knížata na západě a na roveň postaven s císaři byzantskými; a takto obnoveno před třemi sty let zašlé císařství západořímské. Karel, jenž

posud byl obhájcem církve římské, měl jako císař býti ochráncem celé církve katolické, a jelikož tato podle svého ustanovení mezi všemi národy po celém světě rozšířiti se má, ležela v císařské hodnosti netoliko myšlénka přednosti přede všemi knížaty, nébrž i myšlénka světové říše. Císařova světská moc měla podporovati duchovní moc papežovu v šíření křesťanství mezi pohanskými ještě národy, jakož i v péči o zachování a o blaho celé církve křesťanské. Proto složil císař papeži přísahu věrnosti, oddanosti a osobné úcty; a toliko korunováním, tedy z rukou papežových, obdržel Karel, jakož i každý z jeho nástupců tuto důstojnost císařskou. Kdyby byla tato myšlénka bývala provedena, kdyby byla shoda, jež panovala mezi Lvem a Karlem, i mezi následujícími papeži a císaři potrvala, mnohému bylo by bývalo zabráněno zlu; snad by se nebyly staly roztržky u víře, a výrok Páně: „Bude jeden ovčinec a jeden pastýř,“ byl by snad dříve svého vyplnění došel. Za tou myšlenkou podnikl Karel veliké boje a války s národy, i s Čechy l. 805 a s Moravany; zdali pravým způsobem a pravými prostředky, jinou jest věcí.

Císař Karel Veliký velmi byl nakloněn synům sv. Benedikta, jejichž snahy v šíření náboženství a osvěty všemožně podporoval. Mnoho klášterů založil. Nejučenější benediktiny povolal ke svému dvoru, mezi nimiž nejvíce vynikal

Alkuin, císařův důvěrník. Bylť rodem Anglosas a vychován ve klášteře yorkšském. Pod jeho řízením založil císař Karel akademii, jejímž byl sám též spoluúdem. Alkuinových učebných kněh užíváno daleko do středověku. Bylť on nejznamenitějším učitelem svého času, a nejučenější mužové, mezi nimi četní biskupové, pokládali si za čest, že byli jeho žáky.

Jeden z nejčelnějších byl Rabanus Maurus. Narodiv se v Mohuči nabyl svého vzdělání ve klášteře fuldenském, kde háv řeholný na sebe oblekl. L. 802 vyslán byl ode svého opata, aby pod Alkuinem vzdělání své dokončil. Zpět se navrátivšímu bylo vésti a řídit školu fuldenskou. Tuto vykládal písmo sv. a sepsal báseň o „chvále sv. kříže,“ znamenitou to památku zděděnou od učeníků po sv. Benediktu lásky ke kříži. Podniknuv pouť do sv. země a navrátiv se zvolen opatem fuldenským, jímž dvacet let byl. On přivedl klášter a jeho školu ku nejvyššímu rozkvětu. Na to zvolen byl arcibiskupem mohučským, který úřad po devět let zastával vezdy přesně se drže a žije podlé řeholy sv. Benedikta. Zemřel l. 856.

Ze kláštera korbejského, jejž císař Ludvík I. l. 822 založil, netoliko vycházeli mniši hlásat víru Kristovu, jako sv. Ansgar, věrověstec severní Evropy († 3. února 865), nébrž tu založena také vzácná bibliotheka, kde uchráněno patero prvních kněh letopisů Tacitových.

O oživení ducha řeholy sv. Benedikta velkých sobě dobyl zásluh sv. Benedikt anianský, jenž l. 821 zemřel.

Z Germanie činěny od benediktinů časté pokusy o pokřestění Čechoslovanův.

Tento úkol však Bohem určen byl sv. věro-
věstcům Cyrillu a Methodovi, mnichům podlé řeholy
sv. Basilia, kteřížto l. 863 na Moravu zavítali.

Kdežto život řeholný ve Francii a Germanii
vzkvétal, začínal v Anglii klesati a uspávati se,
a teprv po dlouhých bojích se osvěžil.

Španělsko krvácelo pod útisky Arabů-Moha-
medánův. Mnoho opět řeholníků hrdinsky pod-
stoupilo mučeníctví, jako sv. Štěpán se 200 mnichů,
jichž památku církev slaví 6. srpna.

Na Monte Kasině krásný rozvíjel se život.
Vynikal tu zvláště Paulus Diaconus, jinak
Varnefríd, jenž děje Longobardů, letopisy kasi-
nenské a rozličné dějiny ve 24 knihách sepsal;
mimo to složil mnoho posvátných chvalozpěvů,
z nichž jedním „Ut queant laxis“ (Na strunách
zvolných) zařízen základně zpěv církevní, jenž
horlivě byl na Monte Kasině pěstován, a odkud
hlasatelé i cvičitelé na vše strany vysíláni. Pavel
zemřel prý na začátku devátého století. Avšak
nová nehoda stihla ~~klášter~~ kasinenský. Divoké
tlupy Saracenův, kteří neustále plenili jižní Itálii,
přepadše svatyni kasinenskou ukrutně zavraždili

řeholníky i s jejich opatem sv. Berthariem ¹⁾ l. 884. Nedosti na tom. Opět přišli ti divoši l. 889 a opět strašně vraždili. Nastalť nová zpousta na Monte Kasině.

Na stolci papežském zasedali mimo svatého Lva III. benediktini sv. Paschalis I. (817—824), za něhož obrazoborci na východě s císařem Lvem Armenem v čele opět strašně řádili, a Řehoř IV. (828—844), jenž vynikaje nábožností, dobročinností a v nehodách rozvážlivostí svou mezi jiným l. 835 nařídil, aby slavnost všech Svatých, posud toliko v Římě 1. listopadu konaná, slavila se po celé církvi západní.

Nejsmutnějším zjevem toho století jest odtržení-se církve východní od církve západní l. 866, začátek to doposud trvajícího smutného rozkolu.

STOLETÍ PÁTÉ.

Loupeživé vpády Saracenů, Normannů a Maďarů podnikané v první polovici desátého století velikou byly překážkou vývinu života řeholného, anyť četné kláštery od pustošících nepřátel opět a opět byly spleněny. Byl to ohnivý a krvavý křest pro Evropu, z něhož měl povstati život a utvoření-se nové, naskrze křesťanské společnosti. Ve krátké době zotavily se a povstaly všechny

¹⁾ Guillaume, Mont Cassin, str. 19.

ty kláštery opět ze svých zřícenin; a mnich prokázal se teď právě tak snažným a neunavným u obnovování, jako se ukázal podnikavým a tvořivým v zakládání.

Hlava církve byla tenkrátě hracím míčem lakotnosti a mrzkosti římské šlechty a lidu; odtud nebylo lze očekávati pomoci a spásy. Avšak kláštery benediktinské stávaly se víc a více pěstovnými zbožnosti, věd a umění. Místo obdělávání půdy začalo družstvo sv. Benedikta věnovati veškeru svou činnost vzdělávání duchů a srdcí. Zakládání knihoven tvořilo hlavní odvětví řeholou předepsané ruční práce; a všechn po vykonaných službách Božích zbývající čas věnován vyučování. Krajiny byly již více méně ornými učiněny, národové na víru křesťanskou obráćeni. Teď jednalo se o to je vychovávat. Zřizovány tudy u všech klášterů školy, v nichž všelikým vyučováno vědomostem.

Na Monte Kasině, jež po spáchaném od Saracenů plenu brzy opět ze svých zřícenin povstalo, vzkvétala zvláště za dlouhého řízení opata zbožného Aligerna (974—986) kázeň řeholní jako za času sv. Otce Benedikta.¹⁾ Byl to tam krásný a čilý život. Z rozličných vzdálených klášterů vysíláni tam bratři, aby vzdělavše se tam doma pak své spolubratry poučovali. L. 987 založen

¹⁾ Guillaume, Mont Cassin, str. 21.

odtud klášter Káva, jihovýchodně od Neapole, jenž neméně činností svou, svým znamenitým družstvem, vynikal.

Ze množství tehdejších klášterů poukázati slušno jako na nejbližší vzor ostatních na klášter sv. Havla ve Švýcarsku. V desátém století počítal klášter svatohavelský pět set mnichův.¹⁾ Jejich pole a vinohrady, mlýny, jejich rostlinská zahrada, všechna stavení klášterní, veliký pro pocestné hostinec, — všechno bylo dílem rukou jejich. Ve stavbě chrámu Páně sami se převýšili. „Dobře na hnízdu viděti, jací tam přebývají ptáci,“ žertovně zaznamenal jeden mnich letopisec.²⁾ Zvláště vynikali opatové svou zbožností, učeností a všestrannou vzdělaností; byliť bohovědci, mudrci, řečníky, hudebníky, hvězdáři, malíři atd. I bylo nemožno, aby pod tak vynikajícími muži duševní práce ve klášteře svatohavelském byla se zanedbávala. Začato též s opisováním rukopisů, jež okrašlovány nejjemnějšími drobnomalbami. Nejvíce proslul tenkrátě prepisovač Sintram.

Větší však než učenost a umění byla pobožnost řeholníků svatohavelských. Císař Konrad I. (911—918) navštívil v l. 912 klášter učinil ne sice s mnichy, alebrž s jejich chovanci zkoušku. Když totiž na slavnost mladátek ve slavném táhli prů-

¹⁾ Montalembert, Mönche des Abendl. Bd. 6. S. 154.

²⁾ Montalembert, l. c. S. 155.

vodu, dal císař místo, kudy jíti museli, obložití jablky. Kterak se ale podivil a vzdělal, vlastníma vida očima, že ani jeden se tím nenechal rušiti ve svém zpěvu a chování a ani ti nejmenší nenechali se svesti, aby po jablcích sáhli. Zbožností mnichů vzdělal se císař Ota I. vraceje se l. 952 z Italie; neočekávaně vešed se svou družinou do chrámu Páně viděl, že ani jeden z bratří se neohlédl aniž brvami pohnul.

Ze kláštera svatohavelského vyšel též svatý Wolfgang, biskup řezenský l. 972, jenž s ochotou svolil ku založení biskupství pražského l. 973. Prvním biskupem byl saský mnich Dětmar (973—982), jenž ode mnoha let v Čechách bydliv českému jazyku se byl naučil.

Nedaleko kláštera sv. Havla povstal l. 907 klášter einsiedelský, doposud znamenité poutní místo.

Ku osvěžení života řeholného netoliko ve Francii, nébrž v celém křesťanství použila Prozřetelnost Božská kláštera kluniackého. L. 910 založil jej Vilém, vévoda akvitanský. Zponenáhla vyvínoval se vniterný jeho život i jeho zevnější činnost, aby pak v následujícím století hluboce mohl zasáhnouti do běhu dějin světských i církevních. Prvním opatem byl sv. Berno, jenž zemřel l. 926. Jej následoval v řízení sv. Odo († 941), jenž ve mládí svém horlivě čítal klasiky římské. An opět jednou četl básníka Vergilia,

zdrímna spatřil u vidění drahocennou nádobu plnou hadů, jež se mu podávala ku pití. Od té doby oddal se čtení písem svatých. Čtení řeholy sv. Benedikta přimělo ho, že vstoupil do kláštera kluniackého, kam se sebou vzal vzácnou svou stosvazkovou bibliotheku. Stav se opatem takový zavedl pořádek, že vzbudil všeobecné nadšené účastenství. Odo byl horlivým ctitelem nejblahoslavenější Bohorodičky Panny Marie; on byl prvním, jenž jí dal název „matky milosrdenství;“ on též první připojil ke slavnosti Všech Svatých památku všech věrných dušiček, jež pak brzy po celé církvi radostně byla přijata a zavedena. Čtvrtým opatem byl sv. Majolus, jež císař Ota II. vší mocí chtěl učiniti papežem. V Kluniaku utvořilo se pak četné družstvo, jež po dvě stě let bylo základem veškerého církevního života.

Císař Ota III. (983—1002), jenž pro svou brzkou a úplnou znalost jazyka řeckého a latinského nazýván byl divem světa, byl sv. Romualdovi nápomocen ku založení družstva kamaldulenského. Jeden z prvních žáků sv. Romualda, sv. Bruno-Bonifác, miláček a příbuzenec císařův, jež Ota III. nazýval svou milou duší, odhodlal se hlásati víru Kristovu v Polsce a na Litvě, kdež si dobyl koruny mučenické asi l. 1000. Císař Ota III. seznal v Římě ve klášteře sv. Sergia a Bonifáce sv. Adalberta, jehož u veliké choval vážnosti i za zpovědníka si zvolil. Sv. Adalbert,

Vojtěch, druhý biskup pražský, vida hroznou nekázeň mezi Čechy opustiv vlast utekl se l. 989 do Říma, kde, pak na Monte Kasině a opět v Římě s povolením papežovým obdržev háv řeholní oddal se životu klášternímu. Jako mnich všeliké i sebe nižší práce, zvláště kuchyňské, ¹⁾ horlivě vykonával raduje se, že mu takto dána příležitost moci sloužiti všem bratřím. Musev na rozkaz papežův vrátiti se ke svému stolci biskupskému l. 992 vzal se sebou 12 bratří benediktinů, aby mu byli nápomocni obtíže v Čechách odstraniti, půdu připraviti a símě víry Kristovy čistě a neporušeně rozsévati. S radostí a jásotem uvítáni noví tito věrověstci od pobožného knížete českého Boleslava II.; i usadili se l. 993 blíže Prahy v Břevnově, kolébce to mnohých klášterů v Čechách, na Moravě, v Polsce i v Uhrách. Prvním opatem byl sv. Adalberta staříčský učitel Radla, jenž jako mnich jmenován Anastasius.

Sv. Adalbert nemoha však blahodárně působiti v Čechách, uchýlil se k polskému knížeti Boleslavu Chrabrému; nemínil však zůstatí v Polsku, nébrž odebral se ve průvodu svého bratra Radima či Gaudencia a jemu vždy věrného kněze Benedikta do severních krajin pohanských Prusů hlásat jim slovo Boží. Ale již první setkání-se s Prusy neslibovalo útěchy; osopující

¹⁾ Mabillon, Annal. Benedict. tom. 4. l. 50, pg. 68.

se naň vyháněli ho ze země, hrozili mu smrtí, až i bili ho, tak že musev často utíkatí již na tom se byl ustanovil, že obrátí se raději k Luticům, mezi nimiž i za příčinou příbuzného jazyka nadíti se bylo větší přívětivosti a ochoty. Když pak konečně zabloudiv do posvátného pohanům pole tam si chtěl odpočinouti, obořil se naň a na jeho průvodčí rozvzteklý zástup, svázal je všechny tři, a jeho, an ještě stoje se modlil, probodli oštěpem (23. dubna 997). Radima však a Benedikta nechali na živě, kteřížto šťastně ke knížeti polskému vyvážnuvše jemu vypravovali, co s mučeníkem se stalo. Boleslav nemeškal vykoupiti od pohanů tělo světcovo za cenu vysokou a pohřbil je s velikou ctí ve Hnězdně, hlavním sídle svém, kde Radim stal se prvním arcibiskupem l. 1000. Ostatky sv. Adalberta byly l. 1039 od českého vévody Břetislava I. do Prahy přeneseny a ve chrámě sv. Víta uloženy. Nevědělo se však o nich, až konečně bohudík 15. března 1880 při obnově a dostavování chrámu svatovítského nalezeny.

V Anglii ochablý ve předešlém století život řeholný opět se osvěžil. Zvlášť tam vynikal svatý Dunstan neohrožeností svou jako přísný mravokárce, při čemž velikých mu bylo podnikati bojův. Byl též znamenitým znalcem hudby i považuje se za nálezce vícehlasého zpěvu; pěstoval také malířství a pracoval jako řezbář i kovolijec. Dokonal sv. svůj život l. 988.

I mezi jeptiškami čilý panoval život. Z té doby dlužno zvláště připomenouti Rosvithu (nar. 920), jeptišku kláštera gandersheimského, jež proslula jako básnířka. Sepsala „panegyris in Odonem“, chvalopis na císaře Otu I., v němž oslavuje jeho činy, vícero truchlozpěvů a šest divadelních her obratným jazykem latinským. Zemřela okolo l. 980.

V Čechách založil l. 973 vévoda Boleslav II. pro svou sestru Miladu klášter benediktinek sv. Jiří na hradě pražském.

STOLETÍ ŠESTÉ.

Toto a následující století mohla by dobře nazvána býti stoletími benediktinskými církevních dějin, jelikož jak vniterná pobídka, tak i zevnější pokrok v církevném životě hlavně vycházejí od synů a dcer sv. Otce Benedikta. Tehdejší klášterní družstva, kongregace, kluniacké, kamaldulenské, cisterciacké atd. s jejich světci a zakladateli, papeži a biskupy, učiteli a spisovateli jsou v 11. a 12. století nejčelnějšími držiteli církevních dějin.

Z řádu sv. Benedikta a zvláště ze Kluniaku vyšli papežové, jižto během dvou století podstoupili a vítězně vedli boj proti vniterným nepřátelům církve, proti četným se zahnizdivším zlořádům

nemravnosti a svatokupčení. Na rozhraní stojí učený mnich kluniacký Gerbert, papež Silvester II. (~~999—1003~~), jenž skutečně stál tu jako hradba proti přílišnému vládobažnictví. Jinak též slynul svými vědomostmi. Onť zajisté ponejprvé sloučil číselnou soustavu arabskou s počtářstvím řeckým a latinským. Hlavní boj pak započal šťastně papež sv. Lev IX. (1048—1054), jenž ve mládí svém z těžké choroby křížem sv. Benedikta zázračně se pozdraviv roucho řeholné na sebe vzal. Lvem IX. obsadil řád sv. Benedikta stolicí apoštolskou, tak že se zdálo, jako by dědičnou posloupností na tento řád byla přešla.¹⁾ Boj však sv. Lvem IX. započatý po velikých útrapách ku skvělému přivedl vítězství papež sv. Řehoř VII. (1072—1085), jeden z nejznamenitějších mužů na stolci sv. Petra. Jeho následoval papež Viktor III. (1087), dříve opat na Monte Kasině sv. Desiderius, pak Urban II. (1088—1099), původce válek křížových.

Monte Kasino slavilo tou dobou svůj zlatý věk.²⁾ Tam hned na začátku tohoto století mnohé vykonány opravy, a pilně a krásně opisovány rukopisy. L. 1022 navštívil hrobku sv. Benedikta císař Jindřich II., veliký řádu příznivec, jenž tuto z choroby své se pozdravil. Největšího rozkvětu

¹⁾ Ziegelbauer, *Historia rei lit. O. S. B.* p. 1. c. 1. pg. 45.

²⁾ Guillaume, *Mont Cassin*, str. 22.

dospěl klášter kasinenský za opata Desideria (1058—1087), pozdějšího papeže Viktora III. Týž předně horlil o ozdobu chrámu Páně. Jakmile doposud po saracenské návštěvě l. 889 skromná svatyně byla slušně, ba nádherně obnovena, přišel ji papež Alexander II. l. 1071 posvětit, kteréhož slavného obřadu účastnili se též sv. Petr Damian a arcijahen církve římské, později papež svatý Řehoř VII., a množství jiných hodnostářů církevních i světských. Opat Desiderius horlivě sbíral též starožitnosti; sháněl učence a umělce; a pak založil školy všelikých umění. Bedlivě a krásně tu opisovány starožitné spisy Homera, Cicerona, Terencia, Horacia, Ovidia, Seneky, Vergilia, Řeči sv. Řehoře nazianského atd. Mnohé z těchto opisů doposud chovají se v listovně kláštera kasinenského.¹⁾ Když opat Desiderius zvolen papežem, pracováno na Monte Kasině dále; opisovány spisy Boëthiovy, díla sv. Augustina, spisy sv. Bedy atd.

I v jiných klášteřích italských horlivá panovala snaha. Pamětihodno jest, že Guido aretinský, zbožný mnich v Pampose, vynalezl notovou abecedu a sestavil diatonickou stupnici tónův (žil asi 1010—1050). Již sice ve předešlém století upravil soustavu notovou Ratbold, opat korbejský († 985); Guido pak připojil soustavu klíčů a linií.

Sv. Jan Gualbert založil ve stinném údolí (Vallumbrosa) družstvo, jež přísně žilo podle

¹⁾ Guillaume, Mont Cassin, str. 30.

řeholy sv. Benedikta. († 1073, 12. června.) Svatý Bruno založil v Chartreuse (Cartusium) l. 1084 družstvo kartusiánské, jež co nejprísněji zachovávalo a zachovává řeholu sv. Benedikta.

V Kluniace a družstvu jeho klášterském horlivě zápoleno v životě svatém zvláště za řízení opata sv. Odilona († 1048), jehož vrstevníci nazývali archandělem mnichů, ba králem kluniackým. Vrcholu své působivosti dosáhlo Kluniakum za opata sv. Hugona († 1109). Památku jeho koná církev 29. dubna.

S Kluniakem v úzkém spojení stál klášter bekcenský v Normandii. Prvním jeho opatem byl zbožný Lanfrank (nar. 1005, † 1089), jeden z nejučenějších mužů své doby; později stal se arcibiskupem kanterburyským v Anglii. Jeho následoval v důstojnosti jak opatské tak i arcibiskupské sv. Anselm (nar. 1034, † 1109), jenž bohovědě svého věku dal nový vzlet a obrat, i nazývá se původcem a otcem bohovědy scholastické. Církev ctí jej jako učitele; památka jeho koná se 21. dubna. Oba, Lanfrank i sv. Anselm, všemožně přičiňovali se o zvelebení života řeholného v Anglii.

Z Kluniaku působeno též na osvěžení řeholnictví ve Španělsku, kde opět vícero klášterů povstalo.

Švýcarské kláštery svatohavelský a rychnovský podobně spolčily se, a sbratření toto nejen

po říši německé, kde zakládáno množství klášterů, nébrž i v sousedních zemích své větve pouštělo. Ve klášteře rychnovském žil letopisec mnich Heřmann Ochrnulý (Contractus), muž učenosti proslulý, jenž latině, řecky, arabsky dokonale mluvil, básník, hudebník, dějepisec, hvězdář, počtář, bohovědec (nar. 1013, † 1054). Jemu připisují se některé církevní chvalozpěvy, jako „Alma redemptoris mater,“ „Salve regina,“ a jiné.

V nynějších rakouských zemích tou dobou vícero též založeno klášterů: Lambach (1056), Kotvík (1072), Melk (1089); ve Štyrsku: Admont (1074), sv. Lamprecht (1074); v Korutansku: sv. Pavel (1091).

Mladé osadě benediktinů v Čechách v Břevnově z počátku ne valně se dařilo; ba opat musel s několika bratřími před nátlakem domácích nepřátel utéci se. I uchýlili se do Uher, kde laskavě byvše přijati od krále sv. Štěpána založili klášter na hoře sv. Martina l. 997 (či 1001?). Avšak i v Čechách v brzku nastal mnichům obrat k lepšímu. L. 1000 založil kníže Boleslav Zbožný klášter sv. Jana na ostrově řeky Vltavy blíže Prahy. Týž klášter sobě vzdělal klášter sv. Jana pod skalkou blíže Berouna l. 1048. Boleslavův syn Jaromír založil na poděkování Bohu za ochranu ke cti a chvále sv. Jana Křestitele klášter ve Velíže, v rakovnickém kraji, l. 1003. Kníže Oldřich založil a ku řízení odevzdal l. 1032 klášter sá-

zavský sv. Prokopu, mnichu břevnovskému, svému zpovědníku; avšak teprv kníže Břetislav I. nadání toto uskutečnil l. 1039. V tomto klášteře konány sv. obřady jazykem slovanským až do l. 1096, kdy kníže Břetislav II. klášter tento odevzdal břevnovským. L. 1048 založil kníže Břetislav I. na Moravě klášter rajhradský. Klášter Hradiště u Mnichova Hradiště založen od pánů z Vartemberka l. 1054. Břetislavův syn Ota založil l. 1068 klášter Hradisko u Olomouce. L. 1086 založen od knížete Vratislava klášter Opatovice blíže Pardubic. V Litomyšli též zřízen klášter řádu sv. Benedikta l. 1098.

Zajisté nemalá to řada semenišť věd a umění ve krajích českoslovanských. Nejlepším toho důkazem jest, že prvních šest biskupů pražských pocházeli z řeholy sv. Otce Benedikta, a že po obnovení biskupství olomouckého l. 1063 prvním biskupem byl Jan I., benediktin břevnovský.

Do Polsky povolal kníže Boleslav chrabrý benediktiny l. 1006 do Lysé góry u sv. kříže. Opatství tyniecké obsadili l. 1044 řeholníci z Kluniaku. Do Sieciechova povolal Boleslav l. 1010 družstvo kamaldulenské. Tou dobou dosáhlo v Polsce pět bratrů benediktinů: Kristin, Benedikt, Matouš, Jan a Isák koruny mučenické. Byliť to mniši, kteří se sv. Adalbertem z Říma byli přišli a pak ve klášteře sv. Jana na ostrově se usadili. Odtud odebrali se do Polsky, kde blíže Kazimíře

poustevnický vedli život. Kníže Boleslav chrabý jsa jim velmi přízniv a nakloněn poslal jim darem značnou část peněz, aby si ve své přísnosti ulevili. Bratři vrátili knížeti peníze nazpět nevědouce, co s nimi počítí. Avšak od lakotných a závistivých lidí peníze ony hledajících ukrutně byli zavražděni l. 1005. Památka jejich koná se v církvi 12. listopadu.

Kamkoliv synové sv. Benedikta přišli, ihned byli činnými; seč mohli, konali, mýtili lesy, orali, zúrodňovali krajiny; při tom snažili se též mravy lidské zušlechtovati. Tak vypravuje legenda o sv. Prokopu,¹⁾ že „poče okolo sebe planiti a domek tudiež sobě staviti,“ a dále:²⁾ „Sv. Prokop mile všechny přijímáše a slovo jim božie kázáše.“ Světec³⁾ sám vzdělán jsa vědecky: „Tu Prokop v učení lóně čítal vždy s snahú v zákoně, a kehdy tu v krátkém čase tomu písmu nauči se“ atd., zajisté pečliv byl, aby též bratři jeho vědecky vzdělávali se. Sv. Prokopu připisuje se hlaholská část remešského evangelia, knihy to s drahocennou vazbou, na niž francouzští králové při korunování skládali přísahu.

¹⁾ Viz: Výbor z literat. české, díl I. v Praze, 1845, str. 186.

²⁾ l. c. str. 190.

³⁾ l. c. str. 183.

STOLETÍ SEDMÉ.

Úlohu, kterou doposud konalo družstvo kluniacké, převzalo v sedmém, církevných dějin dvanáctém století družstvo cisterciacké. Nová tato květnatá a plodohojná ratolesť starého kmene benediktinského měla jmeno své od Cistercium, Citeaux, nedaleko Dijonu ve Francii, kde založil klášter sv. Robert l. 1098. Sv. Štěpán, jenž stal se opatem l. 1109, přísně naléhal na zachovávání řeholy, zvláště ohledně chudoby, tak že již nikdo nechtěl do jeho kláštera vstoupiti. Pokornou modlitbou obrátil se důvěrně sv. opat k oné, jižto sv. Benedikt a jeho řád vezdy uctíval jako matku celé řeholné rodiny. A Maria Panna poslala mu sv. Bernarda se 30 soudruhy, kteřížto l. 1113 háv řeholný obdrželi. Sv. Bernard byl tenkrát 23 let stár. Pověst o jeho svatosti přivábila mnoho ušlechtilých duchů do toho kláštera, tak že již po dvou letech vyslán byl Bernard, aby nový založil klášter v pustém údolí, jež nazývalo se údolí pelunkové, které ale sv. Bernard pojmenoval údolím spanilým, Clara vallis, Clairvaux. Na to vzrůstal počet klášterů, tak že padesát let po založení Cistercia počítalo družstvo 500 opatství. Svatý Bernard stal se zponenáhla duší všech porad a důležitých podniků svého času. Bludy tenkrát se objevující rázně odhalil a vyvrátil; ke druhé křížové výpravě mysli všech roznítil; pohoršlivou v církvi roztržku odklidil; živou výmluvností a

útlou zbožností vznešené přednosti nejblahosla-
venější Bohorodičky Panny Marie velebil. Pečliv
jsa o blaho církve i národů prošel větší část
Evropy kázaje ve Francii, v Italii, v Německu.
Při všech jeho rozhodných bojích vedlo sv. Ber-
narda přesvědčení, že církev vévodí všelike moci;
ona že stojí nad vědou, nad důstojností, nad ži-
votem hmotným i duchovným; jí tudy a jejímu
viditelnému zástupci papeži že má všechno býti
podrobeno. Ve znamenitém díle „O zpytování
sebe“ staví svému bývalému žáku, papeži Euge-
novi III., ušlechtilou svobodomyslností povinnosti
hlavy církve před oči; vady vlády papežské bez
obalu vytyká. Jeho spisy, jeho výmluvnost, jeho
horlivost, jeho cnosti pojistily mu místo mezi
učiteli církve, i nazývá se učitelem medotekoucím.
Jako sv. Benedikt zemřel ve 63. létě svého věku
l. 1153. Církev slaví jeho památku 20. srpna.

Ve krutých tehdejších bojích, jež ve druhé
polovici toho století bylo papežům vésti s něme-
ckými císaři o svobodu církve, byla družstva
cisterciacké a kluniacké opět hlavní stolice římské
podporou.

Družstvo cisterciacké, jež se po celé téměř
Evropě rozšířilo, záhy přišlo i do zemí slovan-
ských. Tuto z prvo-benediktinských klášterů ně-
které odstoupeny cisterciákům, jako Klášter
Hradiště l. 1143. Nové však kláštery benediktinské
založeny, jako Kladruby od knížete Svatopluka

l. 1108; Vilémov ode hrabat ze Sulcbachů l. 1120; Postoloprty, Podlažice. Želiv, jenž od l. 1139—48 patřil benediktinům, a na Moravě Hradisko ponechány premonstrátům. Za to založen klášter benediktinský v Třebíči l. 1109.

Že již tenkrát benediktini v zemích českoslovanských vědomostmi a přičinlivostí vynikali, popíráti nelze; neboť o Děthardu, opatu sázavském, stojí zaznamenáno, že sám dnem i nocí s největší pílí knihy psal a od jiných psáti dal. A opatu břevnovskému Klementovi věnoval okolo l. 1114 letopisec Kosmas ze preveliké uctivosti před jeho zbožností a učeností druhou knihu svých letopisův. Připomenouti tu též dlužno letopisů mnichů opatovského z let 1143—1163, a sázavského z let 1126—1162. Z toho všeho patrno, že i českoslovanští benediktini věd nezanedbávali.

Avšak i zbožností svou vynikali slovanští benediktini. Juryk, mnich rajhradský,¹⁾ vyprosil si podle první hlavy sv. řeholy, aby směl jako poustevník žíti, asi l. 1167. Povoleno mu. A kam se odebral? Tam, kde nynější město Hranice leží, usadil se, začal, jako sv. Prokop, mýtití lesy, a položil takto základ ku nynějšímu městu Hranicím. Odtud pak odebral se zbožný mnich Juryk do Čech, kde znova začal a ornou učinil krajinu okolo města Police. Zemřel 4. prosince l. 1209.

¹⁾ Dudík Dr. Beda, *Geschichte Raigerns*, I. Bd. S. 102.

I jeptišky nezůstávaly v tomto století pozadu. Nejvíce proslula sv. abatyše Hildegardis (nar. 1098, † 1179) svou zbožností, svatostí a svými zjeveními.

V Čechách založen klášter jeptišek v Teplících l. 1164.

Následkem křížových výprav povstalo ve Španělsku a Portugalsku vícero rytířských řádů, jižto podvolili se řízení družstva kluniackého a cisterciackého.

Mimo to povstalo v rozličných zemích ještě vícero družstev, jichž pravidlem vezdy byla řehola sv. Otce Benedikta.

STOLETÍ OSMÉ.

Mocná životní síla rozličných odvětví veliké rodiny benediktinské i v tomto, církevných dějin třináctém, století ukázala se býti bohatou na skvělé květy a plody ve všech zemích křesťanských. Tři noví zakladatelé řádů, svatí František z Assisi, Dominik a Jan z Mathy, nacházeli mezi syny sv. Benedikta své nejlepší přátely a příznivce, s nimiž pracovali o závod na blahu církve Boží a na spáse duší.

Opatové kluniačtí, cisterciačtí a klaravalenští poskytovali papežům všemožnou pomoc v neustálých bojích proti lakotnosti a vladobažnosti

světských panovníkův. Nižádné pronásledování nebylo s to odloučiti je od církve římské aneb zastráti je od zastávání a hájení jejích práv. Neunaveně pracovali na zušlechťování mravů a na vyhubení bludů, při čemž ani smrti mučenické neděsili se.

Kacířství valdenských a albigenkých strašně tenkrátě rádilo v jižné Francii. Vysílání rozdílní kazatelé do krajin sektářských, aby poučujícíe bludaře blouznění jejich překazili. Blahoslavený Petr chateaufeufský, mnich z cisterciackého klášteřa Fontfroidu, vyslán jako papežský věrosoudce, aby zlu meze položil. Nacházeje veliké obtíže říkal: „Pokud aspoň jeden z hlasatelů sv. víry svou krev neproleje, nebude se tuto věci Kristově dařiti. O kéž bych byl prvním, jenž bych mečem pronásledování dokonál!“ A vroucné jeho přání vyplnilo se. Petr laskavě pohlédnuv na vraha, jenž ho oštěpem prohnal, pravil k němu: „Bůh ti odpust, jakož já ti odpouštím.“

I jiní horlivě a statečně hlásali a zastávali sv. víru Kristovu. A jeptišky, jež činně vystoupiti nemohly, svými modlitbami a všelikými oběťmi sebezapírání a umrtvování snažily se Boha usmířiti, aby všeliké bludařství odvrátiti ráčil. Sv. Lutgardis zasvětila se již ve svém dvanáctém létě Bohu v cisterciackém klášteře St. Tronu u Lutichu. Celý její život byl ustavičnou zápalnou obětí, její obcování s Bohem bylo nepřetrženo. Z vyššího

pokynutí postila se přísně sedm let za obrácení albigenských, druhých sedm let za obrácení lhříšníků vůbec a opět sedm let za odvrácení zla hrozícího církvi Boží. Připomenouti dlužno též dvě svaté Idy, nivellskou a lovaňskou, jež podobný vedly život a mnohá měly od Boha zjevení.

I v jiných zemích vynikaly jeptišky svou zbožností a svatostí. Na Moravě založen pro jeptišky cisterciačky klášter tišnovský l. 1233. A ve Slezsku založila sv. Hedvika l. 1203 klášter třebnický, jež tak štědře nadala, že tam mohlo denně na tisíc osob býti stravováno. Po smrti svého knížecího chotě l. 1238 sama do téhož kláštera vstoupila, v němž svatě a bohabojně žila až do své smrti l. 1243. Táž světice i mnoho jiných benediktinských klášterů hojně obdařila.

Monte Kasino mnoho strádalo zvláště za panování císaře Bedřicha II. (1215—1250), jenž mnichy vypudiv a svatyni oloupiv do kláštera vojsko své posádkou položil.¹⁾ Právě tenkráte zdržoval se ve klášteře na učení mladičský sv. Tomáš akvinatský, jenž se narodil l. 1226. Jako pětileté pachole od rodičů obětován sv. Benediktu. Devět let ztrávil ve klášteře kasinenském. Následkem onoho vojenského přepadení uchýlil se se svými učiteli do Neapole. L. 1243 vstoupil Tomáš do řádu sv. Dominika, i dán na vychování nejučenějšímu toho času v řádě muži Albertu Velikému,

¹⁾ Guillaume, Mont Cassin, str. 36.

jenž tehdá v Rýně Kolíně učení řídil. Pod ním náramně prospíval pokorou ukrýváje prospěchy své, tak že od spolužáků za blba držán a jemu přezdíváno němých volův. Albert zvěděv o tom věštně zvolal: „Nazýváte Tomáše němým volem; ale on vydá někdy hlasu, že ho po celém světě slyšeti budou.“ Byl pak sv. Tomáš znamenitým kazatelem, učitelem, spisovatelem, — ano veleduch ten i v básnictví proslul písněmi, z nichž ujala palmu o Svátosti oltářní „Lauda Sion“ (Chval Sione). Ku pracem svým spisovatelským horlivou vezdy připravoval se modlitbou před obrazem Ukřižovaného, i zasloužil zajisté slyšeti ode Pána: „Dobře jsi o mně psal, Tomáši!“ Sv. svůj život dokonal 7. března 1274. Sv. Tomáš sluje učitelem andělským.¹⁾

V Italii povstala v tomto století dvě nová družstva řádu sv. Benedikta, v první polovici Silvestrinů, ve druhé Celestinův. Sv. Silvestr jsa kanovníkem ve svém rodišti Auximu (nyní Osimo) byl pohledem na mrtvolu sličného dříve svého příbuzence tak dojat, že zvolal: „Já jsem, čím on byl; čím on jest, já budu.“ Po skončeném

¹⁾ Právě nalezeny na začátku tohoto léta 1880 vzácné rukopisy sv. Tomáše, mnohé posud neotištěné, ve klášteře subjacenském od benediktina kasinenského P. Paulina Manciany. Na slavnost svat. Tomáše 7. břez. t. l. byly vzácné tyto spisy položeny k nohám sv. Otce Leona XIII., horlivého světcova ctitele. Nyní tisknou se v tiskárně klášterní na M. Kasině.

pohřebu uchýlil se na poušť. Poněvadž se k němu učeníci hrnuli vystavěl l. 1231 klášter a sepsal předpisy podle řeholy sv. Benedikta, jež l. 1148 byly potvrzeny. Ačkoliv zlý duch rozkvětu řádu mnoho kladl překážek, nicméně překonal světec pod ochranou Bohorodičky Panny Marie všelike obtíže i viděl ještě za svého živobytí, kterak počet jeho klášterů na pětadvacet vzrostl. Dokonal svatý svůj život u vysokém stáří devadesáti let 1267. Památka jeho slaví se 26. listopadu.

Na hoře Murroně v Abruzzích založil sv. Petr Celestin, živ dlouho jako poustevník, klášter a na hoře Majelle druhý. V jednom desítiletí vzrostl počet jeho klášterů na šestnáct. Když byla l. 1292 sedmadvacet měsíců stolice papežská uprázdněna, zvolen Petr papežem a ačkoliv chtěl uteci, byl chycen a korunován 29. srpna 1294. Zatouživ však po klidu klášterním a vzdav se nejvyšší v církve hodnosti papežské 13. prosince téhož ještě léta uchýlil se do zamilované samoty. Po jeho smrti l. 1296 brzy se družstvo jeho rozšířilo v Itálii, Francii, Německu a Nizozemsku.

V zemích slovanských šířil se opět řád sv. Benedikta. Vícero menších klášterů založeno, v Čechách Police l. 1213 od krále Přemysla Otokara I.; od téhož krále klášter sv. Tomáše na Malé Straně v Praze, jenž však po několika letech 1285 ponechán řeholníkům sv. Augustina; na Moravě Uherčice, jež se l. 1253 listovně při-

pomínají; ve Slezsku Hříšbor založen l. 1240, avšak již 1289 rozpuštěn, Valštatt založen l. 1241 od sv. Hedviky; Neumarkt (Středa) u Vratislavi založen 1244. I cisterciacké kláštery zakládány, mezi nimi na Moravě Velehrad založen 1190 či 1198, potvrzen pak od krále Přemysla Otakara l. 1202. Avšak některé kláštery mnoho utrpěly vpádem Mongolův l. 1241. Tak byl Rajhrad rozvalen i zůstal téměř pět let zpustošen; a opět byv od Kumanů zpleněn musel býti l. 1255 znova posvěcován. Ba tak daleko to došlo, že Rajhrad od loupežníků byv přepadnut a vydrancován stal se l. 1286 peleší lotrovskou. Teprv po roce bylo lze osvoboditi jej.

Že benediktini tehdejší doby vskutku vynikali, souditi lze z výsadní listiny l. 1255 krále Otakara I., v níž výslovně praví: „Klášter břevnovský, jenž ve království českém první zaujímá místo, musíme a chceme zvláště milovati;“ též z toho, že týž král opata Martina I. učinil královským dvorním kaplanem pro znamenité prokázané služby.¹⁾

Též v Polsce vzmáhal se život řeholný. Založeny kláštery v Plocku okolo l. 1270, w kóscielnaj Wsi u Kališe l. 1209; pro jeptišky ve Staniątkách l. 1240, v Chelmu l. 1274.

¹⁾ Viz: Dudík, Geschichte Raigerns, I. Bd. S. 211.

STOLETÍ DEVÁTÉ.

Poněvadž jako již ve předešlém tak i v tomto století mnohé z nejlepších a nejšlechetnějších sil všech vrstev, zvláště ale z lidu, se obracely ku nově povstalým, v plném květu se rozvíjejícím řádům sv. Františka a Dominika, začínal pokrok rodiny benediktinské u vniterné i zevní působivosti zastavovati se. Každá společnost, jež musí neustále z venčí doplňovati se, bývá více méně odvislou od duševných a mravních vloh a vlastností nově přístupujících údův.

Kláštery benediktinské byly tenkrát z větší části buď nadacemi, buď pílí a spořivostí nabyly znamenitého majetku, ba mnohé měly veliké bohatství, a jejich obyvatelé neměli vždycky chuti a vůle, aby za takových okolností zachovávali povoláním a řeholou předepsanou skromnotu a přísnost. K tomu považovány bohaté kláštery brzy za opatrovny později zrozených šlechticův; v některých klášteřích byl nezbytnou podmínkou přijetí list zemanský. A tak se nezřídka naplnily tyto svatyně lidmi, kteří byli nevázanému, prostopášnému navykli životu, kteří ničemu se nenaučili a pro nic jiného smyslu neměli, leč pravidelně šermovati, psy a sokoly k lovům cvičiti, a kteří chráněni jsouce mocnými příbuzenci ne nechali se řeholnými sliby pohnouti, aby upustili od toho, čemu se na otcovském hradě naučili.

Onino benediktini neměli ze svého posvátného stavu na sobě nic leč jmeno a roucho i zneužívali majetku benediktinského ku svému pohodlí, místo co by ho byli měli upotřebovati k účelům církevným, ku šíření sv. víry a pravé osvěty a vzdělanosti. Avšak nenedostávalo se i tenkrát mužů, jimžto šlo o zlepšení a odstranění takových nepořádků, a jimž se také, byť ne vesměs, tedy aspoň z větší části podařilo řád sv. Benedikta ku jeho čistotě a jeho povolání povznesti.

Předně se věci té horlivě ujali papežové, nejvíce papež Benedikt XII., bývalý dříve cisterciák, svými ustanoveními z léta 1335 a 1336, i jeho nástupcové, zvláště Urban V., jenž z mnicha stav se papežem snažil se sídlo papežské z Avignonu opět do Říma přeložiti. Na vlastní útraty podporoval tisíc mladíků na rozličných vysokých školách; každou středu, pátek a sobotu pozval si ke stolu mnoho chudých, jež častovával, an sám při vodě a chlebě se postil. Na smrt onemocněv nechal všeho řízení, aby se na smrt připraviti mohl. Vzav na sebe roucho řeholné zemřel kříž tiskna v ruce 13. listopadu 1370.

Bohužel zmařila brzy na to povstavší, úplných čtyřicet let (1378—1418) trvající roztržka, dvojice i trojice papežů, opět všechny lepší snahy; ba povstal tím větší nepořádek, jelikož od papežů, proti sobě stojících tytýž dva i tři opatové jednoho a téhož kláštera ustanoveni byli, a přívrženci

jednoho papeže ode druhého byli z církve vyobcováni, tak že tenkrát ani jedné nebylo ve křesťanstvu duše, jež by, právě či neprávě, nebyla bývala z církve vyobcována.

I Monte Kasino nebylo těchto nepořádků ušetřeno od té doby, co byli ustanovováni opati — biskupové. O jejich řízení nelze nic říci než plakati.¹⁾ K tomu byl klášter stížen hrozným zemětřesením, že byl jen hromadou zřícenin 9. září 1349. Za takových okolností ovšem odpočívaly vědy i umění. Pomocí papeže Urbana V. povstal klášter opět ze svých sesutin a nastal nový čilý život.

Za těch všeobecně smutných poměrů nacházely se vždycky ještě věrné a upřímné duše ve škole sv. Benedikta. I povstalo dvojí nové družstvo řeholné v Itálii. První jest družstvo Olivetanův. Jejich zakladatelem byl sv. Bernard Ptolomej ze Sieny, muž velmi učený. Ač byl poněkud marnivým, přece v jeho srdci doutnala jiskra zbožnosti. V marnivosti své ohlásil jednoho dne l. 1313 veřejnou spornou rozmluvu, kdy chtěl učeností svou honositi se. Avšak an se připravoval, najednou oslepl; bylo to však ku jeho spáse; neboť oko duševní tím více rozjasnilo se. Pokorně obrátil se ubohý k Bohu a k Bohorodičce příslibiv, že celý svůj život jí chce věnovati. Byl vyslyšen a obdržel svůj zrak. Když pak určeného dne všechno

¹⁾ Guillaume, Mont Cassin, str. 40.

bylo napnuto na jeho přednášku, řečnil o pohrdání světem, a rozloučiv se se svými spoluobčany a příbuzenci uchýlil se s několika stejně smýšlejícími do hor na venkovský statek, kdežto žili v samotě cvičíce se v konání cností starých egyptských sv. poustevníkův. Brzy hrnulo se k nim množství žáků a učeníkův. Družstvo řídící se podle řeholy sv. Benedikta potvrzeno pode jménem: družstvo naší milé paní z hory olivetské. Ještě za živobytí sv. Bernarda povstalo vícero klášterů, jichž počet ku konci tohoto století vzrostl na osmdesát, v nichž netoliko cnost a svatost vzkvétala, nébrž i vědy a umění byly pěstovány.

Druhé povstalo l. 1328 družstvo nejsvětější Svátosti oltární, jež si za zvláštní vytklo účel uctívání tohoto nejvyššího tajemství Božské lásky pěstovati a šířiti. Družstvo toto, jež v brzké patnáct počítalo klášterů, potvrzeno a výsadami cisterciáků obdařeno.

V Anglii byl arcibiskup kanterburský kláštery sdružil. Toto družstvo dalo si l. 1335 nová pravidla; nazývali se černými mnichy.

Vůbec zdála se za tehdejší doby se zmáhající se u většiny řeholníků chladností tím více vzrůstat horoucnost lásky ke Kristu ve srdcích vyvolených a věrných duší, jichž byla značná řada. Mezi nimi vyniká sv. Brigitta, jež na rozkaz Krista Pána založila ve Švedsku nový řád l. 1363. Ale všem předčí jako hvězda první velikosti

sv. abatyše Gertruda. V ní nalezl duch sv. Benedikta, co se týká vniterného, rozjímavého života, nejdokonalejší svůj výraz. Sv. Gertruda narodila se v Islebě. Již v útlém svém věku zasvětila se Kristu Pánu; stavši se jeptiškou brzy zvolena abatyší, kterýžto úřad čtyřicet let zastávala, a sice tak vzorně, že zdálo se, jako by v jejím klášteře vtělení žili andělé pod jejím řízením. Dokonala svatý, bohumilý svůj život l. 1334. Památka její slaví se v církvi 17. listopadu. Její spisy jsou pravé pokladny oné nejvyšší vědy, jížto řád sv. Benedikta vezdy přede vším si vážil, jíž učil a jížto pěstoval.

Za všeobecných rozmíšek a smutné v církvi roztržky nicméně blaze rozvíjel se život benediktinský v zemích slovanských, zvláště za panování krále Karla I. (císaře IV.), Otce vlasti, jenž vymohl povýšení biskupské stolice pražské na arcibiskupství l. 1344 a založil vysoké školy pražské l. 1348. Klášter benediktinský v Litomyšli změněn v biskupské sídlo l. 1344. Týž král Karel založil klášter v Emausích či na Slovanech l. 1347 pro slovanské mnichy, jimž povoleno bylo veškeru bohoslužbu slovanským konati jazykem; dále klášter sv. Ambrože na Novém městě v Praze l. 1357 pro benediktiny lombardské, kde konána bohoslužba podle obřadu milanského. Kázeň zajisté zlepšena a zachovávána, aniž dohlídači ustanoveni opatové břevnovský klášterů

v Čechách, třebičský oněch na Moravě. Vědy horlivě pěstovány. Opat břevnovský Bavar, ¹⁾ jenž l. 1322 založil klášter broumovský, mnoho peněz vynaložil na získání drahocenných rukopisův. Tomáš, probošt rajhradský, dal shotoviti vzácný antifonář na bělpuchu od mnicha Havla l. 1313. Rajhradský probošt Jan byl veleučený muž, jehož rukopis na bělpuchu „commentarii in decretales“ uschován jest v listovně. Jan nazýván „decretorum doctor.“ ²⁾ Pro probošta rajhradského Víta sepsal l. 1342 mnich Petr krásný breviář; i jiné knihy od něho sepsané ve knihovně rajhradské uschovány jsou. Břevnovský opat Diviš († 1366) byl na vysokých školách pařížských na doktora povýšen, a král Karel velmi rád poslouchal učené jeho rozmluvy. ³⁾ Opatovský opat Neplach (nar. 1312, † 1370) byl l. 1340 vyslán na vysoké školy bolonské; i sepsal letopisy římské a české. Zponenáhla povstaly ve každém klášteře školy, v nichž čilý panoval život.

Pro jeptišky založen od biskupa olomouckého Jana Volka l. 1340 klášter v Pustiměři ⁴⁾ na Moravě, jejž král Karel hojně nadal, ba klášteru tomuto stejné přednosti udělil se klášterem svatého Jiří na hradě pražském, zvláště aby abatyše

¹⁾ Dudík, Geschichte Raigerns, 1. Bd. S. 265.

²⁾ Dudík, l. c. 281.

³⁾ Dudík, l. c. 340.

⁴⁾ Dudík, l. c. 324.

súčastnila se případného korunování královny české, a proto směla abatyše jako vyznamenání na hlavě nositi korunku. Právo toto i od papeže Bonifáce IX. l. 1395 potvrzeno. — V Praze založen l. 1346 klášter jeptišek u sv. Ducha ve starém městě.

Bohužel zlatý věk koruny české pominul smrtí otce vlasti Karla 29. listopadu 1378. S ním ustoupil dobrý duch od koruny české, a nastaly smutné, velmi smutné časy.

STOLETÍ DESÁTÉ.

V desátém století, patnáctém křesťanského letopočtu, povstávala rodina sv. Benedikta téměř ve všech zemích s novou silou; toliko kde panovala neplecha dočasného spravování duchovních statků, jako ve Francii a částečně ve Španělsku, klesaly kláštery hmotně i mravně.

Sněm kostnický l. 1414 obíral se i obnovou stavu řeholného. Ustanovení jeho uposlechnuto. Držána společná opatů shromáždění, na nichž mnohá vynesena nařízení ohledně služeb Božích, zavírání klášterů, oděvu, stolu, učení atd. Ustanoveny též vždy po třech letech přehlídky všech klášterů od určených k tomu dozorčích opatův. Měloť to něco do sebe, že se opět osvěžovala kázeň řeholní, a že se sbližovaly stejně smýšlející domy. Tak povstalo družstvo bursfeldské, jež

o obnovu života benediktinského v severním a západním Německu velikých dobylo si zásluh. Po příkladu kláštera bursfeldského řídily se pak četné jiné kláštery. Kardinál Mikuláš Cusanus meškaje 1451—1453 jako papežský velevyslanec v Německu družstvu tomu velmi nadržoval; i sám mnoho klášterů za účelem obnovy navštívil. Přišel do kláštera korbejského, z něhož sv. Ansgar a četní věrověstcové severních zemí byli vyšli, padl vstoupiv do předsíně klášterní na kolena a políbiv zemi zvolal: „O posvátná půdo, jež jsi tolik zplodila věrověstců a biskupův!“ Družstvu bursfeldskému uděleny l. 1461 výsady družstva sv. Justiny v Padově.

Družstvo sv. Justiny v Padově založil l. 1409 opat kláštera sv. Justiny Ludvík Barbo, později biskup v Trevisu a papežský vyslanec na církevném sněmu v Basileji l. 1431. Družstvo toto, od papeže Eugena IV. l. 1431 potvrzené, velmi blaze účinkovalo, anož mnoho klášterů k němu se připojilo a ku prvé přísnotě se navrátilo. Ke družstvu tomuto přistoupily i kláštery československé, a po předu též klášter kasinenský a sv. Pavla v Římě.

Ve Španělsku utvořilo se též nové družstvo podlé vzoru padovanského, družstvo valladolidské, pro něž z rozkazu papežova sepsal Ludvík Barbo výklady na řeholu sv. Benedikta.

I mezi jeptiškami osvěžil se řeholný život zakládáním nových družstev ve Francii, ve Španělsku a v Italii, kde stala se l. 1425 zakladatelkou oblatův či obětovaných podle družstva olivetského sv. Františka římská, jež narodila se l. 1384 v Římě. Sama vstoupivši po smrti svého chotě do kláštera velmi pokorný a kajicný vedla život až do své smrti l. 1440. Památku její slaví církev 9. března.

Monte Kasino ¹⁾ velmi strádalo neustálými půtkami mezi mocnáři, více však neplechou opatů komendatarních, kteří dali klášter spravovati od jiných osob, obyčejně příbuzných, jižto ovšem dbali více svých, nežli klášterních prospěchův.

Hůře ještě vedlo se klášterům v zemích koruny české. Hrozně strádaly za válek husitských. Mnohé naprosto rozbořeny, že více ani nepovstaly, jako Opatovice l. 1425, Vrchlabí, Tuškov, Vilémov, Postoloprty l. 1420 se svými proboštstvími v Žatci a Brzvanech, Podlažice, sv. Ambrože v Novém městě v Praze, i kláštery jeptišek ve starém městě Praze a v Teplicích. Jiné kláštery takových utrpěly ran, že zponenáhla zahynuly, jako na Moravě Třebíč se svými proboštstvími v Komárově u Brna, v Měříně a v Březové ve Slezsku, i klášter jeptišek v Pustiměři. Břevnov byl l. 1420 úplně rozbořen, a teprv po bitvě na

¹⁾ Guillaume, Mont Cassin, str. 43—48.

Bílé Hoře dán rozkaz, aby byl znova vystavěn. Teprv l. 1674 konali tu bratři z Broumova přibylí opět služby Boží. Že i ostatní kláštery nikterak ušetřeny nebyly, netřeba dokládati.

Nicméně i z té doby může se vykáhati řád sv. Benedikta znamenitými a učenými muži. Na sněmu kostnickém l. 1414 vystoupil proti Janu Husovi mnich břevnovský Jan z Holešova (nar. asi 1366), jenž důkladně vzdělav se na vysokých školách pařížských a do vlasti se navrátil sepsal l. 1397 výklad na posvátnou píseň „Gospodi, pomiluj ny“ jako posilu a přípravu k boji, k němuž se opásal. Mocně asi vystoupil proti novotářům, — neboť nazýván kladivem bludařův —, jelikož pak husité strašně na Břevnově se pomstili i na jeho obyvatelích, z nichž dva ve slavnost Božího Těla 6. června 1420 upálili.¹⁾

Jan holešovský uchýlil se do Rajhradu, kde ve společnosti učených mužů Leona, Víta, Marka a Václava ze Chvaletic horlivě v duchu svatého Benedikta pracoval. Jsa vroucný ctitel nejblahoslavenější Bohorodičky sepsal „chvalořeči o nejbl. Panně Marii.“ Tolikéž sepsal pojednání o koledě, to jest o sedmi zvláštních obyčejích ve svátky vánoční, jaké na Moravě panovaly, pod názvem „Štědrý večer.“²⁾ Zemřel horlivý a zbožný tento učenec 27. prosince 1436.

¹⁾ Dudík, Geschichte Raigerns, 1. Bd. S. 466.

²⁾ Dudík, S. 443.

Po jeho příkladu snažně pracovali též Marek, jenž sepsal pojednání o sv. Svátostech, a Václav ze Chvaletic, jenž v zátiší rajhradském vypracoval pojednání o umučení a smrti Pána našeho Ježíše Krista.

Netoliko bratří břevnovští, nébrž i vilémovští našli v Rajhradě útočiště, což zajisté svědčí o dobrých poměrech kláštera rajhradského.

Rajhrad tedy vzkvétal vědomostí; avšak i první své úlohy nezapomněl. Za probošta Jindřicha bylo území mezi Rajhradem, Žilošicemi a Hájany, jež nyní sluje „hájiska“, zorněno a část s povolením břevnovského opata Havla ponechána l. 1465 osadníkům rajhradským ku založení vinohradův.

Avšak i Rajhrad okusil tísní té doby; tak dalece dospěl, že snad jediný tam nacházel se duchovní správce bez konventu bratří.¹⁾

Byly to poměry jak církvi vůbec tak zvláště životu řeholnému nepříznivé.

STOLETÍ JEDENÁCTÉ.

Bouře církevního převratu, jež v tomto století, šestnáctém křesťanského letopočtu, velikou část Evropy ode středu jednoty a pravdy odtrhla, zasáhla též a zničila mnohý květoucí ústav rodiny sv. Benedikta, jmenovitě v Německu a Anglii a

¹⁾ Dudík, 2. Bd. S. 30.

částečně také ve Francii. Za to vzbudily boje a vážnost časů větší horlivost a více příčinlivosti do řeholných společností ve krajinách, které katolickými zůstaly, i poskytly mnoho příležitosti dobytí si koruny mučenické. Když vilnost, lakota a ukrutnost společně Anglii skrze syny svatého Benedikta na víru křesťanskou obrácenou od Říma odtrhly, odsouzeny všechny benediktinské kláštery ke zrušení, jejichž obyvatelé skončili buď na popravišti anebo v žalářích, anebo strádali jako psanci. Král anglický Jindřich VIII. dal 13 opatů a 500 mnichů popravit. Usnešením sněmovním z l. 1536 bylo najednou 376 klášterů vyzdviženo, z nichž byla dobrá polovice benediktinských. Se kláštery zrušeno též množství ústavů vzdělávacích a dobročinných. Kde co drahocenného, bylo pokradeno. Ze knéh stříbrem obložených a od mnichů s náramnou pílí sepsaných stříbro odtrháno a knihy byť sebe důležitější zahozeny a tudýž poklad v nich složený surovým tímto způsobem navždy zmařen. Ba ukrutnost a lakota tak daleko dostoupila, že i hrobka sv. Augustina, věrověstce Anglie, oloupena a rozbořena. V krátkce byly všechny kláštery vyzdviženy, a mnoho mnichů podstoupilo smrt mučenickou.

V Německu podobné byly poměry. Kacířstvím Lutherovým a rozličnými pak odvětvími rozbouřeny mysli všech. Přes to však přece udržel se tam řád sv. Benedikta a v jeho klášteřích

znamenití povstali mužové. Na začátku tohoto století proslavil se zvláště Jan Trithemius, opat spanheimský. Byl to muž velmi nábožný, jenž si o opravu kázně řeholné velikých dobil zásluh. Proslul též množstvím učených, dějinných a mravokárných spisův. Zemřel l. 1516.

V družstvu bursfeldském čilý panoval život. Znamenití mužové všemožně zasazovali se, aby se přítrž učinila všeobecné nákaze mravů a šíření-se bludův. Stályť pak kláštery družstva toho jako pevné hradby křesťansko-katolické víry a bohabojného života. Že mnohý klášter tehdejšími náboženskými válkami a půtkami nemálo utrpěl, netřeba dokládati.

V Melku či Medlíku v dolním Rakousku utvořilo se sice již l. 1420 družstvo; avšak teprv nyní rozvíjelo se blahodárně mnohé rakouské i bavorské kláštery v sobě zahrnujíc a s družstvem bursfeldským o závod horlíc. Též ve Švábsku sdružily se kláštery i utvořily družstvo švábské.

V Belgii skvěl se tenkrát zbožný Ludvík Blossius, opat kláštera v Hennegavě, jenž neustále snažil se a o to se modlil, aby mohl obnoviti pravou kázeň v duchu a smyslu sv. Benedikta, což se mu i podařilo. Četné jsou jeho duchaplné a blahojímavé náboženské spisy, z nichž „naučení pro duše po dokonalosti toužící“ Jakob Collens (nar. v Plzni 1566, † 1632), člen tovaryšstva

Ježíšova, l. 1630 do češtiny přeložil. Ludvík dokonal bohabojný svůj život l. 1566.

Ve Francii činěny pokusy, aby zhoubné dočasné spravování opatství bylo odstraněno; avšak se těm pokusům za bouřlivých tehdá časů nedařilo.

Za to se život řeholný krásně rozvíjel ve Španělsku, zvláště ve hlavním klášteře družstva valladolidského, v Monserratě, věhlasné svatyni Matky Boží. Odtud již l. 1496 odebrali se s Křistofem Kolumbem dvanácte benediktinů jako misionáři do Ameriky, kdežto na ostrově Hayti počali hlásati víru Kristovu i životy své nasazující. Tuto sv. Ignác Loyolský (nar. 1491, † 31. července 1556) složiv před oltářem Matky Boží svou zbraň a skvostný oděv započal bohabojný život, načež uchýlil se do jeskyně u Manresy, kde po dlouhém a horlivém cvičení a rozjímání jako bývalý voják pojal myšlénku zříditi rytířstvo duchovní, kteréž by „ku větší chvále Boží“ bojovalo. I stal se takto l. 1549 zakladatelem tovaryšstva Ježíšova, jež si o zachování víry katolické nesmrtelných vydobylo zásluh.

Klášteřu kasinenskému sprostivšímu se opatů komendatarů nastaly lepší časy, i začal opět čilý se tam rozvíjeti život. Sv. Ignác Loyolský na své cestě do Říma tam též zavítal, kdežto v domě nováčků v Albanetě pomocí a radou zbožných

benediktinů sepsal řeholu a ostatní předpisy pro své tovaryšstvo. Tuto zdržoval se též znamenitý italský básník Torquato Tasso ¹⁾ (naroz. 1544, † 1595). I v ostatních klášteřích družstva svaté Justiny, jež po hlavě nyní nazývalo se kasinenským, vzkvétala kázeň řeholní.

Ujímání a šíření se protestantismu v zemích českoslovanských velmi vadilo rozkvětu kázně řeholní. Ačkoliv některé kláštery zúplna dostaly se do světských rukou, jako Třebíč (okolo l. 1500), Vilémov l. 1530 a Pustiměř l. 1588, nicméně neustávali synové sv. Benedikta za neblahých poměrů a všemožných útrap snažně pracovati za heslem svým: aby ve všem veleben byl Bůh. Břevnov-Broumov tak se zmohl, že mohl spustošený klášter sázavský l. 1550 obsaditi. Z Rajhradu pracováno daleko široko po celém okolí v duchovní správě. Probošt rajhradský zaujal od l. 1540 na sněmích zemských místo mezi preláty. Okolo l. 1590 začal probošt Soběkurský neodvisle od opata břevnovského přijímati nováčky pro Rajhrad, rozhodný to první krok k odloučení Rajhradu od Břevnova.

¹⁾ Guillaume, Mont Cassin, str. 50.

STOLETÍ DVANÁCTÉ.

Vesna duchovní, jež z Tridentu rozšířila se po celém katolickém světě, vzbudila i ve všech odvětvích a ratolestích starého benediktinského kmene nový život. Netoliko vyvinovala posud již stávající družstva plnou svou činností, nébrž nové povstávaly ve všech zemích spolky, jež snažily se škole sv. Benedikta dáti prvotný ráz a navrátiti poženou působivost. Místo šlechticů začínali synové z lidu obsazovati klášterní pokojíky a sborní stolice ve chrámech, a tak nabyly netoliko služby Boží svého plného práva, nébrž řád věnoval své četné i mladistvé síly, jakož i hmotné prostředky onomu oboru církevního života, na němž moci světla a temnosti ode tří set let o světovládu zápasily. Synové svat. Benedikta obdělávali ve spojení s ostatními řády od té doby po výtce pole školy a vědomosti a sice s takovým úspěchem, že i protivníci nemohli upříti jim obdivu, a že jmeno řádu stalo se jednoznačným s neunavnou bádavostí, důkladnou učeností, neproměnnou spolehlivostí i skromností. Během sedmnáctého i osmnáctého století církevních dějin zaujímají benediktini stolice učitelské nejvěhlasnějších vysokých škol katolické Evropy a naplňují knihovny celého světa svými díly poskytujícími křesťansko-katolické pravdě pevný základ a dobré stavivo. Vedlé toho věnují se synové sv. Benedikta s věrnou oddaností blahu lidu, z jehož lůna byli pošli, věnují

se pracím duchovní správy i skutkům dobročinnosti.

Na Monte Kasině pracováno neustále na obnovování a okrašlování kláštera, tak že se stal téměř vzácnou klenotnicí ¹⁾ arcib. v tehdejší podivném slohu. Nicméně bylo tenkrát Monte Kasino obdivem a chloubou Italie.

V Anglii povstalo zvláštní, v pravdě obdivuhodné družstvo l. 1619, jehož údové zvláštním zavázali se slibem, se stálým nebezpečím života věnovati se činnosti misionářské v Anglii. A zajisté mnoho těch statečných mužů podstoupilo smrt mučnickou.

Ve Francii, ba po celém světě nejvíce proslulo a neocenitelných dobylo si zásluh družstvo sv. Maura čili Maurinů založené l. 1618, jež ve krátkém čase počítalo neméně než 180 klášterův. Družstvo toto snažilo se řeholu sv. Benedikta v prvotné obnoviti čistotě; vyučovalo pak mládež, zřizovalo semeniště kněžská, zvláště pak mnoho odchovalo znamenitých učenců, jako Mabillona, Martèna, d'Achery-ho, Kalmeta a jiné, právě to obry a velikány učenosti a pracovitosti, kteří na poli vědy katolické nesmrtelných sobě vavřínů ujistili dílem, že hluboce bádali sami, dílem že velikotvárná díla, zvláště otce církevní vydávali tiskem.

¹⁾ Guillaume, Mont Cassin, str. 52.

L. 1664 založeno též ve Francii družstvo trapistské, jež snad šlo až přes doslovné znění řeholy sv. Benedikta.

I útlé pohlaví ženské odhodlalo se ku založení přísných družstev, totiž „naší milé Paní z Kalvarie,“ a „věčného uctívání nejsvětější Svátosti oltářní,“ obě družstva tolikéž ve Francii.

Ve Španělsku zaujímali téměř všechny stolice vysokých škol synové sv. Benedikta; veliký též počet biskupů a věrověstcův v Asii i Americe byl tolikéž z řádu sv. Benedikta.

V Nizozemí dlužno připomenouti nejzevrubnějšího vykladače sv. řeholy van Haefftena.

Švýcarsko velmi utrpělo novými bludy. Mnohé kláštery docela zanikly; za to ale ostatních devět opatství utvořilo družstvo helvetské, z něhož znamenití vzešli mužové.

Podobně utvořila se k obnově života řeholného družstva rakouské l. 1625, solnohradské l. 1641 a 1648 bavorské. Léta 1622 odevzdány vysoké školy solnohradské benediktinům i byly střediskem a semeniskem bohabojnosti a učenosti.

I v zemích koruny české osvěžil se opět život řeholný, ačkoliv za třicetileté války mnoho opět strádaly všecky kláštery. *Intra bella silent Musae*, za válčení mlčívají Umky, staré zní latinské přísloví. Nicméně tenkrát za řinkotu mečů a hluku pušek jako za větrem tiše pracováno ve klášteřích. L. 1631 držána všeobecná schůze ve

kláštere na Slovanech, kde jednáno o stejné obnově kázně řeholní. L. 1635 odevzdán klášter emausský benediktinům španělským z Monserratu, odkud čilé povstalo řevnění, aby nikdo pozadu nezůstal. Břevnov-Broumovští zamýšleli v Praze otevřít školy, aby jak kázní tak i vědomostmi vynikli. I v Rajhradě, kde od l. 1613 nováčkové po dokonané zkušbě slavné sliby skládali, velmi čilý panoval řeholný život. Tehdejší škola rajhradská vynikala v ohledu jak vědeckém tak zvláště hudebním. V této škole vychován byl první biskup královéhradecký, později arcibiskup pražský, rodák rajhradský; v této též škole odchován a vypěstován jistý Alexander Hala v hudbě a zpěvu tak dobře, že si ho císař Ferdinand III. přípisem vlastní rukou podepsaným ddto. 22. března 1642 za zpěváka do dvorní kaply ve Vídni vyžádal. — Právo k užívání pontifikálií přisouzeno proboštům rajhradským l. 1687. ¹⁾

STOLETÍ TŘINÁCTÉ.

Nová opět ratolesť vzešla ze starožitného kmene benediktinského a tím utěšenější, jelikož na východu a pro východ vznikla. Jest to družstvo Mechitaristův. Jeho zakladatel Mechitar (utěšitel) narodil se v Sebastě v Malé Armenii l. 1676,

¹⁾ Dudík, Geschichte Raigers, II Bd. S. 275.

záhy jsa 15 let stár stejně se nadchnul pro život klášterní jakož i pro vědy. Od l. 1693 obíral se ve klášteře svým čtením armenských, syrských a řeckých církevních spisovatelův. Zvláště pak toužil národu svému zjednati ovoce umění a vzdělanosti. Proto již dříve obíral se vyučováním mládeže. Vysvěcen byv na kněze l. 1696 vydal se pak do Cařihradu, aby tam kázal. Ihned jal se tu shromažďovati společníky, s nimiž pospolu se snažil založiti vědeckou akademii pro milý svůj národ armenský. Byv však samým patriarchou cařihradským pronásledován musel na útěk se dát, až se mu poštěstilo založiti klášter v Modoně na poloostrově Moreji, a papež Klement XI. l. 1712 potvrdil toto družstvo podlé řeholy svatého Benedikta žijící. Avšak l. 1715 musel Mechitar ve válkách mezi Benátkami a Turky klášter svůj opustiti; načež založil na ostrůvku sv. Lazara u Benátek jiný klášter l. 1717, kde založeno bylo semeniště kněží a osvěcovatelů národa armenského. Odtud odebrali se někteří jako věrověstci do Armenie, ostatní zabývali se učením, vyučováním, spisovatelstvím. Tak vyšla l. 1734 od nich sepsaná i tištěná krásná armenská bible s mědirytinami, l. 1739 výklad evangelia svatého Matouše, l. 1744 úplný slovník armenského jazyka. Až do své smrti l. 1749 byl Mechitar i soudruhové jeho velmi toho pilni, aby dávnou literaturu armenskou zachovali a do západních

řečí přeložili, též i dobré knihy západu převedli na jazyk armenský. L. 1773 přesídlilo několik Mechitaristů z Benátek do Terstu a odtud l. 1810 do Vídně, kde účinkují zvláště vydáváním laciných kněh katolických ve mnohých řečích. Též mají v Padově dům ku vychovávání mládeže světské, jako i v Paříži; v Uhrách, Sedmihradsku i v Turecku své kláštery. Mechitaristé jsou jedním z. nejmocnějších spojovacích prostředků mezi západem a východem a pro národ armenský asi tři miliony duší počítající, na východě a v zemích rakouských roztroušený stali se v pravdě kvasem duchovní obrody.

I jiná družstva horlivě pracovala v duchu řeholy sv. Benedikta. Tak se spojily kláštery v Polsce ve družstvo polské l. 1709, a kláštery československé ve družstvo české l. 1714, jež sice již dříve připojily se ke družstvu sv. Justiny čili kasinenskému, nyní pak obnovené spojení a účastenství výsad. I panoval tu v zemích slovanských čilý vědecký život. Bylo by dlouho vypočísti všechny znamenité muže, jež učeností a svými spisy vynikli. Nesmí však opomenut býti probošt rajhradský Bonaventura Piter (proboštoval 1756—1764), překladatel řeholy a života sv. Benedikta z latiny od sv. Řehoře Velikého. I jinak proslul svými spisy dějepisnými.

Bohužel končilo toto století velmi nepříznivě jak pro řád sv. Benedikta tak vůbec pro všechny

řády. Bytby nebyly všechny kláštery vznešenému od sv. Otce Benedikta vytknutému pravzoru spolků andělských v lidské postavě vyhovovaly, nicméně všechny s malinkými výminkami zanášely se pracemi směřujícími ku blahu církve i občanské společnosti. Tu však nastalo v celé Evropě hnutí, ve Francii, Německu, Rakousku, jež množství klášterů, ba v některých zemích všechny zachvátilo a ony dílny cnosti a nábožnosti, blahobytu a učenosti zrušilo. Revoluce francouzská zničila všecky kláštery. V Německu a Rakousku kláštery o překot vyzdvihovány, jejich statky po-brány, klenoty jejich rozházeny, knihovny roze-brány a — budovy proměněny v továrny a — konírny. Bylo to právě ukončení příliš rozumovné, ba přehnaně mudrácké vzdělanosti!

STOLETÍ ČTRNÁCTÉ.

Po století rozumovném následovalo a následuje století — parové. Ačkoliv z počátku toho století tak zvanou sekularisací, to jest prohlášením obročí a majetku jindy kněžstvu, církvi a účelům bohoslužebným patřícího za zboží zemské a obrácením jeho k účelům světským, l. 1801 i 1803 opět některé kláštery vzaly za své, nicméně může řád sv. Benedikta i po velikých bojích a zápasích, jichž mu zároveň s církví podstupovati bylo, ve druhé polovici tohoto století směle zvolati se

žalmistou Páně: „Neumruť, ale živ budu, a vypravovati budu skutky Hospodinovy.“ (Žalm 117, 17.)

Dva papežové tohoto století doposud byli z řeholý sv. Benedikta: Pius VII. a Řehoř XVI. Prvý nelekal se Napoleona I., před nímž celá Evropa se třásla, druhý byl statečným bojovníkem pro svobodu církve.

Prozřetelnost Božská bděla a bdí neustále nad rodinou sv. Benedikta. Právě v zemi, v níž potlačeny byly všechny řeholy, ve Francii, tam povstalo podle vzoru družstev kluniackého a maurinského družstvo solesmenské l. 1837, z jehož středu sv. Otec papež Pius IX. slavné paměti Dom Jana Pitru l. 1863 kardinálem učinil.

Též ve Francii založil l. 1850 zbožný muž P. Jan Muard družstvo, jež u přísném životě podle řeholy sv. Benedikta zároveň věnuje se hlásání slova Božího a šíření sv. víry Kristovy.

V Bavorsku obnovil l. 1830 král Ludvík I. celou řadu dřívějších klášterů benediktinských buď na starých jejich základech aneb znova je vystavěl; jsou to kláštery, jež znamenitými muži mohou vykázáti se, jako zemřelými: arcibiskupem mnichov-frisinkským Řehořem Scherrem, veleučeným biskupem špírským Danielem Hanebergem a jinými.

Ve pruských zemích byl v údolí dunajském starodávný klášter sv. Martina v Beuronu opět l. 1863 obnoven a 1868 slavně otevřen; bohužel

museli se následkem květnových zákonů synové sv. Benedikta odtamtud vystěhovati, i usadili se nájemně ve Voldersu v Tyrolsku, odkud 1. února 1880 přistěhovali se do kláštera emausského v Praze.

Ve sjednocené Italii vyzdviženy tolikéž všechny kláštery, jen některé ponechány skoro do vymření jako Monte Kasino, Subjako, Káva. Podobně stalo se ve Španělsku, kde ponechána synům sv. Benedikta toliko svatyně na Monserratu.

Za to v jiných zemích nové povstávají kláštery, zvláště připomenouti dlužno Anglii, jež čtyry již má kláštery benediktinské, z nichž znamenití mužové, pět biskupů, vyšli. I jinak vynikají tam benediktini svou učeností a spisovatelskou činností.

Kterak řád benediktinský v českoslovanských krajích a v zemích vlády rakouské působí, o tom, anoť očividno, šířiti slov netřeba. Vedouť benediktini znamenitá gymnasia u Škotů ve Vídni, v Medlíku, v Seitenstettenu, ve Kremsmünsteru, ve Broumově, a účinkují v duchovní správě na četných místech; ostatní zanášejí se vědami a spisovatelstvím ve každém oboru vynikajíce.

Poněvadž ale řád benediktinský v Evropě zponenáhla ztrácel půdy, uchýlil se na nové pole činnosti, aby tam po příkladu prvých učeníků sv. Benedikta předně sídlo si upravil a pak teprv se usadil. V jižné Americe byly již ku konci šestnáctého století kláštery benediktinské, jež o

vzdělání lidu i obdělání půdy pečovaly. V severní Americe objevují se stopy bývalých klášterů benediktinských dávno před Křištofem Kolumbem. V tomto století uchýlili se tam mnozí jednotlivci, jako trapisté. První však klášterní dům zařízen byl l. 1846 nynějším opatem a doživotným předsedou amerikano-kasinenského družstva, Bonifácem Wimmerem. Mimo to usadili se l. 1854 synové sv. Benedikta z Einsiedelnu ve sv. Meinradu i utvořili nové družstvo helveto-amerikanské.

Nesmí též zamlčeno býti, že synové svatého Benedikta horlivě pracují v každém ohledu i na ostrově Australii.

Tot tedy ta mrtvá ruka, jak nepřátelé rádi nazývají mimo jiné též klášterní majetky. Budoucnost však ukáže, kde život a kde smrt! Kdyby nynější tak zvaní velikáni ducha jednou něco utvořili, co by mohlo slaviti své mnohosetleté, ba více než tisícileté jubileum, jaká jubilea již mnohé kláštery sv. Benedikta slavily, pak by snad synové sv. Benedikta zašli k nim do školy; avšak ti velikáni posud nic podobného nedokázali, ba místo v budování ukázali se velikými v boření a ničení. A proto budou synové sv. Benedikta, jichž se na celém světě počítá asi na čtyři tisíce, bohdá i dále, ba s obnovenými silami v duchu sv. řeholy snažně pracovati za svým překrásným heslem: *Ut in omnibus glorificetur Deus!* Aby ve všem byl veleben Bůh!

Blahodárné působení řádu sv. Otce Benedikta uznala universita vídeňská, jež překrásnou adresu na bělpuchu napsanou doručila nejdůstojnějšímu panu knížeti arcibiskupu Solnohradskému. Dru. Františku Albertu Ederovi, bývalému benediktinu a opatu kláštera svatopeterského v Solnohradě, kterýž ji na slavnost sv. Benedikta odevzdał nejdůst. panu biskupu-opatovi na Monte Kasině. Zníť pak adresa, jejíž přepis s přípisem od rektora vysokých škol všem klášterům benediktinským poslán byl, následovně :

Ordini S. Benedicti

cuius egregia cura atque opera factum est

ut iis temporibus

quibus occidentali terrarum orbe

gravissimis penitus convulso tempestatibus et
procellis

omnis fere eruditio ac doctrina

communi peritura videbatur naufragio

et conservarentur latina monumenta praeclarissima

et novis scholis conditis quibus pueri litteris
antiquis erudirentur

denuo efflorescerent ingenua studia atque artes

ac nova et laetiora in dies caperent incrementa

memores immortalium

quae in totum genus humanum contulerunt

eius collegii sodales beneficiorum

diei fausti quo ante haec saecula quattuordecim

Nursiae natus est S. Benedictus
memoriam sollemniter celebranti
pie gratulantur

Rector et Senatus
Universitatis Vindobonensis.

Vindobonae Kalendis Aprilibus anni p. Chr. n. 1880.

To jest:

Řádu sv. Benedikta, jehož nevšední píli a
snahou vykonáno bylo, že za časů, kdy na zá-
padním země oboru nejtěžšími nehodami a bouřemi
rozervaném veškera téměř vzdělanost a učenost
zdála se všeobecným zahynouti rozbitím, i za-
chráněny byly nejznamenitější latinské památky,
i zakládáním nových škol, v nichž mladíci starým
vyučovali se vědomostem, znova vzkvétaly svo-
bodné vědy a umění, i nové a radostnější každo-
denně činily prospěchy, pamětlivi jsouce ne-
smrtelných dobrodiní, jež celému pokolení lidskému
prokázali jeho spolku členové, kdy památku bla-
ženého dne, kterého před čtrnácti sty let v Nursii
narodil se sv. Benedikt, (řád) slavně koná, upřímně
blahopřejí rektor a senát vysokých škol vídeňských.
Ve Vídni, 1. dubna léta po nar. Kr. P. 1880.

Benediktinské kláštery v zemích československých.

I. Prvním a předním klášteřem benediktinským v Čechách jest Břevnov, od l. 1262, kdy obdržel ramenní kost sv. Markéty, zvaný klášteřem u sv. Markéty. Když sv. Adalberta (Vojtěcha) ze slavného rodu Slavníkovců utekšího se do Říma a ukryvšího se ve klášteře svatého Bonifáce a Alexia Čechové zpět žádali a papež mu naporučil, aby se vrátil ke svému stolci biskupskému, vzal se sebou 12 bratří řádu svatého Benedikta, jemuž se sám též slavným byl zavázal slibem, do Čech, usadil je v Šárce u Prahy, nadal statky a založený klášter zasvětil podle římského, z něhož byli přišli, svatým Bonifáci a Alexiovi l. 993. Úmysl jeho všemožně též podporoval kníže Boleslav II. Pobožný. Prvním opatem téhož kláštera byl světcův učitel a vychovatel Radla pod řeholným jmenem Anastasius, jenž však neustále jsa domácími nepřátely osočován uchýliv se s několika bratřími do Uher tam založil klášter sv. Martina a později stal se prvním arcibiskupem koločenským pode jmenem Astrikus. Největšího rozkvětu dostoupil Břevnov ve 13. a 14. století. Jako jinde tak zvláště v Břevnově strašně řádili Husité, jenž zbořili klášter i s kostelem. Pozůstalí bratří uchýlili se do Broumova, kde čekali na obnovu matičky své, a do Rajhradu. Břevnov

ležel pak v rozvalinách, až po bitvě bělohorské císař Ferdinand rozkázal, aby byl znova vystavěn. Teprv 28. září 1674 po 254 letech zapěli bratři z Broumova za opata Tomáše do Břevnova uvedení poprvé opět chválu Boží v nové svatyni. Bohužel zničil 13. července 1678 strašný požár chrám a téměř celou klášterní budovu, čímž obnova řeholného života v Břevnově opět se pozdržela. Teprv Tomášův nástupce, opat Othmar, dostavěl chrám sv. Markéty i klášter v nynější podobě. Pravidelný řeholný život začal v Břevnově opět 1. listopadu 1715. Nyní se v Břevnově vychovávají nováčkové pro Břevnov a Broumov, kteréžto kláštery pod jedním spojeny jsou opatem. Z Břevnova zastává se též duchovní správa v Počáplích u Terezína a v poutním chrámu na bílé hoře.

a) První dcerou kláštera břevnovského byl Rajhrad na Moravě. V okolí Rajhradu nalezené starožitniny nasvědčují, že místo, na němž nyní klášter stojí, již za starých časů bylo obydleno. Již prý za doby velkomoravské říše byl tamější hrad, jenž pro svou krásnou polohu nazýván byl „Rajhrad“ jako hrad v ráji, dlouho opuštěn, což by nevylučovalo pravost pověsti, že prý svatí věrověstcové Cyrill a Method ve zdejší hradní kaple sv. Petra a Pavla služby Boží konali. Statečný vévoda Břetislav I. s přímím „český Achill“, zvítěziv l. 1028 nad Maďary, čím mu jižní část Moravy připadla, dal starý Rajhrad opravit, v němž

se na svých lovčích průvodech častěji zdržoval. L. 1045 daroval kníže Břetislav na památku svého příbuzence, sv. poustevníka Gunthera, jenž se klášterem břevnovským v úzkém stál spojení, Rajhrad Břevnovu. Opat břevnovský Mainrad upravil hrad ve klášter, jenž 26. listopadu 1048 pražským biskupem Severem u přítomnosti knížete Břetislava a mnoha velmožů slavnostně posvěcen a benediktiny břevnovskými obsazen. V čele stál probošt, jenž byl podřízen opatu břevnovskému. Několikrát utrpěl Rajhrad takové rány, že se již zdálo, jako by více nepovstal. L. 1241 byl od Mongolů rozvalen, l. 1253 opět od Kumanů zpleněn; nedlouho na to od loupežníků obřanských byv přepadnut a vydrancován stal se l. 1286 peleší lotrovskou. Teprv po roce bylo lze Rajhrad osvoboditi. Že za husitských válek jako jiné kláštery též Rajhrad nemálo utrpěl, nelze pochybovati. Neméně strádal za půtek mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem Korvinem. Ku konci šestnáctého století byl stav kláštera tak bídny, že bratří, jichž bez toho malý byl počet, ani chleba do syta neměli. Této bídě odpomohl statečný probošt Křištofor Soběkurský, jenž též od moravských stavů první z moravských proboštů do jejich středu jako člen přijat byl, ačkoliv prý rajhradští proboštové již od l. 1540 mezi stavy zemskými zasedali. Za císaře Rudolfa II. měl Rajhrad jižjiž odevzdán býti členům tovaryšstva

Ježišova, když se kardinál František kníže Dietrichstein Rajhradu ujal, načež císař Rudolf II. přípisem ze dne 2. srpna 1602 trvání kláštera benediktinského potvrdil. L. 1619 byl Rajhrad od protestantských ředitelů moravských prodán a bratři ze kláštera vypuzeni; avšak vítězství na bílé hoře 8. listopadu 1620 zničilo téměř jednodenní slávu kacířství. S těží vzmáhal se klášter ze všelikých těchto útrap. Vždyť byl za třicetileté války od Švédů pod Torstensonem tak zpustošen a zpleněn, že byl po odchodu Švédů z nouze toliko slamou kryt. L. 1663 zpleněn byl Rajhrad od Turkův i zůstal téměř deset měsíců pust. V letech 1721—1739 byl vetchý klášter i kostel za řízení znamenitého probošta Antonia Pirmus-e v nynější podobě vystavěn. V sedmileté válce byl Rajhrad od hrabivých Prušáků několikráte navštíven, zvláště l. 1742, kdy nepřítel roucha mešní roztrhal, soše nejblahoslavenější Bohorodičky Panny Marie hlavu a ruce usekl, a proti nejsvětější Svátosti oltářní takových se dopustil křivd, jakých vyličovati péro se zdráhá. Rovně za francouzských válek 1805 a 1809 mnoho strádal klášter rajhradský. A že léta 1866 vítěziví Prušáci Rajhradu neminuli, netřeba připomínati. —

Své samostatnosti a od Břevnova neodvislosti dlouho domáhal se Rajhrad. Od léta asi 1575 byli nováčkové pro Rajhrad přijímáni, kdežto do

té doby Rajhrad byl z Břevnova obsazován. Nejstarší listek slavných slibů v listovně ležící jest od léta 1613. Po mnohých bojích a zápasích aspoň o střídavou volbu proboštů ze mnichů břevnovských a rajhradských od léta 1686 konečně došlo to léta 1813 ku volbě samostatného, od Břevnova úplně neodvislého opata. Ačkoliv se Rajhrad oddělil, zůstal přece s Břevnovem spojen svazky duchovními; neboť bratří modlí se vespolek za své zemřelé. Třetí teď opat vládne od l. 1854 berlou sv. Otce Benedikta nad Rajhradem všeobecně milovaný, velezasloužilý, velectěný, veledůstojný pán Gunther Kalivoda. Z Rajhradu vykonává se duchovní správa jak v Rajhradě tak i ve třech ještě farnostech: Ostrovačicích, Domašově a Syrovicích.

b) Druhou břevnovskou dcerou jest Police nad Metují v severovýchodních Čechách. Rajhradský Juryk prý odstěhovav se z Moravských Hranic tam se usadiv malou kapličku si vystavěl. Po jeho smrti l. 1209 zaujal jeho místo benediktin břevnovský Vitalis, jenž s několika bratřími krajinu vzdělav větší svatyni ku poctě nejblahoslavenější Bohorodičky Panny Marie ze dřeva vzbudoval, již opat břevnovský Chuno slušným opatřil nábytkem kostelním. Král Přemysl Otakar I. daroval celou tu krajinu klášteru břevnovskému l. 1213. Za válek husitských utrpěla též Police mnoho, ačkoliv řádění Husitů přece více méně

bylo z Broumova bráněno. Brzy na to rozešel se sbor bratří. Když pak Police l. 1711 opět byla znovu zařízena, vynikala hlavně duchovním životem, pročež nazývána posvátným a líbezným kláštelem. Než přece l. 1785 byla zbytečnou uznána a zrušena; statky však ponechány klášteru břevnov-broumovskému.

c) Třetí dcerou břevnovskou jest Broumov. Broumov leží na nejkrajnějším pomezí českém naproti pruskému Slezsku a hrabství kladskému na skalnaté výšině nad Stěnavou. Krajina broumovská byla snad spolu s polickou l. 1213 od Přemysla Otakara I. klášteru břevnovskému darována a mnich téhož kláštera Vitalis první osady tam uvedl. Klášter broumovský založen jest břevnovským opatem Bavarem, jenž l. 1322 v tamější tvrzi proboštství zařídil obsadiv je bratry břevnovskými. Za bouří husitských byl hlavně Broumov vedlé Rajhradu útočištěm opatu i bratřím břevnovským a z té doby pochází zvelebení kláštera broumovského. Poněvadž Břevnov úplně byl rozbořen, opat Mikuláš a jeho nástupci sídlili v Broumově nazývajíce se opaty břevnovskými v Broumově. Ale když opat Othmar v první polovici minulého století opatství břevnovské opět vystavěl, sídlili opatové brzy v Břevnově, brzy v Broumově. Zastavením stavby a uzavřením kostela protestantského l. 1618 za opata Wolfganga Selendera dán podnět ku třicetileté válce.

Z Broumova vede se duchovní správa na jedenácti farách. Nynější veledůstojný pan opat Dr. Jan Nepomuk Rotter vymohl Broumovu povýšení nižšího gymnasia na vyšší, na němž břevnovbroumovští benediktini vyučují.

d) Poslední dcerou břevnovskou byl Valšlatt ve pruském Slezsku nedaleko Lehnice. Břevnovský opat Othmar vymohl si dovolení, aby směl tamější bývalé opatovské proboštství benediktinské vzkřísiti. I koupil místo a okolní statky, vystavěl chrám a klášter, zasvětil je sv. kříži a sv. Hedvice, a l. 1738 slavně bylo proboštství zahájeno. Války, jež minulého století Rakousko s Pruskem vedlo, mnohou bolestnou ránu zasadily klášteru valšlattskému. Ačkoliv pod tíží dluhů téměř klesal, nicméně zmohl se brzy, aniž statkův odprodal, a opět utěšeně vzkvétal. Ale pruský král Bedřich Vilém III. chtěje bratry všech starostí rázem sprostiti jednoduše je vyhnal a klášter prostý dluhů se vším příslušenstvím prohlásil královským majetkem 23. listopadu 1810. Nyní jest klášter valšattský královským pruským ústavem pro kadety.

II. Emausy na hořejším novém městě pražském. Již jako markrabě moravské měl Karel IV. úmysl založiti v Čechách kláštery pro mnichy slovanské. Obdržev ku založení jednoho takového ústavu dovolení od papeže Klementa VI. l. 1346 učinil to o rok později l. 1347. Do skvostně zbudovaného kláštera, zasvěceného svatým Jeronýmovi,

Cyryllu a Methodovi, Adalbertu a Prokopovi, uvedl arcibiskup Arnošt mnichy benediktiny, kmene slovanského z Chorvat, Bosny, Srbska a Dalmacie, kteřížto měli a směli všechny služby Boží a obřady církevní konati jazykem slovanským, od čehož lid nazýval klášter na Slovanech. Tomuto klášteru daroval Karel IV. mnoho slovanských kněh, mezi nimi sázavo-emausské evangelium, nyní remešské. L. 1372 byl chrám emausský slavnostně posvěcen druhým arcibiskupem pražským Janem Očkem v pondělí velikonoční, kdy se čte evangelium o dvou učenicích do Emaus se ubírajících, odkud se říká klášteru i kostelu v Emausích.

Mniši slovanští, majíce pro své budoucí členy při klášteře školu, blahodárně působili, až l. 1419 ozbrojená chátka ústavu tomu první nezhojitelnou ránu zasadila poplenivši jej. L. 1421 zmocnili se kláštera Husité, kteří se byli s církví spojili pod podmínkou, že smějí přijímati pod obojí působou. Klášter stal se konsistoří utrakvistův a nazýván „hrad Tachov.“ Bratři benediktini z větší části nemohouce podávání kalicha nakloniti se odešli. Tak se stalo, že bratři neustále ubývalo, až posléze zůstal opat sám okolo léta 1550. Konečně stal se opatem upřímný katolík Pavel Paminondas, jenž se svolením arcibiskupa pražského sebe i své opatství podřídil opatu břevnovskému; do Emaus dosazení tedy bratři břevnovští; avšak opat břevnovský neměl v Emausích jiného vlivu, leč

že byl dohlížitelem. Nicméně Emausy nezmohly se. Nedostávalo se jim náhradních mladých sil; i jiné pohromy stihly klášter l. 1609 a 1611, kdy úplně byl vydrancován, i knihovna zničena. Klášter byl opět na mizině a teprv po bitvě bělohorské začal, jako všecko, co bylo katolické, zdvíhati se. Avšak bývalých statků se opat Bavarovský, benediktin rajhradský, na císaři Ferdinandu II. nedoprosil; ba i klášter emauský odevzdán přičiněním zpovědníka císařové, Benedikta Pinnalosy, benediktinům montserratským ze Španěl, jenž nedlouho před tím uvedeni byli též do Vídně. Přičinlivostí dozorce opata břevnovského obdrželi slovanští mnichové někdejší strahovskou faru sv. Mikuláše na starém městě pražském l. 1635.

Montserratští obdrželi od císaře Ferdinanda III. mimo jiné též zámek Bezděz. Opat Anton Sottomajor vloživ do něho sbor sedmi bratří svého opatství emauského, dal 8. září 1666 přejatý obraz Matky Boží montserratské z Prahy u slavném průvodu tam přenesti i založil tím na Bezdězi slavné poutnické místo. Klášter tento byv za války s Pruskem l. 1778 zpustošen byl l. 1785 se mnohými jinými kláštery vyzdvižen a zpustlý „hrad“ vesnickému tkalci prodán. V nejnovější době hrabě z Valdštejna zachoval historické to místo od úplné záhuby.

Klášter emauský obsazoval až do l. 1870 gymnasium ve Klatovech, od l. 1850 i sedmou a

osmou třídu. — Prvním únorem l. 1880 převzali klášter emausský z Německa vypuzení synové svatého Benedikta, mnichové beuronští, bohdá ku blahu církve i vlasti.

III. V novém svém klášteře u sv. Mikuláše zakoušeli slovanští benediktini z počátku mnoho bídy a starostí. Avšak velikou spořivostí opatů zmohl se přece klášter, zvláště když zdědil znamenitý podíl po hraběti Berkovi. Velikých zásluh dobyt si o klášter i kostel opat Matouš Sobek z Bilenberka, rodák rajhradský, jenž l. 1660 jmenován byl prvním biskupem královéhradeckým; l. 1668 stal se knížetem arcibiskupem pražským; zemřel 29. dubna 1675. Na začátku minulého století byl překrásný a ozdobný klášterní chrám vystavěn. Avšak než se ještě klášter ze své bídy úplně pozdvihnouti mohl, byl l. 1785 zrušen. Klášter stal se majetkem soukromým, kostel koupil léta 1791 pražský magistrát, tak že podnes obci pražské náleží. Dlouhý čas sloužil za skladiště; l. 1865 byl opraven a ku provozování hudebních kusů církevního slohu zařízen. Od několika let jest pronajat řecké církvi ku konání služeb Božích.

IV. Klášter sázavský u sv. Prokopa. Vznik jeho spojen jest se sv. Prokopem. Jako druhdy Juryk poustevničil v krajině hranické na Moravě a pak polické v Čechách, tak byl i sv. Prokop, mnich břevnovský, poustevníkem usadiv se několik hodin jižně od svého rodiště Chotouna

u Kouřimi. Nedlouho však dopřáno mu těšiti se tiché samotě; osamělý jeho úkryt nalezen a brzy hrnuli se k němu valem zástupové zbožných poutníkův. Tu seznal ho též kníže Oldřich a velice si ho vážil. Když pak přicházeli ke světcí učeníci věčné spásy hledající a si přáli s ním přebývati, zřídil sv. Prokop z dárků jemu poskytovaných kapličku ke cti a chvále nejblahoslavenější Bohorodičky a sv. Jana Křestitele, a l. 1032 také klášter. Tam vedli život společný řídíce se řeholou sv. Benedikta a konali služby Boží jazykem slovanským. Kníže Břetislav I. velice byl přízniv klášteru tomu, nájmě pro slovanské bohoslužby, jež zamýšlel odtud rozšířiti po celých Čechách. Vystavěl klášter a hojně ho zbožím nadal l. 1039. Prvním opatem zvolen byl, ač se velmi zdráhal, svatý Prokop. Klášter tento dlé prvního opata také klášter sv. Prokopa řečený stal se za opatování Prokopova útočištěm všech soužených a opat sám jmin byl pro dobré skutky své ještě za živobytí za svatého. Zemřel asi l. 1055 a za opata zvolen byl sestřenec jeho Vitoš. Avšak slovanští benediktini museli pro neustálé nátisky již l. 1056 klášter sázavský opustiti, načež jej obsadili mnichové břevnovští pod opatem Děthardem. Zde žili klidně a tiše, až za bouří husitských klášter byl napaden a spálen. Zboží klášterní octlo se po té v rukou světských, až léta 1663 Břevnov část jeho opět zakoupil. Znovu zřízen sbor bene-

diktinský pod nezávislým opatem. Ale přece jevil se ustavičný nedostatek kněží, tak že často vypomáhati museli benediktini břevnovští. L. 1785 jest klášter zrušen, a úhledná budova v překrásném údolí sázavském proměněna v zámek.

Ke klášteru sázavskému patřilo proboštství sv. Jana Křstitele ve Zbýšově u Čáslavi založené l. 1350, jež l. 1420 přestalo.

V. Klášter u sv. Jana Křstitele na ostrově vltavském při ústí Sázavy; obyčejně nazýván jest Ostrov. Založen byl knížetem Boleslavem II. okolo léta 1000, a uvedeni do něho benediktini z bavorského kláštera Dolního Altaichu. Nejedno neštěstí potkalo ten klášter, zvláště za řádění Otíka braniborského vyhnáni jsou mnichové ze kláštera a řáděno v něm po šest neděl, promrhány všecky zásoby a svršky. Konečně za bouří husitských l. 1420 ze základu vyvrácen a zůstaly po něm jen nepatrné stopy. Nyní bují na ostrově tráva a rolník rozorává půdu, v níž rozmetány jsou základy bývalé klášterní budovy.

a) Dcerou kláštera ostrovského byl klášter u sv. Jana pod skalou či ostrožský, obyčejně nazývaný u sv. Ivana, protože vystavěn jest nad jeskyní, kterou sv. Ivan obýval, ve vzdálenosti asi dvou hodin od Berouna. Klášter tento založen okolo l. 1048 a nadán od knížete Břetislava I. Zprvu byl proboštstvím odvislým od kláštera ostrovského. Za válek husitských poskytl útulek

bratřím z Ostrova unikším, načež, když po zemi české opět se rozhostil mír, povýšeno jest proboštství na opatství obdarováno byvši ještě zbožím od jednoho z pánů na Hasenburce. Opatové slouli subrupei, podskalní, též Joannei, Janští, a na památku bývalého spojení se klášteřem na ostrově psávali se také ostrovienses aneb insulani, ostrovští. Klášter tento odloučen jsa ode všeho hluku světa a leže v líbezném údolíčku pod srázným ostrohem býval od nepaměti navštěvován zbožnými poutníky, jichž tam zvláště na slavnost svatého Ivana mnoho docházelo. Snad byly právě ty četné poutě příčinou, že klášter l. 1785 byl vyzdvižen; ale poutníci dosavád tam přicházejí. Z bývalého klášterního chrámu stal se kostel farní, a klášter jest nyní jako zámek obýván svým majitelem a farářem.

Dále patřilo ke klášteřu ostrovskému:

b) proboštství na Velíze. Kníže Jaromír prý na onom místě vystavěl léta 1003 kapličku dlé učiněného slibu, kterou pak Břetislav bratřím na Ostrově daroval. Proboštství toto zničeno za válek husitských.

c) Proboštství ve Slaném též zaniklo válkami husitskými.

d) Stejný osud stihl proboštství v Zátoně ve kraji netolickém a

e) proboštství v Tešlíně u Rokycan, jež bouře husitské zničili.

VI. Klášter kladrubský nad Úhlavou na blízku starobylého hornického města Stříbro v Plzeňsku, nyní zámek s kostelem Panny Marie l. 1712—1727 v bohatém slohu gotickém přestaveným, který mezi nejkrásnější v Čechách náleží. Počátky tohoto opatství sahají v doby knížete Svatopluka okolo l. 1108. Avšak teprv Vladislav I. nadal klášter l. 1115. Klášter vzkvétal vzdor pohromám na zemi českou se valícím po porážce Přemysla Otakara II., a dostoupil vrcholu svého rozkvětu za opata Račka III. (1372—1393); po té však nastávala doba úpadku. Nejprvé zamýšlel král Václav IV. zříditi ve Kladrubech biskupství nejsa k tomu nikoliv horlivostí křesťanskou pobádán, než aby jím jednoho ze svých miláčkův obdařil. A když se mu to nepodařilo, provedl svou, že právě uprázdněné opatství uděleno bylo jeho kancléři Karlíkovi, proboštu vyšehradskému, jako komenda. Brzy na to přišli Husité. Dne 18. ledna 1421 dobyvše Chotěšova táhli na Kladruby. Většina bratří dala se na útěk do Řezna do kláštera sv. Emmerama; srdnatější z nich však zůstali ve Kladrubech odhodláni jsouce brániti se za ochrannými hradbami svého kláštera. Než bohužel! neodolali útokům nepřátel a Kladruby staly se napotom pevnou ohradou Husitův. Po smrti Žižkově shromáždili se bratří zase a pracovali horlivě o znovuzřízení kláštera. Ale nové stíhaly je rány za Jiřího z Poděbrad l. 1467, a

opět l. 1557, když táhla německá pomocná vojska zemí českou proti Turkům. Největší však nehoda stihla klášter, když císař Rudolf II. trestal bratry prodejem některých jejich statků; proč, neznámo. Pak se přivalila třicetiletá válka, a Kladruby ležely u vojenské silnice! Přes to všechno zdálo se, jako by klášter byl neumorný; neboť ve krátkce znova byl vystavěn. I co do kázně řeholné vysocce byl vážen. Avšak l. 1785 jako mnohé jiné i Kladruby zrušeny i jsou teď majetkem knížete z Windischgrätzův. Opatství kladrubske mělo ještě trojí probošství:

a) Přestice, jež od Husitů byvše zpustošeny opět se zotavily; avšak s matkou též zrušeny.

b) Přimda na hranicích bavorských, a

c) Tuškov u Plzně, jež obě za bouří husitských zahynuly.

VII. Opatovice mezi Králové Hradcem a Pardubicemi. Základ k tomuto později nejzáměššímu klášteru položil mnich břevnovský Mikulec, jenž na onom místě sobě poustevnu vzdělal, která podřízena byla opatům břevnovským. Král Vratislav budovu tu rozšířil a povýšil na samostatné opatství l. 1086 ke cti sv. Vavřince. Prvním opatem byl Oneš čili Ondřej († 1107), dříve dvorní kaplan. Nejznámější z opatů jest znamenitý letopisec Neplach, jenž narodiv se l. 1312 a vstoupiv l. 1332 do kláštera poslán jest za příčinou vyššího vzdělání do Italie na universitu

bononskou. Po smrti opata Hroznaty zvolen jest opatem okolo l. 1347. K žádosti několika přátel, svých řeholných spolubratrů, sepsal Neplach okolo l. 1360 „Summula chronicae tam romanae quam bohemicae.“ Zemřel asi 1370.

Léta 1415 staly se též Opatovice obětí bouří husitských, i naplnila se na nich slova písma, že „nezůstal ani kámen na kameni.“ V dubnu l. 1420 Opatovice naprosto vypáleny. Nepatrná ves toho jména posud upomíná na nejznamenitější klášter oné doby. Klášterníci utekli se do Středy ve Slezsku, kde proboštové až do l. 1537 opaty opatovskými se nazývali.

K Opatovicím patřily čtyry dcery:

a) Poustevna ve Hříšboru u Svidnice ke sv. Vavřinci založená l. 1240 knížetem Jindřichem, synem sv. Hedviky; ale již l. 1289 byla rozpuštěna a odprodána.

b) Středa ve Slezsku u Vratislavi vzala vznik svůj prostřednictvím sv. Hedviky l. 1244 ke cti nejbláh. Bohorodičky Panny Marie. Po zničení Opatovic našli tuto bratří útulku a od té měli proboštové střeďečtí také název opatův opatovských. Avšak nehoda za nehodou hrnula se na klášter. Opat Jiří předvídaje smutný konec umluvil se s biskupem vratislavským o jmění klášterním. S opatem Jiřím zanikly l. 1537 i poslední stopy Opatovic.

c) Valštatt založen byl l. 1241 od sv. Hedviky a její snachy na onom místě, kde padl kníže Jindřich v boji proti Tatarům. Proboštství to zaniklo l. 1535. Opět l. 1738 od břevnovských byvši obnoveno bylo pak l. 1810 králem pruským Bedřichem Vilémem III. bez dlouhých okolků vzato.

d) Vrchlabí bylo od Husitů zničeno.

VIII. Vilémov leží jihovýchodně od Čáslavi. Klášter založen okolo l. 1120 ke cti a chvále sv. Petra a Pavla od Viléma a Heřmana hrabat prý ze Sulcbachu, příbuzných kněžny Rejčky, choti Vladislava I. Vilémov požíval a sice zasluženě u knížat českých veliké obliby. Prvé bouře mu nastaly, když po porážce Přemysla Otakara II. byl za kořist dán vojínům Rudolfovým. Klášter sám pevně jsa ohrazen ubránil se sice jejich útokům; za to však statky klášterní nemilosrdně byly popleněny. Konečně zničen jest Vilémov od Husitů l. 1421. Opat Mikuláš unikl s několika bratřími na Moravu, kde dleli z části na svém proboštství v Uherčicích, z části v Rajhradě. Opati vilémovští, nyní v Uherčicích sídlící, všemožně namáhali se, aby bývalý klášter zase znova zřídili, ale marně. Statky klášterní byly přešly do rukou světských; ba ruka loupežná sáhla za živobytí opata Petra i na poslední útulek mnichů vilémovských, na Uherčice. Starostmi a hořem jsa sklíčen uchýlil se opat Petr do Rajhradu, kdež l. 1541 zemřel, a s ním zanikl i Vilémov. Na

sklonku svého života sepsal opat Petr výsadní listiny svého kláštera, aby hlásaly potomstvu ne-spravedlivost utiskovatelův.

IX. Kdy a kým bývalý klášter postoloprtský v Žatecku založen byl, udati nelze; toliko se tvrdí, že povstal okolo l. 1121. Zasvěcen byl svatým apoštolům, odkudž také název: porta apostolorum, brána apoštolův; později, okolo l. 1400, když chrám klášterní znovu a nákladně byl zbudován, pojmenován klásterem Panny Marie ve bráně apoštolův. Zdárně prospíval klášter za náboženské horlivosti lidu a za ochrany a štědroty knížat. Klášterní knihovna byla tam největší a jmenovitě rukopisů takové množství, jako nikde jinde; ale knihovna i klášter zahynuly útokem Husitův l. 1420. I tuto podařilo se několika bratřím spasiti se útekem, kteří ze sebe zvolili si opata a snažili se klášter opět zařídit. Ale statky byly ztraceny, bratr po bratru umíral, a klášter postoloprtský nebyl více obnoven. Nyní jest ze kláštera pevný zámek knížat Švarcenberkův.

S matkou zahynuly též dcery bouřemi husitskými:

a) proboštství v Žatci;
b) proboštství v Brzvanech, jež snad mělo název „domek brány života,“ a

c) proboštství ve Klášterci na Moravě patřícím nyní do farnosti České Rudy u Šumperka. Proboštství toto prý založeno bylo Janem z Konice

l. 1340; avšak tolikéž prý za válek husitských úplně zničeno l. 1424; a snad i

d) probošťství ve Klášterci u Žatce, jež již l. 1277 bylo zrušeno.

X. Klášter Podlažice. Jakýsi nábožný šlechtic Vrbata prý l. 1159 klášter tento založil a vystavěl. Byl to jeden z menších klášterů, ale samostatné opatství. Ve čtrnáctém století byli opatové podlažičtí od papeže vyznamenáni právem užívati odznaků biskupských, a opat Bartoloměj, který se 19. května 1399 připomíná, byl třetím, jenž toho práva užíval. Týž dal l. 1406 udělati pěknou křestitelnici cínovou, kteréž se dosud užívá v biskupském kostele u sv. Ducha v Hradci Králové, kam ji Hradčané obořivše v dubnu 1421 klášter podlažický jako válečnou kořist odvlekli. Při dobytí kláštera podlažického bylo tolik lidu povražděno, že sám starý letopisec český podotýká, že „sám Bůh to nejlépe ví.“ Klášter nepovstal více ze svých zřícenin. Podlažice náleží teď jako věnný statek biskupství královéhradeckému.

XI. Klášter sv. Ambrože na novém městě pražském založil Karel IV. po svém návratu z první jízdy do Říma na památku své korunovace železnou korunou lombardskou ve chrámě svatého Ambrože v Miláně. I vystavěl pro benediktiny odtamtud pražský klášter l. 1357 a od papeže si vyžádal, že mniši ve pražském klášteře směli obřady a zpěvy při mši sv. a při hodinkách ko-

nati, jako v Miláně u sv. Ambrože, pročez jim Pražané říkali Ambrosiané. Husité vypudili tyto mnichy a klášter zničili. Nyní jest tam hlavní celnice a vrchní finanční a poštovní správa.

XII. Třebíč na Moravě. Byl prý založen ode knížecích bratří Oldřicha brněnského a Lutolda znojenského ke cti a chvále nanebevzetí Panny Marie okolo léta 1109. Jmenovaní knížata a jich synové nadali klášter tak bohatě, že se brzy potom stal nejznamenítejším kláštelem řádu benediktinského na Moravě. Za pokojných a blahých časů bývalo tu i na dvě stě řeholníků, kteří dnem i nocí (tak zvaný věčný chor) modlitbami a zpěvy Boha neustále velebili. Bouřemi husitskými a válkou mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem začal klášter upadati a klesati stálými jsa stíhán pohromami, až se okolo léta 1500 úplně ocítil ve světských rukou Viléma z Pernštýna. Že klášter, jenž tak znamenitý, posud ode všech obdivovaný chrám vystavěl, netoliko stavitelstvím maje snad stavitelskou školu, nébrž i jinými vědami a uměními vynikal, vším právem lze předpokládati.

K opatství třebíčskému patřilo trojí proboštství: v Komárově u Brna, v Měříně a v Březové ve Slezsku (v arcidiecesi olomoucké).

a) Kdy Komárov proboštstvím byl založen, nelze určitě udati; připomíná se však l. 1195 a 1197 za příčinou nadací. Když mateřinský klášter

v Třebíči upadal, nemohlo se i komárovské proboštství úpadku ubrániti; a ačkoliv se ještě l. 1517 sbor bratří připomíná, zbýval léta 1527 jediný probošt Štěpán Ettvan, jenž odevzdav svůj klášter kollegiatní kapitole u sv. Petra v Brně okolo l. 1530 zemřel.

b) Neméně smutný osud stihl druhé proboštství v Měříně, jež kníže Svatopluk léta 1197 opatství třebíčskému jako statek byl daroval. Od léta 1497 nachází se Měřín v držení světském.

c) Březovské proboštství připomíná se listovně léta 1412. Kdy a od koho bylo založeno, povědomo není, a jak se podobá, bylo v husitských válkách l. 1428 zrušeno.

Dále pak o těchto klášteřích ještě zmínka se děje.

V Litomyšli založil na hradě knížete libického Slavníka, otce sv. Adalberta, biskupa a mučeníka, kníže Břetislav II. l. 1098 klášter benediktinský, jenž pak l. 1145 odevzdán byl premonstrátům, a od l. 1344 stal se sídlem biskupským.

Klášter Hradiště u Mnichova Hradiště založen l. 1054 od Heřmana Ralska, svobodného pána z Vartenberka; l. 1143 odevzdán mnichům cisterciákům.

V Želivě byli benediktini od léta 1139 až do 1148, načež tam uvedeni premonstráti.

Klášter sv. Tomáše na malé straně v Praze založil Otakar I. pro mnichy břevnovské; avšak

již po několika letech l. 1286 odevzdán obutým poustevníkům řeholy sv. Augustina.

Na Moravě založil Ota, kníže olomoucký, syn českého vévody Břetislava I., se svou chotí Eufemií l. 1077 klášter hradištský blíže Olomouce. Odkud tam benediktini byli povoláni, s jistotou udati nelze; toliko jisto, že až do léta 1151 ve klášteře tom benediktini usazení byli, načež klášter odevzdán premonstrátům strahovským, kteří se na Hradisku udrželi až do vyzdvižení kláštera léta 1784.

Dubravius a Hájek tvrdí, že Jitka, choť Břetislava I., pro benediktiny založila klášter Louku u Znojma léta 1059, ježž tolikéž premonstráti l. 1140 převzavše drželi až do jeho vyzdvižení l. 1784.

Ve Slezsku byl klášter sv. Vincence, biskupa a mučeníka, u Vratislavi založený léta 1139, ježž premonstráti obsadili již l. 1176.

Ještě několik jiných menších klášterů zmiňuje se, o nichž však nic určitého udati nelze.

Benediktinské kláštery jeptišek v zemích českoslovanských.

I. V Praze na Hradčanech u sv. Jiří založil kníže Boleslav II. klášter benediktinek léta 973, jehož první abatyší byla sestra jeho Milada. Ve-

liký byl vliv kláštera toho po knížecku zbožím nadaného na pokřestění země. Panny z nejvznesenějších rodin do něho vstupovaly, a abatyši dána pro všechny budoucí časy důstojnost knížecí a uděleny znamenité výsady, mezi nimi právo korunování českých královen. Husité sice nezbořili klášter, vypudili však všechny panny, a po ukončení bouří našly se toliko tři, které se svou abatyší vedly život klášterní. Klášter trval pak až do léta 1782, kdy byl zrušen.

Dcerou tohoto byl klášter u sv. Ducha na starém městě, jenž byl založen l. 1346. Klášter tento zmizel v bouřích husitských l. 1420.

II. Klášter v Teplicích ke cti svatého Jana Křestitele založen byl l. 1164 Juditou, chotí krále Vladislava II. Ani on neušel zkáze husitské, aniž byl později obnoven.

III. Na Moravě byl jediný klášter jeptišek benediktinských v Pustiměři, jejž olomoucký biskup Jan VI. s příjímím Volek, levoboček českého krále Václava II., léta 1340 založil a zbožím štědře nadal. Karel IV. nadání tato netoliko potvrdil, nébrž sám mnohonásobně rozmnožil, ba klášteru pustiměřskému stejné přednosti udělil se klášterem sv. Jiří na Hradčanech, zvláště aby abatyše účastnila se případného korunování královny české. Právo toto potvrdil i papež Bonifác IX. léta 1395. Za bouří husitských zakusil pustiměřský klášter mnohých trpkých nehod; léta 1425 byl

od Husitů pod Prokopem Holým zpustošen, což se též léta 1429 i 1432 pod Havlem Drastilem z Kojetína a týmž Prokopem opakovalo. Mimo to zakoušel klášter mnohých útisků od sousedních lakotných šlechticů, tak že majetek klášterní neustále se zmenšoval. Jiné ještě nehody stíhaly klášter, až konečně léta 1588 poslední tři benediktinky do cisterciáckého kláštera v Tišňově byly přesazeny, klášter pak pustiměřský zrušen. Od léta 1354 stál klášter pustiměřský ve vzájemném modlitebním bratrstvu s benediktinskými kláštery břevnovským, polickým a rajhradským.

Benediktinské kláštery v bývalém království polském.

Nejstarší klášter řádu sv. Benedikta v Polsce jest onen na Lysé hoře, mons calvus, klášter svatého kříže zvaný. Byl prý l. 1006 od knížete Boleslava Chrabrého založen a mnichy ze kláštera kasinenského obsazen.

Druhý byl klášter Tyniec, založený králem Kazimírem I., do něhož přišli mniši kluniačtí l. 1044.

Třetí klášter založil též král Kazimír I., o němž letopiscové bajíce, že by se byl stal řeholníkem, přezdělí mu mnich, v Lebusi — opactvo lubuskie. Okolo l. 1175 bylo od vratislavského

knížete Boleslava vysokého odevzdáno cisterciákům.

Ve středověku vyjímaly se benediktinské kláštery v Polsce asi takto:

I. Opatství Tyniec. Opat tyniecký nazýval se arciopatem a považoval se za otce opata (Pater — abbas) všech klášterů řádu sv. Benedikta v diecesi hnězdenské. L. 1655 byl klášter od Švédů zpustošen a teprv po zjednání míru zase opraven. Ku konci osmnáctého století staly se statky klášterní majetkem vlád, pod jejichž moc se dostaly; léta pak 1815 byli benediktini zrušeni. K tomuto klášteru náleželo:

a) Opatství Orlová ve Slezsku v diecesi vratislavské. Orlová připomíná se již v první polovici třináctého století. Nejspíše byl klášter tento původně proboštstvím založeným od kláštera tynieckého, kterémuž i později, když již své vlastní opaty měl, byl podřízen. Léta 1560 vypuzeni jsou mniši, klášter rozbořen a statky jeho potaženy ke komoře knížecí. Kostel klášterní zachován jest a postoupen evangelíkům, leč l. 1631 jim opět odňat a vrácen benediktinům tynieckým, kteří pak vždy jednoho řeholníka jako faráře tam vysílali, jenž vedl název opata orlovského. V osmnáctém století odloučen chrám orlovský od kláštera tynieckého i odevzdán klášteru břevnovbroumovskému, který tamější faru podnes osazuje.

b) Klášter Staré Troky v diecesi vilenské, založen léta 1405 od knížete Alexandra Vitolda.

Léta 1835 byli benediktini odtud do jiných klášterů přeloženi, a kostel odevzdán světským kněžím.

c) Proboštství w kóscielnaj Wsi u Kališe, založeno l. 1209 od knížete Mieczyslava Starého.

d) Proboštství v Uniejově v arcidiecesi hnězdenské, založeno l. 1379 hnězdenským arcibiskupem Jaroslavem Skotnickým.

e) Proboštství v Tuchově v diecesi krakovské, jež l. 1464 přivtěleno ku Tyňci.

II. Opatství sv. kříže (mons calvus) mělo proboštství :

a) w Koniomlotách;

b) w Mawolnici, a

c) w Slupie.

III. Opatství Sieciechów družstva kamaldulenského s proboštstvími :

a) v městě Sieciechówě;

b) v Radomi;

c) v Puchaczowě, a

d) chorobinec w Steżycy.

IV. Opatství v Mogilně, v arcidiecesi hnězdenské, od Hnězdna asi čtyry míle vzdálené, založil král Boleslav II. Smělý či Štědrý (nar. 1041, † 1081) l. 1065 po svých vítězstvích nad Uhry, Němci a Čechy.

V. Opatství v Lubině ve vévodství poznaňském založeno l. 1113 Michalem pánem na Krzywíně z rodu Habdanków. Proboštství jeho bylo :

- a) v Ježově, ve dvanáctém století;
- b) v Gostyni (v Poznaňsku);
- c) v Chojnatech;
- d) v Kissowě.

VI. Opatství plocké založeno léta 1270 knížetem mazoveckým Janem. Proboštství svá mělo:

- a) rawské;
- b) przybyszowské;
- c) zamské, a
- d) lentowské.

Za knížete Michala Poniatowského, biskupa plockého, museli benediktini z rozkazu papežského 20. června l. 1781 dům svůj se vším majetkem opustiti k účelům diecesanního semeníště. L. 1802 byl mnichům semotam rozptýleným odevzdán klášter v Pultusku, jenž zrušen jest léta 1864.

Bývalo tedy ve království polském šestero opatství se proboštstvími, či lépe řečeno, s většími farami, v nichž více než dva kněží žili.

Benediktinské kláštery na Litvě.

I. Opatství v Horodyszczu (v Hradišti) nedaleko Pińsku, založeno od Karla Kopce, vojedy trockého. L. 1659 přišli tam benediktini z Monte Kasina, odkud toto opatství též od mnohých nazýváno Monte Kasino.

II. Opatství pod Nieświežem v kraji sluckém založil l. 1673 kníže Michal Kazimír Radziwiłł.

III. Opatství v Minsku založeno l. 1700 przez chorązynę mińską Stetkiewiczową.

Družstvo benediktinské l. 1709 v Polsce zaražené méně se vyvinulo.

Benediktinské kláštery jeptišek v Polsce.

I. Staniątky: Opatství toto tři míle od Krakova ležící založil l. 1240 krakovský pohradný Klement hrabě na Rušči a Klimentově pro svou jedinou dceru, která jeptiškou se stala. Za starých časů bývalo tam na sto jeptišek; v sedmnáctém pak století klesl majetek, že jich sotva padesát uživiti se mohlo. Dozor a pravomocnost nad tímto opatstvím měl arcioopat tyniecký. K tomuto opatství patřil klášter sv. Školastiky v Krakově založený l. 1650, jenž však zanikl, kdežto Staniątky posud trvají.

II. Opatství v Lehnici založeno 1377; zrušeno pruským králem Bedřichem II.

III. Klášter v Chełmu založen l. 1274 velmistrem Janem (przez mistra krzyżackiego Jana). První jeptišky přišly sem ze kláštera u sv. Jiří z Prahy. Po dvou stech let rozpadl se klášter docela. Rozpadlou budovu převzala na začátku 15. století františkánská jeptiška Žofie Izbińska z Hnězdna i obnovila se třemi sestrami kleslý klášter. Když pak dcera malborgského podkomořího Melichara Mortęski-ho Magdalena do klá-

štera vstoupivší mnoho zboží se sebou přinesla, byl tam řád benediktinský obnoven; a poněvadž do něho vstoupily dcery nejvznešenějších rodin chełmského kraje, tak se zmohl, že mohl založiti filiálky:

- a) v Toruni;
- b) v Żarnově, a
- c) v Pozňanech l. 1607.

Vyzdvižen jest klášter ruskou vládou.

IV. Klášter v Sandoměři. Při všeobecném vyzdvihování klášterů l. 1819 byla polovice příjmů přiřknuta k náboženské matici. Z druhé polovice žilo tam až do l. 1872 ještě asi 22 jeptišek; teď již žádná více.

V. Klášter v Jaroslavi; teď vojenské skladiště.

VI. Klášter v Přemyšli, jejž založil přemyšlský ubytovatel Matěj Walkowicz. První jeptišky přišly z Jaroslavi, až l. 1694 přemyšlský biskup Denhoff klášter samostatným prohlásil. Nynější kostel vystavěl mezi 1768—1777 kijevský vojvoda František Potocki. Jeptišky obírají se vychováváním a vyučováním dívek.

VII. Klášter ve Lvově založen lvovským měšťanem Adamem Saporowským. Stojí posud.

VIII. Klášter v Sierpi byl sice 1819 určen ku vyzdvižení, udržel se však pod vládou rakouskou a trvá posud.

IX. Klášter v Lomži prý posud trvá.

X. Klášter v Radomi l. 1819 zrušen.

Benediktinské kláštery jeptišek na Litvě.

I. Klášter v Nieświeži založil Mikuláš kníže Radziwiłł Sierotek.

II. Klášter ve Vilně, 1855 vyzdvižen.

III. Klášter v Kovně, 1855 vyzdvižen.

IV. Klášter v Minsku, 1855 vyzdvižen.

V. Klášter v Orše, 1855 zrušen.

VI. Klášter v Krožachu na Zmujdzi, 1855 zrušen.

VII Klášter v Drohiczyně, 1855 zrušen.

VIII. Klášter ve Smolensku. Na konci 17. století byly tamější jeptišky přesazeny do města Slonima, kde žily pode jmenem exulantky smolenské. Císařským úkazem byl klášter l. 1842 zrušen a zboží vzato v plen.

IX. Klášter v Rize (v Rydze) založil l. 1185 biskup Mainrad. Následkem zmáhajícího se kacířství klesl klášter l. 1591, tak že zbyla jediná stará abatyše Anna, jež králi Štěpánu Báthorymu Rigy dobyvšímu odevzdala klášter i s nadacím. Král Štěpán Báthory přenechal klášter Jesuitům.

Za časů švédských vpádů dobyly si mnohé jeptišky ve Vilně, Kovně a Nieświeži koruny mučenické za svou víru a cnost, pročež obdržely litevské benediktinky, jež patřily do družstva chełmského (do kongregaczi chełmińskiej) výsadu, že směly na svých závojech nositi červený kříž.

Hymny ku poctě sv. Benedikta.

Laudibus cives resonent.

K nešporům.

Chvály líbezné ctitelé zanoťte;
 V chrámu slavnostné zpěvy ať se ozvou;
 Dnes do nadhvězdných Benedikt jde říší
 V záři nebeské.

Hned v jarém mládí z domu otce svého
 Zlým mravům vyhnuv se na poušť utíká.
 V zátíší tráví blažená tři léta.
 V jeskyni pusté.

Palčivou schystal trnovou si koupel;
 Chtěl zničit vítěz velikou pokoušku.
 Vycvičen v cnostech spisoval pro učně
 Zákony řádu.

Modlu rozbourav kovovou Apolla
 Chrám staví krásný Janu tam svatému,
 Však také vadný vyhubil tu Ládě
 Zasvěcený háj.

Teď se v záhvězdí blaženém nachází,
 Chvály tam zvučné s Serafíny zpívá.
 Svých synů věrných oblažit chce sladkou
 Srdce radostí.

Sláva Otci zněj, jeho též Rozenci,
 Jimž mocí rovný Těšitel svatý Duch.
 Chvála buď stálá jedinému Pánu
 Po věky věčné.

Quidquid antiqui.

Na jitřní.

Cožkoliv dávní pěli věstci zbožní,
 Což starý skrývá velebného zákon:
 Zřejmě svým cnostným životem prokázal
 Náš vele vůdce.

Laskavostí skví vznešenou se Mojžíš;
 Abraham jest svým veleben potomstvem;
 Blahť Izák družkou a že poslušen jest
 Rozkazu otce.

Onť se zaskvívá všelikými cnostmi;
 V něm Izák, Mojžíš, Abrahám se leskne;
 V něm tudyž vzornou velebíme svého
 Okrasu řádu.

Jež z bojův světských uvodil v samostan,
 Cestu jim dobrou ukazuj ke spáse,
 Tam kde mír věčný a pokoj přesladký
 Víc neruší se.

Slá\ Otci atd.

Inter aeternaš.

K e c h v á l á m.

V říši nadhvězdne korunou se leskne,
 Již světec každý vydobyl si cnostmi;
 Tvá se záslužná velekrásně blyští,
 Ó Benedikte!

Skvíš v jarém mládí se ctihodně stářím,
 V boj vešel přísný s počalou jsi vášní;
 Rozkoší světskou pohrdav pozíráš
 K vlasti nebeské.

Ostaviv dům, rod, se vydal's na útěk;
 Poušť si's oblíbil; žije pak ve hájích
 Rozličnou trýzní sebe podmanit chceš
 Kristu samému.

An život trávíš bohatý na cnosti
 V jeskyních pustých, divy hlásají tě;
 Zvěst letem rychlým blažená o tobě
 Zní po okrsku.

Sláva Otci atd.

Laeta quies.

Sekvence při mši svaté.

Slavnost velevůdce skvostná,
 Synům jeho přeradostná
 Opět připadá nám dnes.

Milost dána mysli vroucí;
 V srdce vejdi ve planoucí,
 Co nám věští vněšný ples.

Mládí jeho cnostně plyne,
 Svatý jeho život vine
 Praotců mu ozdobu.

On, jak slunce zlatou zoří,
 Četné synů rady tvoří:
 Abráma viz podobu.

Krkavec mu posluhuje,
An se v skryši utahuje,
Jako prorok Eliáš.

Eliseus z řeky z dola
Sekyru tam vpadlou volá:
Rovně činí Světec náš.

Josefem ho mrav se skvěcí,
Jakobem ho příštích věcí
Učinil duch vědomý.

Pamětliv jsa svého stádce
Privodiž nás dobrý rádce
Ve Kristovy ve domy.

I. O: G. D.